DE VITA ET MORIB. IGNATII LOIOLAE,

QVI SOCIETATEM IESV FVNDAVIT, LIBRI III.

Auctore Ioanne Petro Maffeio, preſbytero Societatis eiuſdem.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EX AVCTORITATE SVPERIORVM.

ROMAE,

Apud Franciſcum Zannettum.

M.D.LXXXV.

DE VITA ET MORIB. IGNATII LOIOLAE.

QVI SOCIETATEM IESV FVNDAVIT, LIBRI III.

Auctore Ioanne Petro Maffeio presbytero Societatis eiusdem.

EX AVCTORITATE SVPERIORVM.

ROMAE,

Apud Franciscum Zannettum.

M.D.LXXXV.

CLAVDIO AQVAVIVAE,
PRAEPOSITO GENERALI SOCIETATIS IESV.

Joannes Petrus Maffeius S. D.

QVAE parens & conditor noſtræ Societatis Ignatius, auctore ac duce Deo geſſit in terris ea profecto digna ſunt, in quibus commendandis immortalitati, ſcriptorum omnium certet induſtria. Id ſcilicet fuit cauſa, cum in eo munere alij non ſine pietatis & ingenij laude verſati ſint, cur ego quoque, delatam olim ad me à Patre noſtro Euerardo nonnullam huiuſce prouinciæ partem, neq. ita grauate receperim; & receptam, ſi minus cum apparatu & copia, certe cum fide curaque, Deo adiuuante confecerim. Nec ſane dubium, quin, qui talem mihi laborem iniunxerat, huic potiſſimũ laboris eius & operæ fructus ac prima libamina deberentur. Nunc,

quando, priuſquam in vulgus exirent lucubrationes meæ, ad beatos ipſius Ignatij complexus, vti ſperamus, ille deceſſit; ei nempe qui in vtriuſq. Præpoſiti locum & curas nutu diuino ſucceſſit, optimo iure dicandæ fuerunt. Ac tibi quidem, Pater humaniſſime & optime, in præclarum illud exemplar dies noctesque intuenti, minime dubito quin opus hoc qualecunque, gratum acceptumq. futurum ſit. Ceteris vt perinde iucundum ac fructuoſum accidat; nimirum, ab IESV, tuis incenſis officio & caritate precibus & ſacrificijs impetrabis. Vale. Romæ. Kal. Ianuarij. M. D. LXXXV.

DE IGNA-

DE IGNATII LOIOLAE VITA ET MORIBVS, LIBER PRIMVS.

Ortus eius, & educatio. Cap. I.

IN ea Hiſpaniæ regione, quæ ad Pyrenæum pertinet, ac vulgi ſermone Guipuzcoa nominatur, in primis clara eſt Loiolea familia. Eius familiæ princeps Bertramus, Ognis & Loiolæ dominus, quæ loca ſunt in finibus vrbis Aſpeithiæ, in matrimoniũ ducta Marina Sone, æque clari generis femina, quinque ſuſcepit ex ea filias, filios octo: quorum minimus natu fuit Ignatius is, quẽ Societas IESV parentem agnoſcit; cuius de vita & moribus, quæ nobis fuerint comperta, in vnius Dei gratiam gloriamque litteris mandare decreuimus. Hiſce ergo parentibus natus Ignatius eſt anno poſt Virginis partum M. CDXCI. regnantibus in Hiſpania Ferdinando & Eliſabetha, cognomento Catholicis. Ac de prima ipſius pueritia id vnum cõſtat, haud ita ſeuera diſciplina educatum à ſuis fuiſſe; atq. ab ipſis incunabulis, vt in opulenta domo, profanos admodum hauſiſſe ſpiritus: deinde litteris vixdum a limine ſalutatis, cum eſſet eximia & animi & corporis indole, continuo in Ferdinandi regiam à patre miſſum, veteri Hiſpaniæ more, quo in regno principum liberi ea fere conditione ac iure naſcuntur, vt maximus ætate dumtaxat in patrimo-

nio,imperioq. ſuccedat;reliqui,ſiue ad acuendam gentis induſtriam,ſiue ad familiæ ſplendorem in vno capite retinendum, portiuncula quadam hereditatis aſperſi, quæ tenuē in victum cultumq. ſit ſatis,vel ſtudijs doctrinæ,militiæve dant operam, vel aulæ, regumq. præſidio ad opes,gloriamq. nituntur. Hic ille cum in ephebis honorarijs Regi aliquandiu miniſtraſſet, aulicis imbutus moribus ad Antonium Manricū ſeſe contulit Naiarenſium ducem ex ijs, quos in Hiſpania magnates appellant;quo cum Loioleiæ genti neceſſitudo vetus intercedebat. Atque apud hunc domi foriſq. in honore habitus,rei militaris tyrocinia poſuit: & quod ijs ferme vſu venit,qui nondum cæleſtes delicias deguſtarunt, id ipſum Ignatio contigit,vt ardenti laudis humanæ ſtudio, & communis conſuetudinis impetu abreptus, cum eſſet in corporis ornatu elegantiſſimus,equorumq. & armorum vſu præcelleret; quod ſibi datum fuerat temporis ad negotiationem ſalutis æternæ,id ille miſerabiliter,vt plerique mortalium, partim in factionum rixarumque periculis, partim in amatoria væſania, & cetera ſæculi vanitate conſumeret. Verumtamen inter eiuſmodi vitia & cæcos errores,præclara quædam emicabant bonæ ac religioſæ mentis indicia. Primum enim in tanta licētia militari,tamq. corruptis hominum moribus, quamuis animo conſternatus eſſet interdum,& multis vndiq. cinctus anguſtijs; nulla tamen ipſius atrocior vmquam audita vox eſt, quales multæ à nefarijs hominibus in Deum,ac Dei prouidentiam vulgo iactantur. Nec ſolū ab omni verborū impietate ſemper abhorruit, ſed etiā ſacra omnia, ſacrorumque antiſtites naturæ perpetuo inſtinctu admodū religioſe reueritus eſt. Erat præterea intactus ab auaritiæ ſordibus,& à lucri cupiditate vehementer alienus;quod cum aliàs, tum vero in expugnatione vrbis Naiaræ,quæ in Cantabriæ finibus eſt,perſpici po-

ci potuit: quam cum ob defectionis crimen dux militi diripiendam dediſſet; Ignatius, quamuis ad ipſum victoriæ pars non exigua pertineret, tamē nec præſentis prædæ dulcedine, nec ceterorum exemplo adduci potuit, vt ſeſe alienæ rei contactu pollueret; non Chriſtiano ſolum, ſed etiam ingenuo homine id indignum exiſtimās. Quæ ipſius altitudo animi in priuatis quoq. diſſidijs ac ſimultatibus eminebat; vt ſi quādo ex certamine dignitatis (vt fit) ad manus pugnamque veniſſet, ſi locus reconciliationi daretur, illico vna cum armis odium omne deponeret, & cum inimicis in gratiam plane bona rediret fide. Neq. vero eidem in magnis arduiſque negotijs vel capeſſendis alacritas, vel gerendis conſilium & cautio deerat. quocirca inter quoſdam Cantabriæ populos graui orta ſeditione, legatus ad eos à duce Naiaræ, breui controuerſias omnes magno partis vtriuſque conſenſu & approbatione diremit: ac licet iuuenis admodum eſſet ætate, in agendo tamen, tractandiſque hominum ingenijs iam tum ſenilis quædam in eo maturitas apparebat; prorſus, vt negotium nullum ferme ſuſceperit, quod non ad optatum exitum ſua lenitate ac virtute perduxerit. quamquam ob imperitiam rerum diuinarū hæc tam egregia animi bona, & quaſi talenta non optime collocabat interdum: ad hominum videlicet gratiā, ac ſui ipſius incrementa ijs artibus vtens, quas ad vnius Dei honorem & gloriam omnino referri oportuerat.

Conuerſio eius ad Chriſtum. Cap. II.

HVnc maxime in modum adoleſcentia, atque ipſo ætatis flore conſumpto, cum annum ageret iam nonum circiter & vigeſimum, à miſerabili errore, cer-

toque æternæ vitæ periculo in rectum ſalutis iter ſummo Dei beneficio reuocatus eſt. Tota autem eius conuerſionis ratio fuit eiuſmodi. Ardebat eo tempore Hiſpania inteſtini belli tumultibus; quam nactus occaſionem Franciſcus Galliæ Rex, Nauarræ Vaſconum, quæ Guipuzcoam attingit, Henrico Alibreto cognato ſuo recuperandæ, cuius pater ex eo regno Ferdinandi Catholici armis olim exactus fuerat; Andream Foxium, cognomento Aſparotum, cum exercitu iuſſit in eas regiones impetum facere. qui celeritate vſus, cũ aliquot loca improuiſo aduentu cepiſſet; cumq. nobilitas Henrici cupida ad Gallum ſeſe quotidie adiungeret; Naiaræ dux, qui Nauarræ ſummo cum imperio præerat, eius rei fama commotus, in vlteriorem Hiſpaniam ad auxilia contrahenda profectus eſt, Ignatio, pauciſque præterea Pompelone cuſtodiæ cauſa relictis. Ac ceteri quidẽ appropinquante Gallorũ exercitu, magnitudine pedeſtrium & equeſtrium copiarum exterriti, & ſimul diffiſi oppidanorum animis, tempori cedere, & vrbem relinquere omnino decreuerant: Ignatius vero multis verbis homines ab eo conſilio reuocare conatus, vbi ſe nihil proficere hortando perſpexit, ardentibus oculis deteſtatus ignauiam perfidiamque, ſpectantibus omnibus in arcem ſolus introijt, paratus illam cum aliquot in eo præſidio relictis omni ope tueri. quo virtutis exemplo permotus alius quidam Ignatij in ſtudio bellicæ laudis æmulus, eamdem aleam ſubijt: reliquis vero ſalus, quàm aut fides aut gloria fuit antiquior. Ventum deinde in conſilium eſt à cuſtodibus de ſumma rei: cumque in tanta propugnatorum paucitate contra tantas hoſtium copias negarent plerique locum obtineri poſſe diutius, ac ſeniorum præſertim ſententiæ ad profectionem inclinarent; Ignatius, quo erat animi & corporis robore, quàm acerrime ſeſe rurſus oppoſuit, remq. diſiecit. Interea

terea Galli, reſiſtente nemine, propius ad vrbem accedunt, & magna ciuium voluntate admiſſi, caſtris ad arcem poſitis, præfectum præſidij ad colloquium euocant. Ille accepta fide, cũ tribus dũtaxat egreditur, in quibus erat Ignatius; qui cum ab hoſtibus proponi conditiones iniquiores vidiſſet, exarſit nimirũ, eaſq. conditiones tam acri ac vehementi oratione commilitonibus diſſuaſit, vt ad extrema omnia perpetienda potius, quàm arcem deſerendam cunctos accenderit. Nec mora: Galli omiſſo colloquio acrius inſtare, tormentis mœnia quatere atque diruere; vndiq. aſcenſum tentare: Hiſpani contra, Ignatij præſertim exemplo atq. adhortationibus incitati, fortiter ſeſe defendere, ſubeuntem hoſtem gladijs, telis, contis arcere; quoad Ignatio ante alios dimicanti, globi vi excuſſus è muro lapis, læuam haud ita grauiter læſit tibiam; globus vero ipſe quamquam impetu refracto ſubſiliens, dextram adeo labefactauit atq. confregit, vt e veſtigio ſemianimis alienata mente corruerit. Tum vero debilitati animis ceteri, & deditio facta. Ignatiũ porro ſtratũ, vel ad colligendã clementiæ famã, vel etiã virtutẽ in hoſte admirati Galli benigne ſuſcipiunt, & in vrbem ex arce tranſlatũ, in priſtino hoſpitio collocant, medicisq. adhibitis, & rebus omnibus neceſſarijs diligenter curãt. Huic Gallorũ benignitati, pro ſua animi magnitudine egregie reſpondit Ignatius. quippe tantũ aberat vt eos odiſſet, à quibus in illam calamitatem, vitæq. diſcrimen erat adductus, vt cum in lecto decumberet, ſingulos blande comiterque compellans, omnia fere ſua in eos amoris cauſa diuiſerit; atq. hunc clypeo, illum pugione, alium thorace donarit. Interiectis deinde aliquot diebus, cum grauius laboraret, quàm vt breui tempore ſanari poſſe videretur; ad ceteram humanitatem illud etiam additum à Gallis, vt Ignatium lectica Loiolam vſque (neque enim longe aberat) deportandum curarent.

qui

qui peramanter à ſuis acceptus, cum ingraueſcente in dies morbo periculoſius ægrotaret, accerſiti confeſtim vndiq. medici, crure inſpecto, ſeuere pronuntiant, oſſa illa, ſiue id prioris chirurgi vitio, ſiue itineris agitatione cõtigerit, nequaquam eſſe bene locata: neq. vero, niſi ea coagmentatione denuo reſoluta, fruſtisq. ſuo loco repoſitis, poſſe vllo modo fieri vt coaleſcant. Qua tam acerba denuntiatione Ignatius minime exterritus, non modo ſtatim æquo animo ſeſe paratum oſtendit ad omnia ſubeunda, ſed etiam inter ipſam curationem, quamuis eſſet aſperrima, nullum aliud indicium dedit doloris, niſi vt coactos in pugnum digitos valde conſtringeret. Ex eo die morbus maiorem in modum eſt auctus; cumq. iam Ignatius omnes fere cibos hauſtuſque ſtomacho faſtidiente reſpueret, aliaq. in eo cernerentur letalia ſigna, ſuorum admonitu, ſacris, quæ ad expiandum animum pertinent, rite procuratis, ipſo B. Petri Apoſtoli peruigilio, cunctis mærentibus, eo deductus eſt, vt medici prorſus actum affirmarent, niſi ante mediam eam noctem vis morbi remitteret. Venerabatur iamdudũ Ignatius præcipuo quodam cultu principem Apoſtolorum: quin etiã eius laudes militariter olim carmine Hiſpanico celebrauerat: cuius profecto pietatis fructum non exiguum tulit. ſiquidem illa ipſa decretoria nocte per quietem videre ſibi viſus eſt eumdem Apoſtolum, optatam ſibi valetudinem diuinitus afferentem. nec ſane in irritum ea viſio recidit: quippe continuo leuari doloribus, ciboque refici eſt cœptus. Iamque Dei beneficio periculum mortis euaſerat, magnaque ſuorum gratulatione melius habebat in dies: cum repente animaduertit os quoddam genu ſub ipſo fœdius prominere: quod quoniam præter cetera incommoda impedimento etiam ſibi videbat fore, quo minus graphice quàm ſoleret ac vellet, ocreatus incederet; vt erat idẽ & patientiæ militari, & vrbanæ mun-

ditiæ

ditiæ,& elegantiæ apprime deditus,percontatus eſt medicos,poſſet ne vllo pacto deformitas tolli.qui cum reſpondiſſent poſſe vtique,ſed dolore omnium,quos ad eã diem ſenſiſſet, maximo & acerbiſſimo; propterea quòd in eam ſedem fragmenta iam firmiter coaluerant: non dubitauit Ignatius ingenti omnium vel admiratione, vel metu,concinnum ac decorum corporis habitum anteferre manifeſtò vitæ diſcrimini,ſecarique de ſententia medicorum os iuſſit,clariore etiam,quàm antea, fortitudinis ac patientiæ documento: quandoquidẽ in ea carnificina (quæ quo lentior,eo fuit horribilior) non modo ligari tenerive ſe non eſt paſſus,verum etiam ijs qui aderant,pauore propemodum exſanguibus,ab omni prorſus querimonia gemituque ſe ipſe continuit.Poſt hæc doloribus magna iam ex parte mitigatis, nondum tamen greſſu recuperato,nec pedibus ad inſiſtendum idoneis, interea dũ iacẽtis corpus terreſtres medici perſanare conantur,eiuſdem animi vulnera curare medicus cæleſtis aggreditur. Cum enim affixus lectulo Ignatius fallendi temporis cauſa profanum quempiam librum popoſciſſet ex ijs, quos antea per otium lectitare conſueuerat;diuino plane conſilio factum eſt,nullus vt eo tempore domi liber eſſet eiuſmodi:at vero longe meliores alij duo reperti ſunt, Hiſpanico ſermone conſcripti;quorũ alterius,Vita Chriſti,alterius(quo ſelecta virtutum exẽpla continebantur) Sanctorum flores,erat inſcriptio.Ea videlicet lectio ſalutis initium attulit homini. Dũ enim oblatos ſibi libros,varijs locis quaſi aliud agens delibat, ſenſim capi cœptus eſt pulchritudine eorũ quæ ſcripta reperiebat;atque adeo inter ipſam lectionem vbi quidpiam inſigne cognouerat,ſubſiſtere, ſecum ipſe deliberans:Quid ſi præclarum hoc ſancti Dominici facinus, quid ſi hoc ſancti Franciſci Deo fretus aggrediar?Neq. vero,cum hæc & alia ſibi multa proponeret,res occurre

bat

bat vlla tam ardua,tamque difficilis,quam non perficere ſeſe poſſe generoſa quadam alacritate confideret. Quæ cum apud ſe diutius agitaſſet,emergebant rurſus rerum inanium voluntates,& ſęcularia deſideria,quorũ ſeſe nonnullis adeo manciparat,vt dum eorum vel adipiſcendi rationem exquirit, vel potiundi ſpem animo concipit,plures interim horas per imprudentiam in ea cogitatione defixus hæreret. Iamque priora illa propemodum exciderant,accenſoſque nuper igniculos pietatis,voluptatum illecebræ, & pernicioſa rerum fluxarum blandimenta reſtinxerant; cum periclitanti ſeruulo diuina bonitas opem celeriter afferebat, ex eorum videlicet recordatione quæ legerat, meliorem ei mentem, & conſilia ſaniora ſubmittens.atq.in hac item commentatione tamdiu morabatur,donec interuentu cuiuſpiam, alio mentem animumq. conuerteret.Hac ille viciſſitudine,& quaſi conflictu dies aliquot mirũ in modũ exagitatus,cũ in eius pectore voluptas & virtus pæne ex æquo certarent; cõtrarias in partes magna ſua perturbatione diſtrahebatur, incertus animi,hanccine viam,an illã,cũ primum poſſet, inſiſteret. Verumtamen inter alternas fluctuãtis animi propenſiones illud intererat, quòd blãdis illis rerum fluxarum imaginibus,quamdiu prę ſentes obuerſabantur, tamdiu titillabatur Ignatij mens:abeuntibus vero, ſuccedebat illico amarus quidam torpor,& ægritudo,& ſibimet diſplicentis animi tædium. At contra,præclari illi ad Chriſtianã laudem impetus, cogitationesq. de adæquanda vigilantia & ſobrietate Sanctorum,de votiuis peregrinationibus,de victu cultuque in primis horrido & aſpero;non modo cum aderant,animũ inſolita quadam iucunditate mulcebant, ſed in receſſu quoq. triſtitia ſubeunte nulla, ſecurum hilaremq. præſtabant.Sed enim tantum hoc ille diſcrimen,ſæculi tenebris occæcatus adhuc,hebesq. ad ſubtiliora hominis interni

terni iudicia, quaſi ignotum quidpiam præteribat, quoad clariore demum oborta ſibi luce, mentis aciem accuratius in eam varietatem cœpit intendere; ac deniq. non ſine admiratione quadam animaduertit, ab illis cogitationibus, vt erant inanes ipſæ, ſic ſe ieiunum & aridum; ab his autẽ velut à pabulo ſalutari, lętum vegetumq. diſcedere: liquidoq. perſpexit, fucata & inſidioſa voluptas quantum à vero & ſolido gaudio ac ſuauitate diſtaret. Atq. hanc primam de intimis animi ſenſibus motibuſq. ratiocinationem habuiſſe fertur Ignatius: ad quam vbi maior deinde rerum diuinarum vſus acceſſit, tantam in ſpirituum diſcretione (quæ conſummatæ ſapientiæ virtus eſt) ſolertiam atq. peritiam eſt conſecutus, vt egregia etiam illius generis præcepta in eo libro, qui Exercitiorum appellatur, poſteritati reliquerit. His ergo obſeruationibus, & aſſiduis librorum monitis è letali animæ veterno excitatus, anteactæ vitæ peccata, & infinitam in ſe Dei clementiam aliquando cœpit agnoſcere; nec ſolum de mutandis in poſterum moribus, verum etiam de expiandis omni ratione delictis, placandoq. numine, ſerio cogitare. Atq. in hanc deliberationem ingreſſus, denuo ſeſe ad Chriſti domini, Sanctorumq. ſectãda veſtigia occulto quodam inſtinctu acriter ſentiebat impelli, & eorum præcipue, qui in ſe ipſi quàmmaxime duri ac ſeueri exſtitiſſent. artium quippe ſpiritualium, & Chriſtianæ philoſophiæ rudis & ignarus adhuc, omnem fere ſanctitatis & officij perfectionem in aſperitate vitæ, & in voluntaria corporis afflictatione ſtatuerat. quocirca iam tum agitabat animo, ſimul atq. per valetudinem liceret, nudis pedibus Hieroſolymam petere, ac frequenti verberatione, longoq. ieiunio tantas peccatorum pœnas vltro ſuſcipere, quantas videlicet ab excelſo magnoq. animo, ſalutare odium ſui, & ardens diuinæ gratiæ promerendæ ſtudium exigebat. Iamq. rectis euntem ſenſibus,

& optima quæq. expetentem, longe vehemẽtius incitauit diuina viſio. Etenim nocte quadam vigilanti, auguſtiſſima ſpecie, ac beatiſſimo lumine fulgẽs MARIA virgo vna cum paruulo IESV, non modo ſeſe palam oſtendit, verum etiam incredibili benignitate ſpectandam aliquamdiu præbuit: quo viſo mirifice recreatus Ignatius, tantum repente odium faſtidiumq. concepit eorum quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præſertim quæ cũ inhoneſta voluptate coniuncta ſunt, vt omnes rerum illarum, quamuis diuturno vſu ac vetuſtate corroboratas imagines, ex hominis memoria confeſtim aſpectus ille deterſerit. Acceſſit ad hæc illud quoq. non leue Dei beneficium, quod ei in omnem deinde vitam proprium ac ſtabile manſit: vt quotieſcumq. ſublatis in cęlum oculis aſtra ſuſpiceret (quod ſane ſæpe faciebat, ac diu) mortalia cuncta illi repente ſordeſcerent; & miro quodam æternæ patriæ deſiderio raperetur.

Ad Montem ſerratum religionis cauſa proficiſcitur. Cap. III.

INterea ſimul & animo & corpore conualeſcens, è lectulo ſurgere, & intra cubiculi fines paulatim crura explicare, atq. ingredi cœperat; nihilq. longius ei videbatur, quam vt de cognatione ſua, & de domo patris exire, & præteritæ vitæ peccata quàm acerrime vindicare ſibi liceret. Sed quia nondum erat ad iter faciẽdum idoneus, conſtituit interim præclariſſimas quaſq. Chriſti Domini, Sanctorumq. res geſtas memoriæ cauſa deſcribere: atq. ad id ipſum exquiſiti cuiuſdam nitoris & elegantiæ codice comparato, quæ de virtutũ exemplis præcipue admirabatur, in eum codicem vario picturæ genere quàm

re quàm compoſitiſſimis & quàm clariſſimis litteris ordine referebat. Atque huic operi dum inſiſtit ardentius, quamquam ſua de inſtituendo nouo genere vitæ conſilia mortalium nulli aperuerat; hæc tamen tanta ſcribendi ac legendi aſſiduitas, cõtemptus corporis, frugalitatis amor & parſimoniæ, ſermo quotidianus non ad vrbanitatem, vel ad ambitionem, vt antea, ſed ad modeſtiam, pietatemq. compoſitus; hæc igitur, & alia non obſcura immutati animi indicia, celeriter illum domeſticis prodiderunt. In ijs Martinus Garzia frater natu maximus, qui demortuo iam pridem Bertramo in dominatu, reiq. familiaris adminiſtratione ſucceſſerat, ſuſpicatus id quod erat, Ignatium vel morbi vexatione, vel eorum quæ legerat admonitione compunctum, ac pertæſum vitæ prioris, nouum aliquid ac magnum moliri, atq. etiam fortaſſe nuntium rebus humanis velle remittere; commotus animo vehemẽter, hominem ſeuocat, varijſq. interrogationibus blande pertentans, ad extremum per communes parentes, perq. fortunas omnes obteſtatur & obſecrat, videat etiam atq. etiam quid agat, quo progrediatur, neu quid noui conſilij capiat, quod vel ipſi munitum & exploratum ad gloriam & opes iter impediat, vel ſempiternam Loioleiæ familiæ dedecoris notã inurat. Ad quæ Ignatius breuiter, quo ſe quàm primum à fratre expediret, ſatis memorem fore ſeſe reſpondit officij: & ſimul, quoniam de recuperata propemodum eius valetudine ad Naiaræ ducem nuntij venerant, in oppido finitimo, cui Nauarreto nomen eſt, eo tempore commorantem; veniã à fratre petijt ducis pro amicitia reuiſendi; ac per eam cauſam, duobus dũtaxat aſſumptis famulis, eques in viam ſe dedit, ac breui Nauarretum peruenit incolumis. Ibi duce amiciſq. ita ſalutatis, vt arcana cõſiliorum ſuorũ quàm accuratiſſime tegeret, ſimul etiã certa pecuniæ ſumma in vſus pios inſumpta, Barcino-

nē peterē, vt Hieroſolymas inde contenderet, famuloſq. dimittere ſtatuit, quo liberius remotis arbitris in ſuum ſæuire corpus, & debita vitæ licentius actæ ſupplicia à ſemetipſo poſſet exigere. Solus ergo per ſummam diſſimulationem Nauarreto profectus, primum omnium religionis cauſa celeberrimam beatæ Virginis ædem adire decreuit, quæ in Monte ſerrato à monachis Benedictinis incolitur, eſtq. Barcinonem è Nauarra petētibus minime deuia. Deinde reputans apud animum ſuum partim voluptates, quibus antea indulſerat, partim etiam periculoſum & graue bellum, quod ſibi rurſum à carnis illecebris, atq. ab inferioris animæ viribus imminebat; omni ratione ſe contra domeſtici hoſtis inſidias muniendum eſt arbitratus. Ergo non ſolum inſtitutam, ex quo die Loiola diſceſſerat, conſuetudinem obfirmato retinuit animo, vt ſingulis noctibus pœnæ nomine ſe acerrime verberaret, ſed etiam ratus nullum continentiæ præſidium poſſe firmius inueniri, quàm Dei matris, eiuſdemq. Virginis perpetuæ patrocinium, recenti præſertim illius in ſe clementia ac benignitate inuitatus; in eius maxime clientelam fidemq. confugit, ac ſtudio virtutis incenſus, illico fecit vt eidem Virgini ſacratiſſimæ ſeſe irreuocabili voto caſtitatis obſtringeret. Quod religioſi animi obſequium & ſacrificium pro ſua infinita bonitate ratum & gratum Deus ipſe videtur habuiſſe: quandoquidem beatiſſima Virgine deprecante videlicet, ex eo tempore ad extremum vſq. diem Ignatius plane omni ſenſu libidinis caruit. Ceterum quo facilius omnes intelligant, quàm ſit periculoſum & anceps, in Chriſtianæ philoſophiæ curriculo ſine rectore ac magiſtro verſari; nō omittam hoc loco quod ambulāti in feruore ſpiritus per eos ipſos dies Ignatio contigit. Erant eo tempore in Hiſpaniæ finibus, Maurorum multæ reliquiæ: quos nefariæ ſuperſtitioni Mahometis addictos, Ferdinandus Catholi-

cus

cus haud ita pridem è ſuo pepulerat regno. Ex ea igitur fæce quidam inſidens mulo, Ignatium forte aſſecutus, comitem ſeſe illi adiunxit; ac nonnulla primum (vt fit) de itinere ſciſcitantur, varijs deinde ſermonibus eo deuentum eſt, vt de ſingulari MARIÆ virginitate diſſererent. quam cum nefarius ille ante partum quidem integram illibatamq. fuiſſe fateretur, a partu vero nequaquã; contra Ignatius ab eiuſmodi errore quibuſcumq. poterat rationibus hominem reuocare contenderet; pòſt multam altercationem magis magiſq. obſtinatus impius ille, cum oblatam ſibi veritatis lucem intueri nollet, repente non ſine rabie quadam ſubditis mulo calcaribus anteceſſit, ſeq. celeriter ex Ignatij cõſpectu proripuit. Quo facto vehementius irritatus Ignatius, parũ abfuit quin citato greſſu perſequeretur abeuntem, & pugione confoderet; facinus indignũ exiſtimans non tam contemptum relictumq. ſuperbe ſe, quàm de ſumma caſtimonia & ſanctitate Reginę Angelorũ auſum fuiſſe viliſſimũ caput ore polluto detrahere: cumq. militari etiã tum ſpiritu religionis officijque momenta perpenderet, ſeſe vix pietati ſatisfacturum putabat, ſi tantas blaſphemias pateretur inultas, neq. ab impuro dæmonis mancipio pœnas petulantis linguæ repoſceret. Verumtamen incitatum iam generoſi pectoris impetum retardabat ſuſpicio latentis in tam ſpecioſa cogitatione piaculi; metuſq. probabilis, ne per hanc animaduerſionem, & cæleſte numen, & eam ipſam quam defendere conabatur, Virginem offenderet. Cum igitur multa ſecũ agitaſſet, motu corporis pariter atque animo varius, ad extremum, ſane quàm præcipiti conſilio ſtatuit ad biuium vſq. procedere, vnde Maurum ex habito colloquio ad proximum pagum nouerat diuertiſſe. in eo biuio laxatis omnino mulæ, qua vehebatur, habenis, ita de re tota interpretari, vt ſi beſtia ipſa per ſe Mauri veſtigijs inſiſteret,

non

non dubitaret quin accepta futura eſſet vltio Maieſtati diuinæ: ſin minus, pro certo putaret nequaquam id à ſe officij Deum, beatamq. Virginem poſtulare. Hac ille mente proceſſit ad biuium: cumq. pagus ille, quem diximus, abeſſet diuerticulo paſſuum non amplius XL. via facili ac ſpatioſa, plane diuinitus factum eſt, vt ſponte ſua iumentum anguſtiore via Barcinonē verſus iter arriperet. Atq. hunc in modum Ignatius in re tam graui, nullo pia ipſius ſtudia regente periclitatus, letalis noxæ crimen felicius effugit, quàm ſapiētius. Inde progreſſus ad vicum à Monte ſerrato haud longe diſtantem, de peregrinatione Hieroſolymitana, deq. aſperiore vita quāprimum ineunda mire ſolicitus, viatorium ibi coemit ornatum, ſparteos videlicet calceos, talarem è ſacco tunicam, funemq. pro balteo, tornatilem baculum, & in vſum aquæ cucurbitam. Quæ omnia, vt Chriſti paupertatem non erubeſcere, & peruerſam recti verecundiam deponere paulatim aſſueſceret, ſuſpenſa propalam ex ephippijs ad montem vſq. lætus aduexit.

Acta eius in Monte ſerrato. Cap. IV.

QVo ſimul atq. peruenit, templū ingreſſus, ac numine ſalutato, nihil antiquius habuit, quàm vt per ſacram totius anteactæ vitæ confeſſionem, contractas animi ſordes elueret. qua confeſſione in primis fideliter atq. accurate de ſcripto peracta per triduum, ſumma deinde cum veneratione ad ſacramentū altaris acceſſit. Contulit etiam cum eodem patre, qui ſibi confitenti aures dederat, omnia ſua conſilia cogitationeſq. de imitatione Sanctorum, quæ ad eam vſq. diem prorſus nemini patefecerat. præterea quidquid habuit

pecu-

pecuniæ, totum id in Chriſti Domini gratiam pauperibus benigne diuiſit. Dein ſilentio noctis eius, cui dies feſtus Angelicæ ſalutationis illuxit, pretioſa veſtiměta quibus erat ornatus, quàm occultiſſime potuit, pannoſo cuidam ex infima plebe largitus, confeſtim optato illo ſacco ſeſe alacer induit, ac fune præcinxit; dextro pedi, quòd ex reliquijs morbi ſingulis etiam tum noctibus intumeſceret, calceum induxit è ſparto; ſiniſtrum vtiq. nudum relinquere, & capite item nudo prorſus decreuit incedere. Sed quia non ignorabat plurimos pallio tenus eſſe philoſophos, veſtemque facilius multo mutari quàm mentem; omni ope ſibi enitendum exiſtimauit, vt illa exterioris amictus inſignia, ad intimos animi ſenſus occulta quadam affinitate pertingerent. cumq. accepiſſet in more poſitum olim fuiſſe, vt nobiles equites antequam in ordines referrentur, in ſacris ædibus noctē vnam armati excubarent (quod in Hiſpania peruigiliū armorum appellant) militarem illum ritum ad rudimēta Chriſtianæ perfectionis in ſemetipſo transferre conſtituit. Igitur gladio ac pugione, quibus antea mundo meruerat, è tholo ſuſpenſis, nouo inſtructus armorū genere, totam eam noctē peruigil ante arā ſanctiſſimæ Virginis, modo ſtans, modo nixus genibus, præteritorum veniam demiſſe precari, diuino cultui deuouere ſeſe, ac beatam præcipue Dei matrem intēta ſupplicatione propitiare non deſtitit. Atq. hunc in modū Chriſtianæ militiæ nomen ex animo dedit Ignatius anno poſt Chriſtū natum M. DXXII. quo ferme ipſo tempore, vt à multis non ſine admiratione quidem animaduerſum eſt, Martinus Luther infamis hæreſiarcha, magnis in Germania motibus excitatis, iuſſus à Carolo quinto Imperatore adeſſe Vormatiæ, male preſſum ad eam diem virus opinionum ſuarum effudit in illo conuentu palam, ſediq.

Apo-

Apoſtolicæ & catholicæ veritati nefariũ atq. impiũ bellũ temulentus indixit: vt ſatis appareat, cum maxime furiam illã contra omnia diuina & humana iura, legeſq. ſacratas obarmaret ſatanas; tum ex altera parte, præter alia militantis Eccleſiæ robora, nouum etiam hunc ducẽ excitatum diuinæ prouidentiæ nutu, quem Chriſtus imperator, & ipſum, & ſectatores ipſius, obligatos religionis arctiſſimæ ſacramẽto, adactoſq. nominatim in verba Romani Pontificis, furori ac libidini hæreticæ prauitatis opponeret.

Ardores eiuſdem in ſtudio pænitentiæ. Cap. V.

SAcra igitur vigilia, quemadmodũ dicebamus, exacta, quo celebritatẽ hominũ, famamq. ſanctitatis vitaret Ignatius, nondum certa luce, relicto monachis iumento, pedes ipſe, obuoluto etiam tum faſcijs altero crure claudicans, per ſummum laborem à Monte ſerrato diſceſſit, & è via militari paulo poſt deflexit primũ ad deſerta in vicino loca, dein ad oppidum Barcinonenſis agri Minoreſſam (hodie Manreſam vulgus appellat) nouẽ fere millibus paſſuum à Monte ſerrato: vbi antequam longinquæ & periculoſæ peregrinationi Hieroſolymitanæ ſeſe cõmitteret, ſæuiente præſertim Barcinone per id tẽpus peſtilentia, deuio & obſcuro loco aliquãdiu deliteſcere, & humilitatis Chriſtianę, quæ ceterarũ eſt parẽs cuſtoſq. virtutum, ſolida iacere fundamenta decreuerat. Interea mendicus ille, quem Ignatius pridie ſuis veſtimentis induerat, cum ex inſolito ornatu in furti ſuſpicionem veniſſet, illico à loci magiſtratibus comprehenditur, & diuinam humanamq. fruſtra implorans fidem in vincla conijcitur. Cumq. inter quæſtionem ea ſibi à viro quodã nobi-

nobili clam donata iureiurando affirmaret, notaſq. corporis, ignarus nominis, ederet; conquiritur extemplo diligenter Ignatius. cum nuſquam appareret, mittitur ad eum inſequendum feſtine viator; qui ægre procedentem facile conſecutus, quærit ex eo num cui quidpiam in Monte ſerrato donauerit. Ad eam vocem, id quod erat ſuſpicatus Ignatius, ſubſtitit; coactusq. innocentis periculo, pauperi cuidam veſtimenta ſe ſe pridie largitū eſſe confeſſus eſt: cumq. viator porro inſtaret, quis tu, aut cuias? nullum omnino ad ea verbum Ignatius reddidit. ſed itinere cœpto perrexit tacitus, caſum inſontis apud ſe miſerans, ac ſemetipſum incuſans, qui ne benefacere quidem ſine ipſius cui benefaceret damno, vel certe diſcrimine, didiciſſet. Vt igitur Minoreſſam acceſſit, oppidum ingreſſus quo dicebamus amictu, ad publicum infimæ plebis hoſpitium precario ſe ſe cōtulit, ibiq. ſanctæ paupertatis ac pœnitentiæ ſtudio, inter egentes ac ſordidos quam exſequemur vitā exorſus eſt. Victum oſtiatim precibus infimis emendicare quotidie; totā hebdomadam, excepto die Dominico, ieiunare; in ipſo cibatu ſimplici pane cōtentus, atq. vbi ſitis vrgeret, aqua profluēte; ſomni parciſſimus humo nuda cubare, auctoq. ſupplicio, ſingulis diebus ter ſe ſe flagellis quàm acerrime cædere. Ad hæc horas quotidie ſeptenas genibus nixus in oratione vocali perſiſtere; nam eius quæ mentalis dicitur, vſum & cōſuetudinē adhuc ignorabat. Præterea ſacrificio matutino, Veſperarū & Completorij officijs attentiſſima cura ſemper intererat. obibat etiam octauo quoq. die ſacra confeſſionis & Euchariſtiæ myſteria. Et quoniam ſuperioribus annis (vt diximus) & humanæ laudis famæq. appetentior, & munditiarum, ornatusq. fuerat ſtudioſior; vt vitium vtriuſq. diligentiæ pari neglectu rependeret, natalium ſuorum generiſq.

ſplendorem, ne quis illi honos haberetur, ſtudioſe cęlare; & capillum, quem pro eius ſæculi more promiſſum impenſius comere curareq. conſueuerat, relinquere cœpit impexum & ſqualidum: quinetiam vngues ipſos excreſcere per diuturnam incuriam pati: atq. in hoc tam aſpero, tamq. horrido vitæ inſtituto, conſtanter id omne refugere, quod vllam poſſet afflictæ carni delectationem aut leuamen afferre. Itaq. cum eſſet decoro vultu, & egregia totius corporis firmitate; detractis paulatim viribus, omnis ille vigor acerrimi bellatoris, & forma viridis iuuentæ prorſus elanguit.

Moleſtiæ ſcrupulorum, & tentationes eiuſdem. Cap. VI.

EIuſmodi vitæ curſum aliquandiu ſecurus Ignatius magno animi fructu ſine vlla offenſione tenuerat, nondum grauiora prælia & occultas dæmonum artes expertus, quibus incauta mens hominum ad præclara tendentium, ſi præſertim ſuis viribus ipſi confidat, facile in fraudem inducitur; cum repente quædam illi obijcitur ſpecies, cuius, quamuis identidem apparentis, formam & figuram ſatis explicare non poſſet, multis diſtincta luminibus, & grato quodam ſplēdore collucens, quod ſpectrum diabolicum poſtea, vt dicemus, agnouit; ijſdemq. fere diebus cum ſe illuuie & ſqualore obſitum animaduerteret, atrox illa cogitatio nec opinantem inuaſit: Quæ, malum, ratio te, miſer, impulit, vt relicta patria, cognatis, amicisq. potentibus, pedore ac dira macie deformatus, triſtiſsimo & obſoletiſsimo veſtitu, vel ſtipem in triuijs corrogares, vel inter infimas plebis minutæ quiſquilias lateres inglorius? non ne intermiſſa militiæ honoratæ ſtipendia, dulciſsimosq. æqualium conuictus

uictus,& priſtinę fortunæ cultum,victumq. maiore cum tua ruiq. ſanguinis dignitate repeteres? Hæc,& alia id genus vbi animo vehementer obiecta; auctorem ſenſit Ignatius illico: & quamuis initio paulisper ea recordatione commotus, tamen vt ſe collegit,illam ita conſtāter ab ſe reiecit ac repulit, vt vltro etiam familiarius quàm antea, ſe ſe cœtibus atq. colloquijs egentium & mendicorum inſereret. qua ſubmiſſione victus princeps auctorq. ſuperbiæ, rurſus Ignatio templum ingredienti ad officia diuina celebranda, quibus mira cum attentione ac perſeuerantia quotidie dabat operam,vt diximus; incœpti operis molem ac difficultatem ita repræſentauit, quaſi eius ærumnas & incōmoda miſerans diceret: Hem infelix Ignati,annis vtiq. ſeptuaginta, quot ætas tua recipit,in tantis tibi laboribus, in tanta vitæ aſperitate degendum eſt: quos tu, præſertim vrgente ſenio, tolerare qui poteris? Tum ille fortiter,nec ſine contemptu:Quaſi vero,inquit, mihi tu vel vnius diei ſpatium præſtare poſsis. Hæc duo prima poſt conuerſionem Ignatius de ſumma rerum certamina ſubijt:quorum vtroq. turpiter ſuperatus humani generis hoſtis, vbi ſe irruptione & aperta vi nihil proficere intelligit, longe diuerſa bellandi ratione,dolo,cuniculisq. graſſari conſtituit. Neq. abnuit Chriſtus, pugnarum eiuſmodi iuſtiſsimus arbiter: qui vt nemine ſupra id quod poteſt, oppugnari permittit, ſic militibus ſuis,quos gratiæ diuinæ præſidio, & liberæ voluntatis arbitrio ad omnem virtutem exercet, ne parta ſemel victoria per otium torpeant, nouam in dies glorioſi triumphi materiam deeſſe non patitur. Eſt igitur in dæmonis artibus, quas ad bonorum perniciem aſsidue meditatur, illa vel peſsima; vt quos ita videt ſtudio virtutis ac religionis addictos, vt inde terreſtrium vel honorum ſpe, vel commodorum & voluptatum illecebris auelli non poſsint; hos per ſpeciem ipſiuſmet ho-

 neſti

neſti quod adamarunt, ad immoderatam inediam & car nis macerationem acrioribus incitamẽtis impellat, eoſdemq. præteriti temporis piacula reputãtes, ac cæleſtis iræ ſeruili metu perculſos, in ſingula momenta miſero quodam angore ſolicitet. id autem eo cõſilio, vt vel plane defecti viribus, per cauſam recuperandæ valetudinis paulatim ad ſocordiam atq. ad ignauiam delabantur; vel aſsidua ſcrupulorum agitati moleſtia, dum ſe ipſi calumniari non deſinunt, ſi minus inertia, certe defatigatione ac laſsitudine ab incœpto deſiſtãt. cuius vtriuſq. cladis vtinam ne tam multa nobis quotidie exempla ſuppeterent. Hæc igitur eadem fraus Ignatium quoq. in diſcrimen adduxit. Obtinuerat ille (quemadmodum dicebamus) ex quo ſe ſe ad Chriſtum adiunxit, in ſumma vitæ auſteritate perpetuam animi tranquillitatem atq. lætitiam: quam ne ex quotidiana copia vilem duceret, neu ſuis ipſe meritis per inſolentiam adſcriberet; ab ijs, quas diximus, tẽtationibus cœpit illi pater cæleſtis vniuerſam repẽte ſubtrahere, ſic, vt interdum cum maxime gaudẽs exultaret in Domino, tũc ſubito nulla præcedẽte ſignificatione, prorſus exui nudariq. ſe omni gaudio & iucunditate ſentiret: nec iã in precibus, neq. in pſalmis, neq. in ceteris, quibus aſſueuerat, pietatis officijs vllam inueniret omnino delectationẽ aut requiẽ. idq. cum ei frequẽter accideret, attonitus rei nouitate, animo ſuſpẽſo, ac mire ſolicito, cauſas eius varietatis & immutationis inquirere, ac dubitare apud ſe, recte ne cõfeſsionem in Monte ſerrato, quam diximus, peregiſſet? quidquam ne omiſiſſet, quod ad integram criminum accuſationem attineret? ac proinde num idcirco fortaſſe Deum adhuc iratum experiretur? Quæ ille dum anxius agitat, arrepta occaſione diabolus perturbandi hominis, deq. ſuo ſtatu deijciendi, hanc ipſam ſuſpicionem atq. formidinẽ inſtitit illi vehementer etiã atq. etiã incutere. Ex eo tem

pore

pore tyro vanis agitari terroribus, dies noctesq. fletibus iungere, nullam capere partem quietis. Itaq. dum amiſſam recuperare conſcientiæ pacem, & hęrentem viſceribus peſtem omni ratione conatur euellere; non ſatis habuit peccata vetera, quorum de confeſsione ambigebat, iterum, iterumq. apud ſacerdotem exponere; ſed etiam cuiuſdam concionatoris monitu, qui Minoreſſæ per eos dies agebat, totius vitæ noxas, quotquot reuocare in memoriam potuit, in libellum relatas, quod ad Mõtem ſerratum antea fecerat, quam accuratiſsime rurſus explicuit. Sed (quod ſæpe contingit) quod ſibi adiumento fore putabat, id erat ei contrarium maxime. ſi quidem ipſa commemoratione rerum, quas aliquando obliuiſci oportuerat, fiebat vt etiam ſi quid ipſa die mitigatum fuerat, recrudeſceret. Nec iam tantummodo ſuperiorum annorum delicta occupatum animum amariſſima ſuperſtitione torquebant, ſed etiam præſentis temporis cura pauorque, ne inuiſa Chriſto ſua eſſent ſtudia, neu Dominum ſuis omnibus dictis, factis, cogitatis offenderet. Quocirca multis iam rebus fruſtra tẽtatis, vnum dumtaxat occurrebat illi remedium, nec ſane ſpernendũ; vt ſacerdos pro poteſtate omnino ſibi poſthac eiuſmodi ſuſpicionibus ac recordationibus interdiceret. Sed id ipſum conſilij ad eum deferre non audebat, peruerſa videlicet ratiocinatione deluſus, ac veritus ne ſibi minus ea medicina prodeſſet, cuius auctor ipſemet extitiſſet. Inter has ergo curas, graui preſſus mæſtitia cum ita iaceret, vt nulla iam res mitigare dolorem poſſe videretur; inuaſit hominem atrox & ſæua cogitatio, vti ad luctus miſeriasq. finiendas, è feneſtra cubiculi (Dominicanorum hoſpitio tum forte vtebatur) ſemetipſe præcipitem daret. Quam ille cogitationem, ope diuina cum acerrime repuliſſet, ſubijt animum firmitas & conſtantia cuiuſdam anachoritæ, quem in Patrum hiſtoria legerat,

geret, impetrandi gratiā neſcio quid; quod vehementer optaret, omni cibo tamdiu abſtinuiſſe, quoad per eam abſtinentiam propitiato numine voti compos exiſteret. & quamquam periculoſa admodum ea ratio videbatur, metusq. ſuberat, ne tam audaci incœpto Deum irritaret potius, quàm reconciliaret ſibi; tamen tota re apud ſe diu multumq. agitata, ne quid omnino intentatum relinqueret, illum ipſum rigorem perſeuerantis inediæ ſine vlla dubitatione experiri conſtituit, atq. ita experiri, vt nihil interea de quotidiana precatione, verberibus, & cetera corporis maceratione remitteret. Dies igitur vnus, duo, tres, quatuor, nec tamen aut linqui animo, aut moleſtia liberari. itaq. ad ſeptimum vſque diem obfirmata mente ieiunium extendit, extendiſſetq. porro, ni ſacerdos idem, cui ſua non modò vitia, ſed etiam bona, & intimos omnes animi receſſus ac latebras diuino quodam inſtinctu nudas & apertas habebat, pro imperio vetuiſſet eum longius progredi, minis inſuper additis, ni paruiſſet, illum à ſacra corporis Chriſti communione prohibendi. Hac igitur tam ſeuera denuntiatione deterritus, cibum ſumpſit Ignatius, & illo quidem, ac poſtero die fuit illi quies: tertio vero eadem illa peccata rurſum occurſare memoriæ. quarum cogitationum initia dum admittit incautius, ac ſpecies (vt fit) ſpeciem adducit, ſenſim in priſtinos fluctus, æſtusq. ſolicitudinũ reuolutus; cum ex vna parte prorſus inſtaurandum cõfeſsionis myſterium iudicaret, ex altera vero id ſibi non modo non profuiſſe, verum etiam nocuiſſe antea cerneret; ex vehementi fluctuatione tam graue tædium præſentis miſeriæ mentem eius inuaſit, non quidem vt de morte oppetenda, ſed vt de abijcienda ſeueriore diſciplina, & ſæculi commodis repetendis magno quodam impetu cogitauerit. Verum in tantis tenebris ac procellis nutanti, & in magnum adducto periculum, peroppor-

tune

tunc radius diuinæ bonitatis affulſit, cuius beneficio diabolica diſcuſſa caligine, totius tentationis exordia progreſſusq. attente conſiderans, liquido comperit, omnes illos cõſcientiæ ſtimulos, vanasq. ſuſpiciones à malo ſpiritu fraudulenter immiſſas, ac proinde ſine vlla dubitatione conſtituit, præteritæ vitæ labes, quod ad confeſsiónẽ attineret, perpetua obliuione conterere. Atq. in hunc modum ſingulari Dei beneficio, non modo infelicem illam ſui calumniandi miſeriam ac pœnam euaſit ipſe, verum etiam alios curandi, qui eadem ægritudine laborarent, miram à patre luminum facultatem & ſcientiam eſt conſecutus.

Ignatij profectus in ſpiritu. *Cap. VII.*

HIſce igitur periculis perfunctus Ignatius, ac veluti auulſus ab vbere, maiores quotidie efficiebat in ſolida virtute proceſſus. & quo acrior ac diuturnior probatio fuerat, eo magis idoneus euaſit ad noua omnipotẽtis Dei chariſmata capienda: in quibus fuit illud eximiũ. Cum enim religionis cauſa ædem Pauli Apoſtoli extra oppidũ peteret, & in ipſo itinere ad Rubricatum amnem, qui Minoreſſam interfluit, conſtitiſſet; nec opinãti repente diuina quædam oborta lux eſt tanta, tamq. mirifica, vt momẽto pæne temporis nullo magiſtro quàmplurima clare perſpexerit non ſolũ de fidei Chriſtianæ myſterijs, verum etiam de alijs vel ſubtiliſſimis philoſophorum quæſtionibus atq. decretis: quaſi nitidiſſimo quodam in ſpeculo perſpicue cerneret ea, quæ poſt multam accuratamque lectionem, maximoſque labores ac vigilias vix demum ſolent homines intelligentia comprehendere: atq. in eo cæleſti prorſus intuitu, non ſine ſum-

ma animi voluptate diutius acquieuit. Quo tanto, tamque inſigni accepto beneficio, cum ad agendas Domino gratias acceſsiſſet ad Crucem in propinquo defixam; oranti ſeſe denuo in aere ſpectrum illud obiecit, de quo diximus antea, ſed (quæ nimirum virtus ac poteſtas eſt Crucis) nequaquã pari ſplẽdore vel pulchritudine. itaq. quod ſuſpicatus pridem Ignatius fuerat, tum deniq. clare perſpexit eſſe dæmonium. eodemq. deinde ſæpius apparente, tantum abeſt vt moueretur, vt illud etiam baculo per contemptum abigeret. Atque eius fere generis per id tempus plane diuinitus alia multa percepit. Quodam die, dum indicta publica ſupplicatione Minoreſſæ religioſum agmen inſtruitur; & Ignatius interim beatiſſimæ Virgini pſallit, inſiſtens gradibus templi Dominicani; ſubito in Deum ita rapta mens eius eſt, quaſi per appoſita quædam, & maxime illuſtria ſymbola, Trinitatis ipſius numen auguſtiſsimum cerneret diſtinctum perſonis, vnum eſſentia. Qua viſione tanto gaudio eſt delibutus, vt neq. in ipſo mox agmine lacrymis & ſingultui crebro temperare valuerit, neq. vero totum eum diem alia vlla de re, niſi de ſanctiſsimo illo fidei Chriſtianæ myſterio diſputare: idq. tanta ſimilium & exemplorũ varietate & copia, vt cuncti obſtupeſcerent. quinetiam per eos ipſos dies non dubitauit homo litterarum propemodum ignarus librum de Trinitate conſcribere quoquo potuit ſtylo: vſqueadeo cæleſtes typi quos diximus, in eius memoria atq. intelligentia diuinas illas rerum altiſsimarũ notiones impreſſerant. Ac licet antea quoq. & monadẽ in triade, & in monade triadẽ ſanctiſsime coleret, ſuasq. & naturæ diuinæ communiter, & ſeparatim ſingulis perſonis preces hymnosq. perſolueret; ab hoc tamen raptu longe ſtudioſior & ardentior euaſit in eodem officio pietatis; eamq. laudabilem conſuetudinem ad extremum vſq. vitæ retinuit, ſic, vt præcipuam caperet voluptatem,

ptatem, & proprio quodam ſenſu rerum cæleſtium affi-
ceretur, quotieſcumq. ſanctiſsimæ Trinitati ſacra pera-
geret. Neq. vero fuit hic finis mirabilium viſionum: ſi
quidem rurſus per ſignificationes arcanas, & myſtica
quædam exempla, oblatus eſt eius menti modus ipſe, quē
in huius vniuerſitatis molitione ſummus ille rerum opi-
fex tenuit: quas illuſtrationes atq. doctrinas, vt omni-
no vires naturales excedunt, ſic poſtea negabat Igna-
tius poſſe verbis adumbrari, nedum exprimi. Præterea
cum ſacrificio Miſſæ in eodem templo Dominicano in-
tereſſet, dum a ſacerdote de more hoſtia ſalutaris attol-
litur, apertiſsime vidit Ignatius illa ſpecie Chriſtū Deū
eumdem & hominem veriſsime contineri. Factum eſt
etiam aliquādo (idq. ipſimet qui interfuere, teſtati ſunt)
vt alienatus à ſenſibus, à Completorio Sabbati ad alte-
rum vſq. proximi Sabbati Completorium in altiſsimo
quodam exceſſu perſtiterit; qua ipſa hora, multis adſtan-
tibus qui rei totius euentum attente exſpectabant, quaſi
è profundo ſomno excitatus, repente ſuſtulit oculos, Ie-
svm perquàm ſuauiter inuocans. atq. interim pij quidā
homines mortuum rati, vtiq. terræ mandaſſent, niſi con-
templati omnia diligentius, ac pertentato corpore, latē-
tem in eo vitam ex tenui cordis palpitatione ſenſiſſent.
Ad hæc, intento precationi, ſeſe non ſemel tum Chriſtus
Dominus, tum Virgo mater oſtēdit. quibus, & alijs id ge-
nus clemētiæ diuinę ſubſidijs in recta fide vſq. adeo con-
firmatus eſt, vt etiam ſi nulla exſtitiſſent Chriſtianæ reli-
gionis monumenta vel teſtimonia, nequaquam tamen
dubitaſſet, ex ijs tantummodo quæ Deo ſibi aperiēte co-
gnouerat, mortem pro defenſione catholicæ veritatis op-
petere. & qui paulo ante vix vocalis noſſet orationis vſū,
paucis menſibus tantam rerum ſpiritualium peritiā, ac
tantam Dei familiaritatem eſt nactus, vt quidā, eius om-
nia vel dicta vel facta curioſe obſeruātes, intempeſta no-

ĉte ſupplicantem animaduerterint (eleuante ſpiritu ſarcinam corporis) quatuor circiter cubitis à terra ſublimẽ: & quidem ex conſortio ſermonis Domini (quod de Moyſe ſcriptum legimus) tota facie mirũ in modum radiante.

De ſtudio collato ad proximos adiuuandos. Cap. *VIII.*

QVæ omnia, quamquam egregia atque expetenda per ſe, tamen eo pluris erant in Ignatio facienda, quo magis erant cum aliorum fructu & vtilitate coniuncta. Nam in ceteris ornamentis ac beneficijs, quæ in eum Deus plena manu congeſsit, illud equidem vel precipuum duxerim, quòd in tanto perfectionis ardore nõ dedit illi ſpiritum ſolitudinis, animumvé vni ſibi vacantem, ſed Chriſtianæ propagandæ fidei cupidiſſimum, ac mire ſtudioſum diuinæ gloriæ, ſalutiſq; communis. Cum igitur acta eius in Monte ſerrato (quamquam ea ipſe occultiſsima voluerat eſſe) inſtitutamq. vitæ aſperitatem ac ſanctimoniam vicinis locis fama vulgaret, ac nobilitatem viri præcipue, rumor (vt fit) etiam in maius attolleret, ingens hominum concurſus ad eum fieri cœptus partim viſendi gratia, partim etiam conſulendi; quos ille vt omni conatu quàm acerrime ad Chriſtum adiũgeret, neu ſqualor ille nimius, & diutina illuuies ad ſe adeuntibus terrorem incuteret; primum deponere ſordes, & externum corporis habitum cœpit aliqua ex parte cõponere: deinde cum intelligeret difficilem in primis & ancipitem eſſe curationem animorum; quo cautius rectiusq. in re tanta procederet, ope diuina ſuppliciter etiam atq. etiã implorata, ſuæ conuerſionis originem, ac ſeriem, variaſq. tentationum procellas ac tenebras,

nebras, & ſubſequutam mox tranquillitatem ac lucem, quàm accuratiſsime ſecum expēdens, demum ex ijs quæ partim cæleſti magiſtro dictante perceperat, partim etiam ipſemet experiendò cognorat, de fructuoſa ratione meditandi orandique, præclaras obſeruationes & ſaluberrima præcepta conſcripſit: qui liber (vt antea dictū eſt) Exercitiorum ſpiritualium titulo, tēpore procedente deinceps ab eodē auctus atq. recognitus, & Romani Pontificis iudicio ac teſtimonio comprobatus, ita multos omnis ætatis atq. ordinis homines tum in eligendo genere vitæ, tum in componendis moribus, perturbationibusq. ſedandis, ac præſertim in retinenda conſtantia ſalutari, mirum in modum iuuit, iuuatq. quotidie; vt iure optimo videatur hoc non in poſtremis numerādum eſſe remedijs, quæ diuina bonitas hac hominū ætate vel ad corrigenda ſæculi vitia, vel ad renouandam veterem Eccleſiæ diſciplinam clementer adhibuit. His ergo meditationibus, quos ad bonā perfectæ virtutis frugē Ignatius reperiebat idoneos, paulatim, & quaſi per gradus cœpit excolere: ceteros interim precibus monitiſque, prout ſe ſe dabat occaſio, à vitiorum fœditate deterrēs, atq. ad ſtudium æternæ beatitudinis incitans; idq. eo libentius atque ſecurius, quòd communicandis ijs quæ à Domino acceperat, nihil interim ſibi religionis ac ſpiritus deperire ſentiret. Nec ſolū venientes ad ſe benigno excipiebat alloquio; ſed etiam inuitatus interdum ab alijs ad prādium, minime recuſabat accedere; nimirum eo conſilio, vt ex re & ex tempore ſumpta occaſione, qui ſe in Dei gratiam terreſtri pauiſſent cibo, eoſdem ipſe viciſsim ſpiritualibus epulis, & opportuna quapiam adhortatione reficeret. Atq. in hunc fere modum adiuuante Domino permultos ad arctam ſalutis ſemitam, à via lata & ſpatioſa traduxit.

E graui morbo periclitatur. Cap. IX.

SEd in eiuſmodi curam dum incumbit ardentius, nec tamen interea fere quidquam de aſſiduitate precãdi, ac de quotidiana vitæ aſperitate diminuit, morbum ex ingenti labore contraxit adeo periculoſum & grauem, vt ſæuiente atrociter febri proxime ad mortem acceſſerit. quo tẽpore & oppidi magiſtratus periculo viri permoti, publice diuerſorium illi curarũt neceſſarijs rebus inſtructum, & præter aliam amicorum turbam, honeſtæ matronæ, quæ vitandæ peſtilentiæ cauſa Barcinone ſe ſe eo receperant, certatim ægrotanti aſsidere, & nocturnas agere excubias, perinde quaſi in vnius vita ſalus omniũ verteretur. Atq. his populi officijs, ac pia ſedulitate bonorum, ereptus è præſenti vitę diſcrimine, in id ipſum iterum ac tertio recidit ob eam cauſam, quòd nondũ plane confirmatis viribus (blandimenta videlicet carnis, & veteris hominis malitiam veritus) præpropera feſtinatione ad priſtinas occupationes corporis animiq. redierat: quarum pondere oppreſſus, deniq. didicit ipſe, aliſq. deinde præcipere ſolitus eſt, imbecilla valetudine minuẽdos labores, curandũmq. tali tempore, vt quantum de conſuetis exercitationibus infirmitas demat, tantum ad Dei gloriam, & proximorum ædificationem æquitas animi & exemplum Chriſtianæ fortitudinis addat. Vetabat idem etiã corpus debito ſomno ciboq. fraudari, multis eo tempore doctus experimentis, vt moderata ſobrietate vegetatur animus, ſic immoderata vigilia vel inedia vires adeo frangi ac debilitari, vt mens earum miniſterio deſtituta vix munere ſuo fungi, aut ad cõtemplationem rerum diuinarum poſſit exſurgere. Vexatus igitur, vt

dicebamus, diuturna & periculoſa ægritudine, demum ita conualuit, vt ex reliquijs morbi dolore ſtomachi moleſtiſsimo ſubinde cruciaretur: quapropter calceos induere, & panni craſſioris tunica cinerea, & capitis tegumento contra ſæuitiam hiemis munire ſeſe piorum hominum benignitate precibusq. coactus eſt.

De inanis gloriæ vitio ſuperato.
Cap. X.

ACceſsit ad illa corporis ægrotantis incõmoda, grauis etiam animi cruciatus, ab importuna quadam inanis gloriæ tentatione profectus. Dum enim ingraueſcente morbo conſcientiam ſuam diligentius excutit, ſeq. ad extremum comparat mortis agonem, ſubijt illi repente ſe iuſtum eſſe, neq. vllo pacto ſibi de ſempiterna beatitudine dubitandum. Cui ſuaſioni dum reſiſtere vi ſumma conatur, intelligẽs vt quiſq. ſibi maxime placet, ita Deo maxime diſplicere; diuturnum & anceps intra ſeſe certamen tanta tentatione metuq. ſuſtinuit, vt miris modis quotidie torqueretur, maioremq. ex offenſionis diuinæ formidine, quàm ex ipſa graſſantis morbi vehementia metum ac ſolicitudinem caperet. Verſabat videlicet in omnes partes hominis animum dæmon callidus, Chriſti permiſſu; & quẽ deſperationis iaculis paulo ante ſuperare nequiuerat, eũdem rurſus nimiæ confidentiæ ac vanitatis elatione ſupplantare & euertere nitebatur. Sed contra eiuſmodi cogitationes Ignatius & in ipſo (vt diximus) morbo, & recuperata poſtmodum valetudine cum diutius dimicaret; partim agendis identidem Domino gratijs, partim naturæ humanæ fragilitatem apud ſe reputando; deniq. diuino præſidio deteſtabile hoc ingrati animi vitium ita debellauit, euulſitq.

radicitus, vt poſtea quotieſcumq. ſalus animarum, aut Dei gloria poſtularet, ſua non minus bona, quam mala ſine vlla prorſus cenodoxiæ titillatione palam & ingenue expromeret.

De profectione Hieroſolymitana. Cap. XI.

INter hæc anni fere ſpatio exacto, partim ſpiritualium rerum ſcientia inſtructus, partim etiam arte quadam & conſuetudine regendarum animarum imbutus, cùm nihil vulgare aut exiguum agitaret animo, ſed egregia quædam & ardua in Dei gloriam ab ipſo conuerſionis initio concepiſſet; Hieroſolymam, quod iamdudum habebat in votis, petere omnino conſtituit, non tã vt Chriſti Domini ſacratiſſima incunabula cerneret (tametſi id ipſum vehementer optabat) quàm vt in conuertendis ad Euangelij lucem infidelibus, qui ea tenent loca; vel operæ pretiũ faceret, vel certe martyrij palmam, cuius auidiſſimus erat, acquireret. Sed hoc ſuum de prædicando Euangelio conſilium, vitandæ ſcilicet humanæ laudis cauſa, nemini prorſus aperiebat: peregrinationis vero propoſitum, cũ neceſſario amicis patefeciſſet, multi primum id ei multis rationibus diſſuadere, obteſtari etiam & orare ne populum ab ſe nuper è ſomno vitiorum excitatũ ad ſtudia virtutis pietatisque, repẽte deſereret, neu ſe ipſe, affecta præſertim valetudine, itineri tam longinquo ac tam periculoſo committeret. deinde cũ nec precibus nec ſuaſionibus eũ de ſententia demouere poſſent, inſtare ſaltẽ & vrgere, ne incomitatus abiret; multa poſſe in tam remotis ignotiſq. ſibi regionibus, ac tanta rerũ humanarum varietate contingere, quæ præſentem cuiuſpiam fidelis opem ſolatiumq. requirerent. Omnino probabilia

babilia videbantur afferre, & humano iudicio rem æſtimantibus, etiam neceſſaria: nec vero deerant homines impigri, peritiq. linguarum, qui ſeſe illi comites laboris ac periculorum libenter offerrent. Verum Ignatius, qua erat animi altitudine, in cælum ſemper intentus, atq. à diuina prouidentia vſquequaq. pendere mirabiliter cupiens, amicis omnia ſua in eum ſtudia profitētibus ita remiſit, vt diceret, in præcipuis hominis Chriſtiani virtutibus, non modo fidem & caritatem eſſe, verum etiam ſpē. Eius porro comparandæ gratia, certum ſibi eſſe non modo ſine viatico, ſed etiā ſine comite iter id ingredi; quòd clare perſpiceret, ſi, qualia multa poſſunt homini accidere, peregrinanti præſertim, ſibi quidpiam eueniſſet, fieri nō poſſe quin aliqua ſaltem ex parte comitis præſidio fideiq. cōfideret: proinde quidquid in eo ſpei locaſſet, id vtiq. ex ea detractum iri fiducia, quam totā in vno Deo clementiſſimo parente ac rectore vellet eſſe repoſitam.

Nauigat in Italiam. Cap. XII.

HAc igitur mēte ſub initium anni M. DXXIII. magno omniū dolore Minoreſſa profectus venit Barcinonem, vt in Italiam ex eo loco traijceret. cumq. peropportune paratam ibi nauem offendiſſet, egit cum nauarcho ſuppliciter, vt ſe mēdicum egentemq. gratis admittere ac tranſportare ne grauaretur. cui naulum quidem ille ſe remiſſurum promiſit, ea tamen conditione, vt nautici ſaltem panis, quod erat neceſſarium, ſecum inferret. Eo reſponſo cum vehementer angeretur Ignatius, quòd commeatus copiam quamuis exiguam, cerneret inopiæ illius quam ſibi ſummā propoſuerat, legibus aduerſari; poſt multas anxiaſq. cogitationes totā rem de-

niq.

niq. permittere ſtatuit arbitrio ſacerdotis, quẽ ſibi paucis illis diebus Barcinone, tum ſuæ conſcientiæ iudicem, tum interpretem diuinæ voluntatis elegerat. Ille re cognita, Ignatio reſpondit, æqua poſtulare nauarchũ, proinde non reſiſtendum eſſe, nec vero timendum, ne ſi cibaria, tã vilia præſertim ac neceſſaria, ſibi parauerit, quidquam idcirco contra conſilium perfectæ paupertatis admittat. Tum Ignatius quamquam ſoluto vixdũ religione animo, tamen partim ſacerdotis impulſu, partim etiã metu occaſionis eius amittendæ; emẽdicata de more pecunia, panes in nauem impoſuit, & ne quid prçterea ſecũ inferret, paucos qui ſuperfuerãt nummos reliquit in ipſo littore: deinde ſolutis anchoris die quinta Caietã non minus periculoſa quàm celeri nauigatione delatus, Romã pedibus iter intẽdit. ac prima nocte diuertit ad villã militibus refertam; quibus nefaria quædã ac turpia molientibus tanto animi ardore ac vociferatione ſe obiecit, vt illi partim verborum pondere, partim conſtantiæ miraculo obſtupefacti, à flagitioſo conatu deſtiterint. Inde laboribus maximis, cum ſæuiente per eos dies peſtilentia luridus ipſe ac macilentus, tectis fere atq. oppidis arçeretur, deniq. in vrbem Romam haud ita acriter cuſtoditam, laſſitudine ac fame pæne confectus introijt ipſo Dominico die Palmarum. cumq. venerabundus religioſiſſima quæque loca obijſſet, Adriani VI. Pont. Max. pedes exoſculatur. Mox paranti Venetias ire, vt in Palæſtinam inde tranſmitteret; rurſum Hiſpani amici nonnulli, qui Romæ eo ipſo tempore verſabantur, profectionem diſſuaſere cum alijs rationibus, tum præcipue nauigationis longæ & infeſtæ periculis proponendis. quippe cum paulo ante per ſummum nominis Chriſtiani æque damnum ac dedecus, Turca Rhodum inſulam expugnaſſet, quo nuntio videlicet omnis Italia cohorruerat. Sed cum Ignatius ab inſtituta peregrinatione

nullo

nullo terrore poſſet abduci; illud ſaltem hortari & orare inſtiterunt, ne ſe daret in iter eiuſmodi ſine pecunia, tum in alios vſus neceſſaria, tum vtique ad naulum pro tranſmiſſione ſoluendum. nam vt Venetias emendicato victu perueniſſet, quæ deinde ratio, quæ ſpes homini externo & ignoto foret, in tam remotas regiones traiectum nanciſcendi gratuitum? Proinde recte amiceq. ſuadentibus ne reſiſteret, iuuariq. ſe in Chriſti gratiam aliquo ſaltem viatico pateretur. Cum hæc, & alia eiuſmodi aſſeuerantes pariter ac miſerantes ingererent; ſæpius eadem iterando, cunctantem ac tergiuerſantem denique perpulerunt, vt in ipſo diſceſſu aureos aliquot nummos acciperet. quo ille ſubſidio oneratus verius quàm inſtructus, non multum proceſſerat viæ, cum rem totam attente contemplans, ſeq. ipſe accuſans grauiter, quòd de fiducia diuina humano metu ſe deijci, fixumq. paupertatis propoſitum oblato auro paſſus eſſet infringi; parum abfuit quin omnem pecuniam illico indignabundus abijceret: ſed quia id prodigum, ac Deo ingratum fore videbatur, decreuit certe in obuios pauperes paulatim inſumere. quod cum alacriter præſtitiſſet, breui & nummis omnibus vacuus, & ſtimulis conſcientiæ liber euaſit. Pergentem porro Venetias, eadem quæ ſupra memorauimus incommoda & difficultates itinere pæne toto vexarunt. Sæuiebat etiam tum locis aliquot fœda lues atque contagio; diſpoſitiq. cuſtodes aditus oppidorum aſſidue tuebantur. Ignatium verò ex ipſo corporis habitu vel in ſumma cæli temperie metuiſſes. Obſita erat ſqualore veſtis, & horrida; color exſanguis; cauum macie caput; conditi introrſum oculi; & inanes faucium ſinus. quocirca fiebat, non ſolum vt excluſus a diuerſorijs omnibus pernoctare ſæpe cogeretur in publico, ſed etiam vt pallore & macie peremptum, rigentemque, prætereuntes aliquando nonnulli ceu mon-

ſtrum quoddam aut triſte ſimulacrum horrerent. Ipſe vero linguæ imperitus, ignarus itinerum, cum præ defatigatione ſæpe deficeret; ad Foſſam tamen Clodiam Deo adiuuante peruenit, quo ex emporio breuis & quotidianus Venetias traiectus eſt. Ibi certior factus à viatoribus, obſeruari Venetijs omnia diligentiſsime, & è ſuſpectis præſertim regionibus venientes acceſſu prohiberi; flexit inde itinere terreſtri Patauium, quorumdam conſilium ſequutus, qui idipſum periculi metuentes, faciliorem ſibi ex ea vrbe Venetias tranſitum fore ſperabant: ijdemq. Ignatium adiunctum ſibi comitem, præ imbecillitate haud ita æquantem gradus, in campis circumpadanis repente deſtituunt, vnius ope Chriſti ſubnixum: qui ſane pro ſua infinita clementia laboranti ſeruulo in tanta ſolitudine minime defuit, ſed proxima nocte ſeſe illi, quemadmodum antea ſępe fecerat, viſendum obtulit; recreatumq. mirifice, intra ipſa Patauina mœnia primum, deinde Venetias ſine vllo errore aut difficultate perduxit. nemo quippe ex Patauinis cuſtodibus ad portas, nemo ex Venetis exploratoribus ad inſulas frequentiores appropinquantem (cum nauim ingreſſi de more ſingulos vectores diligenter excuterent) Ignatium nulla munitum valetudinis teſſera, ne appellauit quidem; mirantibus, cognita poſtmodum re, Clodianis deſertoribus illis; quibus per adulterata videlicet ſymbola introitus in vrbem vtramq. non ſine magna vel ſolicitudine, vel contentione patuerat. Venetiarum vrbis, in receſſu intimo ſinus Adriatici, ea regio ac ſitus eſt, vt leniter ſtagnantes ex alto aquæ illam ex omni parte circumluant. ea inclytæ vrbi & ad merces copiasq. inuehēdas opportuna receptacula, & contra hoſtiles incurſus munimenta firmiſsima ſunt. Ex ijs porro æſtuarijs, maiores minoresq. euripi totam vrbem intercurſantes, varijs mæandris ac flexibus ita diſtinguunt, vt, quot in partes

pedibus,

pedibus, in totidem fere mari aditus ſit; egregio ſane vel artis, vel naturæ miraculo. Inde vicorum, inſularum, ac pontium ingens numerus: vt qui diutius ibi verſati non ſunt, viarum locorumq. modo varietate, modo ſimilitudine ſæpe fallantur. Sed contra eiuſmodi ambages, certum paratumq. remedium eſt maxima multitudo çymbarum, quæ vſquequaq. diſperſæ, nominatim ad omnia & publica & priuata loca quemlibet haud ita magna mercede traijciant. Ignatius naui Patauina, ex ijs quæ per Medoacum flumen aſsidue cõmeant, in area Marciana ſub noctem expoſitus, cum neq. vias ad publica xenodochia noſſet, nec portitori conducendo ſuppeterent nummi; aſſuetus longo iam vſu male cubare, ſub porticu Procuratoria, quam appellant, intendentibus iam ſe tenebris, vacuum opificis cuiuſdam fulcrum elegit, in quo feſſos artus vtcumq. reficeret. Tenet fama, litterisq. multorum eſt memoriȩ traditum, dum ille ibi noctẽ exigeret, vicinum ſenatorem cȩleſti voce excitatum, increpitumq. quòd in multa veſte, molliq. ſtrato decumberet ipſe, cum interim Dei famulus peregrinus non longe à veſtibulo illius ædium iaceret in publico pauper, & omni humana ope ac ſolatio deſtitutus. itaq. ingenti metu & horrore perfuſum proſilijſſe confeſtim, & quæſitum diligenter Ignatium excepiſſe perhonorifice. Sed ille poſtridie cum in amicum veterem Cantabrum incidiſſet, à lautiore hoſpitio ſe ad eum familiariter tranſtulit.

Nauigat in Palæſtinam. *Cap. XIII.*

IBi cum aliquandiu moraretur, in omnem nauigandi occaſionem intentus; ecce tibi nouæ amicorum pu-

gnæ (quos illi vbiuis breui conciliabat cognita viri virtus atq. modeſtia) eum varijs terroribus ab inſtituta peregrinatione reuocare conantium; quibus ille, Deo fretus, ita reſiſtebat, vt diceret pro certo habere ſe, vt cetera cuncta deficerent, vel vna ſolummodo tabula quo cupiebat vtiq. peruenturum. Nec eum fefellit bonitatis diuinæ fiducia. Cum enim eo anno formidine Turcarũ, vt diximus, ſolito minor eſſet in Iudæam peregrinãtium numerus, & quotquot erãt, ſimul omnes paulo ante ſoluiſſent; deſperata iam à ceteris re, Ignatius repente fit certior, nauem in Cyprum parari patricio Veneto, prætori eiuſdem inſulæ deſignatō: cumq. inde non ignoraret breuem atq. facilem eſſe traiectũ in Palæſtinam; nullo adhibito deprecatore, cum tamen multi nec aſpernãdi ſuppeterent, ad Venetorũ Ducem Andream Gritum adijt ipſemet, inſigni non minus humanitate quàm prudentia principem: ac Deo fauente facile ab eodem impetrauit, vt gratis in Cyprũ vſq. deueheretur. Sed interea dum prætoria ornatur nauis, in febrim Ignatius incidit, factumq. diuinitus eſt, probandæ ſcilicet eius conſtantiæ cauſa, vt quo die pharmacum hauſerat, eo ipſo nautæ ſignum profectionis ediderint. qua re minime conturbatus Ignatius veniam petit ab hoſpite; qui pertinaciter ipſum etiam atque etiam retinere conatus, cum nihil omnino proficeret, conſulitur medicus. ille vero ſine cunctatione reſpondet, hominem ad interitum ruere. Attamen Ignatius nihilo magis immutatus, & cæleſtis nimirum medici ductum ſequutus, felici ſane conſilio (quod tamen admirandum potius, quàm imitandum alijs duxerim) fluctuante etiam tum in ſtomacho potione conſcendit: factumq. eſt Dei beneficio, vt ora ſoluta, inter nauigandum, ex ipſa maris agitatione tantam vim peſtiferi ac vitiati humoris euomeret, vt morbo plane leuatum ſeſe celeriter ſenſerit. Recuperata valetudine

dine inſtitit ſuo more, quoſcũque poterat factis dictisq. ad virtutem & pietatem adhortari. cumq. in eadem naui per ſummam impudentiam committi grauia quædam flagitia comperiſſet, non dubitauit apertum dedecus deteſtari palam; & impuros illos homines tanta orationis acrimonia reprehendere, vt ij facta cum nautis coniuratione moleſtum ſibi monitorem in deſerta quadam inſula exponere, atq. ab ſuo conſpectu & conſuetudine procul amouere decreuerint. quam rem odorati è vectoribus quidam Hiſpani ad Ignatium pro amicitia detulere, ſuadentes etiam atq. etiam, vt in loquendo cautior eſſet, ſibiq. conſuleret. ſed ille nihilominus turpiter peccantes obiurgare perrexit, diuinæ prouidentiæ ope ſubnixus: cuius beneficio factum eſt, vt ad inſulam ſceleri deſtinatam appropinquantes nautæ, aduerſo repente vento reiecti, volentes nolentes Ignatium in Cyprũ vſq. peruexerint: vbi cũ ſtare ad ſalinas peregrinam nauem, de qua ſupra diximus, audiſſet, illuc itinere terreſtri ſe contulit: in eamq. gratis admiſſus, nihilo plus viatici ſecum intulit, quàm in priores intulerat, Chriſto vno videlicet fretus, qui tota illa nauigatione ſeſe illi non ſemel oſtendit; eumq. magnopere confirmauit; ac deniq. incolumem ad portum Palæſtinæ perduxit.

Palæſtinæ loca ſancta perluſtrat.
Cap. XIV.

INde cum cetera peregrinorum turba progreſſus, vt ad conſpectum ſacratiſſimæ vrbis eſt ventum, incredibilem ex ipſo illius intuitu cepit animo voluptatem: ac deinceps partim in comitatu, partim etiam ſolus, loca illa Chriſti Domini, MARIAE virginis, & Apoſtolorum nobilitata veſtigijs, eximio quodam animi fructu venerabundus haud ſemel obijt: modo inclyti quondam tem

pli reliquias,modo ſepulchra Prophetarum intuens:hic naſcentis & vagientis;illic docentis, & miracula patrātis filij Dei monimenta conſiderans. Vbi vero ad loca eiuſdem acerbiſſimis pœnis inſignia, & moriētis in cruce ſanguine cōſecrata, atq. ad defuncti ſepulchrum accederet; effuſus in lacrymas humo pia oſcula imprimere, immortales agere Domino gratias, incredibili quadam ſpiritus dulcedine & ſuauitate compleri. Ad hæc antiquum beatiſſimæ Virginis domicilium, itemq. locū inſtituto primum Euchariſtiæ myſterio, & ſancti Spiritus aduentu memorandum,& alia eiuſmodi quàmplurima,quæ per otium deinde reuiſeret, à myſtagogo quàm accuratiſsime addiſcere. Erat Ignatio iamdiu deliberatum, vt diximus; in auguſtis illis Iudææ ſedibus pedem figere, atq. ad conuertendos ad Euangelij lucem infideles toto pectore incumbere; quòd non reperiret vel vbi ſanctius in terris vitam degeret, vel in quo munere fructuoſius operā collocaret. Neque, plurimis iam experimentis diuinæ bonitati confidere, & in diem paruoq. viuere aſſuetum,rerum quæ ad corpus pertinent, habebat cura vlla ſolicitum. Id vero laborabat vnum,fragilitatis humanæ videlicet conſcius, ne ſpiritui quotidie deficiēti, & noxarum ſordes aliquas contrahēti, opportuna ſacræ pænitentiæ ablutio,& cæleſtis panis alimenta deeſſent. Quam ad rem idoneum ratus miniſterium fratrū è Franciſcana familia, qui loca illa religioſa tuētur,& peregrinis aduenientibus præſto ſolent eſſe; adit ille ad cuſtodem cœnobij, ac litteras ei, quas ex Italia commendatitias attulerat,reddit;&,quod ad conuerſionem infidelium attinet, nihil ei ſuorum cōſiliorum impertit;voluntatem vero ſuam in eiſdem ſedibus commorandi habitandiq. demonſtrat:rogat proinde, vti ſe fratres dumtaxat tecto recipiant, ſibiq. confeſſionis & Euchariſtiæ ſacramenta miniſtrent:ſe,quæ ad victum cul-

tumq.

tumq. ſpectent, nullo prorſus eorũ incommodo curaturum. Cuſtos, partim cõmendatione amicorũ, partim poſtulati moderatione permotus, bene ſperare iubet Ignatiũ, ita tamen, vt rẽ in aduentũ Prouincialis miniſtri differret, qui per eos dies in Bethleẽ oppido verſabatur. nec dubitauit Ignatius quin æque facilem Prouincialẽ eſſet habiturus, atq. cuſtodem habuerat. itaq. cum reditus iã peregrinorum inſtaret, litteras ad amicos in Occidẽtem ſcribere aggreſſus eſt, quibus eos de ſuo ſtatu faceret certiores. Cum igitur maxime ſcriberet, quòd in poſterum diẽ peregrinis erat indicta profectio; ecce tibi à cuſtode nuntius, adeſſe Prouincialem, & Ignatium accerſere. ad quem bonæ ſpei plenus cum extemplo adijſſet, collaudat ille primo piam hominis voluntatem: ſed re apud ſe diligẽtius deliberata, videri ſibi ait ſatius, vt recedat; idq. cum alias ob cauſas, tum vero quòd ante id tempus nonnulli eodem ſtudio accẽſi, dum ſecurius vagantur, à Turcis excepti, vel miſere perijſſent, vel certe in acerbæ ſeruitutis calamitatem incidiſſent, quos deinde propter officium ac vicinitatem Franciſcani fratres non ſine magno cœnobij detrimento redimere cogebãtur. proinde ſe in diem inſequentem cum ceteris peregrinis ad iter accingeret. Ad quæ cum ita reſpondiſſet Ignatius, vt ſibi certum fixumq. eſſe affirmaret, Hieroſolymis omnino reſtare; ſimulq. modeſte ſignificaret, ſe, quamuis aliter ſentiente Prouinciali, nequaquam, niſi aliqua oblata religione, à propoſito receſſurum: tum ille poteſtatem ſe à ſummo Pontifice habere ſubiunxit ſacris interdicẽdi ſi quis inuito ſe ibidem remanere conatus eſſet: iamq. poteſtatis eius diploma proferre parãti, confeſtim Ignatius, vt omnia eccleſiaſtica iura & imperia valde reuerebatur, nihil prolato opus eſſe reſpondit, credere ſe quæ diceret; & quoniam ita iuberet, dicto audientem fore. Dum igitur ad hoſpitium tendit mærens,

vt ſe

vt ſe ad reditum comparet; acris illum inceſſit repente cupiditas montis Olíueti illius celeberrimi reuiſendi, quo in ſummo cernuntur adhuc IESV Chriſti aſcendẽtis in cælum expreſſa veſtigia: ac ne quis forte in tantis temporis anguſtijs impedimento ſibi eſſet, re nemini pa tefacta,& (quod periculoſius eſt)nullo propter inopiam Turca ſecum adhibito ex ijs qui mercede conducti peregrinis in ea regione præſidio ſunt; ſolus ad montẽ excurrit:cumq. à cuſtodibus non admitteretur, cultellum è calamaria theca detractum mercedis loco ijs dedit,ſacri montis cacumen ſubijt alacer; & diuinorum pedum notas multa cum prece & ingenti gaudio veneratus,ad Bethphage properauit: vbi dum ſingula curioſe perluſtrat, ſubijt illius animum ſubito, minus diligenter in Olíueti faſtigio ſe ſe animaduertiſſe, vtra ex cæli plaga dextrum,vtra ſiniſtrum eſſet Chriſti veſtigium: qua dubitatione quaſi quibuſdam calcaribus incitatus, illico ad montem recurrit,adnotauitq. intentis oculis vel minutiſſima quæq. ſic, vt locus in poſterum dubitationi nõ eſſet: vſqueadeo inexplebile ſtudiũ ſacroſancta illa redemptionis humanæ monime nta, & incunabula Chriſtianæ religionis penitus etiam atq. etiam cognoſcendi recolẽdiq. mentem eius inuaſerat. Interea cum abeſſet diutius,nec in turba peregrinorum appareret, ad Franciſcanos defertur deſiderari ex eo numero Ignatium. Franciſcani ſuſpicati id quod erat, ac veriti ne per eam ſolitudinem Ignatius in aliquod vitæ vel ſeruitutis diſcrimen incurreret; Armenium quemdam in eo cœnobio miniſtrantem, ad illum perquirendũ celeriter mittunt. qui deſcendenti ex Olíueto commodum Ignatio factus obuiam,fuſte primum, ac truci vultu acriter minitari,ac temeritatẽ aſpere admodum increpare, deinde immiſſa manu, & brachio ferocius apprehenſum ad diuerſorium trahere minime ſane renitentem,quin etiã

nouo

nouo cæleſtis gaudij rore perfuſum, quòd inter eas contumelias Chriſtum ſibi præſentem, & vſq. ad hoſpitium præeuntem, incredibili quodam genere conſolationis aſpiceret.

In Hiſpaniam redit.
Cap. XV.

VT igitur poſtera dies illuxit, cum reliquo peregrinorum agmine Ignatius abijt prę deſiderio triſtior, & relictam prouinciam ſine fine reſpiciens: nec tamen, quoniam præſenti neceſſitate victus inde recederet, de muniendo in poſterum ſibi quandoq. reditu ac manſione deſperans. Cumq. primo traiectu Cyprum tenuiſſet incolumis, tres ibi onerarias in Italiam paratas offendit: quarum vna erat Veneti mercatoris, maxima, & omnibus rebus inſtructa; altera minor, ſed bene firma, Turcarum; tertia Chriſtianorum, parua, & male compacta. Ac ceteri peregrini, quòd tempus erat hibernum, & obnoxium tempeſtatibus, pro ſe quiſq. tendere, ac certa mercede paciſci, vt in primã illam aſcenderent: cumq. Ignatius propter egeſtatem à nauarcho repudiaretur, ijdem illum enixe precari, vt hominem ſibi notum, probum, atq. adeo ſanctũ ne recuſaret admittere. quibus ille non minus amare, quàm inepte facetus, Atqui ſancto nihil opus eſt (inquit) naui. calcabit æquora multorum exemplo. neque vmquam exorari ſe paſſus eſt: ſed magno ei ſtetit cauillus, & contumacia. Cum enim Ignatius inde per contemptum excluſus, facile obtinuiſſet ijſdem deprecatoribus, vt in illam debilem gratis admitteretur: cumq. ſimul omnia nauigia vento ſecundo ſoluiſſent; repente cooritur atrox adeo ac ſæua tempeſtas, vt Turcica nauis in omnium conſpectu miſerandum in modum fluctibus hauſta, nullo prorſus euadente perierit;

Veneta vero in ſcopulos illiſa naufragium fecerit, ſaluis tamen hominibus: tertia tantum, qua vehebatur Ignatius, minime valida, vẽtis ac fluctibus diu multumq. agitata, altero deniq. menſe in Apuliam, lacera ac valde feſſa peruenit: quo ex loco ipſe deinde Venetias petijt, tam longa & periculoſa nauigatione mire vexatus. Etenim ſtudio paupertatis, quæ fuit illi ſemper omnibus cõmodis & emolumentis antiquior, nudis cruribus, hieme ſæuiente conſcenderat, femoralibus tantum è tela, conciſaq. ad humeros aploide, ac ſciſſili tunica breuiore ſemiamictus, cum è cælo dẽſa caderet nix, ac triſti gelu cũcta inhorreſcerent. atq. ad has cæli iniurias accedebant quotidiana vitæ diſcrimina, vigiliæque, & cetera maris incommoda: quibus ille pæne confectus cum Venetias perueniſſet Ianuario menſe anni MDXXIV. ab hoſpite Cantabro clementer acceptus, nummiſq. aliquot ad iter faciendum, atq. ad fouendum ſtomachum nimio frigore languentem panni quodam fruſto donatus, Ferrariã venit. ibi maximum vrbis templum ingreſſus, dum religioſe numen adorat, mendicus quidam ex ijs qui ſacrarum ædium veſtibula conterunt, precationi apprime intẽtum intuitus, confeſtim ad illum accedit, manumq. ad ſtipem porrigit ſupplex: cui cum Ignatius ex ea quam habebat pecunia, nummulum hilari vultu dediſſet, atq. is (vt fit) rem ad ceteros pauperes detuliſſet; alius, aliusq. deinceps ad Ignatium accurrere: quos ille cum ſe per Chriſtum obſecrantes fruſtrari fas eſſe vix duceret, à minoribus nũmis ad maiores paulatim progreſſus, breui totam crumenam ita penitus exhauſit, vt ſibi deinde ad cibum illo die capiendum oſtiatim emendicare neceſſe fuerit. quam rem pauperes ijdem mox conſpicati, & maxima quadam admiratione correpti; ſanctum, ſanctum illico exclamant. quibus plauſibus vocibusq. nequaquam inflatus ipſe, cum vno bonæ conſcientiæ teſtimonio niteretur,

tur, Genuam inde ſine vlla cunctatione profectus eſt. Graue per id tēpus inter Chriſtianos Reges vigebat bellum; & præcipua quæque Ciſalpinæ Galliæ loca, vel Hiſpanicis,vel Gallicis præſidijs tenebātur: cumq. ob id ipſum valde infeſta cædibus ac latrocinijs itinera eſſe conſtaret;admonitus à bonis quibuſdam viris Ignatius eſt,vt per occultos tramites à via regia declinaret, ni cū ingenti vitæ periculo in manus militum vellet incidere. At ille,quem ardens odium ſui,& amor imitandæ Chriſti patientię intrepidum redderet, recta nihilominus ire perrexit. neque ita multum viæ proceſſerat, cum ad oppidum neſcio quod in ſtationes circumſidentium Hiſpanorum incurrit, qui tam periculoſo ac ſuſpicioſo tempore exploratorem ſine dubio rati, comprehenſum Ignatium, & in domunculam quamdam ſeductum,blande primum interrogant;deinde omni veſtimento,& ipſis denique calceis ferociter exuunt,ſingulas partes proterue ſimul & curioſe pertractāt, numquid ad obſeſſos vel nuntij,vel litterarum afferat, diligenter exquirunt. cum nihil eorum quæ putauerant, neque percunctando elicerent, neq. perſcrutando inuenirent; ira commoti, Atqui te Præfecto ſiſtemus, inquiunt, & confeſſionem quam pertinaciter ſupprimis, exprimemus: cum nihil recuſaret Ignatius, ac tantummodo peteret, vt ſua ſe tunica tectum incedere paterentur; illi vero, ludibrij & ignominiæ cauſa brachatum per media caſtra, vulgo inſpectante atq. irridente perducunt. quam ille tam inſignem contumeliam excepit ac ſubijt alacer, cum alijs nominibus, tum præcipue quòd interea ſibi ſpecies quædam eſt obiecta Chriſti Domini, cū à Pilato per mediam vrbem ad Herodis tribunalia miſſus eſſet, ab eo per ſummam iniuriam atque indignitatem ſpreti & illuſi;& vniuerſo irridente ac ſibilante populo,per hominum ora ſemel iterumq. traducti: cuius opprobrij ſe quoq. factum

eſſe vtcumq. participem,mirifice lætabatur. Sed vbi ad Præfecti diuerſorium appropinquauit; repentino quodam timore perfuſus, cœpit ſubito cogitare apud ſe,quo nam modo ipſum alloqueretur. Etenim Ignatius,quòd olim in regia, ſermonis floſculos & verborũ elegantiam nimium ſtudioſe captaſſet,ad eam vanitatem expiãdam, conſulto poſt cõuerſionem inſtituerat rudi & agreſti ſermone cum ipſis quoq. dynaſtis ac principibus agere; & quo magis vulgo contemneretur,omne liberalioris educationis & nobilitatis indicium ſtudioſe celare. Tum igitur ſubijt illius animum,expediret ne tali tempore quidpiam de ſuſcepta ſeu tarditate, ſeu ruſticitate deponere. Sed cum rem totam accuratius intuens, ab humano timore profectam animaduertiſſet; vſqueadeo in ſemetipſum animo concitatus eſt, vt nulla habita ratione periculi, non modo mutata conſuetudine ad orationis lenocinia non deſcendere, ſed nullum prorſus neq. geſtus, neque verborum honorẽ habere Præfecto decreuerit. Quæ res cuipiam fortaſſe temeritatis potius quàm conſilij videatur eſſe: ſed vtiq. ſeruorum Dei,præſertim in ipſo feruore pænitentiæ, facta vel dicta, ad communem ſenſum ac normam exigenda non ſunt. Cum igitur coram illo ſtetiſſet, vt erat ſeminudus & ſqualidus, ne aperto quidem capite, oculos humi defigit. multa ac varia ſciſcitanti nullam omnino reddit vocem. tantum ad illam interrogationem,Es ne ſpeculator?non eſſe,reſpondit;idq. ob eam cauſam, ne ſi nihil contra dixiſſet, ſilentio ipſo, quod aiunt, rem affirmaſſe, & merito quæſitorẽ in ſuam perniciem efferaſſe videretur. Tum ille inſanum ratus Ignatium, acriter milites increpat, quòd in conſpectum ſuum,non bene cognita re, dementem adduxerint; & ſimul, Abigite hunc, inquit, liberumq. dimittite. qua reprehenſione magis magisq. irritati, cum aduerſus Ducem hiſcere non auderent, ſui doloris pœnas ab innocen

te

te Ignatio repetunt. nec modo iurgia & probra certatim ingerere, ſed etiam impetu facto, pugnis, cubitis, calcibus hominis latera faciemq. contundere, mirabiliter in ipſo verberum dolore lætantis, quòd aliquid innoxio ſibi ad Chriſti Domini exemplum perpeti contigiſſet. Cumq. verberando & conuitiando feſſi deniquè deſtitiſſent, miſeratus alius quidam miles excepit exanimem, ac fouit, ciboq. recreatum inſequenti luce tutum abire permiſit. Sed antequam Genuam accederet, rurſus in ſtatiua Gallorum incidit, verum euentu admodum diſpari: ſiquidem Dux, vt eum in Guipuzcoa natum audiuit, Vaſco ipſe eidem regioni finitimus, quaſi popularem clemēter agnouit, ac benignè tractari à militibus iuſſum poſtridie dimiſit incolumem. Inde cum Genuam perueniſſet, Rodericum Portundum ibi offendit Cantabrum, Hiſpanienſi claſſi præpoſitum, in Ferdinandi quondam regia ſibi notum; cuius beneficio dum Barcinonem traijcitur, nihilo pacatiori vſus eſt mari, quàm terra paulo ante vſus fuerat. Etenim à piratis conſpecta nauis, qui valida per eos dies claſſe infeſtum habebant mare Liguſticum, ingenti nautarum labore metuq. manus inſectātium effugit.

Barcinone ad ſtudia litterarum aggreditur. Cap. XVI.

INterea Ignatium Hieroſolymitana commoratione prohibitum, grauis coquebat cura, quid ageret, quod nam potiſſimum vitæ genus eligeret. ac multa ſecum agitanti venerat illi dudum in mentem, cœnobium aliquod ingredi maxime diſſolutum, vt ibi, dum lapſam religionis diſciplinam, & verbo & exemplo conaretur ad veterum inſtituta redigere; & ceteris aliqua re prodeſſet, & ipſe interea (quod neceſſario futurum videbat)

ab

ab ijs qui reſtringi ſe nollent, multa pro Chriſti nomine pateretur. Sed incertus num id maxime ad Dei gloriam pertineret, quam videlicet vnam in omni actione ſpectare conſueuerat; multa ac diligenti prece & ieiunio explorat numinis voluntatem: ac diu perplexus, in eam deniq. mētem ſeſe diuinitus plane ſenſit impelli, vt ſine dubitatione ſtatueret, primum operam ſuam, qualis qualis eſſet, nequaquam intra vnius familiæ cancellos includere: deinde, quo latius pateret vtilitas ac fructus animorum, eiuſdem conſilij ac propoſiti idoneos aliquot adlegere ſocios atq. adiutores: poſtremo, vt ſine hominum admiratione verſari in adiuuandis hominibus poſſet, ad ſancti Spiritus vnctionem, doctrinæ quoq. ſubſidium, ac litterarum cognitionē adiūgere, præſertim quòd ea commendatione facultatem etiam repetendæ atq. obtinendæ Hieroſolymitanæ prouinciæ (cuius illi cura viuebat in pectore) facile ſe ab eccleſiaſticis magiſtratibus aliquando impetraturum ſperabat. Et quidem, quod ad litterarum ſtudia pertinet, cùm nondum intelligeret quàm illa ſibi totum hominē fere vindicēt, ratus poſſe interim ſe animis quoq. adiuuandis vacare, Minoreſſam ad gregem illum ſuum reuerti decreuerat, vbi & ſparſa in hominum mentibus pietatis virtutiſq. ſemina ad bonam frugem perducere, & Ciſtercienſis cuiuſdam monachi, ſpectatæ ſanctitatis ac doctrinæ viri, tum cōſuetudine perfrui, tum induſtria erudiri magnopere cupiebat. Sed cum illū, contra quàm putarat, demortuum reperiſſet, Barcinonem ſibi ſtudiorum idoneam ſedem putauit fore, propter eam maxime cauſam, quòd cum paupertatē perpetuo colere, nihilq. ab domo ſua & cognatis accipere decreuiſſet; in ea vrbe multos habebat ſpirituali neceſſitudine ſibi coniunctos: in ijs Ardebalum quemdam peritum, vt locis ac temporibus illis, ludi magiſtrum; & Eliſabetham Roſellam primariam

mariam feminã,quorũ alter operã illi gratuitã,in docẽdo,altera in quotidianos vſus quidquid opus eſſet benigne detulerat. Vt igitur Barcinonẽ reuertit,ſeq. Ardebalo dedit in diſciplinã,repueraſcere in gratiam Chriſti matura iam ætate vir (quippe tertiũ circiter ac trigeſimum agebat annum) & elementarius propemodum fieri non erubuit. Ceterum ad illa ſpinoſa rudimẽta grammaticæ capiendã,ediſcendaſq. verborum inflexiones & nominum, cum alia erant ei impedimento, tum illud præcipue, quòd animum ad rerum cæleſtium ſenſa concipienda longo iam vſu promptum & agilem,ſi amandi vocabulum, vel alia quæpiam eiuſmodi vox admonuiſſet eorum, quæ piæ ac religioſe cogitare & commentari conſueuerat,ſubito pæne abſtractus à ſenſibus, in contemplationem diuinæ caritatis ac ſempiternæ beatitudinis tota mente raperetur. Ex quo fiebat, non ſolum vt nihil noui mãdare memoriæ poſſet, ſed etiam vt ſi quid antea impreſſum eſſet, id ipſum concurſu nouarum & præſtantiorum imaginum illico deleretur. quam ipſam rem, quaſi futura præſagiens, pro ſua parte adiuuabat etiam vafer humani generis inimicus, eo maxime tempore crebra intelligentiæ lumina eidem offerens, & recondita patefaciens ſcripturæ ſacræ myſteria. Quod ille cum cerneret,cumq. adhibito ſæpe conatu, euagationẽ hanc fruſtra cohibere tentaſſet; pro ea diſcretione ſpirituum quã diuturna exercitatione parauerat, facile ſenſit diaboli fraudem, ſeſe à litterarum ſtudio reuocare conantis. ac quo conſilio Barcinonem ſeſe contulerat, id ipſum labore ac diligentia conſequi maiorem in modum exoptans,hanc inijt rationem eius abigendæ moleſtiæ. Templũ erat beatæ Virginis, cui à Mari cognomen eſt,gymnaſio proximum. in id templũ fuſis rite ad Deũ, eamdemq. Virginem precibus, Ardebalum pro amicitia accerſit;rem illi totam,vt erat,exponit; deinde ſe ad

pedes

pedes abijcit homini, etiam atq. etiam obteſtans, ne ab incœpto deſiſtat; ſe vtique, modo ſibi panis & aqua non deſit, in proximum biennium, & eo amplius, ſi opus fuerit, ad ſcholas frequentem eſſe venturum, ſeduloq. daturum operam litteris; petere & rogare, vt ab ſe quotidie nõ minus quam à ceteris penſum exigat; ceſſantem, quaſi quemlibet vnum è grege puerorũ, arbitratu ſuo & verbis & plagis accipiat. Miratus viri humilitatem ac probitatem Ardebalus, bonum animum iubet habere, ſuamq. illi operam denuo pollicetur. Atq. hac ſubmiſſione victus deniq. dæmon abſceſſit, & importunis illuſtrationibus Dei beneficio recedentibus, operæ pretiũ Ignatius facere, & liberius in grammaticæ cognitionẽ cœpit excurrere. Interea diſcendi mirabiliter auido, & omnia ſtudiorum compendia perquirenti, ſuaſere nonnulli, ad pietatem videlicet cum elegantiore doctrina iungendam, vt Eraſmi Roterodami, qui ea tempeſtate Latinitatis auctor idoneus habebatur, Enchiridion militis Chriſtiani ſtudioſe perlegeret. quod ille facere cũ cœpiſſet, celeriter ſenſit ea lectione ſpiritus feruorem in ſe, quaſi frigida ſuperfuſa, reſtingui: conſultoq. per preces Deo ita librum illum abiecit, vt neq. in manus poſtea ſumpſerit ipſe, & multo poſt, Generalis creatus, omnia ſcriptoris illius opera in Societate IESV legi vetuerit: nõ quo ſingula hęretico veneno infecta putaret; ſed ne quis forte captus facetijs ac dicacitate viri, ſenſim, vt fit, ab incorruptis ad vitioſa quoq. deſcenderet. Nec tamen eo tempore Ignatius, quamquam ſtudio litterarum adeo intentus, conſueta caritatis officia & ſtudium pænitentiæ omiſit. quinimmo cum Barcinonem valentiore quàm inde abierat ſtomacho reuertiſſet, nõ ille quidem ad ſaccum redijt, neq. orationi ita multum temporis tribuit; ſed tamen veſtitu admodum vili vſus eſt, & calceos ad oſtentationem vitandam ita perforauit,

uit, vt ſoleis paulatim magis magiſque diſcerptis, hieme iam ſæuiente, nudis humi plantis incederet: atque etiam ſubſeciuis operis, erepto è ſcholaſticis exercitationibus tempore, inſtitit pia paſſim colloquia ſerere; plebem infimam doctrinæ Chriſtianæ præceptis imbuere; quoſdam etiam ſpiritualibus exercitijs ad virtutem ac perfectionem informare. Quarum rerum admiratione permoti præ ceteris viri quattuor, ſeſe ad Ignatij ductum atque inſtitutum aggregarunt (quibus tamen, vt ſuo loco videbimus, in propoſito conſtantia defuit) Calliſtus quidam, qui auctore Ignatio peregrinationem Hieroſolymitanam nuper obierat; alterum Artiagam cognomento appellabant; tertius fuit è Gotholaniæ proregis familia, nomine Cazeres; ad quos vltimo loco Ioannes adoleſcens, natione Gallus acceſſit. His ille ſocijs auctus; tametſi ſtudiorum metam quàmprimum attingere optabat, quo liberius omnem curam atque operam in hominum ſalute conſumeret; tamen quòd ſibi nondum ſat firma grammaticæ fundamenta iecisse videbatur, numquam adduci potuit, vt ab Ardebali diſciplina diſcederet (quamuis ad ſuperiores artes vulgo idoneus haberetur) quoad inſignis quidam Theologiæ doctor, cui ſeſe excutiendum examinandumque tradiderat, facto periculo, ad reliquorum ſententiam acceſſit. Cuius auctoritatem & iudicium ne contemnere videretur, licet ipſe ſibi haud ſane placeret, ad grauiora ſtudia Complutum vna cum ſocijs abijt.

Eiuſdem commoratio Complutenſis.
Cap. XVII.

IBi cum ad publicum xenodochium ſuo more diuertiſſet; artium, vt appellant, curriculum inijt non ad-

modum felici ſucceſſu: quippe qui eadem illa præpropera feſtinatione incitatus, nullo pæne ſeruato vel ordine vel diſcrimine diſciplinæ, multa & varia vno eodemque tempore aggreſſus eſt; & in logicis terminos, quos appellant, in phyſicis Albertum, in Theologia Magiſtrum ſententiarum (qui maxime libri tum in Hiſpania terebantur) euoluere, & plures quotidie in ſcholis audire cœpit interpretes; quæ res in ſpeciem vtilis & compendiaria, vel maximo ei in id ipſum quod properabat, impedimento fuit. Etenim, quod in rebus humanis fere fit, cum auide ſequeretur omnia, nihil propemodum aſſequebatur, & ipſa varietas ac multitudo rerum, tum intelligentiæ tenebras, tum vero memoriæ perturbationem & confuſionem afferebat. Ad hæc illud etiam accedebat incommodi, quòd in ſumma paupertate non ſolum ex emendicato viuebat ipſe cum ſuis, verum etiam aliorum inopiam ac difficultates, conquiſitis vndique eleemoſynis, magno labore & corporis & animi ſubleuabat. Præterea, quod eius curſum vel maxime retardauit in litteris, tanta cupiditate ardebat errantes animas ad bonam mentem atque ad legem Euangelicam reuocandi, vt ſe, quamuis alieno tum tempore, continere non poſſet quo minus & in ſcholaſticorum circulis de vera virtute ac pietate ſermones inijceret, & in triuijs pueros plebemque fidei Chriſtianæ præceptionibus erudiret; & omnium ordinum homines paſſim ad cultum Dei, ſtudiumque religionis, acri ac vehementi oratione incitaret. Quibus adhortationibus commoti multi cum ad ſanitatem & officium redirent, & crebris altiſque ſuſpirijs veram cordis contritionem ac pænitentiam teſtarentur; ab imperitis quibuſdam Ignatius in ſuſpicionem & crimen veneficij vocari eſt cœptus; quaſi homines oratione ſua cardiacos redderet. Præterea cum inſignes quædam in populo repente morum ac vitæ

tæ mutationes exiſterent, & maior in dies hominum concurſus ad Ignatium fieret; breui rem ad ſacros Inquiſitores Toletum pertulit rumor. Gliſcebat eo maxime tempore apud Germanos Lutheriana peſtis, manabatque malum quotidie latius. Quinetiam in Hiſpania ipſa, inſani conatus eorum qui ſeſe Illuminatos ferebant, paulo ante magiſtratuum diligentia oppreſſi fuerant. Quo circa Quęſitores in omne eiuſmodi contagionis periculum excubantes animo, atque ex hac hominum frequentia & inuſitato agendi genere veriti ne quod nouum incendium exiſteret, Complutum celeriter aduolant, in Ignatij doctrinam ac mores diligenter æque ac diſſimulanter inquirunt. cum nihil neque in dictis neque in factis à recta fide alienum inuenirent, Ignatium ne appellant quidem; tota re delegata Vicario Archiepiſcopi, Ioanni Figheroæ, qui deinde Regio conſilio præfuit, Toletum ipſi ad ſua tribunalia reuertuntur. Neque ita multo poſt Vicarius ipſe, magis vſurpandi iuris cauſa, quàm quòd rem vlla animaduerſionę dignam putaret, ad Ignatij diuerſorium adit quiete, & pauca quædam ab eo percunctatus, ad extremum exponit, inquiſitum in ipſius & ſociorum vitam eſſe acriter, neque inuentum quidpiam vitioſum; proinde more ſuo animarum ſaluti operam darent, cum eo tamen, vt non vno eodemque omnes habitu incederent; ne tali tempore nouam aliquam ſectam inducere viderentur. Natiui coloris lanea veſte cuncti vtebantur. iuſſit ille Ignatium & Artiagam nigro, Calliſtum & Cazerem rufo colore diſtingui, adoleſcentem Gallum nihil mutare. nec recuſauit Ignatius, vt erat magiſtratibus apprime obediens. Interiecto deinde quattuor fere menſium ſpatio, cum nihil de inſtituta docendi ratione remitterent, nec perſuadere ſibi Vicarius poſſet, homines

idiotas, in ijs tractandis quæ ad Chriſtianæ fidei dogmata pertinent, nuſquam labi; rurſus in eos clam inſtitit quærere. ſed cum nihilominus ſana cuncta repeririſſet, rem totam ſine vllo iudicij tumultu ſuppreſſit. Nec tamen ita multo poſt Vicarius idem tertiam in Ignatium quæſtionem exercuit, quorundam calumnijs ac ſuſpicione compulſus. Confluebat ad nouum doctorem audiendum, vt diximus, populi turba promiſcua. in ijs feminæ duæ honeſto loco natæ, grandis natu mater, & filia forma eleganti. hæ publicis Ignatij adhortationibus incitatæ, vt eſt ſexus ad pietatem propenſus, adeo exarſere, vt cuncta Hiſpaniæ valetudinaria peragrare, & in Chriſti Domini gratiam toto vitæ ſuæ tempore pauperibus miniſtrare decreuerint. Hoc animi propoſitum Ignatio cum apperuiſſent; diſſuaſit ille magnopere cum alias ob cauſas, tum ne cuius oculos animumque ſolicitaret aſpectus adoleſcentulæ; non deeſſe Compluti pauperes, quos officij cauſa, ſi vellent, inuiſerent; poſſe etiam operam dare ſacro Euchariſtiæ ferculo proſequendo, & alia id genus obire permulta, vtriuſque ſexus, alterius etiam ætati magis congruentia. Quibus rationibus, & ſimul auctoritate viri deterritæ, cogitatam quidem illæ depoſuere prouinciam; veruntamen eadem agitatæ ſpiritus vi, temperare ſibi poſtea nequiuerunt, quominus inconſulto atque inſcio prorſus Ignatio, pedibus, ac mendicantium ſpecie aliud genus peregrinationis longæ difficiliſque ſuſciperent. Giennium in Bætica eſt vrbs, quam nonnulli Menteſam Oretanorum falſo putarunt, ſacro Sudario in primis viſenda, in quo crucem ſibimet baiulantis expreſſa Chriſti Domini adoratur effigies. Ad id Sudarium venerandum, pedibus, vt dictum eſt, paucis admodum conſcijs profectæ, duodecim ferme dierum itinere, cum in vrbe non apparerent, ad-

miratio

miratio primum affinium ac vicinorum orta: deinde vbi à familiaribus cognitum eſt peregrinantium habitu petijſſe Giennium, varie pro ſuo quiſque ſenſu rem interpretari. nonnulli probare factum, plerique reprehendere quòd eo loco feminæ ſine comitibus, nullo apparatu ſe in iter periculoſum dediſſent. Doctor vero Cirolius, cuius in tutela erant mulieres, auctorem eius conſilij ſuſpicatus Ignatium, vehementer excanduit, facinus indignum exclamans, hominem externum & ignotum, in aliena patria ſuis concionibus cuncta miſcere, & ipſas matres familias à cura domeſticarum rerum auocare, nubiles vero puellas in pudicitiæ diſcrimen adducere. Atque his querimonijs Vicarium perpulit, vt Ignatium in carcerem, miſſo repente viatore, conijceret. Erat æſtiuum anni tempus, & ſatis laxa cuſtodia. itaque ad eum totis iam illis finibus celebrem, vel ſpectandi, vel audiendi cauſa plurimi ventitabant. quibus ille ſecuritate mirabili tum Chriſtianæ doctrinæ rudimenta, tum etiam, vbi res exigeret, ſpiritualium exercitationum præcepta more ſuo tradebat. Georgius quidem Nauerius, inſignis ea tempeſtate doctor, & magna apud Carolum Cæſarem gratia, cum ad eum viſendum acceſſiſſet, animi magnitudinem, & dicendi vim admiratus, vt primum ad ſuos domum reuertit, Hodierna die vidi Paulum (inquit) in vinculis. Iamque ſeptimumdecimum diem ibi tranſegerat non ſolum innoxius, verum etiam prorſus ignarus cuius criminis nomine accerſeretur; cum eius interrogandi gratia (multa quippe ad eum ab iniquis delata fuerant) Vicarius ipſe cum ſcriba publico in carcerem venit. Ac primum (vt fit) varijs quæſtionibus verſare in omnes partes Ignatij animum: deinde ſciſcitatur ex eodem, [illegible] obſeruet ne Sabbata. cui ille, Vtique, in honorem beatæ

tæ Mariæ virginis (inquit.) nam ceteroquin & Iudaicos ritus ignoro, & vero Iudæum patria mea fert nullum. Poſtremo, noſtin, ait, mulieres quaſdam duas, matrem & filiam? Cum Ignatius annuiſſet, Numquid auctor illis fuiſti (adiungit) peregrinandi Giennium? Nihil vero minus, ait Ignatius: quinimmo credas mihi iurato velim, eiuſmodi cōcurſationes & itinera in vniuerſum vtrique diſſuaſiſſe me; &, ſi profectæ ſunt, me ignaro, atque adeo inuito profectas. Tum hilari vultu Vicarius, humeros Ignatij leniter apprehendens, Atqui ob id ipſum, inquit, in cuſtodiam te ſcito fuiſſe coniectum. His ita peractis, ac tota ſerie quæſtionis per ſcribam in commentarios relata, Vicarius abijt. Interea peregrinatione confecta, ſecundo & quadrageſimo denique die mulieres reuertuntur. è quibus Ignatij innocētia clare perſpecta, venit in carcerem ſcriba, & Vicarij ſententiam Ignatio recitat: qua primum iubebatur ipſe cum ſocijs ceterorum ſcholaſticorum habitu incedere; deinde quadriennij prefiniebatur ſpatium ſacræ Theologiæ cognoſcendæ, ante quod exactum ſpatium, de fidei Chriſtianę myſterijs ad populũ verba ne facerent. Quibus auditis, quod ad habitũ pertinet, nihil ſane recuſabat Ignatius, dummodo in idipſum egēti ſibi neceſſaria prębērētur: illam vero temporis finitionem ægre admodum tulit, quòd ea re ſibi viam ad procurandam animorum ſalutem obſtrui cerneret. Itaque ſine vlla dubitatione Salmanticã ad ſua proſequenda ſtudia migrare conſtituit, cum ſeptimum non amplius menſem Compluti moratus, inter eas ipſas difficultates & occupationes, non nihil tamen è logicis, phyſicisque, & ex ipſis Theologiæ fontibus deguſtaſſet. Sed interim, ad gloriam Dei, ne quid in doctrina moribuſque ſuis reſideret infamiæ, Toletanum Archiepiſcopum (cuius in diœceſi Complutum eſt) ſibi ex itinere adeundum, totamque ei rem ge-

ſtum

ſtam, & omnem conſiliorum ſuorum rationem explicandam exiſtimauit. Is erat Alfonſus Fonſeca, morabaturque eo tempore Pintiæ. à quo benigne acceptus, animatuſque ad cœpta ſtrenue promouenda, nec non inſtructus viatico, Salmanticam venit, quo comites iam ante præceſſerant. quorum ille diuerſorium ignorans, primum omnium ſacram ædem ingreditur, vbi orantem conſpicata pia quædam mulier, inſtinctu videlicet numinis, vltro ad eum acceſſit, & ſciſcitata nomen, ad ſocios iam ſibi notos læta perduxit. Verum Ignatio ne Salmanticæ quidem quieto eſſe diutius licuit. Cum enim quod ſupererat à ſtudijs otij, in cohortandis ad virtutem ac pietatem & priuatim & publice non modo plebeijs, verum etiam principibus viris inſumeret; neque vero, adiuuante Domino, fruſtra operam collocaret; omnium in ſe oculos repente conuertit, vrbemque totam celeriter eius nominis fama peruaſit. Erat omnino inuſitata res, & ipſa nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externa re nulla differentes à ceteris (etenim eos Figheroa ſuo ſumptu Compluti ſcholaſticorum veſtimentis ornauerat) Apoſtolico ac paſtorali propemodum munere fungi palam, & ſacerdotes ipſos ad partes ſuas rite obeundas accendere. Et cum eiuſmodi vitę genus valde probarent, ſuſpicerentque permulti; tum vero non deerant qui totam rem ſecus interpretarentur, ac diligentius cautiuſque examinandam putarent. In ijs Dominicani fratres è diui Stephani præclaro cœnobio, quamquam eorum pro poteſtate non erat eiuſmodi quæſtio, tamen, quo erāt caritatis ardore, ſat ſuum rati, quod communem ad rem totius Eccleſiæ pertineret; Ignatium noſcere, ſpiritumque ipſius, & doctrinæ genus, & vitæ inſtitutum expendere omnino conſtituunt. Interim ignarus huiuſce conſilij Ignatius confeſſarium ex ipſo cœnobio ſibi delegerat. Is igitur confeſſarius aduenam iuſſu Vicarij (nam

Prior,

Prior, ſeu cœnobiarcha tum aberat) in proximum Dominicum diem ad prandium inuitat; nec renuenti, Fac (inquit) paratus accedas: quærenda ex te non pauca. Ac nihilominus, vbi dies aduenit, ſine cunctatione promiſſa fecit Ignatius. Exceptus eſt cum vno è comitibus Calliſto, comiter. Sublatis deinde menſis, vtrumque Vicarius cum eodem confeſſario, & alio è fratribus in ſacellum quoddam ſeducit. conſident omnes. Tum blando vultu Vicarius Ignatium intuens, gaudere ſe admodum inquit, ac valde probare, quòd ille cum ſocijs Apoſtolicum in morem peregrinando populos doceat, atque ad cultum Dei, ac ſtudium pietatis impellat. verumtamen auere ſe noſſe quibus maxime litteris operam dederint. Cum id quod erat, Ignatius, minime doctos fateretur eſſe: Quid igitur, inquit, doctrinæ ac rerum expertes, conciones de rebus diuinis habetis? Nos vero nequaquam concionamur, ait Ignatius; verum de virtutis pulchritudine, de vitij fœditate, cum occaſio ſeſe dat, familiariter & ex æquo loco diſſerimus, atque homines ad odium peccatorum, amoremque probitatis hortamur. Ad ea Vicarius: Sed vtique de virtutibus vitijſque ſine liberalium artium cognitione diſputari non poteſt, vel à magiſtris & libris accepta, vel infuſa diuinitus: vos vero neque litteris, neque doctoribus operam dediſtis, vt ipſi fatemini: reſtat igitur vt à Spiritu ſancto vobis hæc tradita ſint. atqui hoc ipſum eſt de Spiritu ſancto, quod maxime quærimus. Tum Ignatius vt peti ſe vidit repentino dilemmate, cum aliquantulum ſubſtitiſſet, De his, inquit, hactenus. Cum nihilominus inſtaret ille, ac Spiritus ſancti verbo hominem vrgeret, oppreſſus Ignatius tam perſeueranti interrogatione, in eodem tamen gradu conſtantiæ perſtitit, ſeq. nihil præterea reſponſurum affirmauit, niſi quibus legitime interrogandi ius eſſet. Quo loco Vicarius: Ita ne vero? inquit. Cum nouæ

impo-

impoſtorum ſectæ quotidie pullulent, & in errorem ac fraudem ita multos inducant; vos in reddenda veſtræ doctrinæ ratione tergiuerſamini? Atqui efficiam vt omnino reddatis. Triduum deinde intra ſacros cœnobij fines detinentur, atq. humaniſſime tractantur à Fratribus. Eo ſpatio exacto, ecce tibi à Baccalaureo Fria, Vicario Salmanticenſis Epiſcopi, notarius ambos perducit in carcerem, includitq. ſeparato à reliqua reorum turba conclaui, mirum in modũ ſqualido, ac peruetuſto, odorisq. teterrimi; cuius tectum medium ſtipes ligneus fulciebat, ac ſtipiti ferrea catena erat affixa dodrantium longitudine circiter nouem, bifida ad extremum ſerie. huic ergo catenæ altero vtrumq. pede adſtringunt, ſic, vt nuſquam alter ſine altero progredi, aut loco pæne mouere ſe poſſet. Igitur tota ea nocte per ſummum corporis incommodum nulla capta quiete, in hymnis & canticis perſtitere. poſtridie, vt per vrbem vulgata res eſt, continuo boni viri complures cum ſtragulis, culcitriſque, & ciborum apparatu adfuerunt, quorum benignitate recreatus Ignatius, ac paulo clementius haberi deinde in ea cuſtodia cœptus eſt. Itaque, vt ante Compluti, ſic eo tempore concurſus ingens hominum ad eum fieri. ad quos ille admirabili tranquillitate, de contemptu rerum humanarum, de futuro extremo iudicio, deque ſempiternis præmijs atque ſupplicijs diſſerebat. In ijs Franciſco Mendozæ (qui poſtea S. R. E. Cardinalis & Epiſcopus Burgenſis eſt mortuus) miſeranti caſum ipſius, & amice ex eo quærenti, grauiterne ferret cuſtodiam & vincula: Tantum ne malum tibi videtur eſſe carcer? inquit Ignatius. atqui, ſcito, vrbe Salmantica tota non ita multas eſſe compedes, manicasve, quin ego plures Chriſti Domini cauſa vehementer exoptem. Interea Baccalaureus Frias ad carcerem accedit, Ignatium & Calliſtum diuerſos interrogat, ac varijs percontationibus, quales

haberi à iudicibus ſolent, vtriuſque ſenſus & animum diligenter explorat. Cum illi congruentia reſponderent, nec modo ſibi, ſed etiam inter ſe mire conſtarent, deniq. librum Exercitiorum, de quo inaudierat, poſcit: nec recuſat Ignatius;quinetiam ſibi præterea eſſe tres in eadem vrbe ſocios aperit, editq. diuerſorij nomen ac notas, quibus inueniri ſine errore poſſint. neq. vero superſedit ille miſſis lictoribus eos in carcerem tradere inferiorem;ne quod ijs colloquium cum Ignatio, neu qua communicatio conſiliorum eſſet. Poſt hæc, ablatum Exercitiorum librum & ipſemet accurate perlegit, & examinandum præterea tradidit tribus Theologiæ doctoribus: qui dum ſingula diligenter expendunt, accidit interea res ad innocentiam Ignatij & ſociorum declarandam non leuis momenti. Cum enim ceteri, qui in vinculis tenebatur, per negligentiam cuſtodum effracto carcere omnes repente dilapſi eſſent; Ignatius comitesq. ſoli in ſumma fugiendi licentia poſtridie ibidem inuenti ſunt, & cunctis admirantibus, approbantibuſque, confeſtim in amplam domũ & commodã inde magiſtratuum iuſſu traducti. Citatus præterea Ignatius ad Baccalaureum & reliquos libri ſui recognitores, cum & de Exercitiorum ratione,& de præcipuis fidei Chriſtianę myſterijs multa ex eo quærerẽtur,paucis ac demiſſe præfatus,neq. ſe vacaſſe admodum litteris;& quæcumq. ſentiret,diceretve, Eccleſiaſtico iudicio & cẽſuræ cuncta ſubmittere; ad ſingulas quæſtiones de ſanctiſsima Trinitate, de Incarnatione Domini, de ſacramento Euchariſtiæ, aliasq. complures ita reſpondit, vt iudices ipſi pęne obſtupeſcerent. Præterea è iure canonico proponitur ei difficilis quidã nodus,quem ipſe,cum item reſponſa Doctorum ſe ignorare dixiſſet,illico ſoluit egregie. Poſtremo iuſſus primũ Decalogi præceptum, vti conſueuerat ad populum, ſic ibidem repente explicare; in eam ſentẽtiam vſque adeo

varie

varie & copioſe dixit, vt omnem illis præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His rebus ita peractis, cum dies vinculorũ eſſet ſecundus iam & vigeſimus, vna cum ſocijs euocatur ad iudicum ſententiam audiendam. cuius erat ſumma, innoxios eos, & ab omni hæretica labe intactos videri, ac proinde poſſe arbitratu ſuo in adiuuãdos homines ac plebem erudiendam incumbere; tantum ne intra quadriennium in Theologiæ ſtudio exactum, quæ cogitatio letali, quæ veniali crimine teneretur (qui locus in toto pæne iure Põtificio ac Theologia difficillimus eſt) auderent ipſi per ſe definire, atq. ſtatuere: id autem propterea quòd in Exercitiorum libro ſigna quædã tradita viderant iudices ad peccata capitalia à venialibus dignoſcenda: quæ tamen quod nihil continerent à recta fide alienum, nominatim improbare non audebãt. Recitata ſententia, cum honorifice tractatũ ab ſe Ignatium putarent iudices; ille vero ſuis rebus è conſcientia apprime confidens, vehementer indoluit, ab ijs quos veræ & Catholicæ fidei tutores ac præſides agnoſcebat, nullo in ſuis neq. dictis, neq. ſcriptis deprehenſo vitio, tamen in re tanta tamq. neceſſaria ſibi ſilentium imponi; atque iter ad excolendos ac pro viribus adiuuandos homines impediri. Quæ ipſa res inclinatum iam ante animum eius impulit, vti ſatius iudicaret ex hiſce difficultatibus quas in Hiſpania obijci ſibi ſubinde videbat, ad ſcholas Pariſienſes in Galliam vltro ſeſe transferre: vbi tum ob ſuam nouitatem, & eius linguæ inſcitiam ſibi minus interim negotij putabat fore, tum propter illius academiæ celebritatem atq. frequentiam, non defuturos deinde quos ad ſuum inſtitutum, atque ad Apoſtolica veſtigia ſectanda perliceret.

Lutetiam proficiſcitur.
Cap. XVIII.

ET quoniam ad iter adeo longinquũ & anceps, non idem erat ſocijs animus; atq. etiam, vt maxime incolumes eo perueniſſent, incertum erat, apud ignotas nationes quam copiam in ſtudijs litterarum degendi eſſent habituri; communicato cum ijs conſilio ſtatuit Ignatius antecedere ſolus ipſe Lutetiam: &, ſi quidem res facultatem habitura videretur, vt eos ibidem alere poſſet, ipſos euocare per litteras; ſin minus, tota de re facere certiores; vt quamquam diuerſis locis, eadem tamen coniunctione animorum, emenſo interim philoſophiæ ac Theologiæ curriculo, intermiſſam ad tempus conſuetudinem Deo volente deinde repeterent. Rebus igitur ita compoſitis, quamquam è præcipua Salmanticenſi nobilitate multis ægre ferentibus, ac maiorem in modum renitentibus, vigeſimo circiter die quàm è cuſtodia exierat, in viam ſe dedit Ignatius, onuſtũ libris aſellum præ ſe agẽs; ac Barcinonem deuenit. Hic vero, vt inter veteres amicos ac familiares, omni ope certandum illi fuit, vt ſe à lacrymis atq. à complexu carorum auelleret etiam atque etiam deprecantium, ne patriam cum externa regione mutaret, neu ſe tali tempore in manifeſtum vitæ periculum vltro demitteret. Vigebat adhuc bellum inter Hiſpanos Galloſque; & circa regni vtriuſque præcipue limites infeſta latrocinijs loca, & recentes multorum cædes ad metũ proponebantur. Sed ille nec terrore, nec precibus de ſuſcepto conſilio demoueri ſe paſſus, certe illud recuſare non potuit, quominus tum ad ſumptus itineris, tum ad neceſſaria Pariſijs comparanda, nummorum aliquid partim in numerato, partim in nominibus ab Eliſabetha Roſella, & alijs quibuſdam amicis acciperet. Quibus ille

ſub-

ſubſidijs,ac præcipue diuinæ bonitatis ope munitus,hieme ſumma, pedibus, vt ſolebat, nullo duce vel comite inde profectus eſt ſub initium anni M. D XXVIII. cumq. Ianuarium totum in itinere poſuiſſet, Februario menſe Lutetiam ſoſpes introijt.Ibi,quod ad ſtudia pertinet, reſpiciens perexiguũ præteriti temporis fructum, rationibus ſuis accurate ſubductis,ad Dei gloriã ſtatuit in litteras toto pectore incũbere.cumq. experiendo iam cognouiſſet,eam eſſe humanæ mentis imbecillitatẽ,vt in plura vno eodemq. tempore vix atq. ægrè ſufficiat, damnata priore feſtinatione,poſt hac,compẽdijs omiſſis, regia via procedere, & ſtudiorum ſuorum nouum initium ordiri decreuit. Igitur ad Montis acuti collegium itare quotidie,ibiq. inter procacium puerorum greges,matura iam ætate vir,grammaticæ rudimenta repetere non dedignatus eſt. Simul etiam de ſtato precationis tempore, & vexatione corpuſculi,quo plus otij ac virium ſtudio ſupereſſet, multum imminuit,ſic tamen, vt illa præcipue tria numquam omiſerit:primum, vt quotidie ſacrificio Miſſæ religioſe intereſſet:alterum, vt octauo quoq. die poſt pænitentiæ ſacramentum cæleſti pane ſeſe reficeret: extremum,vt bis quotidie ſua eius diei dicta, facta, cogitata quam diligentiſſime recognoſceret; conferensq. hodiernum cum heſterno die, hebdomadam cum hebdomada,mẽſemq. cum mẽſe;ſuos in ſpiritu vel progreſſus, vel regreſſus perquàm accurate exploraret atq. perpenderet.Procurationem quoq. alienæ ſalutis,& inſtitutam conſuetudinem agendi cum proximis,tantiſper dum litteris,ac præſertim philoſophiæ vacaret, aliqua ex parte remiſit,numquam tamen omnino depoſuit.

Extremæ inopiæ incommoda ſuperat. Cap. XIX.

IAm vero, ſatis vſu ipſo edoctus, quantum detrimentũ ſtudijs afferat mendicitas, & cura tolerandæ in ſingulos dies vitæ; & nihilominus optans Chriſti Domini & Apoſtolorum exemplo nihil prorſus in hoc ſæculo poſſidere; piorum benignitate ac facultatibus totam rem ita moderari conſtituit, vt neq. in diem, vt antea, precario victitaret, & nihil idcirco de voluntariȩ paupertatis propoſito meritoq. deperderet. Sed ea res primis vtiq. menſibus minime ceſſit illi è ſententia. Cum enim ſeſe in Hiſpanorum aliquot contubernium cõtuliſſet, qui plurimi Pariſijs ipſo belli tempore verſabãtur, & exactam è ſyngrapha Barcinonẽſi pecuniam cuidam ex eadem natione cuſtodiendam dediſſet, eam ille clam ſuos in vſus non optima fide conuertit; cumq. poſtea reddendo non eſſet, reliquis iam nummis inſumptis Ignatius, & a locupletibus amicis, quorum ope adiuuari poſſet, longo interuallo diſiunctus, tanta ſubito rerum omniũ inopia oppreſſus eſt, vt ei cibum oſtiatim quæritare quotidie, & in hoſpitalem ſancti Iacobi domum, infimis precibus exorato eius loci præfecto, demigrare neceſſe fuerit graui ſane incommodo. Quippe Lutetia Pariſiorum, vrbs in primis Europæ totius & magnitudine & celebritate viſenda, trifariam eſt diuiſa. partem vnã, quam Sequana fluuius inſulam efficit, regia vetere, foro, & tribunalibus nobilem, vulgo Ciuitatem appellant. altera, quæ nouam regiam cõtinet, Oppidum dicitur. tertia pars, iam inde à Carolo magno dicata Muſis, Vniuerſitas nominatur. in hac, præter ceteram incolarum turbam, ſcholaſtici maxime inhabitant; ac numerantur ibi collegia permulta libero aditu, cum ſuis vnumquodq. liberalium artium diſcipulis

pulis & doctoribus,& præfecto collegij, quem Primariũ vocant. Igitur ex ea vicinitate in ſancti Iacobi hoſpitiũ, quod procul inde eſt in ſuburbio,extrema neceſſitate cõpulſus Ignatius, in tanto locorum interuallo, cum alijs afflictabatur incõmodis, tum vero quòd cum ante lucem in academia inciperent ſcholę,nec niſi nocte deſinerent; ipſe,illius hoſpitij legibus,nec mane ante ſolis ortũ egredi poterat, & veſpere ante occaſum regredi cogebatur, ſic,vt inter eundum & redeundum,quamuis induſtrio ac vigilanti diſcipulo multũ & de magiſtri dictatis,& de tota ſcholarũ exercitatione deperiret. Cui tanto detrimẽto cum in pręſentia nullum aliud remedium occurreret, conſilium cœpit more ſcholaſticorum egentium ea conditione locãdi operam ſuam alicui ex academiæ Primarijs,doctoribusve; vt quod ſibi à rebus domeſticis otij ſupereſſet, id totum in ſcholaſtica diſciplina, ſtudijsq. doctrinę conſumeret.Sed magis magisq. probãte Deo conſtantiam & patientiam viri,conditionẽ eiuſmodi, quamuis magna adhibita diligentia,nactus eſt nullã. Itaq. deiectus hac ſpe, cum id ærumnoſæ vitæ genus aliquandiu toleraſſet;& quos in Hiſpania reliquerat ſocios, de ſtatu rerum ſuarum per litteras monuiſſet,hortatus vt ibidem ex condicto curriculum ſtudiorum abſoluerent; rationem inijt multo commodiorem, vt indictis vacationum ferijs,in Belgium, atq. interdum etiam in Angliam ſiue Brittaniam,ad Hiſpanos negotiatores excurreret: quorum benignitate cum facile obtinuiſſet annuam pecuniæ ſummam Lutetiæ toto ſtudiorum tempore certis pẽſionibus exigendam, commodius multo cœpit in liberalium diſciplinarum cognitione verſari. Cumq. octodecim fere menſes Latinæ linguæ tribuiſſet in Montis acuti collegio, in collegium cui à ſancta Barbara nomen eſt, ad philoſophiæ ſtudia tranſijt alacritate mirabili: ac primum occurſantes denuo rerum cæleſtium importunas ima-

imagines, quamquam eximia cum animi delectatione coniunctas, eadem ſpiritus conſtantia, qua ſuperiores illas, iterum ab ſe reiecit ac repulit; deinde magiſtris attente audiendis, multa ac diligenti eorum quæ audierat commentatione, quotidianis deniq. gymnaſij exercitationibus, triennio & menſibus ſex (quod ſpatium temporis curriculo philoſophiæ in academia illa tribuitur) ita profecit, vt honorifico magiſtri iudicio ac teſtimonio (is erat Ioannes Penna philoſophus) poſt conſueta certamina, ritu ſolemni, laurea, ceterisq. doctrinæ inſignibus decoratus ſit. Poſt hæc in cœnobij Dominicani gymnaſio ſacram Theologiam aggreſſus eſt, ingenti ſane labore & induſtria, cũ pręter ceteras lucubrationes, hieme ſęquente, quotidie mane ante lucem ad ſcholas, quæ illa circiter hora ibi habebantur, accederet. atq. ex eo ſtudio tantum Deo adiuuante percepit, quod ſatis eſſet ad fidei doctrinæq. ſuæ rationem, ſine ſuſpicione vlla nouitatis, ex Patrum decretis atq. auctoritate reddendam.

Varie propter Christum exercetur. Cap. XX.

NEq. vero, quâmuis interim à plebis catecheſi atq. à publicis actionibus abſtineret, idcirco tamen, quoad per ſcholas licitũ eſt, ab adiungẽdis ad Chriſtum hominibus, animandisq. ad ſtudium veræ laudis & gloriæ deſtitit. qua propter multi nec infimæ ſortis viri, priuatis ipſius colloquijs ac monitis incitati, partim caſtigato vetere luxu, Chriſtianæ diſciplinæ ſeueritatem induerunt; partim etiam ſolemni voto varia religioſorum inſtituta profeſſi ſunt; partim deniq. ingenti academiæ totius admiratione, in Chriſti gratiam pecunia egentibus diſtributa, pauperem vitam agere, atq. adeo ad conculcandum penitus omnem ſæculi faſtum, & expianda ſuperbiæ

perbiæ crimina, palam per vicos & compita manum ad ſtipem ipſi porrigere,uictumq. palam emēdicare cœperunt.quos tamen amici,rem indigne ferentes, cum neq. precibus neq. minis à propoſito reuocare valuiſſent, facta manu deniq. ab hoſpitali domo ſancti Iacobi quo ſeſe contulerant, vi armiſq. in priſtinum academiæ diuerſorium ad ſua proſequenda ſtudia retraxerunt. Ignatius vero tantam eiuſmodi rerum inuidiam ſubijt, vt præter ceteras iniurias & maledicta, falſis etiam criminationibus ad ſacrum Inquiſitorem ſemel iterumq. delatus ſit. Is erat ea tempeſtate Matthæus Ori,ex Dominicana familia Theologiæ magiſter,tū eruditione, tum probitate conſpicuus;qui accuſatorum fraude comperta, Ignatiū non abſoluit modo,ſed etiam miris ornauit laudibus, ipſumq. Exercitiorum librum,qui præcipue in ſuſpicionē crimenq. vocabatur, tantum abfuit vt damnaret, vt ſibi etiam eiuſdem exemplum Ignatij permiſſu deſumpſerit. præterea abſolutionis ac ſententiæ formulam, publici ſcribæ chirographo & ſigno munitam,quam contra iniquorum calumnias, quandocumq. opus eſſet,proferret, tametſi minus gratū id potentibus quibuſdam viris fore videbat, Ignatio petenti conceſſit.Neq. vero pro Chriſti nomine ſolum hac falſæ accuſationis procella defunctus Ignatius eſt;ſed eorum ipſorum opera, qui illum deinde vel maxime dilexerunt,virgarum quoq. publice periculum adijt. Mos eſt Pariſijs in ſcholaſticos improbos ac ſeditioſos, ad ſanciendam academiæ diſciplinam, hunc fere in modum animaduertere. Diſſimulato conſilio, ad condictam diem in aulam collegij Primarius, magiſtriq. nodoſa inſtructi virga conueniunt: comprehenſumq. repente noxium, & in medio conſeſſu nudatum, certo plagarum numero ſinguli afficiunt. Id ſupplicij genus Lutetiæ tum ad ſenſum corporis peracerbum eſt, tū vero ad ignominiam ac dedecus longe turpiſſimum,deq.

ipſius loci nomine aula vulgo appellatur. Hunc igitur cruciatum ac notam maleficis conſtitutam, Ignatio inſonti, quòd condiſcipulos feſtis præcipue diebus à ſchola ad oratorium & ſacra myſteria confeſſionis altarisq. traduceret, vehementer iratus magiſter ipſe Ioannes Penna parauerat, Iacobo Gouea Luſitano collegij Primario in ſuam ſententiam facile adducto, quippe qui iam ante priuatim erat infenſus Ignatio, quòd familiarem quemdam ſuum, Amatorẽ nomine, ſeuerioris vitæ pręceptionibus imbuiſſet, atq. (vt pietatem fere interpretãtur homines) infatuaſſet abductum à curis inanibus, & iucundo conuictu amicorum, atq. à priſtina conſuetudine. Vt igitur dicta ſupplicio dies illuxit; aduentans iam ad ſcholas, ab amico fideli mature monetur Ignatius, ne intra collegij ſepta vtiq. illo die inferat pedem; concitatos in eum eſſe omnium animos; pœnas aulæ daturum extemplo, ni caueat. Ad cuius rei nuntium ancipiti deliberatione diſtractus Ignatius, quòd & pro Chriſti nomine verbera & contumelias perpeti mirifice optabat, & ſupplicij apud homines adeo turpis infamia, metuebat ne complures è iuuentute, ipſius opera iam ad meliora conuerſos, nec dum in bono ſtabiles, à ſua conſuetudine atq. auctoritate auocaret, iterq. ſibi ad alios etiam deinceps Chriſto lucriſaciendos abrumperet; totam rem ad ipſius Goueæ arbitrium, iudiciumq. reijcere ſtatuit: quod ille re cognita decreuiſſet, id ex diuina maxime gloria & voluntate futurum; neq. de eiuſmodi ſententia vllis amici denuntiationibus precibusve demoueri ſe paſſus, quamquam horrenti pœnæ imminentis acerbitatem, & renitẽti carni vim fortiter intulit: ingreſſusq. collegium, & recta Gouueam petens nondũ è cubiculo egreſſum, placido ac ſereno vultu, & altã animi pacẽ ac ſecuritatẽ indicante: Si
„ meæ mihi (inquit) exiſtimationis & incolumitatis, quàm
„ diuinæ gloriæ, ſalutisq. animorum cura prior eſſet ac po-
tior

„ tior,nequaquã hodierno die pedẽ intra fines huiuſce col
„ legij poſuiſſem. neq. enim antequã huc venirẽ, ignarus
„ eram Gouea, quantũ è veſtra omniũ indignatione dede-
„ coris,quàm acerba tormenta me maneant.Sed quoniam
„ nihil omnino mihi vel ad meritũ optabilius, vel ad verã
„ dignitatem præclarius duco,quàm Chriſti Domini cau-
„ ſa , tam grauia tamq. multa pro me perfuncti, viciſſim
„ probra,plagas,mortem deniq. perpeti; idcirco nimirum
„ ad ſcholas acceſſi,& vltro memet in tantum & corporis
„ & famæ diſcrimen obieci. Verum enimvero mihi non
„ modo quid votis meis ac deſiderio, ſed etiam quid proxi
„ morum rationibus, & ſempiternæ ſaluti conducat, cari-
„ tatis lege conſiderandum eſt.Multos habeo adoleſcentes
„ Dei beneficio nuper è cœno flagitiorum emerſos, ac vix
„ dum auulſos ab improborum peſtilẽti conſortio.hos ego
„ vereor, ne ſi me in tam honeſto conuentu publice vapu-
„ laſſe conſtiterit, à meo ſermone congreſſuq. protinus
„ auocet infamiæ metus;ac proinde , vt ſunt flexibiles ho-
„ minum voluntates,ad eadem illa ſaxa, quibus paulo an-
„ te adhæſerant, ingenti dæmonum gaudio, & feruor æta-
„ tis,& prauæ conſuetudinis æſtus abripiat. Simul etiam
„ (verum vt fatear) tui me Gouea , doctoriſq. mei Pennæ
„ me miſeret, qui Chriſtianam pietatem ac fidem ſacra-
„ mento profeſsi, ceteriſq. ad exemplum iuſtitiæ virtutiſ-
„ que præpoſiti; Chriſti famulum, Chriſti cauſam agen-
„ tem adeo acerbe inſectamini. & qui, qua pœna lex affici
„ iubet eos qui ſcholaſticos deprauare, magiſtris illude-
„ re , ſeditiones conflare voluerint; eadem dignum iudi-
„ catis eum, qui iuuentutem à vitijs, doctores à iurgijs,
„ academiam a tumultibus vindicare conatur. quæ quo-
„ niam mecum ipſe reputans, non leuis momenti duce-
„ bam eſſe, quamquam cupidus inimicorum odij vel meo
„ ſanguine explendi , tamen pro noſtra neceſsitudine
„ deeſſe nolui , quominus eadem tibi quoque, integra

» etiamnum re,conſideranda proponerem. Mihi, vt dixi,
» pro Chriſti nomine vexari ac torqueri optatiſsimum eſt:
» iamq. ſi videtur,ſponte ad patibulum pergo. tu, Lutetiæ
» Pariſiorum,à ſanctæ Barbaræ collegio,in eiuſmodi cauſa
» tale documentum vel pietatis vel æquitatis dari an expe
» diat, pro tua ſapientia ac religione conſtitue. Vixdum Ignatius dixerat,cum Gouea,vir & ni concitaretur aliũde, ſuopte mitis ingenio, & tum inſtinctu diuino valde compunctus;illico cœpta damnauit, ac maiorem in modum deteſtatus eſt; apprehenſumq. amiciſsime Ignatiũ deduxit in aulam, quo iam collegæ cum reliqua turba parati conuenerant.Ibi ſilentio indicto, repente contra omnium exſpectationem de Ignatij laudibus orationem inſtituit;viri fortitudinem, innocentiam, caritatem extollens;ſe ipſum, & ceteros qui innoxio periculum ſtruxerant,vehementer accuſans. quam in ſententiam cum multa dolenter grauiterq. dixiſſet,ad extremum obortis lacrymis,ad Ignatij genua procidit,precatusq. delicti veniam,& apud ceteros illum in admirationem gratiamq. reſtituit, & ipſe in omni deinde vita Ignatium & ſocios præcipuo amore ſtudioq. complexus eſt.

De ſocijs ad Ignatium adiunctis.
Cap. XXI.

HAſce igitur,aliasq. eiuſmodi inſectationes atq. pericula Ignatius Chriſti cauſa contraxit. attamen idem plurimorum quoq. ſibi gratiam ac beneuolentiam optimis artibus peperit. Fuit enim in illo,præter diuinitus infuſa chariſmata, mirum etiam atq. efficax ingeniũ & ſtudium ad animos hominum demerendos. In principum amicitias opportune inſinuare ſeſe, eaſdemq. obſequio & ſubmiſſione tueri; pares facilitate ac ſuauitate morum allicere; inferioribus & egentibus, auctoritate,

opera, necnon è ſuis anguſtijs etiam pecunia præſto eſ-ſe;morbo aliquo laborantes vel cum valetudinis & contagionis periculo adire, ſolariq. amantiſsime;eorū quibus cum viueret,ageretve,vel difficultatē naturæ, & arrogantiam perpeti; vel ineptias ac ſtultitiam, quoad ita res ferret,exſorbere diſſimulatione mirabili; ad aliorum arbitrium ac voluntatem, quibuſcumq. rebus honeſte poſſet,ſemper accommodare ſe ac flectere; omnibus deniq. in Chriſti gratiam omnia fieri: vbi penitus in hominum ſenſus ac voluntates irrepſerat,tum demum officijs ac beneuolentia comprehenſos occupatoſque, pro ſuo quemq. captu,ſenſim & caute progrediens, Chriſtianæ religionis & officij præceptionibus excolebat. Atq. his ferme artibus, & ſimul ſanctimoniæ ac frugalitatis exēplo, multos,vt diximus,à turpi ac flagitioſa vita nō modo ad ſobrietatem & continentiam, ſed etiam ad contēptum rerum mortalium,atq. ad ſalutaria conſilia Chriſti conuertit. Complures præterea hæreticos,graſſante iam tum peſte Lutheriana, tempeſtiuis diſputationibus monitisq. conuictos,ad ſacra Quęſitorum tribunalia volentes adduxit;& cum ſancta Romana Eccleſia in gratiā ſecreta abiuratione reſtituit.Iam vero,quod ei vel in primis propoſitum initio fuerat, vt aliquos ingenio doctrinaq. præſtantes, ad ſuum inſtitutum ac vitę rationē aggregaret;in idipſum per Theologiæ maxime tempus incubuit;adiunxitq. ſibi,Deo bene iuuante, iuuenes nouē ex academia vniuerſa lectiſſimos. quorum primus fuit Petrus Faber Allobrox,pago Villareto Gebennēſis diœceſis humili natus loco,ſed egregie pius,quippe qui duodecimo ætatis anno per ſummum ſanctimoniæ ſtudium virginitatem Deo vouerat;idemq. ad litteras à vita paſtorali traductus,tantum ingenio induſtriaq. profecerat, vt eum in locis Ariſtotelis difficilioribus magiſter ipſe Penna conſuleret.Hunc igitur Ignatius & ſtudiorum &

con-

contubernij communione ſibi coniunctum; licet ſocium glorioſi operis ipſo initio deſtinaſſet, non tamen continuo illi rem aperuit, neq. ad tantam perfectionem impellere confeſtim aggreſſus eſt. ſed conſcientiam excutere, & in ſe ipſum quotidie diligenter inquirere primum edocuit, deinde ad totius anteactæ vitę noxas per ſacram confeſſionem expiãdas adduxit. poſtremo, cum iam philoſophię curriculum exegiſſet, ſpiritualibus exercitationibus perpoliuit; adeo propenſum ad pænitentiam, tantoq. animi ardore ſuccenſum, vt hieme ſumma, concretum glacie flumen Sequanam plauſtris impune premẽtibus, in ſeparata Iacobæi vici domũcula propoſitas meditationes, & quidem inſidens niui ſub dio peregerit, ſexq. ipſos dies omni prorſus cibo potuq. abſtinuerit, inediam lõgius vtiq. protracturus, niſi eum, re animaduerſa, conſultoq. ſuppliciter Deo vetuiſſet Ignatius. & ſane reſpondit operi fructus. Cum enim antea in eligẽdo certo vitæ genere Faber mira animi ſolicitudine, varijſque ſcrupulorum moleſtijs adeo torqueretur, vt præ nimio angore ſeſe in auias abdere ſolitudines, ibiq. radicibus herbarum victitare pæne decerneret; ex hac ſpirituali exercitatioue vocari ſe vna cum Ignatio ad animorum ſubſidium non dubie ſentiens, tantam eſt pacem ac tranquillitatem conſcientiæ conſecutus, vt ex vehementiſſima tamquã agitatione ac ſalo, placidũ tutumq. portũ ſe deniq. nactum eſſe profiteretur. Ex eodem contubernio Franciſcus quoq. Xauerius nobilis Cantaber, idemq. nõ vulgari eruditione, quippe qui laurea magiſtrali donatus Lutetiæ poſtmodum publicus Ariſtotelis interpres extiterit; quamquam principio ita non ſtudioſus Ignatij, vt eius pietatem (vt fit) etiam procaciter irrideret; tamen viri tum patientia, tum obſequijs adeo delinitus eſt, vt ad illius ductum arbitriumque ſeſe omnino contulerit. Hunc & diuitiarum affluentia, & viuido ingenio, & viribus

bus corporis præferocem, admirabili prudentia ac lenitate manſuefecit Ignatius, in eamq. rerum humanarum deſpicientiam,& caritatis ardorem paulatim adduxit, vt inter ipſa Exercitia ſpiritualia,tum ad carnis macerationem quattuor dies ieiunus omnino tranſegerit;tum vero quòd inter iuuenum greges deſultor eximius, corporis agilitate ſibi nimium placuiſſet; ad eius piaculum vanitatis,membris valido fune perſtrictis, non ſine acri ſenſu doloris, dies aliquot in commentandi orandiq. labore atq. attentione perſtiterit.Hic eſt Xauerius ille, qui non multo deinde poſt, Ioannis Luſitaniæ regis rogatu, ex au ctoritate Pontificis Romani miſſus in Orientem, plenus Apoſtolico ſpiritu, tota India maritima sũmis laboribus ac periculis peragrata, in vltimas Iaponiorũterras Euangelij lumen primus intulit, atq. ingenti infidelium numero ad Chriſtum adiuncto,multis clarus miraculis, in ipſo aditu Sinarum exceſſit è vita.Porro Xauerium & Fabrum imitati ſunt Iacobus Laines Saguntinus,qui deinde Societati noſtræ proximus ab Ignatio præfuit, vir de Chriſtiana republica in primis optime meritus; & Alfõſus Salmeron Toletanus,Græcis & Latinis litteris admodum eruditus: vterq. confecto Compluti philoſophiæ curriculo,Pariſiosq.partimTheologiæ cauſa,partim etiã Ignatij noſcendi gratia profecti, de cuius laudibus iam tum in Hiſpania,conſtanti hominum ſermone multa cognouerant. Acceſſit ad hos etiam Nicolaus Bobadilla Palẽtinus,doctus iuuenis, & philoſophiam publice profeſſus in oppido Hiſpaniæ Pintia:itemq. præſtanti indole Simon Rodericus Luſitanus. & poſt aliquanto, Claudius Iaius, & Ioannes Codurius Gebennenſes, Paſchaſiusq. Broetus Ebredunenſis, Fabri præcipue item Allobrogis(cuius iam erat nomen Pariſijs celebre)monitis & exemplo permoti. Hi omnes,impulſu plane diuino, cum alter alterius conſilium ignorarent, poſt exactiſſimam totius

tius vitæ confeſſionem ſpiritualibus exercitijs ab Ignatio perquàm diligenter exculti, vehementi quadam ſpiritus motione ſeſe non quidem in vmbram ac ſolitudinem, ſed in ſolem ac puluerem euocari ad prælia Domini prælianda ſenſerunt. nec fuit è nouem vllus fere, quin ad propitiandum cæleſte numen, eiuſq. voluntatem ſuppliciter exquirendam; præter ceteram abſtinentiam, & incommoda voluntaria, tridui, vt minimum, totius inediam ſponte pertulerit, nimis audaci fortaſſe conſilio; niſi eos & multorum exempla, & feruor ſimul ætatis ac pietatis excuſet. Hoſce igitur ſocios Dei beneficio nactus Ignatius (quorum tres erant ſuperſtites hæc ſcribente me, Salmeron, Rodericus, & Bobadilla) quod iam diu moliebatur & agitabat animo, re ipſa aggredi primo quoq. tempore ſtatuit; vt Hieroſolymas Pontificis maximi permiſſu repeteret; genteſque finitimas Chriſtiana quondam religione præſtantes, deinde Mahometis nefaria ſuperſtitione deceptas, vel à miſerabili errore ad veritatem Euangelij reuocaret, vel certe (quod erat proximum) ſanguinem ac vitam in cauſa tam pia, tamq. glorioſa profunderet. Neq. ſane difficile fuit, ceteros iam ſponte currentes, & Dei amore incenſos, in eamdem ſententiam & propoſitum adducere. & quia pleriq. Theologiæ ſtudia nondum abſoluerant; ne interim conceptus ardor animi refrigeſceret, & ſimul vt ipſorum eo gratius diuinæ maieſtati obſequiũ eſſet, quo maiorẽ ſibimet ipſi neceſsitatẽ ſeruitutis ac religionis impoſuiſſent; implorato beatiſsimæ Virginis patrocinio, ac ſancti Dionyſij Areopagitæ, cuius in tutela Pariſij ſunt, in æde ſuburbana, quæ Mons martyrum dicitur, ſub confeſsionis & Euchariſtiæ myſteria voto ſeſe obſtrinxere ſinguli, emenſis Theologiæ ſpatijs continuo mortalibus rebus nuntium remittendi, atq. in paupertate perpetua ſeruiendi gloriæ diuinæ, ſalutiq. animorum: ac nominatim, ad cõſtitutam

diem

diem Hieroſolymã eo conſilio nauigandi, vt in conuerſionem infidelium toto pectore incumberent; palmamq. martyrij ſtudioſe captarent. id conſilium ſi qua re impediretur, anni circumacto ſpatio deniq. Romam adirent, ſuamq. operam ſummo Pontifici Chriſti Vicario ad ſpirituale proximorum auxiliũ ſine vlla vel præmij pactione, vel temporum aut locorum exceptione deferrent. Id votum in eo templo vouere ingenti conſenſu & alacritate, anno poſt Chriſtũ natũ M. D. XXXIV. decimoſeptimo kal. Septẽbris, quo die Aſſumptionis MARIAE Virginis anniuerſaria gratulatio celebratur. idemq. votum eodẽ loco dieq. pariter anno proximo ac tertio renouarunt, atq. ea res tũ ad conſpirationem ac vinculum animorũ, tum ad confirmandas in ſuſcepto conſilio mentes omnium mirifice valuit. Incendebant præterea ſtudium alter alterius omni genere officij & caritatis, duce ac moderatore ſimul Ignatio, quem omnes vt parentem eumdem & vnice diligebant, & valde reuerebantur. ac primum ſpirituales modo apud hunc, modo apud illum agitare cœtus; ibiq. ſuauiſsima de rebus diuinis habere colloquia, & ſeſe mutuo ad Chriſtianam laudem & decus hortari; deinde in ſtudiorum difficultatibus, lociſq. obſcurioribus adiuuare inter ſe, & lucubrationes quiſque ſuas, lumenq. doctrinæ & ingenij, cum res exigeret, in commune cõferre; præterea inuicem ſibi omnibus in rebus adeſſe certatim; deniq. à frequenti ſacramentorum vſu, & aſsiduitate precandi meditandique, nullo pacto recedere. quibus rebus & varias dæmonũ inſidias tẽtationesque, conantium eos ab incæpto reuocare, vicerunt; & breui tãta coaluere concordia, vt quamquam è diuerſis, necnon infenſis inter ſe orti nationibus, gratia tamen ſuperante naturam, intra eoſdem alti parietes, atq. adeo ex vno propemodũ omnes vtero in lucẽ editi viderẽtur.

LIBRI PRIMI FINIS.

DE IGNATII LOIOLAE VITA ET MORIBVS LIBER SECVNDVS.

Aeger Hiſpaniam repetit. *Cap. I.*

INterea Ignatius graui morbo partim è maximis laboribus vigilijſque, partim etiam è Pariſiēſis cæli grauitate contracto; vexatuſq. ſubinde ſtomachi iam pridē affecti doloribus acerbiſſimis; poſt multa remedia in caſſum adhibita, iubetur à medicis ad patriū ſolum & incunabula ſe referre; quod vnum ad inueteratas corporis ægritudines certiſsimum perfugium vulgo arbitrantur. Nec recuſauit ille, non tam valetudinis ratione, vel deſiderio ſuorum adductus, quàm duabus alijs maxime cauſis: primū, vt quibus olim in regionibus, malo publico, iuuenilis licentiæ ac vanitatis ipſemet ſpecimen exſtitiſſet, ibidem ad ſpiritualem ædificationē viciſsim aliqua Chriſtianæ humilitatis atque modeſtiæ documenta præberet; popularesq. ſuos & verbo & exemplo ad ſtudium pænitentiæ ſalutaris accenderet. deinde, vt, quoniam ſocijs aliquæ erāt in Hiſpania rei familiaris tricæ; eas eodem itinere atq. opera ipſe expediret; neq. per eā cauſam illi vel auocarētur à ſtudijs,

vel

vel recenti etiam nunc vocatione,& expeditionis tam ar duæ, tamq. laborioſæ conſilio, patriæ dulcedinis, ac domeſticę tẽtationis, qua nulla fere periculoſior eſt, aleam ſubire cogerentur. Simul etiam, è relictis olim in Hiſpania ſocijs, cogitabat, ſi quem in propoſito conſtantem inueniret; ſecum in eamdem expeditionem educere. Ceterum ne quid è ſuo diſceſſu res Pariſienſis caperet detrimenti, primum commilitones ad perſeuerantiam ac fidem paucis adhortatus, Petrum Fabrum & annis & vo catione antiquiſsimum, illis præpoſuit; cui interim obtẽperarent, quem parentis ducerent loco. deinde tempus certum edixit ijſdem approbantibus, quo tempore cuncti, rebus omnibus præter viaticum & neceſſaria ſcripta ex voto abdicatis, nauigaturi Hieroſolymas Italiam peterent, ſeq. iam antegreſſum Venetias conuenirent. Dicta profectioni dies eſt viij. kalend. Februarij, anno M.D.XXXVII. ineunte, qua die Apoſtoli Pauli conuerſio beata recolitur. His ita conſtitutis, anno M.D. XXXV. per Autumni tempus ipſe non ſine lacrymis, mutuiq. amoris magna ſignificatione ſingulos in digreſſu complexus, cũ vellet de more pedibus quamquam ægro corpore proficiſci; coëmpto à ſocijs equo vti coactus eſt: breuiq. partim ex ipſa vectatione, locorumq. mutatione, partim etiã è ſtudiorum intermiſsione morbo leuatus, Pyrenæo ſupe rato Guipuzcoam prouinciam attigit. Loiolæ rerum po tiebatur eo tempore, Garzia defuncto, Bertramus ſtirpis maximus. is de patrui aduentu feſtine præmonitus ab ijs qui hominẽ ad Aquas Auguſtas, quam hodie Baionam appellant, in tranſitu agnouerant, extemplo, quòd regni limes latrocinijs infeſtus eſſet, armatos homines ad eum excipiendum tuendumq. dimiſerat: atq. hos primum Ignatius in Guipuzcoæ finibus, deinde etiam, quę iam tũ erat fama de ſanctitate viri, clericos omnes agmine com poſito ad oppidum Aſpeithiam honoris cauſa obuios ha

buit.cumq. ab ijs,& ab ingenti prætérea gratulantiū tur ba deduceretur ad ædes paternas;ille, vt oſtenderet quã topere ab eiuſmodi faſtu pompaq. abhorreret; vt primū potuit,ex eo comitatu ſeſe proripiens, ad publicam hoſpitalem domum diuertit,victumq. continuo emendicare oſtiatim cœpit; fratris filio cognatisq. frementibus, eamq. rem(vt fere deprauata ſunt Chriſtianorum quoq. iudicia,& pauci ex animo crucem amplexantur)ſummi dedecoris atq. ignominiæ loco ſibi ducentibus. Deinde quamquam inuitis ijſdem, inſtitit plebemChriſtianæ doctrinæ rudimentis imbuere,priuatiſq. colloquijs eos,qui ad ſe ventitabant, è peccatorum veterno excitare; feſtis vero diebus etiam conciones habere tanta hominum frequentia,vt cum eos templa non caperent, in agrum prodire neceſſario cogeretur, vulgoq. arbores audiēdi cauſa conſcenderent.Et ſane operæ fructus egregius Dei beneficio conſtitit. Complures ad virtutem ac Dei cultum à vitæ prauitate cōuerſi,multæ ſublatæ diſcordiæ,& odia inueterata reſtincta, contra aleatores lata publice lex, pœnæq. propoſitæ;inſtitutum præterea,vt preces pro ſalute quotidie funderentur eorum omnium, quibus letalis noxæ piaculo obſtrictis, in ſingula momenta exitialis exitus immineret: itemq. vt ex Eccleſiæ Romanæ conſuetudine,ſalutationis Angelicæ ſignum daretur mane,meridie,& veſpere. iam vero grauia quędam vitia,quæ non in populum modo,ſed etiam in ſacerdotes irrepſerant, magna ex parte correcta. deniq. morbo incurabili affectis,& extrema preſsis inopia,ne vel oppido errarēt, vel ſtrati paſsim in compitis cœlum miſerabili queſtu complerēt, publico ſumptu conſultum.Atq. haſce leges moresq. cuſtodiendi,ne(quod fere fit)bene cœpta propediē obſoleſcerent;curam & munus Loioleia familia,placata poſtmodum Ignatio,ſibi deſumpſit. qui cum in eo xenodochio aliquandiu ita verſatus eſſet, vt ſatis appareret;

ipſum

ipſum exemplo Chriſti Domini laboribus & paupertate multo magis, quàm otio & rerum affluentia delectari; ad extremum quotidianis propinquorum precibus exoratus, ne cognationi aut nihil omnino dediſſe, aut etiam inimicitias palàm denuntiaſſe videretur, in paternam domum ex hoſpitali ſe trāſtulit; ibiq. aliquot moratus dies, reſtituta domeſtica diſciplina, cunctis ad officiū ac pietatem animatis; valentior multo, quàm Lutetia diſceſſerat, ad ſociorū expedienda negotia proficiſci conſtituit. Atq. hic nouum ecce tibi certamen Ignatium inter & cognatos exoritur; cum ille pauperis habitu prorſus, & pedes iter facere deſtinaſſet animo, illi contra, quoniam quidem eum apud ſe diutius retinere non poſſent, certe non niſi bene comitatum, & pecunia inſtructū abire permitterent. Verū certaminis deniq. is fuit exitus, vt Ignatius ne fruſtra diutius tenderet, ad viæ modicum in ſpeciem deduci ſe paſſus, breui domum & famulos & cetera cuncta remiſerit, pedibuſq. porro perrexerit; Gallicano equo miniſtris valetudinarij iam ante relicto, quem illi deinde in Ignatij memoriam veluti ſacrum & immunem ab opere, vagari in paſcuis ad extremum vſq. ſeniū permiſere. Ignatius igitur Nauarra primum, deinde Caſtella peragrata, mandatiſq. recentium ſociorum exhauſtis, de veterum ſtatu ac voluntate cognoſcere nequaquā omiſit: verum illi partim exſpectationis ac moræ tædio victi, partim etiam aſpero virtutis itinere fatigati, in alia fere omnia dudum abierant. Ioannes tantum Gallus, ne de animi ſalute periclitaretur, monaſticæ ſe addixerat vitæ. Calliſtus ab animorū cura, ad pecuniæ lucrum ſtudio repente conuerſo, in Indiam nauigauerat, vnde aliquanto poſt bene nummatus ingenti omnium admiratione qui eum antea norant, Salmanticam redijt. Cazeres cum Segouiam patriam petijſſet, mollioris vitę cōmodis, & domeſticorum conſuetudine delinitus, otio ac

volu-

voluptati ſeſe dediderat. Artiaga vero, curriculũ honoris & ambitionis ingreſſus,& è Cõmendatario factus Epiſcopus, cum aliquandiu in eo dignitatis gradu vixiſſet, ad extremum ægrotus, epota per imprudentiam veneni laguncula (cum duæ ſtarent,altera ſalubris aquæ,altera ſublimati,quod appellatur,medicamenti) miſerabili genere leti defunctus eſt.

Venetias ingenti labore contendit. Cap. II.

IGnatius ergo cum in Italiã properaret, & hoſce quos dixi ſocios tam longe lateq. diſperſos in vnum redigẽdi,atq. ad priſtina reuocandi conſilia ſpes nulla ſe oſtenderet;occulta Dei iudicia ſecum expendens,fuſis pro ipſorum ſalute ad ſuperos precibus, Valentiam venit, vbi videlicet nauem ſtare paratam audierat. Ibi diſſuadentibus multis ne ſe tali tempore mari committeret, quòd præter ceteras difficultates, etiam nobilis archipirata Aenobarbus loca opportuna,& littorũ flexus valida obſideret claſſe;nullis terroribus de ſententia deceſſit Ignatius.& nauis prædones quidem effugit,verumtamen fœdiſſima tempeſtate coorta, clauo diffracto, fuſisq. armamentis, cum iam de ſalute vectores nautæq. omnino deſperaſſent,lacera & quaſſata fluctibus Genuenſem portum ægerrime tenuit. Atq. hæc tanta maris incommoda,non ſane leuius terreſtris itineris diſcrimen excepit. Cum enim ſolus, ignarusq. regionum Ignatius per Apennini tramites Aemiliam peteret,viam ingreſſus initio ſpatioſam, ſed in arctum deinde magis magisq. coeũtem;ſtudio procedendi, ſenſim in eas penetrauit anguſtias, vnde ſeſe expedire humana ope vix poſſet. Primo igitur ſolicite veſtigium facere,deinde cum neq. progredi,neq. iam regredi tutum eſſet,in exilitate ſalebroſa, &

horrenda

horrenda crepidine, torrente rapido minaciter ſubterfluente; hæſit aliquantiſper ſtupenti ſimilis, vbi repente ſeſe tot periculis cinctum animaduertit. Sed ad extremũ fidenter implorato diuino auxilio; quod vnum reliquum eſſe videbatur, humi procubuit; & genibus manibusq. reptando, quadrupedis inſtar, ac prominentia modo ſaxa, modo è ſaxis enata virgulta prẽſando, tandem euaſit labore, quos ad eam diem pertuliſſet, omniũ maximo. inde per immẽſę altitudinis inuias rupes ac ſolitudines diu errabundus, cum ad radices montiũ deniq. deueniſſet, omnia rurſus offendit partim niuium tabe, partim etiam hibernis imbribus impedita. Cumq. nihilominus vrgeret progrediẽdi neceſſitas; via teterrima (& eſt mollis & cretoſus ager, ac ſemitæ per horum temporũ incuriam exiguo munimento, nec vllis vt olim, ſtratæ lapidibus) cum profundo ac tenaci limo diu multumq. luctatus, ad Boboniæ portas tandem aliquando peruenit. Atq. hic, ne quid deeſſet ad probandam æquitatem ac patientiam viri, ad ceteras miſerias illud etiam ludibrium acceſſit; vt in ipſo vrbis introitu, è ponticulo in foſſam, limo cœnoſo margine lubricante decideret, emerſusq. luto deformatus ac madidus, ab ijs qui tum aderant, non ſine ioco & facetijs (vt ſunt procacia in alienis malis hominum ingenia) rideretur. Sed ille nimirum identidem exerceri ſe à patre cæleſti prudenter intelligẽs, & in gratiarum actione perſiſtẽs, ſole ſiccatis vtcumq. veſtibus, laſſitudine ac fame confectus cum vrbis magnam partem fruſtra emẽdicando perambulaſſet, in collegium Hiſpanicæ nationis demum exceptus, ibiq. dies aliquot clementer eſt habitus. Inde cum itinere iam facili & certo Venetias perueniſſet, exacta pecunia, quam illi per trapézitas eadem Eliſabetha Roſella benigne curauerat; interea dũ ſocios è Gallia præſtolatur, in varia pietatis opera ex inſtituto cœpit incumbere. Nec ſane fruſtra: ſi quidem complures

omnium

omnium ordinum homines partim Chriſtianæ doctrinæ præceptionibus imbuit, partim ab impura & flagitioſa vita ad caſtum Dei timorem, ſtudiumq. virtutis eodem Deo adiuuante conuertit. Quibuſdam etiam primarijs viris tum patricijs indidē, tum externis, praua animi affectione ac vitio laborantibus, non ſine copioſo fructu, ſpiritualium exercitiorum expertæ virtutis medicinam adhibuit. In ijs Didacum Guiam, & Stephanum germanos fratres e præcipua nobilitate Cantabriæ, ſibi quondam Compluti familiariter notos, ac tum Hieroſolymis redeuntes, earumdem commentationum beneficio tantam ad rerum diuinarum intelligentiam, & humanarum contemptum adduxit, vt omnibus diuitijs & honoribus abdicatis, Chriſti conſilia omnino ſequi decreuerint. Atq. hos imitatus eſt poſtmodum Baccalaureus Hozius, item Hiſpanus, Theologiæ peritus: qui cum ad eaſdem commentationes peragendas valde propenſus eſſet, verumtamen ex quibuſdam iniquorum ſermonibus haberet ſuſpectam Ignatij doctrinam ac dogmata; demum ſe Ignatio exercēdum atq. colendum ita commiſit, vt multos in cubiculum quo ſeceſſit, ſecum afferret libros, quibus Ignatij dicta ſcriptaq. ad ſanctorum Patrum & Conciliorum trutinam expēderet. Sed vbi appoſitas ab Ignatio epulas deguſtauit; tantum abfuit vt in ijs veneni deprehenderit quidquam, vt etiam ardenti quodam rerum cæleſtium amore inflammatus, mortalibus commodis nuntium ſponte remiſerit, atq. vltro ad Ignatij voluntatē & vitæ rationes adhæſerit. Ex Veneta vero nobilitate in primis eo ſeceſſu ac meditatione profecit Petrus Cōtarenus Zachariæ filius, is qui multo poſt, magna cū integritate ac ſanctimoniæ laude Paphenſem Epiſcopatū adminiſtrauit. Sed & aliorum ex Ignatij conſuetudine inſignis vitæ morumq. mutatio eſt conſecuta. Quæ quoniā nec ab obſcuris hominibus, & in oculis celeberrimę

ciuitatis

ciuitatis fiebant, breui vt alijs locis antea, ſic tum Venetijs Ignatij pietas in crimen inuidiamq. vocari cœpta, non ferente diabolo tãtam ſibi, prædam è faucibus eripi: ſtatimq. vulgatum ab eiuſdem emiſſarijs eſt, Ignatium prauitatis hæreticę ſemel iterumq. conuictum in Hiſpania, elapſum è cuſtodia, in Galliam profugiſſe; ac proinde eius effigiem ab Hiſpanis Inquiſitoribus ignominiæ cauſa publice concrematam. eumdem Pariſijs nouas res molientē, inficientemq. pernicioſæ doctrinæ labe ſcholaſticos; vbi delatũ ſuum nomen ad ſacra tribunalia odoratus fuiſſet, fuga præuertiſſe lictorum manus, & conſilia magiſtratuum. Quas criminationes Ignatius cum nõ modo in vulgus, iniquorum opera ſparſas, verum etiam ad Legatum Apoſtolicum Hieronymum Verallum, qui deinde S. R. E. Cardinalis fuit, delatas inaudiſſet; non tam de ſua, quàm de ſociorum exiſtimatione ſolicitus, vltro ad Legatũ adijt, & acriter inſtitit, vt eorum criminũ quæſtio exerceretur. quod ita factum, & veritate comperta, honorifice à Legato eſt abſolutus, incumbente in eius cauſæ cognitionem Gaſpare Docto Legati aſſecla; qui ex eo tempore Ignatium vnice dilexit, ac ſacratiſſimę domui Lauretanæ deinde præpoſitus, in Societatem vniuerſam plurima egregiæ voluntatis officia contulit.

Venetias ad Ignatium ſocij veniunt. Cap. III.

DVm hæc in Italia gerit Ignatius, interim bello inter Chriſtianos ingraueſcẽte Reges, cum exercitu formidabili Cęſar per Inſubrum & Allobrogum fines in Galliam irruperat. Ea fuit ſocijs Ignatij cauſa & profectionis maturandæ, & itineris per Thulingiam, ſeu Lothoringiam atq. Germaniam, ſane incommodo anni tẽpore faciendi. Igitur pecunia rebuſq. omnibus, præter

viaticum & ſcripta, in Chriſti Domini gratiam diſtributis, menſe Nouembri, anno circiter poſt diſceſſum Ignatij, ſuo quiſq. baculo innixi pedites viam capeſſunt, & quidem tanta cum alacritate ac feruore ſpiritus, vt ne à Iacobo quidem Laine, viribus nondum è recenti morbo recuperatis, extorqueri potuerit, quominus & pedibus ambularet vt reliqui, & inter ambulandum inſuper inualida membra diſcruciaret hiſpido in primis & horrenti cilicio. Veſtitus erat omnium, vt peregrinorum & pauperum, nequaquam elaboratus, & ad modeſtiam ſubmiſſionemq. compoſitus. pendebat è ſcapulis mantica ex corio, in qua ſacra Biblia, & Breuiarium aſſeruabantur, & ſcripta, quæ diximus. Roſaria vero ad catholicam fidem vel inter ipſos hæreticos profitendam, palam geſtabant è collo ſuſpenſa. Hoſpitium ingreſſi, primum omnium ſine vllo adſtantium reſpectu, nixi omnes genibus Deo gratias agebant; eumdem in egreſſu pariter ſibi propitium precabantur. Sobria & frugalis erat mēſa; oratio ac meditatio non ſolum in diuerſorijs, verum etiam in ipſo itinere plurima. ſacerdotibus qui tres erant, ſacrificātibus, ceteri quotidie cæleſti reficiebantur pane. ſermo niſi de rebus diuinis aut neceſſarijs fere nullus. in decernendo ſi quid in deliberationem incideret, mira concordia: in ſuperandis viarum difficultatibus periculiſq. ſumma cōſtantia & æquitas animi. Autumnales pluuias tota fere Gallia pertulerunt: occurrere mox Alpes pæne obſtructæ niuibus: multa fuere ſubinde famis, frigoris, defatigationis incommoda ſubeūda: nihil ſe illis obiecit tam arduum, aut tam extimeſcēdum, quod eorum quemquā a concepta religione, officioq. deduceret. Atq. hac diſciplinæ paciſq. cuſtodia, cum omnibus, per quorum fines tranſierunt, populis, bonus odor in Chriſto fuiſſent; cunctis non catholicis modo, ſed etiam hæreticis nouum ac religioſum agmen magna cum approbatione mirātibus,

ad tertium Idus Ianuarias anni M. D. XXXVII. Venetias ingenti omnium gaudio, & mutua gratulatione ſoſpites ad Ignatium peruenerunt. Atq. vbi paululum è longâ contentione ac laſſitudine quietis eſt captum; ſtatim Hieroſolymitanæ prouinciæ conſilia renouantur. primum omniũ, rati gratiora ſuperis fore ſua ſtudia, ſi ad ea ſummi totius Eccleſiæ Paſtoris auctoritas & conſenſus accederet; ſimul atq. hiems remitteret, tũc vel maxime ſæua, Romam ire conſtituũt, & à Pontifice maximo ius tum ad ſacros ordines, titulo voluntariæ paupertatis; tum ad manſionem Hieroſolymitanam, & prædicationem Euangelij, ſine vllo interdicti metu ſuppliciter petere. Interea Venetijs ne ceſſarent, atq. adeo vt quædam quaſi rudimenta futuræ militiæ ponerent; publicis valetudinarijs inter ſe diſtributis, ægrotos ac pauperes omni ope adiuuare inſtiterunt: Confeſſionis & Euchariſtiæ ſacramenta gratis miniſtrare qui per ſacerdotium poterant: ceteri ſolari iacentes; afflictos mærentesq. ſpe cęleſtium bonorum erigere; adeſſe animam agentibus; cunctos deniq. ad patientiam, fidemq. adhortari: nec modo ſpiritualibus officijs fungi certatim; ſed ne viliſſima quidem ac ſeruilia, corporibus pauperum curandis, defugere miniſteria: ſternere lectulos; euerrere ſordes; purgare ſcaphia; cadauera defunctorum rite curata humi condere; interdiu pariter noctuq. omnibus præſto eſſe tanta cum alacritate ac diligentia; vt cuncti obſtupeſcerent, vulgatoq. rumore, principes etiam viri ad ſpectaculum conuenirent. Quibus in officijs cum aliorum omniũ, tum Xauerij præcipue caritas ac virtus enituit. Is cum in quemdã incidiſſet morbo Gallico miſere deformatũ, atq. ad eius aſpectum exhorruiſſet; vt ea re infringi ac debilitari ſenſit caritatem in proximum, ita repente in ſemetipſum excanduit egregius Chriſti miles, vt manantem ſaniem ex vlceribus purulentis (cuius rei vel mentionem aures

delicatæ refugiant) obfirmato animo, ſemel iterumq. nõ dubitarit exſugere. qua re non modo ſe ipſum in præſentia præclare vicit, ſed etiam in omne tempus propriam quamdam atq. perpetuam in elephantiacos atq. vlceroſos clementiam & miſericordiam eſt conſecutus: quam deinde, vbicumq. terrarũ fuit, quotieſcumq. ſe dedit occaſio, diligenter exercuit. Quidam etiam è ſociorum numero, pauperem lepra toto corpore coopertum, cũ præfectus noſocomij non admitteret, in ſuum lectum accepit ipſe: cumq. mane ſurrexiſſet cunctis ingemiſcentibus eadem ipſe quoq. morbi fœditate correptus; poſtridie non ſine miraculo prorſus illæſus atq. intactus apparuit. Hęc & alia eiuſmodi veræ pietatis & officij documẽta cum in ea vrbe dediſſent (quorum ibi grata in multos annos deinde memoria viguit) appetente iam vere, vti condixerant, Romam cuncti fere præter Ignatiũ, diſceſſere. Ipſe tum ad parta in Domino retinenda, tum ad expedienda quæ ad nauigationem pertinerent, ibidem interea ſubſtitit. Atq. illi quidem eadem fere diſciplina, quam ſupra diximus, ijſdemq. imbrium difficultatibus, iter ingreſſi; ad ſuperiorem parcimoniam ac frugalitatẽ illud etiam addidere, vt neq. vllo prorſus viatico, diuinæ tantum prouidentiæ bonitatisq. fiducia, Romam vſq. cõtenderent: & quia tum Cineralium, ſeu Quadrageſimæ tempus erat, quotidie, quamquam in tantis laboribus, ritu catholico ieiunarent. Nec ſane defuit illis & exercendæ ſpei, & Chriſti Domini inopiã ac perſeuerantiam aliqua ſaltem ex parte imitandi materies: acciditq. aliquando, vt cũ panis dũtaxat fruſtulũ ſinguli mane sũpſiſſent, imbre denſiſſimo ſtagnantibus late campis, vt alicubi pectore tenus aqua pertingeret, nullo præterea cibo, millia paſſuũ ferme triginta nudis pedibus vno die peregerint, & quidem incredibili non modo trãquillitate animi, ſed etiam hilaritate pſallentes. Diuerſorijs vero cum propter

per inopiam excluderentur,& ad publica xenodochia de more confugerent, quamuis oppido laſſi,tamen ijs quæ ſupra diximus, caritatis muneribus fungebātur: ſeq. ipſi domare ac vincere magis magiſq. nitebantur in dies. Sane Rauennæ quidam ex ijs cum hoſpitalis lectuli ſordes,ac manantia tabe ſtragula nauſeabūdus vitaſſet; quę prima deinde occaſio data eſt ſuimet puniendi,non prætermiſit. In pago neſcio quo pauper phthiriaſi conſumptus è vita migrauerat. cum in eum pagum noſtri veniſſent, diſtributisq. cubilibus nullum iam ſupereſſet, niſi quod phthiriacū fouerat; Pater ille amiſſam nuper palmam recuperare vehementer exoptans,nudus illico per ſummum animi ardorē eoſdem ſubijt lodices, ibiq. ſeſe identidem verſans, cum ingētes animaliū greges ea tota pauiſſet nocte;ad ſudorem vſq. defatigatus,non leues ab ſe prioris faſtidij ac deliciarum pœnas exegit.Deniq.ſanctam Vrbem ingreſſi, vt ſacra Apoſtolorū limina,& præcipuæ religionis templa caſte obierunt; a Petro Ortizio Hiſpano Cæſaris procuratore ad Pontificem maximum introducuntur. Is erat eo tempore Paulus III. è gente Farneſia, cuius nomini plurimum vtiq. noſtra Societas debet. Conſueuerat autem ſuper menſam non fabulatores aut mimos inducere,ſed præſtantes philoſophos atq. Theologos;& ipſemet,veritatis indagādæ atq.illuſtrādæ cauſa ponere de quo inter ſe diſputarent. ea erat grauiſſimi ſenis & prudentiſſimi Principis oblectatio.Ad has ergo diſputationes poſt pedum oſcula Patres adhibiti, cum egregiū qua Chriſtianæ humilitatis atq. modeſtiæ, qua eruditionis & ingenij ſpecimen præbuiſſent; non modo quæ volebant de ſacerdotio, deq. Hieroſolymitana prouincia, libenti atq. approbante Pontifice impetrarunt, ſed inſuper pecunia ab eodem inſtructi, & fauſta cū prece dimiſſi ſunt.Ad quam deinde pecuniā cum è nationis maxime Hiſpanicæ collatione acceſſiſſet quod aureorum

rum

rum amplius ducentorum ſummam expleret; ſocij ne quid ex eo viatico præterquam in vſum votiuæ nauigationis attingerēt, apud menſarios pecunia omni depoſita,& Romæ victum emēdicantes,admirabile dedere ſpectaculum ijs qui coram Pontifice differentes illos audierant: & deinde quemadmodū venerant, ſic Venetias prorſus egentes ac vacui reuerterunt.

Sacris initiatur Ignatius; & de rebus ab eodem & ſocijs in Veneta ditione geſtis. Cap. IV.

POſt hæc,diligenti adhibita pręparatione,cū ad eiuſdem Legati Veralli pedes perpetuæ paupertatis & caſtimoniæ nuncupaſſent vota, diuini amoris igne ſuccenſi,mirante,ac maiorem in modum approbante populo,ſeſe denuo ad priſtinos illos labores, & aſſidua pauperum miniſteria retulerunt.Deinde in exitu menſis Iunij diui Ioannis Baptiſtæ die natali,Ignatius, & reliqui laici per omnes ordinum gradus ad apicem ſacerdotij ab Arbenſi Epiſcopo euecti ſunt,tanta non modo ipſorum, ſed etiam Epiſcopi lætitia & animi voluptate, vt ſeſe inter eiuſmodi cæremonias nihil vmquam ſimile ſenſiſſe affirmaret .Interea Patribus neq. in eam diem vlla fuerat in Palæſtinam tranſmittendi facultas; & eo ipſo tempore cum graue bellum ex fœdere Chriſtianorum principū, Venetos inter & Solymanum Turcam exarſiſſet,ſublato repente commercio,omnis nō modo peregrinorum, ſed etiam inſtitorum nauigatio cōquieuit. vt ſatis appareat, cæleſte numen iratum gentibus ijs,quę creditum ſibi regnum Dei per ſummum olim ſcelus negligētiamq. amiſere; Apoſtolicum hunc, deuotumq. ſibi manipulum, in alias longe nationes atq. prouincias iuſto iam ante iudicio deſtinaſſe.Itaq. propter eam quam dixi cauſam, ſpe traij-

traijciendi ſublata;quamquã voti religione ſoluti videri propemodum poterant,tamen ne quis omnino ſcrupulus animis inſideret, finem anni vertentis, vti Pariſijs ante decreuerãt, prorſus exſpectare,ſeq. interim tum ad ſacerdotij primitias diuinæ maieſtati libandas omni diligentia comparare;tum etiam poſt multã pręparationẽ & abſtinentiam, proximis operam ex inſtituto nauare conſtituunt. Id quo liberius atq. commodius facerent, ex tantæ vrbis celebritate ac frequẽtia, in finitima eiuſdem ditionis oppida alio atq. alio recepere ſeſe: vt ſi forte (quod tamen in præſentia vix fieri poterat)bello ſedato præter opinionem tranſitus patuiſſet,è propinquo Venetias cuncti ſimul accurrerent. Franciſcus ergo Xauerius,& Salmeron,ad montem Celſum (id vico nomen ab vrbe Patauio millibus paſſuum fere xv.)ſeceſſere, Ioannes Codurius,& Hoſius,Taruiſium;Claudius Iaius, & Simon Rodericus Baſſanum,oppidũ agri Patauini;Paſchaſius & Bobadilla,Veronã;Ignatius vero,Faber,&Laines, cum Vicetiam petijſſent,hanc vitę rationem iniere.Erat extra vrbem domũcula ruinoſa & deſerta, nullis foribus aut feneſtrarum obicibus, vento cuilibet peruia. id ſibi diuerſoriũ, ne cui moleſtiam exhiberent, atq. vt ab vrbano ſtrepitu remoti liberius vni Deo vacarent, memores inſuper ſtabuli quod Regem ipſum angelorũ noſtra cauſa naſcentem olim exceperat, vnanimes delegerunt, quotidianis muneribus ita inter ſe diſtributis; vt vnus ad cuſtodiam diuerſorij, & paucula victus miniſteria remaneret (qui ferme erat Ignatius, quòd propter nimiam lacrymarum copiam grauiter ex oculis laboraret) reliqui duo vrbem ingreſsi, cibum in ſingulos dies emendicarent: quod ab ea functione ſupereſſet otij, totũ id omnes cæleſtium rerum contemplationi & prædicationi tribuerent. In hoc vitæ genere cum quadraginta iam dies non minori cæleſtium donorum copia, & animorum voluptate

luptate, quàm corporum vexatione, & carnis incommodo perſtitiſſent, quanto nimirum ſpatio temporis, Chriſtum ipſum Dominũ ac magiſtrum, ante quàm turbę ſeſe committeret, abſtinuiſſe cibo, & in eremo cum beſtijs latitaſſe meminerant; ad eos reuiſendos Taruiſio repente Codurius affuit. cuius acceſſu læti, cum ſpiritus vehementiam ex ea ſolitudine, aſsiduitate precandi, ieiunijſque conceptam diutius cohibere non poſſent; ad Chriſti gloriam ex vmbra in arenam prodire, & quæ diuinitus acceperant bona, cum proximis communicare conſtituunt. Nec mora: Vicetiam ingreſsi, deſcriptis inter ſe celeberrimis oppidi partibus, eadem omnes hora de rebus diuinis ad populum dicere incipiunt, nullo prorſus aut loci apparatu, aut pompa verborum. In triuijs, plateis ve, prout cuiq. locus obtigerat, deſumpto ex aliqua forte officina ſcamno pro ſuggeſtu vtebãtur. populum elata voce, & in gyrum acto ſupra verticem pileo, ad concionem inuitabant. ſermo, vt peregrinorum & hoſpitum, ex varijs linguis fere miſtus, ac minime proprius. Verũtamen is erat orationis impetus, adeo graues ac veræ ſentẽtiæ, tanta in omni geſtu atq. habitu pietas, deniq. is ardor in oculis emicabat, vt peritiſsimus quiſq. rerum æſtimator hos demum eſſe Chriſtianos cõcionatores, germanosq. præcones Euãgẽlij dictitaret: multi etiã qui rei nouitate illecti cum ceteris initio per iocum laſciuiamq. ludibũdi confluxerant, prudentiſsimis eorum præceptis, & dicendi grauitate permoti, depoſita paulatim petulantia longe alij quàm acceſſerant, dimiſſa concione recederẽt. Quòd ſi quis deinde ſeorſum ad Patres adiret, veritatis & officij ſtudioſior; hunc vero humaniſsime acceptum, pro ipſius ingenio priuatis inſtitutionibus ad omnẽ virtutẽ ac religionem informabant. Illud vero præcipue rẽ adiuuabat, quòd neq. inanes plauſus, vt diximus, fucata oratione captarent; neq. inter ipſam concionem, aut vbi

perora-

peroratum eſſet, quamquam in ſumma rerum omnium inopia, quidquam à circumfuſa multitudine vel peterent ipſi, vel etiam vltro delatum acciperent. breuiq. conſtare cœpit, paupere tecto ciboq. cōtentos, & ab omni auaritia & vanitate abhorrentes, non aures populi ſcalpere, ſed vulneribus omni ratione mederi; nec ſuum potius, quàm Dei proximorumq. negotium agere. Atq. haud ſane diſsimilis fuit ceterorum Patrum in ſua cuiuſq. prouincia probitas & induſtria; vt etiam aliqui ex magnis laboribus & incommodis extremum adierint vitę diſcrimen. Neq. ita multo poſt, cum euocati ab Ignatio vt de rebus communibus agerent, cuncti Vicetiam conueniſſent; tanta animorum inclinatio, ac beneuolentia populi Vicetini erga peregrinos apparuit, vt qua nuper in vrbe, tribus dumtaxat, cibarij panis, ac fere mucidi, quotidiana vix circuitione colligebatur quod ſatis eſſet ad vitam ægerrime tolerandam; in eadem, ipſis iam vndecim, ex voluntarijs ciuium eleemoſynis omnia ad victum cultumq. neceſſaria large ac benigne ſuppeterent. Ibidē igitur primas diuinæ maieſtati hoſtias immolauere noui ſacerdotes, vno Ignatio excepto, quippe qui ad ſe comparādum amplius adhuc temporis ſibi ſumpſerat, & Romę poſtea ſacrificandi fecit initium ad ipſum Præſepe & incunabula Chriſti Domini, quæ in ęde ſacratiſsima beatæ MARIAE ad Niues religioſe coluntur.

Ignatio Romam appropinquanti Chriſtus apparet: & vnde Societati IESV nomen inditum fuerit.

Cap. V.

ET quoniam expeditioni tranſmarinæ præfinitum anni ſpatium erat in exitu; & infeſtum adhuc claſ-

M ſibus

ſibus mare; quid proinde agendum eſſet, Patres inter ſe deliberant: nec dubium fuit, quin, vti Lutetiæ vouerant, cuncti ſeſe ad fidei catholicæ propagationem, & animarum auxilium, Sedis Apoſtolicæ cultui, & Romani Pontificis obſequio manciparent. Cuius officij procuratio (quoniam ſatis id eſſe videbatur) Ignatio, & duobus primarijs patribus Fabro & Laini mandata eſt; Romam adirent, & (quod bene verteret) Chriſti Vicario hæc ſociorũ ſtudia ac vota quàmprimum exponerẽt. Interea reliqui, ne conceptus è diuturna meditatione & ſacrificijs feruor ac ſpiritus euaneſceret, non modo ſe ipſi diligentiſſime cuſtodire, ſed etiam pręſidij diuini fiducia proximis omni ratione opitulari decernunt. ac præcipuis vrbibus inter ſe deſcriptis, præſertim in quibus litterarum ſtudia florere, & frequentiſsimam iuuentutem verſari cognouerant; Codurius Hoziusq. Patauium, Rodericus & Iaius Ferrariam, Xauerius & Bobadilla Bononiam, Paſchaſius & Salmeron Senas profecti; eadem ferme ratione quam paulo ante Vicetiæ adhibitam diximus, & priuatim & publice cum hominibus agere, eosq. è letali flagitiorũ veterno excitare, atq. ad cõtemptum rerum mortalium, & cogitationem futuri ſæculi omni conatu atq. artificio impellere atq. adhortari cœperunt. Cumq. ipſa nouitate rei omnium in ſe oculos atq. ora vertiſſent, paucis mẽſibus, Deo adſpirante, non modo id effecere quod maxime optabant, vt magni animorum motus, & inſignes ad Chriſtum cõuerſiones exiſterent; ſed etiam, quod minime laborabant, vt ipſorum nomen ac fama Italiam fere totã ingenti cum admurmuratione peruaderet. At Ignatius Romam duobus quos dixi comitibus recta contendens, & ab eorum altero quotidie corpus Chriſti religioſe caſteq. ſuſcipiens; Maria virgine potiſsimum præſide, atq. adiutrice, ſeſe ad ſacrum ſuo tempore faciendum, ac multa pro Chriſti nomine ſubeunda, dies no-

noctesq. ſimul intenta quadam animi cura, ſimul inæſtimabili ſpiritus dulcedine, & noua diuini luminis copia præparabat. Etenim ex quo primum Hieroſolymis rediens ad litterarum ſtudia in Chriſti gratiam animum adiecerat, de rerum cæleſtium contemplatione, vt diximus, nõ ſine magna difficultate remiſerat multũ, ſeq. ipſe Domini caritate, ſpirituali cõſolationi deliciiſq. ſpõte ſubduxerat. Sed ſtudiorũ exacto curriculo, deinceps & Venetiis, & in Vicetino ſeceſſu, & in hoc de quo dicebamus itinere, tam crebra diuinitus lumina, tam liquidas animi voluptates, eadem ſcilicet Virgine fauente percepit, vt in antiquum ſtatum illum Minoreſſanum (quem poſtea ob ſingularem & eximiam illius temporis in ſe Dei benignitatem religioſo ioco primitiuam ſuam Eccleſiam appellare conſueuerat) non ſolum ex integro, ſed etiam cum fœnore ſibi reſtitutus eſſe videretur. Sed prȩter cetera, quæ quòd mortalem naturam exſuperant, verbis exſequi difficillimum eſt; quo die Romã acceſsit, res ei contigit vel ad memoriam poſteritatis inſignis, vel ad confirmandum in propoſito Ignatium ceteroſq. haud mediocriter efficax. Etenim orandi cauſa non longe ab Vrbe templum ingreſſo, qualia paſsim impoſita militari viæ cernuntur, ſtatimq. vt ſæpe ſolebat, abſtracto à ſenſibus, atq. alta quadam animi contemplatione defixo, clariſsima in luce per ſpeciem illi ſeſe Deus pater oſtendit, IESV filio baiulãti crucem, & crudeliſsimis affecto ſupplicijs præſentem Ignatium, ſociosq. commendans; quos ille cum in fidem ac patrocinium libẽtiſsime recepiſſet, ad Ignatium placido & ſereno vultu conuerſus, hæc ipſa
„ effari verba dignatus eſt: EGO VOBIS ROMAE
„ PROPITIVS ERO. Quo tanto tamq. diuino ſolatio mirum in modum erectus & confirmatus Ignatius,
„ ac ſocios deinde compellans: Quid nobis, ait, Romæ fu
„ turum ſit, fratres; in crucem ne, an in rotam agi nos velit

 Deus,

„ Deus,ignoro.vnum ſcio,quidquid eueniat, IESVM Chri„ ſtum nobis propitium fore . ac ſimul totius viſionis ordinem expoſuit.Quæ res non in præſentia tantum illos inſolita quadam lætitia & voluptate perfudit, ſed etiam in poſterum contra omnes difficultates atq. pericula magnopere corroborauit,ac munijt:atq. idipſum vel in primis fuit cauſæ cur Ignatius confirmatæ poſtmodum Societati ſalutare potiſsimum IESV nomẽ indiderit. quam tamen deinde verbo ſcriptoq. minimam vocare ſolitus eſt;quòd reliquis religioſorum familijs(quas item ſocietates IESV licet optimo iure appellare) cunctis omnino tum de ſplendore,tum de antiquitate concederet.

Ignatius Romæ Christianæ rei dat operam: in Caſinati monte animam Hozij cælum intrantem videt. Cap. VI.

IGitur tam ſecunda numinis voluntate, tamq. liberali promiſſo mirum in modum læti, ſic tamen vt non ſine myſterio Chriſtum Dominum crucifixi maxime habitu apparuiſſe apud ſe reputarēt,cum gratiarum actione ac prece ſanctam Vrbem ingreſsi ,nihil antiquius habuere quàm vt viatici nomine ſibi numeratam anno priore pecuniam, quoniam quidem nauigationis conſilia in irritum cecidiſſent,prorſus ad nummum ijſdem à quibus acceperant , redderent; quæ, vtpote ſacra,in alios pietatis vſus & opera expenderetur.Deinde, quemadmodum ante conuenerat,ſuam & reliquorum operam Pontifici maximo in Apoſtolicis præcipue functionibus, citra honoris titulos,& dignitatis inſignia,detulere. Neq. aſpernatus eſt pia Patrum ſtudia Chriſti Vicarius:atq. in præſentia,donec eiuſmodi aliqua ſeſe offerret occaſio, iuſsi Faber & Laines in almo Sapientiæ Gymnaſio ſacras litte-

ras profiteri. quo munere dum alter in Biblijs explicandis, alter in ſcholaſtica Theologia, vt appellant, pari cum eruditionis ac pietatis laude perfunguntur, atq. etiam ſæpe coram ipſo Pontifice de grauibus rerum diuinarũ quæſtionibus diſputant; interim Ignatius proximorum ſaluti de more operam nauabat cum alijs artibus, tum vero ſpiritualibus preſertim exercitationibus, quippe ad curandas perturbationes admodum efficaci, virtutisq. iã pridem expertæ remedio: quibus ille per eos dies, præter ceteram turbam, inſignes aliquot viros diligenter excoluit. in ijs Gaſparem Contarenum Cardinalem, grauiſsimum Senatorem, eumdemq. temporibus illis (quod eius varia monimenta præclare teſtantur) ingenij & doctrinæ facile principem. Is, Ignatij prudentia & conſuetudine vſq. adeo captus eſt, tantumq. eius præceptis conſilijsq. profecit, vt qualem dudum optauerat animi regendi moderandiq. magiſtrum, deniq. ſeſe Dei beneficio nactum eſſe affirmaret. idemq. tradita ſibi Exercitia (quod exemplum apud heredes hodieq. aſſeruari perhibent) ſua ipſe manu perquàm accurate deſcripſit. Hunc imitatus Cæſaris procurator (de quo ſupra dictũ eſt) Petrus Ortizius Theologiæ doctor inſignis, eaſdẽ exercitationes ad Chriſti Domini gloriam, & ſuam ſalutem omnino experiri conſtituit. Id quo liberius ſimul & fructuoſius faceret, procuratione interim vicarijs delegata, cum paucis quotidianæ vitæ adminiſtris, & Ignatio præceptore in montẽ Caſinatem ſeceſſit, quo in monte antiquiſsimum & nobiliſsimum cernitur ſancti Benedicti cœnobium. Ibi, remotis arbitris, maxima diligentia dies ipſos quadraginta piæ meditationi ex Ignatij præſcripto vacauit; idq. tãto cum animi fructu, tantaq. acceſsione virtutis, vt quãquam Chriſtianam philoſophiam multo ante profeſſus, tamen ſe tum demum vere philoſophari cœpiſſe fateretur. ac parum abfuit, quin grandis iam natu vir, & Imperato-

ratoris legatus, illico mortalibus rebus abiectis magno animo ſeſe ad laborioſum Ignatij vitæ genus adiungeret. ſed cum id neq. per ætatem liceret, neq. per ſuſcepta negotia; certe quod proximum fuit, egregie præſtitit, vt & ſanctimoniæ ac pietatis exemplo in poſterum ſui ordinis hominibus præluceret, & Societatem deinde noſtram quibuſcumque poſſet rebus, perquàm ſtudioſe ornaret, atq. defenderet. Non omittenda videtur hoc loco res memorabilis, quę Ignatio in illa Caſinati commoratione diuinitus accidit. Dum enim pro ſalute Baccalaurei Hozij quem grauiter ægrotare cognouerat, Domino ſupplicaret, repente vidit in ſpiritu (quod ipſum ibidem D. Benedicto fertur olim in obitu Germani Epiſcopi contigiſſe) animam ſocij luce clariſſima radiantem, deducentibus Angelis in ſublime ferri, atq. ipſa demũ cæli beatiſſima regna conſcendere. eidemq. Ignatio, paulo poſt, cum ad aram ſacrificaturus accederet, in ipſo Miſſæ introitu, Sanctis omnibus rite appellandis, luçidiſſimum cæleſtium agmen ſubito apparuit, ſic, vt in ijs Hozium eximio fulgore micantem ſine vlla dubitatione dignoſceret. Qua ex vtraq. viſione tanto eſt gaudio delibutus, vt multos dies præ dulcedine lacrymis temperare nequiuerit. Huic Hozio Patauium (vt diximus) prouincia nûper obtigerat. vbi dum in officio, ſingulari cum induſtria & fide verſatur, ex ipſa rei nouitate ſuſpectus, & coniectus in carcerem ab Antiſtite Patauino, moxq. ab eodem dimiſſus perhonorifice fuerat. cumq. acrius denuo in proximorum ſalutem incubuiſſet, è magnis diurnis nocturniſq. laboribus letali morbo correptus, ex hac vita migrauerat, cum alijs miræ cuiuſdam ſanctimoniæ relictis indicijs, tum vero quòd qui ante obitũ ſubniger fuiſſet, ac vultu deformior, in eiuſdem demortui facie tãtus repente nitor ac venuſtas apparuit, vt eo ſpectaculó Codurius conſors prouinciæ animum exſaturare, & prę

læti-

lætitia fletum cohibere nõ poſſet. Huius igitur tam felici exitu maiorem in modum gauiſus Ignatius, è Caſinate Romam vna cum Ortizio peracta commentatione regrediens;obuium habuit in itinere Franciſcum Stratã Hiſpanũ,præclaræ indolis iuuenem, ſibi antea non ignotum:qui cum è cuiuſdam principis viri familia,pertæſus aulicæ vitæ,militandi cauſa Neapolim peteret,vno Ignatij congreſſu atq. ſermone (quæ hominis erat in dicendo vis) à ſæculi ſtipendijs ad Chriſti vexilla facili negotio traduci ſe paſſus eſt: ac varijs deinde locis, eiuſdem Ignatij miſſu, & Societati noſtræ, & rei Chriſtianæ vniuerſæ concionator egregius haud mediocriter profuit. Hoc igitur auctus commilitone Romam Ignatius reuertit: ad quem deinceps aliquot etiam alij rebus gerendis idonei diuino impulſu paucis diebus adiuncti ſunt.

Romam Patres vniuerſi conueniunt: veterem plebis erudiendæ morem, & frequentem vſum Confeſſionis & Euchariſtiæ reſtituunt. Cap. VII.

QVæ dum ardens Chriſti amore diligenter agit Ignatius,interim Patres ceteri,ſua quiſq. prouincia bene geſta, Romam (vti decreuerant) circa mediam Quadrageſimam conuenere. Is fuit annus poſt Chriſtum natum M. D. XXXVIII. Tecto recepti ſunt à Quirino Guarzonio ciue Romano,ad villam Minimorũ fratrũ cœnobio proximam. Ibi in ſumma omnes egeſtate precario victitantes, communi conſilio ad rem Chriſtianam pro viribus adiuuãdam aggreſſi,permiſſuq. Antiſtitum

tiſtitum varia Vrbis templa ſortiti, concionibus primum ciuitatem ad omne officium atq. virtutem vehementer accendere; deinde etiam veteri Eccleſiæ inſtituto plebē puerosq. Chriſtiana catecheſi (quę iamdiu obſoleuerat) vicatim erudire inſtiterunt. Ac licet pijs eorum ſtudijs dæmon omni conatu ſe opponeret; tamen partim exemplo vitæ, partim aſſiduitate dicendi hortandique, cū alia multa propediem aſſecuti ſunt, tum vero præcipue, vt ſacræ Cōfeſsionis & Euchariſtiæ frequens vſus (quo nihil eſt humano generi ſalutarius) diaboli fraude iampridem extinctus, magno vtriq. Chriſtianæ Reip. commodo in principe magiſtraq. orbis terrarū Eccleſia reuiuiſceret. ex quo deinde paulatim effectum eſt, ijſdem ſcilicet adiutoribus, non ſolum vt in Italia, Gallia, Hiſpania, ceteriſq. catholicis Europæ regionibus, verum etiam vt in ipſa India, atq. adeo in vltimis terris, vbi paulo ante ferales dæmonum dapes & nefaria ſacra viguerant, iam nunc, ingenti bonorum gaudio, per pænitentiæ ſacramentum frequenter elutis animi ſordibus, diuina paſsim conuiuia celebrentur.

Falſis criminibus circumuenitur Ignatius, & abſoluitur. Cap. VIII.

QVæ nimirum ſatanas futura præſagiens, ipſis rerum initijs per ſe ſuoſq. ſatellites obuiam ire non diſtulit. Auguſtinus quidam erat ex Eremitana familia concionator; prorſus indignus eo nomine atq. ordine. Is Lutheris impij ſectator occultus, per ambages identidem pernicioſa dogmata ſpargebat e pulpito: ac miris artibus auditores à recta in Deum fide atq. à Romani Pōtificis auctoritate ſenſim abducere conabatur.

habatur. Id autem eo fidentius, quòd per eos forte dies Pontifex aberat, maximis de rebus quæ ad ſalutem Eccleſiæ pertinebant, in fines Galliæ Narbonenſis, Nicæam vſque profectus. Hanc rem odorati è Patribus quidam; ne ad perniciem animorum latius manaret; communi conſilio totam ipſi cognoſcere atque inueſtigare non dubitant. ad eum concionatorem audiendum cum cetera multitudine ſemel iterumque conueniunt; quæ ratio diſputandi ſit, qui ſcopus totius orationis, diligenter attendunt. neque vero, peritos dogmatum quæ per id tempus in controuerſiam vocabantur, diabolici miniſtri fefellit aſtus, ac latens lupi ſub ouis pelle rapacitas. Itaque ſatis iam comperta atq. explorata re, primum ex Euangelij præceptis priuatim ad hominem adeunt; quid ad ſe delatum, quid auribus ipſemet ſuis deinde perceperint, ijs potiſſimum verbis exponunt, quibus non de populi modo ſalute ſeſe, verumetiam de ipſius qui populum peſtifera contagione inficeret, pro Chriſtiana caritate ſolicitos eſſe demonſtrent: rogant, hortantur, denuntiant; praua dogmata corrigat, ambigüe dicta, quæque ad contemptum Sedis Apoſtolicæ, & Eccleſiaſticarum traditionum ac rituum facile trahi poſſint, ad Conciliorum decreta, normamque ſinceræ fidei quàmprimum interpretetur: vtique à deprauanda Romana ciuitate, atque à perturbando ipſo veritatis fonte in poſterum abſtineat. Ille (qui faſtus hæreticorum eſt) homines nimirum idiotas ex habitu ratus, eorum dicta primo eleuare & eludere; deinde vbi ſe varijs vrgeri ac premi argumentis & rationibus vidit, verſante animum ſimul ira metuque, pauca præfatus quæ ad occultandam in præſentia improbitatem valerent; cum inanibus promiſſis Dei famulos ab ſe dimiſit. Deinde vt ſe à timore collegit; diabolicis actus furijs, & amicorum opibus fretus, quos ille ſibi multos potenteſque parauerat, ad inſtitutam agendi conſuetu-

dinem pari ſcelere atque impudentia redijt. Quod vbi ſenſere Patres, in re tam atroci, tamque periculoſa nequaquam lenibus rati opus eſſe remedijs; conſilium cepere dignum hominibus diuinæ gloriæ ſtudioſis, dignum ſacræ Theologiæ doctoribus; vt improbi concionatoris mendacia palam, & ex ſuperiore loco ſuis ipſi concionibus refutarent. Id ergo cum facere inſtituiſſent, bonis maiorem in modum approbantibus; cognita re Lutherianus vehementer excanduit; vocatiſque ad ſe confeſtim amicis rabiem doloremque ſuum impertijt, etiam atque etiam obteſtans, ne tantam ac tam inſignem iniuriam inultam eſſe paterentur. Illi & eadem laborantes opinionum inſania, & magiſtri ignominia valde commoti, facta conſpiratione, Ignatium & ſocios omni dolo per fas ac nefas euertere, nec modo fama, ſed etiam, ſi res procedat, vita ſpoliare conſtituunt. Primum igitur tota Vrbe fictis criminibus diſſipant, Ignatium ſociosque omni ſcelerum genere coopertos, tum in Hiſpania, tum in Gallia, quin etiam nuper Venetijs falſæ religionis, & probri flagitijq. damnatos; & elapſos è iudicum manibus, ad corrumpendam iuuentutem ſpecie pietatis Romam ſe contuliſſe; ibi, quod bonis artibus nequeant, id, alios criminando accuſandoque, per ſummam iniuriam quærere, vt ſibi apud imperitum vulgus famam ſanctitatis eruditionisq. concilient. Cum aures nacti ſecundas, hæc & alia id genus quàm appoſitiſsime ad veritatis imaginẽ & per ſe ipſi, & per emiſſarios oppido ſererent; tantam in inuidiam & odium breui ſeruos Dei adduxerunt, vt eos multi iã quaſi facinoroſos ac fugitiuos horrerent; ipſorumq. congreſſum & conſuetudinem vulgo refugerent. Cumq; iam res è ſententia flueret, læti ſucceſſu aduerſarij, præterea promiſsis ingentibus onerant ſubornantq. qui iiſdem fere nominibus, quæ ſparſa in vulgus fuerant, apud Vrbis Præfectum inſontes accuſet. Has vero partes,

ro partes inexpiabili ſcelere ſibi de ſumpſit Michael Hiſpanus quidam, qui iam ante Pariſijs in Ignatium debacchatus, ac deinde ſingularibus ab eodē Ignatio lucrandi fratris mirabiliter cupido prouocatus officijs, egregiam viri beneficentiam (vt fere fit) minime vulgari perfidia atq. impietate rependit;atq. vt Ignatium & ſocios familiariter nouerat, confictis quàmmaxime ad ſimilitudinē veri criminibus,apud Præfectum ſane magnam in ſuſpicionem cunctos adduxit. Omnino res erat inſigni infamia; nec modo in Vrbe vulgi ſermonibus terebatur, ſed apud exteras quoq. nationes atq. prouincias aduerſariorum nuntijs ac litteris percrebuerat,Ignatianos cum ſuo capite, deniq. manifeſtorum ſcelerum, hæreſisq. conuictos teneri: videlicet,vt quas noxij varijs locis effugiſſent pœnas,eas iuſto Dei iudicio Romę in celeberrimo totius orbis terræ theatro perſoluerent. Interea Ignatius totius machinationis nequaquam ignarus; fretusque tum præclaro conſcientiæ teſtimonio,tum etiam Chriſti promiſſis, qui ſe illi Romæ propitium ſpoponderat fore; om nes inimicorum impetus, totamq. belli procellam inuicto animo ſuſtinebat;Deumq. vna cum ſocijs pro aduerſariorum ſalute precabatur aſſidue.Iamq. cauſæ dicendę tempus appropinquabat;cum incidit in eius manus epiſtola, quam antea Michael,recentibus quibuſdam Ignatij meritis delinitus (quippe vel ferrea pectora interdum patientia & caritate flectuntur) ad amicum neſcio quem ſumma cum Ignatij & ſociorum laude perſcripſerat.Ea videlicet epiſtola,delatoris cauſam iugulauit. nāque vbi iudicij aduenit dies;citato ad tribunal Ignatio, multa in eius vitam ac mores improbe mentitus eſt Michael.ad quæ cum Ignatius admodum ſedate reſpondiſſet,prolata ad extremum epiſtola ac recitata, inſtitit ab aduerſario quærere,numquid earum rerum meminiſſet? num chirographum agnoſceret? Tum ille re inopinata

perculſus,victusq. conſcientia,repente palleſcere,tituba re,frigido ſudore perfluere. quod vbi animaduertit Præfectus(is erat Benedictus Conuerſinus,vir prudens, & in cauſis cognoſcendis apprime verſatus)confeſtim ſuſpicatus coitionem ac dolum, data opera Michaelem diligenter interrogat:cumq. non obſcuris veſtigijs ad ipſa fraudis cubilia perueniſſet,ſeuerum calumniæ vindicem ſeſe præbuit : ac multis verbis increpitum calumniatorem (quamquam Ignatio pro ipſius periculo deprecante) inſuper multauit exſilio. Poſt hæc Ignatius flagitare & vrgere,vt duo conſpirationis nefariæ principes, quorum alter Mudarra, alter Barreria vocabatur,Hiſpani ambo, quæ priuatim in circulis cœtibusq. iactarant, eadem coram Præfecto palam ac legitime exponerēt,vt ſibi diluendi crimina,& ſe ſociosq. purgandi copia fieret. Miſſo igitur viatore,vadimonium obire coguntur. At illi,veteratores & callidi,& cū in foro iudicijſq. diu multumq. verſati; tum etiam recenti Michaelis malo facti cautiores, vbi ad tribunal adfuere,per ſummam diſſimulationem ſe de Ignatio ac ſocijs & ſentire quàm optime, & ad eam diem ſenſiſſe reſpondent:neq. vllum eſſe crimen,quod ipſi quidem in eorum vitam moresq. conijciant. Atq. hæc, & alia eiuſmodi coram iudice:rati nimirum fore,vt Ignatius præclare ſecum actum exiſtimans, quòd imminens calumniæ periculum euaſiſſet; tam illuſtri præſertim accepta ſatisfactione proinde quieſceret. At ille multa ac magna, quæ ad iuuandam Eccleſiam pertinerent,mente ac cogitatione complexus; veritusq. ne ſi quid ſuſpicionis incommodæ,aut ſi qua dedecoris nota naſcenti Societati adhæreſceret, vel omnes in poſterum ipſius conatus irritos redderet,vel certe magnum rebus gerendis impedimentum afferret;à Præfecto etiam atq. etiam poſtulare, ne fictæ aduerſariorum palinodiæ fidem haberet: eos quippe alia tum ſermonibus,tum per epiſtolas longe la-

teq.

teq. vulgaſſe, ac quæ tunc ad tempus accommodata, iudicij metu perterriti dixerint. quæ niſi à magiſtratibus rite cognita & quæſita publice coarguātur, malo videlicet publico per ſummum nefas hæſuram in Societate magnam infamiam. proinde iure ſe poſtulare, vt in ſua dicta vitamq. omnem diligenter inquirat; ſe ſuosq. ad cauſam vſq. cognitam in vinculis habeat, ac prout re ipſa comperit, ita pronūtiet. Hæc igitur, & alia id genus, Ignatius. Contra, aduerſarij, veriti ne ſi quæſtio perageretur, ingēti ſuo periculo ac damno paterent ipſorum artes atque mendacia, per ſe ſuosq. omni ope contendere ac niti, vt Præfectus ab inſtituta cognitione deſiſteret. Iamq. vt pote qui plurimum opibus & gratia poterant; in ſuam ſententiam non modo Præfectum, ſed Legatum etiam, qui Vrbi pro Pontifice ſummo cum imperio præerat, Cardinalem Neapolitanum adduxerāt. quinetiam ex ipſiſmet Ignatij ſocijs non deerant, qui, aduerſarijs iam à ſuſcepta actione deterritis, & ſponte cedentibus, non vltra inſtandum, vitandas lites, paci & quieti conſulendum eſſe cenſerēt. At vero Ignatius in poſterum longe proſpiciēs, eoq. iudicio non tam ſuā, quàm Chriſti Domini cauſam agi prudenter animaduertens, nullis neq. minis, neque promiſſis, nec ſuaſionibus de ſententia deduci ſe paſſus eſt. cumq. omni ad eam rem conatu non ſemel adhibito, propter aduerſariorum gratiam atq. potētiam nihil plane proficeret; non dubitauit, conſulto per ſacrificia preceſq. Deo, ad ipſiuſmet Pontificis maximi fidem opemque confugere, qui Nicæa per eos dies, adulta iam æſtate redierat, & in Tuſculano ſeceſſu valetudinis cauſa morabatur. Facili ergo ad principem aditu, quo die venit, admiſſus Ignatius, Latino ſermone (quippe qui nondum ſatis Italice noſſet) eidē ex fide retulit, quo conſilio à militari vita ſeſe ad animorum auxilium, atq. ad litterarū ſtudia tranſtuliſſet: ac dum rem Chriſtianam pro virili

parte

parte adminiſtrat,quoties,quot locis,quibusve nominibus accuſatus & abſolutus fuiſſet. Nuper etiam ab Hieroſolymitana peregrinatione bello prohibitum (quod Pontifex ipſe non ignoraret)ſe,ceterosq. eiuſdem inſtituti laborisq. ſocijs, qui ſe vitamq. ſuã ad Chriſtianæ religionis amplificationem Sedi Apoſtolicę mancipaſſent,cum maxime in vrbe Roma populum docere inſiſtunt, paratique in omnem quamuis arduam atq. longinquam expeditionem, eiuſdem Pontificis reditum nutumq. auide præſtolantur; circumuentos repente iniquorum inſidijs, & ſummam in inuidiam non modo in Vrbe, ſed etiam apud remotas nationes adductos, ne id quidem à magiſtratibus obtinere poſſe,vt iacta in ſuos mores vitamque crimina in cognitionem vocentur. Sibi quidem propriæ vtilitatis & nominis rationem(quamuis ea per ſe negligenda non ſit)minus antiquam eſſe:ſed quoniam eodem iudicio & ipſorum exiſtimatio, & animarum ſalus agatur (omnium enim qui ad rem publicã accedant rationes,non veritate ſolum,ſed etiam fama niti)petere ſe & orare,ne grauetur pro ſua ſapiẽtia ac poteſtate perficere,vt Præfectus Vrbis inchoatam quæſtionem primo quoq. tempore peragat; ne in Vrbe totius æquitatis parente,contra paucorum factionem opeſque nullum inopiæ ac ſolitudini præſidium fuiſſe videatur. Sub hæc audita Pontifex bono eſſe animo iubet Ignatium; & collaudata(quod antea fecerat)ipſius & ſociorum induſtria & pietate,Præfecto per codicillos imperat, iudicium vtiq. reddat Ignatio, cauſam rite cognoſcat, feratque pro veritate ſententiam. Equidẽ hoc loco adeſſe mihi animis velim eos, qui Deum res humanas negligentem circa cæli cardines otiari,non minus inepte, quàm impie fabulantur. ex iis quippe quæ conſequuta ſunt, nemo ſanus, paternam cæleſtis numinis curam ac prouidentiã in ſuos, non clare perſpiciat. Cum enim tota aduerſariorũ actio

ea maxi-

ea maxime calumnia niteretur; Ignatium ſociosq. varijs locis iure damnatos, ambuſtosq. iudicij flamma per dolum effugiſſe; cumq. longum & operoſum eſſet, nemine præſertim neceſſaria in eam rem impēdia ſubeunte, ex tam remotis diſiunctisq. prouincijs rei geſtæ ſeriem litteris conſignatam, teſtibusq. firmatam ex forenſi formula petere; plane diuinitus factum eſt, vt quotquot in Italia, Gallia, Hiſpania Ignatij iudices exſtitiſſent, ſub ipſum ferendæ ſententiæ tempus Romam fere omnes alius alia de cauſa conuenerint. Ioannes Figheroa, quondam Archiepiſcopi Toletani Vicarius, is qui Compluti primum de Ignatij fama capiteq. cognorat, grauibus de cauſis Neapolim a Cæſare miſſus, in reditu commodum Romæ ſubſtiterat. Venerat eodem è Gallia, Pariſienſis Inquiſitor Matthęus Ori, Dominicanus, apud quem Ignatius, vt ſupra dictum eſt, ſemel iterumq. ab improbis fuerat accuſatus. Deniq. in tempore Gaſpar etiam doctus à Venetijs adfuit, qui habitæ in ea vrbe in Ignatium quæſtioni præfuerat. Hi omnes in iudicium adducti, aduerſariorum commēta detexere, cum ſumma teſtificatione virtutis ac pietatis Ignatij. Præterea litteræ ciuitatum, apud quas Italia tota Patres aliquandiu vixerant, per idem tempus allatæ, magnum pondus ad illuſtranda ipſorum merita, & refellendas iniquorum calumnias attulere. Iam verò Hercules quoque, ſecundus hoc nomine, Dux Ferrarienſium, qui Patribus familiariter vſus, ijſdemq. peccata ritu Chriſtiano confeſſus, ex eorum etiam manibus corpus Domini ſumpſerat; libentiſsime fecit non modo vt per epiſtolam, ſed etiam vt per legatum perſpectæ ipſorum innocentiæ ac ſanctitati debitum teſtimonium, laudesq. tribueret. Quibus rebus adductus Vrbis Præfectus, vrgente præſertim Pontificis iuſſu, quamquam aduerſarijs omni ſtudio contra nitentibus, deniq. ſua ſententia Ignatium & ſocios omni non

modo culpa, ſed etiam culpæ ſuſpicione liberauit verbis ampliſsimis, eiusq. ſententiæ, ad vindicandam inſontium famã, varias in prouincias teſtato deſcripta exempla dimiſſa. quibus ex rebus dici vix poteſt quantum Patribus vbiq. honoris & exiſtimationis acceſſerit. Atque hac maxime ratione diu ſuppreſſa atq. occultata veritas extulit aliquando ſeſe, ac malitia ſuperata, proceſsit in medium: quæq. machinamenta diabolus ad teneram adhuc Societatem deformandam atq. adeo præfocandam artificioſe parauerat, ea ipſa, moderante rem numine, in eius maxime decus & incrementa ceſſere. At vero inſidiatorum lõge diſsimilis fuit exitus. Namq. adminiſter conſceleratæ calumniæ Michael, fraude patefacta (quemadmodum dicebamus) in exſiliũ actus eſt: Mudarra vero, & Barreria, factionis & coitionis duces, cum deinde manifeſtis hæreticarum opinionum criminibus tenerentur; alter mature ſibi fuga conſuluit, effigiemque ſuam pro ſe iudicibus concremandam reliquit; alter autem comprehenſus, & cauſa cognita perpetuo carceri addictus, ad extremum tandem morte iam imminente reſipuit: eidemq. animam agenti quidam è Societate ad extremum vſq. ſpiritum aſſedit; quæq. illi tempori tribui ſolent, pietatis & caritatis officia præſtitit. Porro Lutherianus ille concionator, qui totam conſpirationem ſcelusq. conflarat, intra catholicorum caſtra per fraudem aliquandiu verſatus, cum religionis ac pudicitiæ ſimulationem vltra ſuſtinere non poſſet, larua depoſita, palam fidei & continentiæ bellum indixit, atq. ad optata hæreticorum luſtra popinasq. ſe contulit.

Ignatij

Ignatius & ceteri Patres de conſtituenda Societate deliberant. Cap. IX.

HAc igitur falſæ accuſationis procella Ignatius ſocijq. defuncti, primum omnium (vt æquum erat) ingentes & vniuerſi cõmuniter, & ſinguli priuatim egere diuinæ clementiæ gratias: deinde, partim quòd aliqui ſubinde ad Ignatij inſtitutum aggregabantur; partim etiam quòd inaudierant, aliquot è ſuo numero varias in vrbes atq. prouincias iam tum rogatu Principum à ſummo Pontifice deſtinari; viſum eſt faciendum, vt de ſtabilienda quàm maxime ad Dei gloriam, ſalutemque animarum Societate primo quoque tempore inter ſe conſulerent. ad eam quippe diem, communi tantum officio ac pietate ducti, ſine certis & proprijs legibus ac magiſtratibus vixerant. Ergo precationibus, ieiunijs, & ſacrificijs in eam rem quàm accuratiſſime adhibitis, quotidianæ vitæ munera laboresq. ita partiti ſunt, vt diurna tempora Dei verbo, conſuetisq. functionibus; nocturna vero priuatis inter ſe colloquijs, & neceſſariæ conſultationi darent. Prima igitur nocte quæſitum eſt, vtrũ Pontificis iuſſu digreſſi, prout ſe daret occaſio, ſuam quisq. ſine aliorum conſenſu vel reſpectu rem agere; an potius, quamquã corporibus locisq. diſiuncti, animorum tamen conſpiratione, & meritorum communione, vt adhuc fuerant, ſic in poſterum coniuncti eſſe deberent. Dictisq. ſine variatione ſentẽtijs, nullum fuit dubium, quin tam ſuauis, tamq. arcta ſocietas, Dei prorſus munere ex tam diuerſis moribus linguisq. coalita, omni conatu ſtudioq. retinenda foret; tum ne qua Spiritui ſancto iniuria fieret, à quo diuinitus fuerant in eam conſenſionem ad-

ducti;tum vero, ne concordiæ atq. vnitatis bonum amitteretur,quo nihil eſt ad res magnas atq. arduas moliendas, & obſtantia quæque perrumpenda, valentius. Cum hæc & alia multa in eam ſententiam ingenti alacritate & gaudio ſpirituali pro ſe quiſq. dixiſſet, magnopere incenſis ad mutuã caritatem & beneuolentiam animis,cœtus ille dimittitur. Proximo deinde cõſeſſu de religione relatum eſt, placeret ne ad vota duo Paupertatis Caſtitatisq. rite ſuſcepta, tertium perpetuæ itẽ Obedientiæ adiungere, & è ſuo corpore eligere, qui ceteris ampla cum poteſtate præeſſet.In eam rem,quod maioris momenti videbatur eſſe,diem proferri placuit, ſpatiumque ſeorſum ſingulis ad deliberandum dari, atq. interim inſtauratis precationibus & ſacrificijs, diuinæ ſapientiæ lumen opemq. diligenter expoſci. Vt igitur eius conſultationis dies aduenit,omnium in vnũ congruere ſententiæ,quandoquidem Chriſtum Dominum ac magiſtrum ſibi pro viribus imitandum cuncti ſuſceperant, quoniam ille ſeſe perfectum atq. integrum holocauſtum Deo parenti pro ſalute humani generis obtuliſſet,prorſus oportere vt ipſi quoq. pro ſuo modulo Chriſtum effingerent: ac quemadmodum ſingulorum corporis bona per voluntariam inopiam,corpus ipſum per caſtimoniam Deo immolatum eſſet; ſic animus quoq. ante cæleſtes aras per obedientiam ſpiritualis victima caderet, præſertim cum hoc ſacrificio nullum diuinæ maieſtati gratius aut ſuauius eſſe conſtaret.Ergo ſine controuerſia deligendum videri,cui omnes in terris tamquam Chriſto parerent; cuius in verba iurarent; deniq. cuius ſibi nutum ac voluntatem inſtar diuini cuiuſdam oraculi ducerent. His ita conſtitutis, deinceps quæſitum de huius ipſius poteſtate, vtrum certo dierum ſpatio definitã, an vero perpetuam eſſe oporteret.Perpetuam eſſe placuit omnibus,idq. cum alias ob cauſas, quas cõmemorare hoc loco neceſſe non

eſt

eſt,tum vero vt negotia grauiora, quæ ad conficiendum non modo plenæ libertatis,verũ etiam longi fere temporis indigent; leniter, & ex animi ſui ſententia poſſet ad exitum ſine vlla trepidatione perducere. Additũ ad hæc, vt Societatis candidati,cum alijs experimẽtis, tum vero pręcipue ſpiritualibus exercitationibus, peregrinatione, & infimis publici alicuius valetudinarij miniſterijs probarentur.Itemque, vt quicumq. Societatis inſtituta profiterẽtur,ij ad tria ſolemnia vota,quæ nobis cum alijs dicatis Deo familijs fere communia ſunt, quartum nominatim adiungeret;quaſcumq. ad fidelium vel infidelium terras Chriſtianæ rei cauſa Pontifici maximo ipſos mittere placuiſſet,eo ſine vlla tergiuerſatione,atq. adeo ſine vlla non modo mercede, ſed ne viatici quidem petitione proficiſcendi. ac ſimul,concepta verborum formula ſeſe obſtringerent, puerili ætati per catecheſim erudiendæ; quòd hoc remedio nullum ferme efficacius foret ad intemeratam fidem tuendam, ac prauæ religionis prohibenda contagia. Atq. hoc maxime quarto voto à ceteris religioſis minima Societas noſtra diſtinguitur. Hæc igitur & alia id genus nõnulla per eos dies ab Ignatio patribusq. decreta ſunt: eidemq. Ignatio negotium datum, vt ea in ſummam redacta, Pontifici maximo primum Apoſtolica auctoritate ſancienda atq. approbãda proponeret; deinde vt eadem ipſe poſtea per otium fuſius explicaret ordinaretque,& quàm accõmodatiſſimas ad Societatis vocationem & ſpiritum leges canonesq. perſcriberet.

Patres in varia loca Pontificis iuſſu diſcedunt. Cap. X.

SVb hæc ferme decreta,Põtifex maximus aliquot operarios ab Ignatio in varias agri Eccleſiaſtici vineas

poſtulauit.Id noſtræ Societati fuit Apoſtolicæ peregrinationis exordiũ.Rainutio Farneſio Cardinali, eximia ſpe ſummæ virtutis adoleſcenti (qui multo deinde poſt, matura virtute vir,Bononienſis Epiſcopus obijt)per eos dies cum ampliſſima poteſtate legatio Parmenſis obuenerat. Huic,Pontificis iuſſu,legationis comites,& rerũ ſpiritualiũ adminiſtri duo, Petrus Faber, & Iacobus Laines ab Ignatio dati: Senas vero in Etruriam, Paſchaſius ad inſtaurandam ſacri cuiuſdam cœnobij diſciplinam ab eodem Pontifice miſſus eſt.In Aenariam ſeu Inarimem inſulam,pacificationis gratia non leuis momenti,Nicolaus Bobadilla: Brixiam in Cenomannos ditionis Venetæ, Claudius Iaius grauibus item de cauſis abijt. Ac per idipſum tempus etiam in extremas terras primum Societati patuit aditus.Braſilicam oram,& pręterea quidquid inter inacceſſum olim Bonæ ſpei promontorium, vltimosq. Sinas interiacet maritimi tractus, Indo & Gange ſuperato,Luſitani,armatis claſſibus;ante annos aliquot, ingenti auſu & labore, æque fortiter ac feliciter aperuerant.neq. Ioannem hoc nomine tertium Luſitaniæ Regẽ inſigni virtute ac pietate virũ, vlla magis angebat cura, quàm vt barbaras illas nationes à miſera dæmonum ſeruitute ad vnius veri Dei notitiam cultumq. traduceret. atq. ob idipſum,quos in ea mitteret loca pręconesEuangelij,& moribus & eruditione præſtãtes,tota Europa impendio conquirebat.Eius rei conſcius Iacobus Gouea, is qui Pariſijs in ipſo virgarum periculo ſingularẽ Ignatij fidem virtutemque, ingenti cum admiratione cognorat, proculdubio ſtatuit, illum & ſocios ad Indicã expeditionem fore quàm accõmodatiſſimos, quoniam quidem ab Hieroſolymæ acceſſu bello impediti, quemadmodũ audierat,in Italia ſubſtitiſſent.Neq. tamen quidquam eius conſilij ratus impertiendũ Regi anteqũam ipſius Ignatij volũtatem exploraſſet;pro amicitia ad illũ ſcribit, quàm

liben-

libente Luſitaniæ Rege, quàm ſpatioſus bonorum induſtriæ pietatiq. campus in India pateat. ſibi quidē, quando illum & ſocios ab Hieroſolymitana curatione arceat bellū, ſanctiſſimis ipſorum ſtudijs prouinciā in primis aptam videri. Si conditio placeat, vltro ſemet apud Regem totius negotij fore interpretē pollicetur. Ad ea, cum gratiarū actione reſcripſit Ignatius, neq. ſe, neq. ſocios eſſe iam ſui iuris, quippe qui ſummo Chriſti Vicario ſemetipſi perpetuo nexu Obediētiæ mācipaſſent. proinde agendum eſſe cum Romano Pontifice. quidquid ille iuſsiſſet, id vero ſine mora facturos. Quo accepto reſponſo Gouea, cum facile ſperaret à Pontifice impetrari poſſe; rem totā Regi ſuo per litteras aperit, ipſumq. exemplar epiſtolæ Ignatij ad eum mittit cum ſummis illius & ſociorum laudibus, etiam atq. etiam ſuadens, vt eiuſmodi virorū opera potiſsimum vtatur, neu tam præclarā occaſionem elabi patiatur è manibus, cui ſimilem fortaſſe nullam ſit in poſterum habiturus. Haud incaſſum adhibita hortatio. quippe Rex & ſua ſponte iam incitatus, & Goueæ talis viri monitis & auctoritate permotus, confeſtim Petro Maſcareniæ, ſuo apud Pontificem maximum Oratori mandat mox in Luſitaniam redituro, det operam vt quàm plurimos ex Ignatij diſciplina ſecum deducat, Euangelij cauſa mittēdos in Indiam, eaq. de re cum Ignatio quàm primū agat: ſi res cum illo minus procedat, omni conatu cum ipſo Pontifice tranſigat. vtique, ne ſine tali comitatu reuertatur ad ſe. Hoc tam ſeuero mādato legatus accepto, ſine cunctatione Ignatium cōuenit, ac pauca præfatus (vt fit) conciliandæ beneuolentiæ; mandatū ſui Regis exponit, Patresq. minimum ſex in miſsionem Indicā poſtulat. Ad quē ille ſubmiſſa oratione; tam honorifico Regis de ſe iudicio gratias cum egiſſet, eadem ferme quę ad Goueam reſpōdit: quod ab ſe petatur, totum id è ſummi Pontificis volūtate imperioq. pendere. qui tamen, ſi,

quid

quid ego ſentiam quæris (inquit Ignatius) vnum aut alterum fortaſſe tibi conceſſerit, plures vero nequaquam. At ille cum nihilominus in eodem poſtulato perſiſteret, Dei fidem & hominum teſtans, nuſquam operam collocari fructuoſius poſſe; tum Ignatius, quaſi futura præſagiens, familiari ac placido vultu: Deus, inquit, meliora, clariſsime orator. quippe ſi è tã exiguo numero, ſex vnã dumtaxat in prouinciam demas, quantulum, quæſo, reliquo terrarum orbi ſupererit? Neq. tamen idcirco ille ab incœpto deſiſtit. quoniam Ignatium flecti poſſe diffidat, ad ipſum adit Pontificem, narrat quid ſibi ab Rege mandatum ſit, ſuppliciter etiam atq. etiam obſecrans, ne in tam honeſta cauſa, tamq. pia, fruſtrari ſe, Regemq. ſuum concepta per opportuni ſubſidij ſpe patiatur. Hic Pontifex, quamquam lætus ab vrbe Roma potiſsimum, vt par erat, peti ſacri Euangelij nuntios, & inſuper, tanto Regi, tamq. de Romana Eccleſia bene merito gratificari vehementer exoptans; tamen, vt in tali negotio, ne videlicet ſeruis Dei ad omne paratis obſequium abuti pro poteſtate videretur (qua erat lenitate ac ſapientia vir) audito legato, rem ipſam probauit, de numero ad arbitriũ reiecit Ignatij. Is proinde (ſane quàm ægre ferente Maſcarenia, neq. tamen aſpernante quod datum eſt) poſt multas in eam rem fuſas ad ſuperos preces, quemadmodum antea ſignificauerat, duos dumtaxat glorioſo muneri deſtinauit: Simonem Rodericum Luſitanum, & Nicolaum Bobadillam, qui cum idcirco Romam euocatus, grauiter iſchiade laboraret: neque legatus Regius maturo iam reditu exſpectare diutius poſſet, ægro Bobadillæ, ſibique vicem ereptam dolenti, Franciſcus Xauerius repente ſufficitur. Erat omnino laborioſa prouincia, iterque longinquum: &, cum fere nullam in ſpem reditus, tum vero in apertum pæne quotidie vitæ diſcrimen. Sed quæ alios ab eiuſmodi conſilio retardaſ-

ſent,

ſent,ea ipſa incitamenta fuere Patribus,cum ſe quiſq. tali ſorte præ ceteris beatum exiſtimaret. Ac Simon quidẽ parata in Luſitaniam naui celeriter anteceſſit.ac deinde Regis Luſitaniæ iuſſu,procerũmq. rogatu,quamuis inuitus,in eadem prouincia ſubſtitit.Xauerius autem,vti delatum ad eum eſt, confeſtim exſiluit gaudio, datoq. ſibi tempore vix quod ſatis eſſet ad laceram attritamq. tunicam reſarciendam,& ſalutandos fratres; cum legato poſtera die profectus eſt, immortales agens Domino gratias,quòd ſe deniq. voti compotem effeciſſet. Perpetuas quippe clades pereuntium ex ignoratione Dei, in vltimis regionibus, animarum, iam ante miſerari, & meſſis potiſsimum Indicæ magnitudinem crebris conſueuerat vſurpare ſermonibus. Quin etiam per quietẽ non ſemel erat ſibi viſus Aethiopẽ in humeros ſuſtuliſſe vſq. adeo ponderoſum,vt ipſa oneris magnitudine excitaretur è ſomno mire defatigatus,membriſq. omnibus dolens:cõtinuoq. rem omnem Iacobo Laini patefaciebat eiuſdem cubiculi ſocio.Hæc igitur fuere noſtris hominibus Pontificiæ miſsionis initia : Patreſq. in varia deinceps loca profecti, maiorem in modum aucta Societate, inſtitutiſque ſupplementi cauſa tota ferme Europa collegijs, domibuſve, res eas Deo duce atq. adiutore geſſere, quæ proprio,& quidem iuſto volumine ipſæ per ſe ad enarrãdum indigeant.

Ignatius plebi fame periclitanti ſuccurrit. Cap. XI.

NEq. vero Ignatio & ceteris qui remanſerant Romæ,negotium defuit.Erat annus à Virginis partu M.D.XXXVIII.inſignis annonæ caritate, ac per hiemem pręcipue tanta frugum inopia,vt paſsim iacentes in publico

blico pauperes frigore fameq. confecti, miſerandum in modum exſpirarēt. Quo ſpectaculo commotus Ignatius, tantæ calamitati ſibi omni ope ſubueniendum putauit. Iamq. è Garzonij villa, cum ſuis in Vrbis frequentiora loca migrauerat, laxiore ſibi ab amicis domo conducta, ad circum Flaminium, in ea regione quæ ſancti Angeli ad forum Piſcarium hodie dicitur. In eius igitur domus ampla cœnatione fœno ſtragulisq. diſpoſitis, & in pauperum alimenta eleemoſynis vndiq. corrogatis, in omnes partes dimiſit qui in id hoſpitium, vt quemq. pericli tantem extrema inopia inueniſſent, vel inter manus, prout res ferret, vel geſtatoria ſella deueherent. Cum ſtrenue curaretur, adhibitis etiam vbi opus eſſet, adiutoribus baiulisque, breui numerus decumbentium ad quadringentos aſcendit. Hic vero, eodem Ignatio præſide ac duce, Patrum fratrumque ſeſe caritas ac virtus exercuit. Diluculo quotidie linteati omnes ad imperia accipienda præſto aderant. Inde ad ſua quisq. officia diſcurrere ſine vlla perturbatione vel tumultu; alij recens illatos pauperes clementer exuere, & calida elutis corporum ſordibus in lectulo collocare; alij aſsidere languentibus, eoſdemq. amiciſsimis conſolari verbis. hi cibos aut domi excoquere diligenter, aut aliũde miſſos inſtruere; illi fercula inferre, & longa inedia propemodum enectis pretioſa inſtillare liquamina: hi cubilia ſternere, illi ſcopis pauimēta purgare: deniq. certatim omnes munere ſuo ita fungi, vt præclare teſtarentur, in minimis illis agnoſcere ſe Regem regum & dominum dominantium. neq. vero corpora ſolum egentium, ſed animi quoque eadem opera curabantur. Plurimi quippe rudes, Chriſtianæ doctrinæ præceptis probe inſtituti, multi à turpi quæſtu, fraudibusq. deterriti, & quod caput eſt, ſacra omnes confeſsione expiati, ac pane cæleſti longo interuallo refecti ſunt. Deinde vt aliqui conualuerant,

ſucce-

ſuccedentibus inuicem alijs, cum tegumentis ad frigus arcendum, & certo pecuniæ ſubſidio dimittebantur. Ea res per Vrbem vulgata, magnam populi beneuolentiam conciliauit Ignatio. atq. ad eam Chriſtianæ humilitatis caritatisq. officinam viſendam interdiu promiſcua turba, noctu vero etiam viri principes ventitabāt: ac tanta fuit exempli vis, vt quidam, cum præſentes non ſuppeterent ſibi nummi, depoſitis illico in vſus pauperum veſtimentis domum ſeminudi reuerterint. Alij etiam ſancta æmulatione incitati, eiuſdem conditionis homines, quorum non deerat paſſim copia, hoſpitio ſuſceptos benigne curarūt. Multi præterea proceres, in glorioſi operis perfectionem, Ignatio pecuniæ ſummam vltro detulere nō leuem. Qua in re Margaritæ Auſtriacæ Caroli V. filiæ, Octauio Farneſio nuptæ, Placentinorum & Parmenſiū hodie Duci, pietas ac beneficentia vel in primis enituit. Atq. eius pecunię, cum Ignatius intelligeret, ſe vel maxima eorum qui contulerāt voluntate, partem aliquam in ſuas & ſuorum neceſſitates erogare poſſe; tamen tanta fuit religione vir, vt ne obolum quidem niſi in externorum pauperum commoda inſumpſerit, relatis in codicē accurate nominibus, vt omnium prorſus ratio conſtaret. Atq. hūc maxime in modum labor ad exactam vſq. hiememem ſecunda ciuitatis admurmuratione perductus. ac vere demum ineunte, frumenta partim ab ijs qui ſuppreſſerant, ſponte prolata; partim à magiſtratibus aliunde conuecta ſunt. Ea re non mediocriter annona laxauit; grauiq. perfuncta periculo plebs, Deo adiuuante, ad ſolitos quæſtus & opificia redijt.

Confirmatur a Pontifice maximo Societas. Cap. XII.

INterea, cum ad Ignatium ſtudio religionis aliqui ſub-

inde ſe adiungerent; nequaquam immemor ille, quod ad Societatem confirmandam attinebat, negotij paulo ante ſuſcepti; quidquid à publicis occupationibus otij datum eſt, in eam ipſam rem diligentiſſime contulit. ac primum totius inſtituti formulam (fuſius poſtea explicandam) ad certa capita dilucide redegit, ac breuiter. deinde nactus opportunitatem, quòd Pontifex maximus per autumni ferias è turba negotijsq. Tibur ſeſe receperat; eam formulam auctoritate Apoſtolica ſanciendam eidem Pontifici ſuppliciter obtulit per Gaſparem Contarenum Cardinalem, de quo ſupra dictum eſt, ob egregiam virtutem ſapientiamq. Principi in primis acceptū, noſtriq. ordinis amiciſſimum. quam ille vbi perlegit; confeſtim, Spiritus, inquit, Dei eſt hic. ac multa præterea in eam ſententiam adiunxit, quare conſideret recentem huiuſce manipuli ardorē, tali tempore diuinitus excitatū, afflictis Eccleſiæ rebus non leui tum pręſidio, tum ornamento futurum. Verumtamen, vt in tanta re ne minus conſulte quidpiam ſtatuiſſe videretur, totum negotium delegauit tribus viris è ſacro collegio Cardinaliū, apud quos minimum loci fore putauit gratiæ. In ijs fuit Barptolemæus Guidicionius Lucenſis, vir diuini humaniq. iuris apprime peritus, idemq. nouarum religionum adeo non amicus, vt de ijs ad certum numerum redigendis librum etiam cōſcripſiſſe dicatur. Is, pręiudicata iam cauſa, collegas nequaquam propenſos in Ignatium, facile in ſuam ſententiam adduxit, certamq. propemodum confectamque rem, conſilio & auctoritate ſua pæne diſcuſſit. Quod vbi ſenſit Ignatius, parum præſidij ratus in hominibus eſſe, ad opem diuinam de more confugit. ac præter ieiunia, ſupplicationes, ceteraq. ad numen propitiandum adhiberi ſolita, cæleſtes inſuper hoſtias eo tantum nomine per ſe & per amicos immolauit ad tria millia. qua procuratione, intra finem anni vertentis, cum cete-

rorum,

rorum, tum pręcipue Guidicionij ita immutata voluntas eſt, vt cum de multitudine religionum cohibenda idem quod antea omnino ſentiret, huic tamen refragari ſe vltra negaret poſſe, diuino videlicet monitu, & occulta ſpiritus operatione vehementer inſtinctus. Ita, qui diu valde anxios habuerat Patres, eorumq. ſpem varijs fruſtrationibus propemodum extinxerat, idem vna cum ceteris collegis repente placatus ac fauens, rem vltro ſuſcepit, commendauitq. Pontifici, Tibure denuo commoranti; qui libentiſſimo animo & Societatem ipſam, & Societati inditum nomen rite ſanctéq. approbauit V. Non. Octobris, anno M. D XL. idq. teſtatum voluit eſſe publicis litteris eodem die locoq. datis; cum eo tamen, vt in vniuerſum ſocij ne plures ſexaginta numerarentur. Ea videlicet fuit nouellæ Societatis quædã quaſi probatio. ſi quidem triennio poſt, cum varijs locis atq. prouincijs Deo adſpirante conſtaret egregius operæ fructus; ab eodem Pontifice limes ille omnino ſublatus eſt, liberumq. Ignatio & ſucceſſoribus relictum, cuilibet petẽti Societatem dare. quod item apparet diplomate dato pridie Idus Martias anno M. D XLIII.

Præpoſitus Generalis creatur Ignatius. Cap. XIII.

IGitur poſt multas difficultates approbata deniq. Societate; gratię primum (vt æquum erat) actæ ſuperis, quorum benignitate res bene feliciterque vertiſſet: deinde, quoniam in dies à Pontifice miſſio Patribus imminebat; é ſuo corpore Præpoſitum Generalem (ſic enim qui cunctis præeſſet appellare placuerat) primo quoq. tempore deligere viſum eſt. Societatis autem ſtatus per id tempus erat eiuſmodi. Franciſcus Xauerius, & Simon Ro-

P 2 dericus

dericus in Luſitaniam erant profecti. Petrum Fabrum Cæſaris legatus Ortizius ad Vormatienſem conuentum Pontificis permiſſu in Germaniam adduxerat. Iacobus Laines Parmæ, Claudius Iaius Brixiæ, Senis Paſchaſius agebant. In Brutios Nicolaus Bobadilla redierat. Cum Ignatio Romę duo dumtaxat è Patribus verſabantur, Sal meron, & Codurius. tyrones vero, qui nomen dederant Societati, partim apud Ignatium erant, partim ſtudiorũ cauſa ab eodem Pariſios miſſi, neceſſaria ad bellum ſpiri tuale arma enixe parabant. quidam etiam ad res domeſticas componendas in Hiſpaniam profecti; & concionibus iam tũ, & colloquijs, ingenti hominũ approbatione, Societatis nomen longe lateq. vulgauerant. Hoc Societa tis ſtatu, cum Præpoſiti eligendi tempus adeſſet, Patres qui quidem in Italia erant, per litteras moniti, quod rei Chriſtianæ commodo facere poſſent, creandi Præpoſiti cauſa ad Vrbem accederent; ſub initium Quadrageſimæ anni M.DXLI. conuenere omnes, vno dempto Bobadilla, quem in oppido Biſiniano tum maxime res gerentem, abduci rurſus ab opere Pontifex noluit. Is, & ceteri qui longius aberant, ſuum quiſq. in ſchedula ſuffragium rite obſignatum, partim in diſceſſu reliquerant Romæ, partim deinde miſére incluſum epiſtolis. Ac primum tridui ſupplicatio indicta, vetitumq. inter ipſos de Præpoſiti electione colloquium eſt. deinde coniectis in vrnam ſchedulis, triduum inſuper continuatæ preces: ac ſeptimo denique die legitime extractis recitatisq. ſuffragijs, Præpoſitus declaratur Ignatius, nemine præter ipſum Ignatium diſcrepante: namq. is conſulto, ne vnum nominatim ex omnibus deligendo, ceteros quodammodo notaſſe videretur; in ſchedula ſcripſerat, ſe ad eum accedere, in quem plurima ſuffragia cõuenirent, vno ſe dumtaxat excepto. Igitur explorata iam numinis voluntate, ad Ignatium venerabundi accurrunt Patres. at ille, parendi nimirum lõge quàm

ge quàm imperandi cupidior, ſeuero vultu iubet eos abſiſtere, negatq. ſe munus viribus impar ſuis vlla ratione ſubiturum:multaq. ſerio diſputat,cur alium potius quẽlibet ſibi ſufficere debeant.Sed videlicet quibus rebus putabat voluntates Patrũ alio poſſe transferri, eæ ipſæ vel maxime ſtudia eorũ incendebãt.nihil enim ad conciliãdos homines æque valet, atq. animi moderatio atq. ſubmiſsio.quo factum eſt,vt nihil eorum quæ ad munus detrectandum Ignatius afferebat, aliquandiu non modo ad animum admitterent, ſed ne ad aures quidẽ.Sed poſt multã deniq. altercationẽ ægre Ignatius tenuit, vt ampliusin tertiũ diẽ obſecratione protracta,rùrſus in ſuffragium iretur.quo die cum idem prorſus omnium conſenſus exſtaret,neq. iam locus tergiuerſationi videretur eſſe;tum Ignatius: Quandoquidem vos in me potiſsimum
» eligendo perſtatis,inquit,ego autem,meæ conſcius infir-
» mitatis,veſtro iudicio ſalua religione aſſentiri nequeo;
» reliquum eſt, vt huiuſce controuerſiæ arbitrum deligã-
» mus eum qui mihi à confeſſionibus eſt;quóque, vt ſcitis,
» vtor diuinæ voluntatis interpretẽ. (is erat ante conditã Societatem frater quidam Theodoſius ex ordine Minorum, cœnobij quod ad ſancti Petri in Monte aureo, qui fuit olim Ianiculus,appellatur.) Quod,ne fruſtra diutius tenderẽt Patres,eo facilius cõceſſere, quòd minime dubitabant, quin ipſorum ſuffragij prærogatiuam ille quoque ſua ſententia comprobaturus eſſet. neq. eos fefellit opinio. Cum enim rem totã ad eum detuliſſet Ignatius, imbecillitatem ſuam corporis animiq. commemorans, dein etiam atq. etiam obteſtans,vt ſe tanto onere leuatũ vellet; ille, cognita re,tantum abfuit vt precibus Ignatij cederet,vt etiam obiurgauerit hominem, quòd, tam explorata diuina voluntate,Spiritui ſancto diutius reſtitiſſet:& ſimul,ne diſsimulationi eſſet locus, vltro adijt Patres, ac de ſuo reſponſo certiores fecit.Quibus rebus denique

nique victus Ignatius, omni ſpe in vno Deo rei bene gerendę repoſita, dedit manus, diemq. cõſtituit x. Kal. Maij, quo die ad auxilium diuinum implorandum, præcipua ſeptem Vrbis templa ſimul omnes obirent, & in diui Pauli potiſſimum (quoniam eius maxime Apoſtoli veſtigia ſequerentur) ſolemni profeſſione ſuæ religionis vota ſuſciperent. Vt igitur ea dies adfuit, in eo templo ad ſacellum beatæ Virginis, vbi tum Euchariſtia cuſtodiebatur, quod ſacellũ ad imos gradus eſt aræ maximæ, ſub ipſam cæleſtis panis communionem, ipſe primum qui ſacrificabat Ignatius, tũ ceteri ſua quiſq. vota clara voce de ſcripto ex Apoſtolici diplomatis formula nuncuparũt. deinde ſumpto ex Ignatij manibus corpore Domini, poſt gratiarum actionem, ſacratiſſima eius ædis loca religioſe cũ adijſſent, circa aram maximam ſub qua Petri & Pauli Apoſtolorum oſſa condita ſunt, cuncti conſiſtũt, flenteſque præ gaudio, & ſuauiſſime amplexantes inter ſe, gratulantur denuo ſuperis, quòd cœptis adfuerint, ſuamq. Societatem arctiori vinculo colligarint: deinde reliqua templa pari lætitia ac pietate circumeunt. Quibus rebus ingenti omnium cõſenſu & conſpiratione peractis, magiſtratum Ignatius inijt. ac primum omnium, ad conſtituendam domeſticam diſciplinam adiecit animum, quæ digna tali inſtituto, digna Chriſtianæ philoſophiæ profeſſoribus haberetur. Itaq. ad ceteros prouocandos, atq. ad iacienda in tyronum animis veræ humilitatis fundamenta, in ſordidis culinæ miniſterijs aliquãdiu verſatus eſt ipſe, tanta cum alacritate ac diligentia, quaſi tum primum ad ſuam ipſius emendationem, vitæ ſpiritualis curriculum eſſet ingreſſus. neq. tamen interea grauioribus negotijs deerat, temporibus ita diſtributis, vt quantum liceret, vtriq. muneri ſatisfaceret. accedebat ad hæc, ſummus paupertatis amor, ſumma in victu cultuq. frugalitas; præterea in ſingulorum officijs exigendis, erratiſque punien-

puniẽdis admirabili miſta lenitate ſeueritas: in ſubleuã-dis vero omniũ & animi & corporis neceſſitatibus, cura & vigilãtia pluſquã paterna. cũq. ad ea caritatis officia, prout res poſtulabat, opportunas inſuper adhortationes & publice & priuatim adhiberet; haud ſane difficile fuit, in animos, recentiſsimo tum Societatis ſpiritu, ſponte incenſos officio ac religione, eos mores eamq. viuendi rationem inducere; vt (ſi cæleſtibus terrena cõparare fas eſt) intra illa tecta parieteſque, angelorũ in humanis corporibus quidam cõuictus videretur eſſe. nullæ tum querimoniæ, nullæ detractiones, nulli ſuſurri quibus incõmodæ ſuſpiciones excitantur, & diſiunguntur animi; ſed acerrimum ſui cuiuſq. deprimendi ſubmittendiq. certamen; in ſuperiorũ iuſſis excipiẽdis exſequendisq. alacritas ingens; mirus in communicando interpretandoque candor atque ſimplicitas; oculorum ac ſenſuum intenta cuſtodia; ſtudium precationis ac ſolidæ virtutis ardens; quæque ex his rebus neceſſario prouenit, admirabilis in magna nationum, ætatum, ingeniorum varietate concordia. Itaq. coniectis, vt fit, omnium oculis in ordinem nouum; breui non ad noſtros tãtum, verum ad exteros etiã, ſalutaris exempli manare vtilitas cœpit. Adoleſcẽs quidam, egregijs naturæ adiumentis, è Septemtrionali plaga Romam aduenerat, non modo Lutheriana tabe infectus ipſe, verum etiam mire cupidus eiuſdem longe lateque vulgandę. Is cum ex occaſione ſeſe in hominum cœtus inſereret, verbisq. venenatis clericorum vitã ac mores ſummam in inuidiam vocaret primum, deinde abductis à ſacerdotum reuerentia mentibus praua dogmata ſenſim inſtillare quotidie pergeret; patefacta re, iuſſu magiſtratuum comprehenditur. qui cum & ipſi per ſe, & ſacræ Theologiæ magiſtris adhibitis, illum ab opinionum inſania reuocare fruſtra conati eſſent; ne quid intentatũ relinquerent, ætatem & ingenium miſerati, prius quàm

in eum

in eùm lege ageretur,accerſito Ignatio rem totam exponunt. quoniam ipſorum neq. adhortationes, neq. minæ proficiant;habeat illum aliquandiu apud ſe, videat etiã atq. etiam, vt errantem ouiculam ad Eccleſiæ caulas aliqua ratione traducat. Ille clementer acceptum hęreticũ domum adducit.neq. vero ſapiẽtes iudices fruſtrata ſpes eſt. ſiquidem adoleſcens ab Ignatio ſocijsq. amiciſsime habitus;eorum dictis,factis,inſtitutis accurate obſeruandis paulatim affici atq. immutari Dei beneficio eſt cœptus;& quam antea reſpuerat medicinam,libẽtius in dies accipere: ac demum perſeuerantibus Patrum officijs, & diligentiſſima curatione,eo proceſſit res,vt euulſis letaliũ dogmatum fibris,priorem pertinaciã gemebundus agnoſceret: nec ante à ſalutari incœpto deſtitit, quàm voluntaria abiuratione deteſtatus errores,ingenti bonorũ tum admiratione,tum gaudio,cumEccleſia ſancta in gratiam redijt.Is deinde, quærentibus viris grauibus cur qui antea tot machinis oppugnatus peruicaciſſime reſtitiſſet, Ignatij deniq. & Patrum hoſpitio & conſuetudine vinci ſe paſſus eſſet;ſine cunctatione reſpondit,ſe illorum non tam diſputationibus argumentisq. (licet in eo quoque genere valerent plurimum)quàm ſpectatę ſanctitati virtutique ceſsiſſe:quòd ita apud ſe prope neceſſario ſtatuiſſet,à tam incorruptis moribus,a tanta pace atq. concordia, a tam bonis operibus rectam in Deum fidem abeſſe nullo modo poſſe. Quæ res documento eſſe poteſt hominibus noſtris;licet ad conuertendas ad Chriſtum animas ingenij ac doctrinæ præſidia requirantur,tamen conſpecta vitæ morumq. innocentia plus multo quàm litteris aut concertationibus profici.Alius quidã filius familias, deſertis liberalibus ſtudijs,ac repudiata omni diſciplina, prorſus indomitus & effrænis,cum neq. a parentibus iã, neq. a magiſtris regi vllo modo poſſet; Ignatio traditur. cuius lenitate,itemq. ceterorum Patrum præceptis atq.

inſtitutis accuratiſſime excultus, poſita paulatim ferocia petulantiaque, cunctis admirantibus ita pudicos modeſtosq. induit mores, vt vix minimum in illo vitium reprehenderes. Multi præterea omnium ætatum atq. ordinũ, quos præceps in omnem licentiam natura cupiditaſque corruperat, Ignatij conſuetudine exemplisq. incitati, collegere ſeſe, atq. ad bonam frugem Deo adiuuante rediére.

Generalis Ignatius denuo Catechiſtæ munere fungitur. Cap. XIV.

PEr eos dies nomen Societati dederat è Pontificia familia Petrus Codatius Laudenſis, vir honoratus, & opulẽto ſacerdotio prędítus. Is, diuino prorſus inſtinctu, diuitijs & commodis omnibus propter Chriſtum abdicatis, Marthæ munus in Societate ſibi vltro depopoſcit, & egregie præſtitit; in alimẽta Patrum (erat autem Vrbe tota notiſſimus, & apud principes gratioſus) eleemoſynis vndiq. corrogandis. quæ res Ignatium & ſocios magna moleſtia liberauit; quippe quos in ſpiritualem proximorum ſalutem omni ſtudio intentos, temporariæ curæ ad eam diem valde impedierant. Eiuſdem Petri opera templum etiam proprium Societas nacta eſt ſanctæ Mariæ à Strata, non ſatis amplum illud quidem, aut commodum, ſed tamen in celeberrima Vrbis regione, & ad Societatis functiones in primis idonea: cuius loco, dum hæc ſcriberemus, Alexander Farneſius Cardinalis, Pauli III. Pontificis maximi nepos, ædem nomini IESV magnificentiſſimam regio ſumptu exſtruebat. Ei templo deinde adiũcta domus eſt, quam hoc tempore Patres incolũt, Philippi Archinti beneficio, Salaſſiorum Epiſcopi, qui tum Põtificis vices in diœceſi Vrbana gerebat, viri de Societate

Vniuerſa in primis optime meriti.In eo igitur tẽplo Ignatius,profeſſionis lege,ſex & quadraginta diebus Chriſtianæ catecheſi operam dedit è loco ſuperiore, magna & aſſidua non modo plebis, verumetiam præſtantium virorum frequentia:prorſus, vt quidam ex optimatibus palã gloriarentur, beatosq. ſe ferrent, quòd nullam omnino ex Ignatij concionibus omiſiſſent. Agendi autem rationem ſequebatur eiuſmodi.Fidei præcepta & myſteria cognitu neceſſaria, primum ad vulgi captum explanabat, iterabatque,vbi opus eſſet,eadem ſæpius: deinde opportunis digreſſionibus certos interim locos tractabat fuſius,non tam ad ingenij vel doctrinæ oſtentationẽ, quàm ad pietatem excitandam, populumq. permouendum accommodatos..idq. tam veris grauibusq. ſententijs, tam ardenti vultu oculiſque,vt diuini amoris ignem vndique ſpirare videretur, minime fucatæ eloquentiæ vir, nec in ſingulas voces numerosq. ſolicitæ,ſed ingẽti animo,prout impetus tulerat,ſua ſenſa proſequentis. Itaq. perorationem eius,non ineptus populi plauſus, aut ſtulta facũdiæ commendatio ſequebatur, ſed alta ſuſpiria gemituſque, & anteactæ vitæ deteſtatio ſalutaris : vt vel defixis humi oculis triſtes ac ſibimet irati diſcederent:vel etiam illico ſeſe ad ſacerdotũ pedes abijcerent confitendi cauſa tanto cum fletu atq. ſingultibus, vt linguam ſoluere, aut vocem in verba formare vix poſſent.

Societas augetur, diſtribuuntur prouinciæ. *Cap. XV.*

INter hæc Societas maiorem in modum creſcere,ſublatisq. Pontificis decreto cancellis,quos initio idem Põtifex(vt dictum eſt)illi probandæ præfixerat,multi certatim ad militiam ſpiritualẽ Ignatio dare nomina. Cumq.

noui

noui ordinis fama, bonusq. odor inſtituti operis manaret quotidie latius; Patres varijs orbis terræ locis vehementer expetebantur. Itaq. ab Romana domo tamquam à metropoli, diſiunctiſsimas in regiones, ciuitatum Regũq. inuitatu miſſæ colonię; domusq. vel collegia ingẽti approbatione conſtituta: primum omnium in Luſitania, atq. adeo in ipſamet India, ſumptu ac munificentiâ Regum Luſitaniæ; tum aliorum pietate in Hiſpania, Gallia, Germania, Italia. ſed cum aliæ pleræq. nationes auide Societatem amplexæ ſunt, tum vero Sicilia & inuitauit perhonorifice, & permiſſu Pontificis maximi acceptam, in primis copioſe ac benigne tractauit; adnitente præſertim Ioanne Vega Hiſpano (qui regnum illud pro Cæſare adminiſtrabat) præſtanti non minus religione, quàm prudentia viro; cuius, etiam antea, dum Romæ legatus Cæſaris ageret, plurima & maxima in Ignatium & ſocios egregiæ cuiuſdam beneuolentiæ documenta conſtiterant. Itaq. tam late iam fuſa Societate, nõ modo collegijs domibusve rectores præficere, vt antea, ſed etiam Prouinciales præpoſitos quos appellãt, cum ampla poteſtate in ſingulas nationes deſcribere coactus Ignatius eſt. Ac primũ Luſitaniæ præpoſuit Simonẽ Rodericũ, deinde Hiſpaniæ Antoniũ Araozium Cantabrũ, Italię Iacobum Lainem, Indiæ Franciſcum Xauerium, Germaniæ Petrũ Caniſium, Gallię Paſchaſium Broëtium, alijsq. deinceps alios. Nam vrbanam prouinciam, niſi ſi quando grauiori valetudine premeretur, ad extremum vſq. ipſe adminiſtrauit. Interea de Societatis vniuerſæ progreſſu mire ſolicitus, à ſingulis Prouincialibus per litteras penſum exigere; vnicuiq. mandare diligentiſsime quæ è re communi eſſent; Romæ vero, præter domeſticæ diſciplinæ curã, de qua dictum eſt, ceterasq. fũnctiones, multa & grauia quæ ad incrementum ac defenſionẽ catholicæ fidei pertinerẽt, partim cum ſummo Pontifice, Cardinalibus, le-

gatisq. Principũ coram, partim etiam cum ipſis Regibus, atq. Principibus per epiſtolas & interpretes agere. Accedebat ad hæc, ſolicitudo ingens, atq. indefeſſus labor in ſubleuandis pauperum difficultatibus; orborum orbarũque educatione ac pudicitia procuranda tuendaque, & perditis mulierculis à turpi quæſtu ad frugem & continentiam traducendis.

Variæ in Ignatium tempeſtates excitantur. Cap. XVI.

QVibus ille rebus dum Chriſti cauſam agit intrepide, multorum vt fit, odia ſimultatesq. contraxit. In ijs aulicus quidam (cuius nomini parcitur) eo tempore potens & gratioſus, cum abductã à ſe mulierculam, quam miſere deperibat, & in male nuptarum, vt appellãt, cœnobio collocatam ferre non poſſet; ſæuiore in dies concepta rabie, quam libido & amor incendebat, ita demum exarſit, vt pæne furere videretur. Ac primum, facta manu, feneſtras cœnobij lapidibus petere, cuſtodes infeſtare, minari: deinde in Ignatium auctorem, & ſocios, in circulis cœtibusq. omnia maledicta conferre, quin etiam ex occurſu probris & contumelijs eoſdem inceſſere; deniq. ad eos funditus euertẽdos, improbiſsimas in ipſorum vitam calumnias diſſipare; quæ domos primum nobilium circumlatæ, celebratæq. ſermonibus (quos partim prona in deterius perſuaſio, partim væſani illius artificium dolorq. excitabat) ad Cardinales etiam, atq. adeo ad ipſum Pontificem peruenerũt. Igitur vulgus, vt eſt pluma & folio leuius, quos nuper ſumma cum approbatione ſuſpexerat, eoſdem repente contemnere, & acerbiore in dies odio exſecrari, & ſingulorum caput dira imprecatione defigere; prorſus vt iam non modo cum proximis agere, ſed ne pedem quidem ia-

nua

nia tuto efferre poſſent. Principes vero, licet magna ex parte fictas criminationes putarent, tamen rati ſubeſſe profecto neſcio quid, quod tantę inuidiæ flammam foueret; vel immutata, vel certe labefactata in Ignatium voluntate videbantur. At Ignatius, quamuis à ſua ſuorumque conſuetudine multos abduci non ſine rei Chriſtianæ iactura cerneret; tamen ratus mitigari hominis ferociam poſſe, primo rem diſſimulare, atq. adeo officijs cum improbitate certare: deinde vbi malum ſerpere quotidie latius, & ipſa patientia corroborari audaciam ſenſit; non tā priuato dolore, quàm rei publicæ detrimēto permotus, ad Summum Pontificem adijt, ab eoq. ſuppliciter impetrauit, vt criminum, quæ ſibi ſuisq. denuo obijcerētur, acre iudicium exerceretur ab Archinto Vicario, & Franciſco Michaelio Vrbis præfecto. Ij, citatis omnibus ad quos criminum vel ſuſpicio vel conſcientia pertinebat, ac per diligentem inquiſitionem calumniatoris fraude comperta, Ignatium & ſocios non modo abſoluerunt lata ſententia, ſed etiam debitis laudibus & honore verborum extulerunt, increpito valde aduerſario, pœnaq. propoſita non leui, niſi à petulātia maledictisq. deſiſteret. nā, ne grauius in eum animaduerteretur, Ignatio in primis deprecatore perfectum eſt. ita, quod antea ſemper, tum quoq. Ignatij ſanctitatem illuſtrauit hominum iniuria, & Deo duce, virtus ac veritas, dum violatur, effulſit. Ijſdem fere inſidijs poſtmodum appetitus Ignatius eſt à ſacerdote quodam, qui cum domū catechumenorum adminiſtraret, ferre non poterat in ea regenda familia maiorem à loci pręſidibus Ignatij rationem haberi, quam ſui. Sed miſer, Ignatio ſilēte ac pro eodem orante, breui perfidiæ pœnas dedit. atrocibus enim anteactæ vitæ ſceleribus iuſto Dei iudicio patefactis, quæ ad eam vſque diem aſtute ſuppreſſerat; ſacerdotio ſpoliatus, & perpetuo carceri addictus eſt.

Regimen feminarum à Societate depellit Ignatius. Cap. XVII.

INterea Eliſabetha Roſella Barcinonenſis, quæ Ignatij prima litterarũ ſtudia fouerat, Societatis IESV coalitæ & confirmatæ fama commota, Romam ex Hiſpania contulit ſeſe, partim vt Ignatium longo interuallo reuiſeret; partim etiam vt vna cum quibuſdam alijs pijs feminis ad normam illius atq. præſcriptum ageret vitã. Atq. Ignatius quidem, ſoſpitem aduentum mulieri de ſe optime meritæ gratulatus eſt, & omnia officia detulit quæ ſaluo religionis inſtituto præſtare poſſet: curam vero feminarum ſuſcipere ſeſe negauit poſſe, plurimis grauiſſimisq. occupationibus impeditum. At illa nihilominus inſtare; ſanctiſſima veteris amicitiæ iura teſtari; poſtulati æquitatẽ obtendere: deniq. vbi magis magisq. obfirmatum vidit Ignatiũ, ad aulicas confugit artes. atq. vt erat nobili nata loco, per viros principes facile tenuit vt Põtifex maximus Ignatio munus idipſum quod recuſabat, iniungeret. Sed ea res magnum in Societatis commodũ vertit, præter ſpem: ac noſtros, non ſolum in præſens, verumetiam in poſterum à tam periculoſa prouincia liberauit. Etenim Ignatius, Pontificis iuſſu ea procuratione ſuſcepta, paucis diebus tantam difficultatem ac laborẽ ſenſit, dum querimonias mulierũ audire, ſuperſtitiones euellere, inanibus & curioſis quæſtionibus reſpondere identidem cogitur; vt pæne plus ei negotij paucæ feminæ, quàm Societas vniuerſa faceſſeret. Itaq. licet Eliſabethæ, pro eius in ſe promeritis gratificari admodum cuperet, tamen reputans apud ſe, quantum ex huiuſmodi tricis detrimenti reſpublica pateretur, ſimul etiam cogitans fore vt harum exemplo aliæ deinceps religioſæ mulieres virginesve idem à Societate in poſterum expe-

terent; nequaquam ignarus quàm periculoſa, & ſuſpicionibus plena ſit ea conſuetudo; priuati officij rationē poſthabere communi vtilitati, ac totum hoc genus ad miniſtrationis à Societate prohibere omni ratione conſtituit. Igitur adhibita (quod in omnibus grauioribus cauſis faciebat) præparatione diligenti, imploratoq. per iteratas preces & hoſtias cæleſti præſidio, ad Pōtificem acceſſit, verbisq. ſupplicibus demōſtrauit, ex onere ſibi nuper impoſito, quàm exiguo cum fructu quantum laboris ac moleſtiæ pertuliſſet. ea ipſa re mónitum quàm aliena ſit à Societatis inſtituto eiuſmodi præfectura, petere ſe & orare, vt non ab illis modo, ſed ab omnibus in perpetuū feminarum collegijs gubernandis immunem Societatē eſſe iubeat; non defuturos aliorum ordinum idoneos homines, qui id munus libenter & cum fide obeant: ſibi quidem & ſuis, prouinciam videri minime accommodatam. neq. vero æquum eſſe, qui ſeſe ad omnium gentium auxilium, ſine vlla regionum aut locorum exceptione, Chriſti Vicario mancipauerint, eorum operam & induſtriam, non ſine graui publicæ rei damno, paucis regendis mulierculis implicari. Quibus rationibus ita permotus eſt Pontifex, vt ſupplicanti omnia large ac prolixe conceſſerit. Itaq. Societati ab eiuſmodi munere vacatio in perpetuum data, eiuſque vacationis auctoritas teſtata eſt trinis deinde litteris Apoſtolicis, quæ tempore procedente magno vſui fuere noſtris hominibus ad eius generis pericula & moleſtias abigendas.

Honoribus in Societatem noſtram Ignatius aditum obſtruit. Cap. XVIII.

ATque ijs difficultatibus perfuncta Societas, proſperum Dei beneficio curſum tenere videbatur, cum

cum noua rurſus in eam coorta tempeſtas eſt, eo quidem grauior & periculoſior, quo in ſpeciem lenior blandiorque. In ijs, qui per Germaniam varijs locis Domini vineam excolebāt, Claudius Iaius è primis Patribus vnus, virtutem & ſanctitatem ſuam cum genti vniuerſæ, tum Romanorum Regi Ferdinando ita probauerat, vt eo Rex nullum prorſus ad curandas animas, atq. ad paſtorale munus aptiorem exiſtimaret. Is pro ſua ſapientia cum præclare intelligeret, regni cauſam cum cauſa religionis ita eſſe coniunctam, vt quantum de catholica religione detraheretur, tantum de obſequio multitudinis, & de imperij maieſtate decederet; contra ſæuientem eo maxime tempore Lutherianam peſtem, velut vnicū remedium, quàm optimos animarum paſtores & Epiſcopos omni diligentia conquirebat. Igitur vita functo per eos dies Tergeſtinorum Epiſcopo, quæ ciuitas eſt Iſtriæ, (cui tum prouinciæ, quam dixi lues, propter vicinitatem Germaniæ imminebat) circumſpectis diligenter omnibus & perſonis & rebus, denique eccleſiam illam Claudio Iaio perſpectæ ſibi virtutis & doctrinæ viro tradere ac demandare conſtituit. ſane, vt vulgo expetuntur huiuſmodi ſacerdotia, minime timendum videbatur eſſe, ne delatum vltro præſertim honorem Claudius repudiaret. Si quidem Tergeſtina cathedra cum in primis eius regionis ampla & honorifica eſt, tum vero (quod potiſsimum hodie quæri ſolet) vectigalibus haud ſane contemnendis inſtructa. Verumtamen Rex, ne quid inſcio Claudio cum Pontifice maximo ea de re tranſigeret; primum omnium litteras ad ipſum Claudium dat, Venetijs tū forte rei Chriſtianæ cauſa commorantem, ac nihil cogitantem minus. quarum erat ſententia, Tergeſtinum gregem orbum ſpirituali cuſtode, circumquaq. frementibus lupis, in maximo uerſari diſcrimine; dignam eſſe vigiliam caritate Iaij, ſtudioq. hominum ſeruandorum; petere ſe,

vt ſi à Pōtifice maximo id ei muneris onerisve imponatur, ne recuſet ſubire; & populo vtilem, & ſibi gratā operam vehementer fore. Perculſus inopinata re Iaius, primo cohorruit: non quo deteſtandum quid ſit oblatum putaret, ſed quòd Epiſcopus, qua curā gerit animarum, diuinam pæne virtutē, & omnibus numeris abſolutam poſtulet ſapientiam: qua gradus honoris eſt (& quidem ad continēdam in officio multitudinem ferme cum ſplēdore opibusq. coniunctus) à ſpiritu humilitatis ac paupertatis, quem profitetur Societas Iesv, vehemēter abhorreat. deinde, vt ſeſe ex pauore collegit, fuſus in preces lacrymasque, etiam atq. etiam obteſtatus eſt Deum, vt ab ſe tantum diſcrimen auerteret; neu ſe primū quaſi ianitore ſpecioſos titulos honoresve in Societatem ad id tempus intactam inuehi ſineret. tum reſcripſit ad Regem, multis rationibus ei ſuadens, vt tam honorifico iudicio decoraret alium digniorem; longe imparem ſuam imbecillitatem eſſe oneri; ac demum ita cōcluſit epiſtolam, vt omiſſis ambagibus, quod petebatur, præciſe negaret. Quæ res iam ſatis incenſum ſtudium Regis, multo vehementius inflammauit, quòd ita ſtatueret, tantam in ſumma virtute & eruditione modeſtiam, nequaquam in priuatæ vitæ quaſi tenebris deliteſcere, ſed in editiſſimo faſtigio, vt luceret omnibus, collocari oportere. Ergo cū ex litteris Claudij diffideret, vllis aut precibus aut promiſſis flecti eius animum poſſe; per Pontificē ipſum, inconſulto vltra Claudio, rem conficere ſtatuit. Ad eum igitur quàm accuratiſſime ſcripſit, quanto in periculo Tergeſtina ciuitas verſaretur Epiſcopo deſtituta: ſe quidem pro ſua parte diligenter circumſpexiſſe, quem nominaret aptum ei muneri: nec vllum inueniſſe aptiorem Claudio Iaio, Societatis Iesv presbytero, cuius innocētiam doctrinamque exquiſitam plurimis rebus eſſet expertus; ſed fruſtra per littetas tentaſſe eius animum, in

R ſtudio

ſtudio Chriſtianæ humilitatis ita defixũ, & ab honorum inſignibus admittẽdis vſq. adeo alienum, vt niſi pro poteſtate cogatur, nulla ſit ſpes laborantis illius eccleſiæ tam opportuno præſidio ſubleuandæ. proinde ſuppliciter ſe etiam atq. etiam orare & obſecrare, vt Claudium pro imperio iubeat, delata ſibi gubernacula munusq. ſine tergiuerſatione recipere, quoniam vt quisq. de ſe ipſe minime alta ſentiat, ac proinde ſtudioſe lateat, ita eccleſiaſticis functionibus & ipſo epiſcopatu digniſſimus ſit. Hæc igitur, & alia id genus multa, ad Pontificem. & ſimul Didaco Laſſo mandat oratori ſuo, vt id ipſum & cum Pontifice, & cum quibus opus fuerit, quàm diligẽtiſſime curet, prorſusq. conficiat. Eius rei fama cum per aulicos quoſdam ad Ignatium perueniſſet; primo haud ita ſane commotus eſt. nam & Claudij conſtantiæ, & Põtificis æquitati ac ſapientiæ confidebat; & eiuſmodi petitiones iam ante Societas, Deo adiutore, non ſemel eluſerat. Verumtamen vt quid eſſet rei clarius cerneret; cõtinuo Bernardinum Maffeium (qui tum erat Pontifici ab epiſtolis, ac poſtea in Cardinalium numerum cooptatus eſt) vltro conuenit, ac tota de re familiariter pro amicitia ſciſcitatur. Ille haud ſane grauate ipſam epiſtolam Regis oſtendit, ad Pontificem ſummis cum Claudij laudibus & vehementi contentione perſcriptam. qua lecta confeſtim Ignatius eadem de cauſa ad Regis oratorem Didacum Laſſum adit; qui litteras item ad ſe proprie datas demonſtrat, & quidem magna ex parte ipſius Regis chirographo, etiam atq. etiam poſtulantis mandãtisque, det operam, vt Epiſcopatus ab ſe in Claudium collati primo quoq. tempore auctor fiat Pontifex maximus, eiusq. auctoritatis diploma rite confectum ad ſe tranſmittat. His cognitis Ignatius, vbi tam iniquo loco rem vidit eſſe, pertimuit; ſed ita, vti nequaquam animo caderet. ac licet ſe talibus aduerſarijs longe imparem ſciret eſſe, tamen fi-

ducia numinis omni ope ſibi contra nitendum exiſtimauit.atq. in pręſentia Didaco ſuadere conatur,vt ab actione rationi Societatis tam aliena deſiſtat ipſe, & ſimul ab ea mente Regē aliquo pacto deducat.quibus verbis cum nihil proficeret, quin potius ab homine rideretur, domum regreſſus quàm intētiſſimas preces & ſacrificia de more ſuis indixit:deinde nactus opportunitatē,facilemque aditum, Pontifici demonſtrauit quanto res ea damno eſſet futura & Societati noſtræ priuatim, & Eccleſiæ vniuerſæ communiter. nòn quo dignitatis gradus ac tituli ipſi per ſe mali atq. improbandi ſint, quippe ad Eccleſiam regendam & ordinum diſcrimina retinenda inducti diuinitus: ſed quòd & perfectos viros requirant, quales pauci admodum omnibus ſæculis exſtiterint, & inſuper ab huius minimæ Societatis inſtituto valde alieni eſſe videantur. Etenim quibus artibus, quove ſpiritu excitata & conflata ſit,eodem profectò alendam & conſeruandam eſſe:non amplitudinis & ſplēdoris nimirum, ſed humilitatis & parcimoniæ. Quòd ſi aditus in Societatem honoribus pateat, multum vtiq. de vera caritate imminutum iri,quæ nihil omnino habet in vita propoſitum,niſi vnius gloriam Dei. nam (vt ſunt hominū ingenia) & complures fortaſſe ad hanc religionē acceſſuros opum cupiditate magis,quàm diuini obſequij ſtudio: & qui nuper adſcripti ſint,magnitudine laboris, & diſciplinæ aſperitate defatigatos, vt primum præſentis præmij commodum affulſerit, mutato repente curſu, nouæ ſpei velificaturos. atq. vt maxime in officio cuncti perſiſtant; tamen niſi præſenti iacturę eatur obuiam,ſine dubio Societati exitialem(quod Deus auerteret)exitum imminere.Id adeo vel inde facile perſpici poſſe, quòd paucis illis annis, quattuor viris ex ea familia præcipuis totidem Epiſcopatus delati ſint, quos niſi fortiter ab ſeſe Patrum virtus & conſtantia reiecißet, videlicet alio deinceps at-

que alio dilabēte, breui miſeram Societatem ipſis luminibus carituram fuiſſe. Atq. hæc quòd priuatim ad conſeruationem ipſius religionis attineat. Iam ſi communē ſpectemus vtilitatem, nemini dubium eſſe quantum ex ea re detrimenti res publica perceptura ſit. nihil enim omnibus ætatibus ęque deplorandum fuiſſe, atque in tāta meſſis copia tantam operarum inopiam: atq. ex ea ipſa paucitate, qui vnicuipiam agro addi & affixiq. ſint, longe minus vtiq. proficere, quàm qui Apoſtolico ritu ſoluti ac liberi omnes eccleſias peruagētur, ad eamque potiſſimū reipublicæ Chriſtianæ partem ſubleuandam accurrant, quam maxime laborare cognouerint. Præterea, ad faciēdam populis fidem, & animos permouendos, nihil eſſe efficacius vitæ ac morum exemplo. itaque adhuc Societatem (abſit verbo inuidia) Eccleſiæ non mediocriter profuiſſe propterea quòd minime ab eius dictis facta diſſenſerint. nunc autem, ſi ad id faſtigium extollantur Patres, quomodo fieri poſſe, vt apud multitudinē inſciam arcanorum, ambitionis ac leuitatis crimen effugiant? qua porro fronte, quo vultu, repente aucti ac decorati ipſi honorum inſignibus, de imitatione Chriſti, de fugienda gloria, de voluntario ſui contemptu ac ſubmiſſione verba facturi ſint? Hiſce, alijsq. de cauſis Pontificem maximum etiam atq. etiam obteſtari atque obſecrare, vt quam Societatem primus auctoritate & benignitate ſua confirmauerit, ornauerit, auxerit, eamdem ab omni ſuſpicione incommoda velit eſſe liberam, ſuaq. in eam beneficia tam periculoſo pręſertim tēpore tueatur. Audijt Ignatium Pontifex perbenigne, vt ſolebat; ſic tamen, vt integritatem hominis admiraretur potius, quàm conſilium approbaret. Itaq. collaudata initio ipſius fide ac probitate, ſenſim flexit orationem, & contra ſententiam Ignatij cum alia multa diſſeruit, tum vero ex veteri oraculo: Cor, inquit, regis in manu Domini:

quaſi

quaſi diceret, in Claudio eligendo tantam Ferdinandi Regis cōtentionem plane diuinitus extitiſſe; ac proinde clariorem eſſe numinis voluntatem, quàm vt obſiſti vltra oporteret. Quæ cum Ignatius grauiter ac dolenter accipere videretur; Pōtifex, qua erat lenitate, ne Dei famulum triſtem ac mærentem ab ſe dimitteret, ad extremum iubet illum ſuper ea re amplius conſultare, preceſque ad Dominum fundere; ſe quoq. idem eſſe facturum. Interea Didacus orator negotiū vrgebat acerrime. iamque inſtabat dies, quo die in Senatu de Tergeſtina eccleſia referendum erat. qua re Ignatius cognita, confeſtim Cardinalium pæne omnium domos, quarum erant multæ longis interuallis inter ſe diſiunctæ, ingenti diurno & nocturno labore circumijt, ſingulis eadem illa fere proponens, quæ paulo ante Pontifici maximo. Sed videlicet eorum mentes iam ante occupauerat orator. Itaq. mire obfirmatos offendit in Claudij electione approbanda; partim quòd tanti Regis voluntati fauerent; partim etiā quòd vigiles & cuſtodes Claudij maxime ſimiles, tā formidoloſo tempore, in Eccleſiæ propugnaculis atq. ſpeculis ipſimet collocandos putarent. Hac quoq. ſpe deiectus Ignatius, vnum reliquum videbat eſſe remedium, ſi Ferdinandum ipſum Regem à ſuſcepto conſilio per litteras auocaret, quem pro ipſius pietate virtuteq. ita in ſe ſuoſq. animatum nouerat, vt minime dubitaret, quin cognita re ſalutem Societatis, Tergeſtinorū rationibus antelaturus eſſet. Sed ne illa quidem ratio habebat exitum: quippe inſequenti luce de Tergeſtina cathedra Senatus erat futurus. Ignatius igitur excluſus anguſtijs tēporis, numquam intermiſſis ad Deum precibus, quaſi ad extremum in rebus humanis perfugium ſeſe contulit ad Margaritam Auſtriacam Cæſaris filiam, de qua ſupra dictum eſt, feminam per id maxime tempus gratia & opibus florentiſſimā. Hanc pro ſpirituali neceſſitudine (erat

enim

enim illi à confeſſionibus) edoctam quanto in periculo Societas eſſet, infimis precibus obſecrat, vti Societatis cauſam in ſe recipiat;& imminentem relationem auctoritate ſua interpoſita tamdiu differat,quoad Regem ipſe per epiſtolam alloquatur, & ab eo reſponſum accipiat. Fecit illa quod rogabatur, & illico datis ad Pontificem codicillis, optatam dilationē impetrauit. ea demum res aliquid laxamēti dedit Ignatio. etenim ſpatium nactus, ad Regem ſcripſit litteras,deprecationis & querimoniarum plenas; illum etiam atq. etiam per Chriſtum obſecrans, ne Societatem nuper ad gloriam Dei tanto labore conflatam, ſine cauſa perditum iret: non ita de ipſius maieſtate, regnisq. & ſe & ſocios eſſe meritos, vt ab eo nulla eorum exiſtimationis,famæ,ſalutis deniq. ratio habenda eſſet. non defore idoneos viros,qui rem Tergeſtinam capeſſant: ſineret modo ſui ordinis homines qua cœpiſſent paupertatis & humilitatis via,ad Chriſti gloriam,& ſalutem animorum ſine offenſione pergere: id ſi (vt ſperabat)permitteret; ſeſe & ſocios immortali beneficio Regi obſtrictos fore, precesq. pro ipſius maieſtate ſaluteq. numquam intermiſſuros. Hiſce alijsq. id genus incenſis officij religione rationibus precibusq. minime reſtitit Rex:& quamquam inuitus, tamē ſuis rationibus amicorum vtilitati poſthabitis, quod vix fieri videbatur poſſe, per epiſtolam iuſſit oratorē ſuum ab inſtituta, vel potius pæne confecta actione deſiſtere. Quæ res vulgata, & Pontificem maximum facile in Ignatij ſentētiam adduxit;& Ignatium ipſum ac ſocios affecit ingenti lętitia. Itaq. & in poſterum ſupplicationes decretæ, & in præſentia ſolemnis hymnus in gratiarum actionem publice perſolutus eſt. Ac pari deinde conſtantia ſeſe Ignatius idem oppoſuit,cum noſtris hominibus pinguia ſacerdotia, quibuſdam vero Cardinalatus etiam deferretur, ac nominatim Franciſco Borgię Hiſpano dynaſtæ, qui am-

pliſſimis

pliſsimis in eo regno perfunctus honoribus, diuino inſtinctu poſt vxoris obitū rebus mortalibus valere iuſſis, & ſponte depoſito Gandienſi Ducatu, magna hominum admiratione Societati ſe addixerat. Quamquam in Aethiopica legatione, quæ poſtmodum Luſitaniæ Regis rogatu à ſummo Pontifice noſtris iniuncta eſt; cum ad eam functionem Eccleſiaſticæ dignitatis inſignia, & honorū tituli neceſſario quærerentur, imperanti pro poteſtate Vicario Dei, reſiſti non potuit, præſertim cum periti rerum æſtimatores argute conijcerent, nouam hanc manū, non ad opes & copias, verum ad labores & aperta vitæ pericula deſtinari. Neq. eos feſellit opinio. ſi quidem ex ijs qui in illam expeditionem abiere, aliqui multis incōmodis agitati ex itinere mortui ſunt: Andreas vero Ouiedus Aethiopiæ Patriarcha, qui talem titulum reijcere ab ſeſe omni ope contenderat, in ea loca ſummo labore delatus, inter Aethiopica bella captus à Turcis, ac mire vexatus, Luſitanorum deniq. benignitate redemptus eſt. idemq. deinde, vt exiguas in ijs regionibus catholicorum reliquias tueretur, in ſumma rerū omnium egeſtate, paratis bobus, agro ſuis ipſe manibus colendo tolerabat vitam.

Confirmatur à Julio III. Societas. Cap. XIX.

POſt hæc, Paulus III. Pontifex maximus, ſenio curiſque confectus, è vita migrauit, comitiaq. nouo creādo Pontifici, in magna ſtudiorum ac voluntatum varietate in aliquot menſes extracta ſunt. Quo ipſo tempore cūm Vrbs, vt in diuturno interregno, annonæ difficultate vehementiſſime laboraret, noſtriſq. numero in dies auctis, extrema fames adeſſe videretur; Ignatius cū aliorum, tum præcipue ſacri Collegij Cardinalium eximiā in ſe

in ſe ſuosq. benignitatē expertus eſt. quippe in ſummis occupationibus Patres auguſtos pia noſtrorū hominum recordatio ſubijt: communiq. conſilio ad eorum inopiā ſubleuandam non leuis pecuniæ ſumma ex ipſoConclaui transmiſſa eſt: enixe in primis fauente atq. adiuuante Rodulpho Pio Carpenſi, quem Ignatius iam ante ſibi ſocijsq. patronum ac protectorem, vt appellant, è ſummi Pontificis auctoritate delegerat. Ac rebus diu multumque agitatis, Pontifex deniq. declaratur Iulius, eo nomine tertius, qui quòd in Synodo Tridentina Legatus, Fabrum, Lainem, & Salmeronem Theologos Apoſtolicos familiariter nouerat, multaq. tum ex ijs, tum ex alijs de Societatis inſtituto didicerat, Ignatio ſupplicanti multa in Societatis incrementum ac rem, admodum liberaliter tribuit. nec enim ſolum prioris Pontificis de ordine noſtro iudicia & acta, firma rataq. voluit eſſe; verumetiam eumdem ordinem nouis inſuper ipſe teſtimonijs atq. decretis ornauit. Cuius rei publica diplomata exſtant verbis ampliſsimis.

Magiſtratu ſeſe abdicare conatur Ignatius. Cap. XX.

Hiſce rebus ita peractis, cum ſatis in pręſentia communi rei conſultum eſſe videretur; Ignatius qua erat humilitate, vigiliam ſuam alteri tradere, ſeq. Generalatu omnino abdicare conſtituit. Igitur Patribus quotquot communis rei commodo potuit Romam euocatis; cum in conſilium conueniſſent; ne, vt olim, ſibi forte coram dicenti reclamaretur, per epiſtolam diſertis verbis expoſuit, ſe, qui vitia noſſet ſua, & initio inuitum, atque adeo coactum, Societatis gubernacula recepiſſe; & nūc grauiore etiam valetudine, ætateque, multo minus idoneum

neũ eſſe tanto muneri. proinde per Chriſti Domini ſanguinẽ petere atq. obteſtari ſeſe, vt ſine vllo ſui reſpectu, communi vtilitati proſpiciant, & quàmprimum ſibi ſufficiãt virum & animo & corpore firmiorem. Id quo libe-
„ rius faciatis, inquit, Ego in nomine Patris, & Filij, & Spi-
„ ritus ſancti, vnius Dei ac creatoris mei, depono Genera-
„ latum ſimpliciter & abſolute, meq. abdico hoc munere,
„ priuoque; & omnibus animæ meæ viribus obſecro tum
„ profeſſos omnes, tum ſi quos profeſſi adhibere ad hanc
„ deliberationem volent, vt huic meo tam iuſto deſiderio
„ faueant, piamq. oblationem libenter admittãt. Hac epiſtola recitata, magnus animorum motus eſt factus, cum partim viri modeſtiam ac ſubmiſſionem ſatis admirari nõ poſſent, partim etiam pro ſe quiſq. metueret, ne quis alius fortaſſis Ignatij volũtati aſſentiretur. Verum vt ad ſuffragia ventum eſt, idem plane conſenſus omnium in eo retinendo exſtitit, qui olim fuerat in eligendo: & enixe petenti, præciſe negatum. Deniq. per internuntium iuſſus Ignatius alia omnia cogitare. etenim ſe quidlibet potius, quàm alium gubernatorem ipſo viuẽte paſſuros. Atque hæc communiter. dimiſſo deinde cœtu, priuatim ſinguli cum eodem expoſtulare, quòd ab incœptis deſiſtere, quòd vixdum conſtitutam Societatem, omniq. cuſtodia egentem, quaſi durus pater teneram adhuc filiam deſerere conaretur. Pergeret porro, & publicam rem ordinaret, legesq. perſcriberet: Deum, cuius manus alligata non ſit, in poſterum quoque, ſicut antea, pijs ipſius conatibus adfuturum. Itaq. Ignatius, quamquam inuitus, & religioſæ quietis, vitæq. priuatę auidiſſimus, tamen ne minus dicto audiens videretur eſſe, Patrum auctoritati ac precibus deniq. ceſſit, ſeq. ad inſtitutum opus legum ſcribendarum quàm diligentiſſime retulit. Ac primum, vnius Dei gloria, ſaluteq. animorum ſibi propoſita, Societatem vniuerſam, quo facilius adminiſtratio tota con-

ſtaret, certas diuiſit in claſſes: prouiditque quantum ingenio & cogitatione aſſequi valuit, cum vt ceteris vitijs, tum verò vt ambitioni & auaritiæ, quæ duæ perniciosiſſimæ ſunt mortalium peſtes, omnino obſtrueretur aditus: veræq. humilitati & paupertati, quàm maximus & maximè diuturnus honos ab omnibus haberetur. Ad hæc, rationem Præpoſiti Generalis creandi, necnon priuatã ac publicam diſciplinã, quęq. alia cœtibus hominũ regendis vſui ſolẽt eſſe, præſcripſit. Nec modo maiora, ſed minora quoq. miniſteria curationesve, certis legibus ac pręceptis quàm accuratiſſime perſecutus eſt. Has deinde leges, quamquã lõgo tempore, ſummaq. cura elaboratas & conditas, non tamen cõtinuo pertulit, ſed per idoneos homines tota Societate promulgandas curauit, vt vſu ipſo, & magiſtra rerum experientia probaretur, ſatis ne ad Societatis propoſitum, atq. ad Apoſtolicam inſtituti formulam conuenirent. neq. ante ratas fixasq. voluit eſſe, quàm in proximo conuentũ Patrum tota re agitata & plane perſpecta, legitimè ſancirentur. ijſdemque Patribus deinceps addendi, moderandi, immutandi, ac demendi prout expedire videretur in Domino, plenum ius ac liberam poteſtatem reliquit.

Societati in Hiſpania valde laboranti ſuccurrit. Cap. XXI.

PEr idem tempus Societas, videlicet ne lætiore ſucceſſu intumeſceret, vel ad otium ignauiamq. delaberetur, varijs in Europæ regionibus diuino permiſſu vehementer exercebatur, idq. partim ab inuidis & obtrectatoribus, partim etiam ab ijs, qui temporibus ita periculoſis tam inſolitam concionum freqũẽtiam, tam aſsiduã Sacramentorum adminiſtrationem, & reliqua inſtituti

noſtri

noſtri munera, genuſque doctrinæ ſuſpectum haberent. Quo in numero in alijs prouincijs alij, ſed in Hiſpania vel acerrimus noſtrorum inſectator exſtitit Ioannes Siliceus Archiepiſcopus Toletanus. Is cum à cæteris Societatis noſtræ miniſterijs valde abhorreret; tum Exercitiorum ſpiritualium, quibus noſtri eo tempore vel maxime in erudiẽdis hominibus vtebãtur, nomen ipſum pati nõ poterat. Compluti vero, in ſua diœceſi, piorum ciuium liberalitate Collegium Societatis IESV repente excitatum, quo academia illa pæne tota conflueret, ita ægre ſe rebat, vt de noſtris è ſua ditione pellendis, toto animo dies noctesq. cogitaret. Sed cum in ipſos palã impetum facere vereretur, partim ſpectata vitæ innocẽtia, partim etiam virorum principum gratia, & ſummi (quod caput eſt) Pontificis auctoritate ſubnixos; iracundiæ ſuæ fulmina in populares ſuos, familiares noſtros, aperte contorquet. Ac primum, quòd è ſuo clero complures noſtra diſciplina ac meditationibus imbutos eſſe cognouerat; edicto minaci, iuris in Eccleſia Toletana dicundi poteſtate priuat ſacerdotes eos, qui è noſtra formula ſpiritualibus exercitationibus operam dediſſent: deinde, præſenti anathematis pœna propoſita, vetat in academia Complutenſi omnino quemquam à noſtris hominibus Eccleſiæ ſacramẽta ſuſcipere. Quæ res, vtpote inſigni infamia, varios illico rumores hominum Hiſpania pæne tota cõmouit: cum alij noſtrorum acta, mores, inſtituta defenderent; alij contra, nõ ſine graui aliqua certaq. ratione tãtum Antiſtitem ita de Societate ſtatuiſſe diſputarẽt. Noſtri, quamuis Dei clementia, & conſcientiæ teſtimonio freti, re tamen tam atroci, tamq. inopinata perculſi, angebantur animo; neq; tam ignominia ſua, quàm Eccleſiæ damno permouebantur, quod ex tãta hominum alienatione, fartisq; calumnijs imminere neceſſario videbatur. Itaq. cum obſecrationibus & ſacrificijs, & volunta-

ria corporum caſtigatione cæleſte numen de more propitiaſſent;per communes amicos Archiepiſcopū docēt, nihil ab ſe vel contra Eccleſiæ rem,vel contra ipſius Archiepiſcopi dignitatem eſſe commiſſum,cur in rebus diuinis occupati,& nihil niſi Dei gloriam,& proximorum ſalutem ex Apoſtolica auctoritate quærentes,tantis iniurijs affici,præſertim indicta cauſa,debuerint. Si quid ſecus ab inimicis ad eum delatum ſit,ſe ad purganda crimina,atq. ad omnem ſatisfactionem in Domino paratos eſſe:tantum ab eo ſuppliciter petere,vti conceptam iram, ad cauſam vſq. cognitam,pro ſua ſapientia ac pietate ſuſtineat. Cum ille nihil idcirco de acerbitate remitteret, ſatisq. appareret,noſtri nominis odiū altius in eius animo inſediſſe, quàm vt euelli, aut mitigari vlla ratione poſſet; Ignatij voluntatem atq. conſilium per litteras quàmprimum exquirunt. Ille,circumſpectis rebus omnibus, Deumq. per ſe, ſuosq. enixe precatus, vt ea res ad ipſius gloriam,ſalutemq. animarū,bene ac feliciter eueniret;ſine vlla dubitatione, ſi Archiepiſcopus in incœpto perſiſtat,iubet noſtros ad conſilium Regium prouocare;litteras Apoſtolicas proferre;Societatis cauſam cum Chriſti cauſa coniunctā æque moderate ac fortiter agere.ipſe interea ad Pontificem adit ſupplex;Archiepiſcopi factum exponit, ſummi tribunalis opem & auctoritatem implorat, ſine vlla tamen grauiore querimonia vel exaggeratione verborum. Ac noſtri quoq. in Hiſpania ex Ignatij præcepto rem ad conſilium deferunt: Pontificia diplomata,& iura Societatis legitima oſtendunt; obſeptum ſibi aditum ad proximos adiuuandos expoſtulāt. Quæ cum nulla ipſorum culpa ab Archiepiſcopo acta eſſe cōſtaret;eum deniq. exitū habuit res, vt & Regij conſilij decreto,& acri Pōtificis obiurgatione,Archiepiſcopus edicta ſua reuocare, noſtroſq. omni moleſtia atque ignominia liberare coactus ſit. Quæ res lætitiam bonis

omni-

omnibus attulit eo maiorem, quo magis ad eum diem de noſtra exiſtimatione ac fama ſoliciti fuerant. Atq. haud ita multo poſt, Archiepiſcopo vita functo, noſtri a Toletana ciuitate benigne inuitati, & in ijs ipſis ædibus publice collocati ſunt, quas idem Archiepiſcopus paulo ante clericis quibuſdam ædificauerat. vt ab ijs qui diuinam prouidentiam ex rerum humanarum euentis obſeruant, non ſine cauſa animaduerſum fuerit, omnes tanti Præſulis in Societatem impetus & conatus eo deniq. recidiſſe, vt cum maxime noſtros, opinionis errore deceptus, ex vniuerſa Hiſpania pulſos cuperet, tunc ipſum in ſua Toletana metropoli domũ illis exſtrueret, ornaretque. Eiuſmodi fuit igitur Hiſpanienſis illius procellæ tranſitus. Ac pari felicitate in alijs quoq. prouincijs coortę in nos tempeſtates, Ignatij lenitate, prudentiaq. ſedatæ ſunt: ac Dei beneficio vbiq. fere Societas maiora in dies incrementa capiebat.

De Iulij III. obitu; & de Marcelli II. in Ignatium noſtroſq. beneuolentia. Cap. XXII.

INter hæc Iulius anno Pontificatus quinto demoritur: cui Marcellus Ceruinus Politianus ingenti bonorum omnium gaudio ſuffectus eſt. quidquid enim erat ſpei de publicis rebus, id pæne totũ eius Põtificatus annis vulgo deſponderant. Ad hunc Ignatius pro veteri familiaritate cum adorandi & gratulandi cauſa veniſſet; arcte amplexus hominem Pontifex, & ſuauiſſime exoſculatus, multa cum eo inambulans de fidei Chriſtianę propagatione, deq. reſtituẽda Eccleſiaſtica diſciplina ſerio cõtulit: atq. ob id ipſum nonnullos ab eo petijt viros, quos haberet apud ſe conſilij cauſa. Ceterum in primis dilexit Iacobum Lainem, & Martinum Olauium, quorũ videlicet

vtriusq.

vtriuſq. virtutem ac ſapientiam optime nouerat. nam de Franciſco Xauerio, cuius fama, rebuſq. geſtis valde permouebatur, iam ante exorauerat, vt illum omnino Romam ex India reuocaret: quòd tanti viri videndi, ruendique in eius amplexũ miro quodam deſiderio teneretur. quinetiam noſtros quotquot ea tempeſtate Romæ verſabantur, ad ſe in palatium adduci iuſſerat: quòd haſce copiolas recenſere, & ſingulos coram quaſi bonus imperator milites vellet inſpicere. deniq. multis de noſtra Societate verbis vltro citroq. habitis; Tu bellatores (inquit Põtifex) confice; nos vtemur. Cum ab eo congreſſu, alijſq. deinde colloquijs lætus admodũ diſceſſiſſet Ignatius, & optima ſpe Societatem impleſſet; breui ea lætitia cunctis euanuit. ſi quidẽ Marcellus altero & viceſimo die quàm Pontifex declaratus fuerat, febri extinctus; ingenti omnium luctu Chriſtianam rempublicam orbam ac debilitatam reliquit.

Ignatij obitus. Cap. XXIII.

SVcceſſit Marcello Paulus eo nomine quartus, qui, cũ propter nonnullas interpoſitas offẽſiones acerrimus noſtri ordinis inimicus fore putaretur, hominum opinionem longe fefellit. Nam & in Ignatium ipſum, cunctis admirantibus, perhonorificum ſe ſe præbuit; & Societatem multis rebus decorauit, auxitque: & noſtrorũ hominum opera maximis in rebus Eccleſię plurimum uſus eſt: & de fundando collegio ſeu academia, quã in Vrbe Ignatius magno reipublicæ Chriſtianæ bono inſtituerat, ſerio cogitauit. Hunc Pontificem inter & Philippum Catholicum Regem exorto graui & periculoſo bello, quòd breui deinde compoſitum eſt; cuncta miſceri; compleri armatis Vrbs; tympanorum, ac tormentorum horrifico ſtrepitu omnia perſonare; pacis artibus parum admodum loci eſſe.

ſe. Quocirca Ignatius pertæſus temporum, & Societatis rebus vtcumq. compoſitis, cōtemplandi ſtudio ſeceſſit in villam, quam non longe ab æde ſanctæ Balbinæ, ad Thermas Antonianas, in vſum præcipue Romani Collegij, amicorum benignitate nuper exſtruxerat. Ibi, vel tectorio noui operis male acceptus, vel vrgente iam ſenio, letalem in febrem incidit; ſic, vt cum eius intima vrerentur præcordia, nullus in facie pallor, nulla in toto corpore ſigna mortis exiſterent. tantum inſolita quædam laſſitudo in membris ac motu apparebat. Itaq. domum relatus, in lectulo collocatur. accerſiti confeſtim medici bono animo iubent noſtros eſſe. At ille cum ſibi vltimum diē inſtare ſentiret, mirātibus ceteris, miſit qui à ſummo Pontifice ſibi decedenti ſalutarem expiationem & indulgentiam ritu catholico precaretur. deinde cum ad multam noctem de more vigilaſſet, quinetiam nonnulla cum domeſticis in rē Collegij tranſegiſſet; ſopori ſe dedit: itemq. qui aderant, cubitum diſceſſere, nihil admodum periculi ſuſpicantes. at ecce mane poſtridie duo e fratribus, eius vitæ quotidianæ adminiſtri, cubiculum viſendi Patris cauſa introeunt; ad lectulum ſenſim accedunt, ac prę ter omnium opinionem vitali ſpiritu pæne defectum offendunt. Accurritur illico ad ſocios. alij ad medicum aduolant: alij interea ad refocillandas vires (vt aſſolet) iuſculum porrigunt: quibus ille cum nihil iam opus eſſe dixiſſet, IESVM intermortuis vocibus identidē appellans; placidiſſime efflauit animam hora poſt ſolis ortum prima, feria ſexta, pridie Kalendas Auguſti, anno poſt Chriſtum natum M.D.LVI. Qui vero ad Pontificem pridie ſub veſperam fuerat deſtinatus, quòd nihil tale metueret rē in proximam lucem dilata, cum quod volebat, ſtatim impetraſſet libente Pontifice, & verbis amiciſſimis Ignatiū proſequente; grauiter deinde ſemet incuſans, tempori non occurrit. Defuncti corpus tum inſpiciendi, tum exo-

terandi cauſa diſſectum, ſummam viri abſtinentiam & ſobrietatem liquido comprobauit. ſiquidem & ſtomachus venterque prorſus inanis, & præ ſiccitate diuturna mire contractus apparuit: & iecur ea ipſa de cauſa ita obduratum aridũque, vt pæne lapideſceret. Sane Realdus Colũbus, egregius ea tempeſtate ſector, qui aperiendo interfuit, in hepatis vena, quæ Porta dicitur, lapides tres ſeſe inueniſſe teſtatur in ſuo de Anatomia libro. vt pro miraculo non leui habitum ſit, vitalibus adeo affectis, ac propemodum exuſtis, hominem tamdiu viuere potuiſſe, præſertim hilari ſemper eodemq. vultu exſequentem Præpoſiti Generalis officia & munera. Mortuus eſt autem anno ætatis quinto & ſexageſimo, ſuæ conuerſionis ferme trigeſimo quinto, confirmatæ verò Societatis ſextodecimo. quam ille tam exiguo temporis interuallo tam longe lateq. propagatam reliquit; vt iam tum ab ipſo conſtitutæ numerarentur prouinciæ duodecim, & in ijs varia noſtrorum domicilia fere centum. Vulgata eius morte, ingens confeſtim hominum concurſus viſendi cauſa domum eſt factus, atq. hi manus, hi pedes certatim exoſculari: alij roſaria quæ vocantur, applicare corpori, multi etiam, pilei, veſtiumve, quibus vti conſueuerat, fruſtulũ aliquod enixe rogare: quibus tamen modeſtiæ gratia nihil a noſtris eſt datũ. Corpus in eodẽ cubiculo vbi exſpirauerat, biduo ferme ſeruatum, ſabbato ſub veſperã incluſum arcæ, poſt exſequias mira populi frequentia celebratas, in templo noſtro ad dextrum latus aræ maximę humatum eſt. ac ſtatim præſentem opem ex Ignatij patrocinio noſtri ſenſere. Non enim, vt multi putarant, orba tali parente Societas mærori ſe dedit, aut concidit: quinimmo ſtetere animis Patres; perq. omnes ordines inſolita quædam ſuauitas ſpiritus, & mentium vigor ad ſubeundos Chriſti cauſa labores, & cœpta ſtrenue promouenda peruaſit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

DE IGNATII LOIOLAE VITA ET MORIBVS LIBER TERTIVS.

HActenvs Ignatij toto vitæ curſu propoſito, nunc præcipua quędam de ipſius factis, dictis, ac moribus, & quidē quo magis in promptu ſint, per ſpecies exſequemur. Ac primum de ſtudio precandi meditandique, qua laude in primis Ignatius floruit.

De orandi aſsiduitate, & ſtudio pietatis. Cap. I.

INitio conuerſionis, vt ante diximus, precādi contemplandiq. cauſa magnam ſibi vim intulit, partim in rerum caducarum, quibus aſſueuerat, vitanda recordatione; partim etiam in ſcrupulorū moleſtijs abigendis. Procedente deinde tempore, cum magis in dies à contagione corporis, Deo adiutore, ſe abſtraxiſſet, tantam eius generis facultatem adeptus eſt, non modo vt è cæli, ſiderūque aſpectu, quo maxime capiebatur, ſed etiam vt ex intuitu floris, aut herbæ, aut leuiſſimæ cuiuſlibet rei, confeſtim in Dei cogitationem amoremq. ſuauiſſime raperetur. Idq. noſtris hominibus cupiebat eſſe familiariſſimum, vt in ſingulis creatis rebus, quoad eius fieri poſſet,

creatoris potentiam,ſapientiam,bonitatem agnoſcerēt. Eoſdem monebat,vt contra quotidianas dæmonum inſidias,ne circumuenti repente in fraudem inducerentur; vel inſtructo,quod aiunt,agmine ſemper incederent,vel certe diſſipatis in varias curas & negotia viribus animi tamquam receptui canerēt ſtatis horis diei; & in ſemetipſi deſcenderent,ſuaq. omnia dicta,facta,cogitata,corā Deo quam diligētiſſime reputarent, adhibito etiam monitore,ſi opus eſſet,vel memoriæ, vel etiam notitiæ cauſa:deniq. omnia probe contemplati, cōtra id vitium maxime pugnam capeſſerent, quo vitio ſe præcipue vrgeri & laborare ſentirent; nec ante deſiſterēt,quàm Deo duce debellatum eſſet.Sane ipſe,quamquā ſe habebat ſemper in poteſtate,& ex diui Bernardi præcepto, non ſe rebus tradere,ſed cōmodare conſueuerat; tamen, qua erat diligētia, in ſingulas horas vltro inquirebat in ſe: idque, propter diuturnam exercitationem,nullo negotio: magisq. ac magis in ſpiritu proficere nitebatur, diem cum die,vt ſupra diximus,hebdomadā cum hebdomada conferens: qui curſus ad candorem animi ac perfectionem certiſſimus eſt. neq. id ſolum, ſed etiam ſtatis quotidie temporibus,erepto ex ſummis occupationibus otio,contemplationi vacabat.quam ad rem aliquoties à domeſticis clam obſeruatus eſt hoc maxime modo ſe comparās. Vt enim ſuperiorem aſcenderat ædium partem, vnde liber eſſet proſpectus ad ſidera;ſtabat aliquantiſper oculis in cælum defixis:tum prouolutus in genua, totius huiuſce pulchritudinis conditorem ſuppliciter adorabat; deinde propter imbecillitatem, humili ſcabello ſimul atq. conſediſſet, continuo ex oculis vberes lacrymarum riuuli profluebant;idq. nullo prorſus vel ſingultu,vel ſtrepitu. Atq. in hunc fere modum, ęque animo & corpore immotus, excipiebat diuini luminis radios; ac patri cæleſti mira quadam ſpiritus dulcedine iungebatur. Neq.

vero

vero ad beatos hoſce congreſſus, tantummodo ſub orationis horam componebat ille ſeſe, verum in perpetua quadam erat vigilia contra omnes rerum mortalium illecebras,& otioſam mentis euagationem. nec minus accurate animũ ab omni labe tuebatur, quàm qui pretioſis ornati veſtibus, via lutulenta coguntur incedere. intẽta erat cuſtodia ſenſuum; quotidiana cuiuſlibet omiſſionis confeſſio; iugis recordatio beneficiorum Dei; in aliorum factis dictisq. interpretandis nulla temeritas. deniq. ſumma obſeruabat cura quidquid ad Chriſti gratiam vel tuendam, vel augendam quoquo modo pertinere intelligeret. Mortalium rerum curas, ac præcipue quæ ad affines cognatosve pertinerent, omnino refugit, illud Apoſtoli dictum reputans apud ſe: Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus. Erat ei proneptis ex fratre, virgo, quæ deinde Ioanni Borgiæ nupſit hodie Philippi Regis apud Cæſarem legato. de hac in matrimonio collocãda cum ad eum ſubinde referretur; totam ille rem ſemper ad cognatos reiecit, nec adduci vnquam potuit, vt vel minimam eius negotij partem attingeret. Oranti aliquando per hiemem clauſo cubiculo, allatas è Guipuzcoa litteras ianitor feſtine reddidit; ratus gratiſſimas fore, quòd nimirum longo & locorum & temporum interuallo afferrentur. at ille faſciculum, vt erat ligatus, illico in ignem abiecit, re ipſa ianitorem admonens, qui ſeſe cæleſti militiæ addixerit, huic eſſe mortalia negligenda. Peregrinis hominibus, conditionem, ipſo interprete (quòd multum apud principes auctoritate valeret) in aula quærentibus, negabat ſibi niſi cum ſummi Regis aula rem eſſe: ad eam ſi aditum optarent, daturum ſe operam, quantum labore ac precibus aſſequi poſſet, vt eſſent in intimis Regis amicis ac familiaribus. quo reſponſo vulgato, minus multi iam in eo genere moleſtiam illi exhibebant. Nihil maioris mo-

menti aggrediebatur vnquam, niſi attente conſulto ac propitiato Deo. nec vllum quamuis leue religionis obibat officium, quin eius animi ardor, ex toto corporis habitu, ac præſertim ex fronte atq. oculis emicaret. ex quo facile exiſtimari poteſt, qualem ille ſe in horaria precatione pſalmiſque, & in ſacrificio Miſſæ præſtiterit. Sane, cum initio ſacerdotij, in medio Lateranenſi tēplo, Chriſti natalitia celebraret ad aram ſacris Apoſtolorum Petri, Pauli, & Andreæ reliquijs inclytam, tanta eſt repente ſpiritus dulcedine delibutus, vt inter diuinā rem peragendam lacrymas tenere nulla vmquam ratione potuerit. Quo tam inſolito ſpectaculo commotus è circūfuſa multitudine quidam, ac rem lōge ſecus interpretatus, Franciſco deinde Stratæ Ignatij adminiſtro in aurē inſuſurrans: Facinoroſum nempe virum, inquit, ſacerdotem iſtum tuum, & omnibus flagitijs coopertū, qui conſcientiæ ſtimulis agitatus, crimina ſua toto pæne ſacro defleuerit. Viſionum præterea exſtat libellus, ac luminum, quæ illi ferme ſacrificanti obuenere, quo maxime tempore Societatem ordinabat: quas viſiones ipſemet pietatis & memoriæ cauſa in ephemeridem retulit. Eum libellum qui attentius legat, clare perſpiciat, qua præparatione, quo ſpiritu ad Sacramentum altaris accedere conſueuerit. Septem etiam Vrbis templa, & religione & Pontificum indulgētijs celeberrima, certis anni temporibus diligēter & caſte viſebat pedes, & quidem per hiememem lacernatus, haud ſine mantelo: nec vlla corporis laſsitudine, aut ceteros exemplo ſuo deſtitui, aut ſe tantorum bonorum communione fraudari patiebatur. Piacularia vero grana quæ dicuntur, & cereas agni cæleſtis effigies, pictasq. Sanctorum icunculas, & alia id genus quæ ab impijs irridentur, ita ſtudioſe tuebatur, & caras habebat, vt in eius ſcrinio poſt mortem nihil fere aliud apparuerit. Pro Eccleſia catholica, ac nominatim pro

Chri

Chriſtianis Regibus atq. principibus, quotidie ardenter orabat: pro ſummo vero Pontifice numquam ſine vberrimis lacrymis. Et quoniam denuo lacrymarum incidit mentio; non omittenda videtur hoc loco res memoratu digna. In ceteris ornamentis ac beneficijs, donum etiam lacrymarum Ignatius à Chriſto Domino acceperat, ſic, vt in ſingulas preces illico fletus erumperet. qua conſuetudine eo deniq. adductus eſt, vti propter acrimoniā humoris paulatim exeſa luminis vi, aciem oculorum pęne amiſerit. hac ille iactura, quod ad ipſum priuatim attinebat, non ſane mouebatur: quinimmo triumphabat ſe in obſequio Chriſti oculos perdere. Sed quoniam id fieri ſine magno communis rei detrimento non poterat; ſuorum præſertim accedēte impulſu, precari Dominum inſtitit, vt ſibi liceret interdum à lacrymis temperare. nec fruſtra. ſi quidem ex eo tempore tantum in lacrymas ius & arbitriū obtinuit, vt earum quaſi habenas, prout vellet, adduceret idem atq. remitteret. Quæ res cuipiā fortaſſe veritatis fidem excedere videatur; ſed nobis vtique in tam recenti memoria mentiendi cauſa non eſt.

Quod eius fuerit de perfectione iudicium. Cap. II.

AC licet precationi vſq. adeo deditus eſſet, tamen eo ſtudio, ſe vel à publica re adminiſtranda, vel à caritatis ceterarūq. virtutum officijs minime patiebatur abduci. & quamquam certum vnicuiq. ſpatium temporis quotidie neceſſarium eſſe dicebat ad ſe colligendum, viresq. diuinitus impetrandas; tamen eos non ita laudabat, qui dulcedine ſolitudinis, & diuinæ familiaritatis illecti, in arenam deſcendere, & ſua primum vitia euellere, deinde etiam proximos adiuuare negligerēt. quinimmo

mo,pluribus doctus experimētis,aiebat, qui minus in eo genere ſibi temperant, eorum pleroſq. (niſi periti cuiuſpiam ductum ſequantur, vel præcipuo Dei fulciātur auxilio)partim dæmonū illuſionibus obnoxios eſſe, partim etiam contumaces,& ſibi placentes,& in ſua ſentētia mirè obſtinatos ac peruicaces euadere:qua peſte nulla propemodum eſſet hominū cœtibus capitalior.itaq. ſuorum ille profectum, non tam ex continuata precatione, vel diuturno ſeceſſu, quàm è ſolidæ virtutis officijs, ac præſertim ex manſuetudine atq. animi æquitate ſpectabat. Cum è familiaribus neſcio quis, fratrem præſtanti religione collaudans, ad Ignatium cum admiratione dixiſſet:En hominem iugiter precationi vacantem:immo vero,mutata voce,en,inquit Ignatius,hominē ſibimet acriter imperantem. Alium quempiam, quòd ſtomachoſior eſſet natura, & ſubinde in amara verba prorūperet, ſeſe fratrum cōſuetudini alieno tempore ſubtrahentem, Ignatius blande compellans:Quin te,inquit, ſtatutis horis in fratrum conſuetudinem das? cum ille iracundiam naturæ,bilemq. pretenderet; Næ tu vehemēter erras,ait Ignatius: etenim hæc & huiuſmodi vitia,non fugiendo, ſed reſiſtendo vincuntur. Deniq. licet piæ precationis laude præcelleret ipſe,vt dictum eſt, ſemper tamen ſpiritum,quem vocant mortificationis,ſpiritui ſpeculationis antetulit.nam vt in eloquentiæ ſtudio,cum & ars,& vſus ipſe ſit neceſſarius, longe plus tamen à ſapientibus viris vſui quàm præceptioni tribuitur; ſic in parandis virtutibus cum & cōmentatio,& actio requirantur; multo plus tamen agendo & pugnando,quàm ſpeculando vel cogitando proficitur.

De cari-

De caritate ipſius in Deum.
Cap. III.

CAritate in Deum fuit, quanta par eſt eum eſſe, qui ipſius Dei gratia rebus humanis nuntium ſponte remiſerit. neq. ſolum eatenus Dominum amabat, vt præ illo reliqua omnia nihili duceret, quæ virtutis huiuſce præcipua eſt pars; verum inerat in amore voluptas mira: prorſus vt quantiſlibet preſſus curis, ac moleſtijs fatigatus, in vnius Dei recordatione, & quaſi amplexu, per ſummam delectationẽ acquieſceret. Chriſtum vero Dominum ac liberatorem videndi ſicuti eſt, tanta flagrabat cupiditate, vt eam ipſam ob rem ſolui corporis vinculis vehementius in dies optaret. Itaq. ſi quando grauiorem incidiſſet in morbum; concepta migrandi ſpe, abſtrahebatur illico à ſenſibus non ſine magno valetudinis detrimento: quocirca mentẽ à cæleſtibus rebus interim auocare etiam atq. etiam iubebatur à medicis. & quoniam acerbiſſima Chriſti mors pro ſalute humani generis obita Ignatio ſemper obuerſabatur; viciſſim ille pro Chriſto per ſummos cruciatus quotidie cupiebat emori millies. Quoties vero ingeſta in illum conuitia & ludibria reputaret apud ſe; non modo rei atrocitate permouebatur vt multi, ſed etiam accendebatur generoſo quodã imitandi ſtudio; atq. in ſemetipſum quaſi tanti ſceleris auctorem acerrime exardeſcebat: ac niſi eum cohibuiſſet exiſtimationis ratio propter ſalutem aliorum; ſimulata dementia, ad plebem in ſe concitandam, nudus onuſtusq. cornibus, aut alio fœdo corporis habitu prodire non dubitaſſet in publicũ; & inceſſentes cœno vel ſtercore pueros, vocesq. improbas, & ſputa, & omnes alias inſanæ multitudinis contumelias libentiſſime pertuliſſet. Sed quoniã eiuſmodi nulla ſe dabat occaſio; certe quod erat proxi-

proximum ſedulo faciebat, vt immortalia Domini beneficia in ſe, memoria coleret ſempiterna; & in eiuſdem vel indaganda voluntate, vel gloria quærenda, ſuas omnes curas cogitationesq. conſumeret. cuius rei vel hoc ſatis magno argumento ſit. Inter ipſam negotiorum molem perditas meretriculas tanto ſtudio conabatur ab impuritate auocare, vt ſi qua ex ijs reſipiſceret, ſeq. intra pudicitiæ ſepta recipere vellet; grādis iam natu vir, & Præpoſitus Generalis, antecedere ipſemet, ac perductoris quodammodo munere fungi, Chriſti cauſa non erubeſceret. In quo cum admoneretur à quibuſdam, fruſtra tempus ac laborem inſumi, quippe inſanabiles eſſe eiuſmodi feminas, ac licet in præſentia pænitentiam oſtēderent, breui tamen ad ingenium redituras: Ego vero, inquit ille, cuiuſlibet iſtarum, vnius dumtaxat noctis impediſſe flagitia & iniurias in Deum, omnis operæ ac vigilantiæ pretium duxerim.

De caritate in proximos.
Cap. IV.

EX hoc tam incenſo in Deū amore, egregia nimirum illa caritas in homines redundabat. quos quoniam pretioſo eiuſdem ſanguine redemptos, ac proinde cariſſimos illi ſciebat eſſe, quidquid in Deū non poterat nullius egentem rei, omne id, ipſius gratia in proximos conferebat. Vt primum è peccatorum cœno emerſit, confeſtim ad ceteros ex eodem cœno extrahendos incubuit. atq. ob id ipſum (vti ſupra dictum eſt) ingenti labore & incommodo litteris operam dedit: & in Societate inſtituenda nihil ſpectauit aliud, niſi vt errantes animos ad rectum ſalutis iter omni ratione reduceret. Barcinone, cum in grammaticæ ſtudio verſaretur, eodemq. tempore

pore

pore, animorum quoq. ſalutē acerrime procuraret; virginum quoddam collegium, cuius nomen conſulto reticeo, ſoluta admodum diſciplina, corruptisq. moribus, ad veterem ſanctimoniam ac ſobrietatē omni ſtudio reuocare nitebatur: ſuadebatq. illis præcipue frequentem vſum ſacræ Confeſſionis, & Euchariſtiæ. Quam ad rem, temporibus illis inſolitam, quo facilius eas adduceret, præire ipſemet illis palam decreuit, adhibito ad id Moyſe Puialto ſacerdote, quo ipſe ad confeſſiones vtebatur, ſpectatæ virtutis ac ſanctitatis viro. Igitur ex eius manu corpus Domini cum ſubinde ſumpſiſſet, feminis ex odęo ſpectantibus; tam præclaro exemplo & aſſiduis hortationibus incitatæ, pleræq. ad ſalutarem pænitentiā officiūque traductæ ſunt. quod nefarij quidā amatores vbi ſenſere, aditumq. ſibi ad optata flagitia magis in dies obſeptum videre; in extremam efferati rabiem, Ignatiū & Puialtum ex inſidijs adoriri conſtituunt: ac die quodam è templo redeūtem vtrumq. fuſtibus ita male acceperūt, vt Puialtus paulo poſt è vulnerum dolore ſit mortuus: Ignatius vero dies aliquot in lecto iacuerit. ſed vixdum receptis viribus, nec alterius nece, nec ſuo malo perterritus, ad inſtituta caritatis officia redijt alacer. cumq. eū vulgo monerent, ac per Deum obteſtarentur amici, ne denuo in capitis diſcrimen daret ſeſe: Quid mihi optatius, inquit ille, quàm pro Chriſto Domino, meisq. proximis emori? Pariſijs, amicum à turpi cuiuſdam feminæ conſuetudine fruſtra ſępe reuocare conatus, cuius ille flagitij cauſa vicum ſubinde petebat, non longe ab vrbe poſitum; deniq. egreſſus hominis & itinera diſſimulāter explorans, deterrendi eius conſilium tale commentus eſt. Stagnum erat propter viam qua tranſeundū erat illi de more; eo mature præuertens Ignatius, tempeſtate perfrigida ſeſe nudus aquis collo tenus immerſit; ibiq. ſalutares amico tetendit inſidias. nam vt appropinquantē

 aſpe-

aſpexit, Deum precatus vt ea res vtriq. feliciter eueniret, horribili repente in aduerſum intonuit voce: Quo, quo miſerrime properas?non intelligis in quanto verſere periculo? nonne intentũ in te diuinæ iuſtitiæ gladium vides?Perge porro, perge nefariam iſtam explere libidinem.Ego me hic tamdiu tua cauſa macerabo, quoad cæleſtes iras meo malo auertam abs te. At ille ſubita voce perculſus, atq. ad Ignatij aſpectum veluti deprehenſus, obſtupuit: demiratusq. caritatem viri, nec dubio pudore concepto, retulit pedem, & in poſterum Deo adiuuante ſeſe ab illa peſtifera familiaritate cõtinuit. Alius quidam Ignatij alumnus, præſtanti vir ingenio, magnos in virtute proceſſus effecerat, ac deinde (quæ humana fragilitas eſt)labore victus, dæmone ſolicitante, circumſpiciebat fugam.quod vbi ſenſit Ignatius, varijs ad eum retinendum hortationibus monitisq. incaſſum adhibitis, eo deniq. deſcendit, vt pro diſcipuli ſanitate totum triduum omni cibo potuq. abſtineret, precesq. cum lacrymis ad ſuperos funderet.qua pœna, tamquam remedio, languenti animo applicito;reſipuit ille, ſuumq. errorem gemebundus agnouit; ac deinde in ſuſcepto genere vitæ cum laude perſtitit. Pariſijs,vt antea dictum eſt, depoſita pecunia fraudatus à cõtubernali, ſic, vt ad ſeſe alendum ſtipem emẽdicare deinde cogeretur magno ſtudiorum detrimento;non modo iratus amico non eſt,verum etiam inſigni beneficio rependit iniuriam. Cum enim fraudator ille poſtea Hiſpaniam repetens, graui morbo ex itinere implicitus, Rhotomagi ſubſtitiſſet (quæ vrbs tridui ferme iter diſtat Lutetia) ingraueſcente valetudine paulatim ad omnium rerum inopiam eſt redactus,cũque, vt ignotus in alieno ſolo, ſpem nullam ſubſidij cerneret; licet præterita meminiſſet, ac præclare ſibi eſſet conſcius, quàm male de Ignatio meritus fuiſſet; tamen tantam opinionem de eximia viri bonitate conceperat,

vt non

vt non dubitauerit illum de ſuo caſu per litteras facere certiorem;& aliquid opis ab eo ſuppliciter petere. Tum Ignatius, quaſi hereditas aliqua ſibi obueniſſet, ſic alacer nulla interpoſita mora ſe in viam dat;Deum pro amici ſalute etiam atq. etiam obſecrans; quinetiam (quod longe mirabilius eſt) ad propitiandum illi numen, iter illud totum pedibus nullo prorſus cibo potuque,ingenti celeritate confecit. Vrbem ingreſſus,conquiſitum hominem amiciſſime inuiſit, affectum ſemianimemq. ſedulò miniſterio recreauit.atq. vbi morbo leuatus eſt, litteras ei commendatitias ad amicos in Hiſpaniam dedit; & mendicato ab ſe viatico inſtructum in nauem impoſuit, cum ille ſimul pudore gaudioq. confuſus, dextrã Ignatij tenens,Deum ſuperosq. omnes inuocaret ad gratiam illi pro ſe referendam;ſatisq. mirari non poſſet, ſeneſcẽte iam mundo,tantum caritatis exemplum in terris exiſtere. Per idem ſtudiorum tempus, tametſi multum de ſpirituali functione remiſerat, numquam tamen potuit ſe cõtinere quominus ereptum ex litterarijs occupationibus quotidie tempus aliquod in proximorũ ſalute cõſumeret. itaq. & condiſcipulos ad virtutem ac pietatem ex occaſione incitabat; & ex collatitia pecunia multorũ ſubleuabat inopiam; & ægrotos viſendo recreandoq. humaniſſime ſolabatur.In ijs cum ad quemdã adijſſet, graui & contagioſo vlcere laborantem; & miniſtrandi cauſa, vt fit, decumbentem ſubinde attrectaſſet; in diſceſſu metus Ignatium ſubijt, ne ex eo contactu dextra peſtilẽtiam cõtraxiſſet: quæ ſuſpicio cum ſolicitaret hominem vehemẽtius, eumq. ab huiuſmodi caritatis officio in poſterum auocaret; ille cognita fraude confeſtim in ſemetipſum exarſit;dextramq. in os identidem inſerẽs, increpuit vltro:Qui de vna manu tam anxius es,quid vniuerſo corpori facies? Atq. hac fortitudine & præſentem depulit metum,& ad eadem porro exſequẽda pietatis ope-

ra ſeſe vegetum atq. hilarē præſtitit. Atq. hanc ægrotos adiuuandi conſuetudinem non modo priuatus, vbicumq. terrarum fuit, verum etiam Societati Præpoſitus diligētiſſime tenuit. Nam è noſtris vt quiſq. in morbum inciderat, cuiuſlibet eſſet ordinis, ex templo acciri medicum imperabat, ac nihil prorſus omitti eorū, quæ is præſcripſiſſet, oppigneratis etiam, diuenditisque, ſi opus eſſet, lancibus, ſtragulíſque; & cetera ſupellectili. Sane, cum ex laicis adiutoribus quidam ſæua conflictaretur febri; ad eumq. refocillādum delicatiori cibo opus eſſet, quidquid nummulorum domi erat, denarios tres eam ynam in rem inſumi iuſſit. ac reſiſtenti pauliſper obſonatori, nihilq. præterea pecuniæ ad ceteros alendos ſupereſſe dicenti: Atqui nos quidem, inquit ille, valemus: arido pane contenti eſſe poterimus. atq. ita languenti coēptum obſonium eſt. Ipſos vero decumbētes inuiſebat ſubinde ipſemet, cōfirmans vnumquemq. verbis plane diuinis atq. cæleſtibus; dabatq. operam, vt omni depoſita ſolicitudine, ſuperioribus eſſe curæ ſe ſuamq. ſalutem, ſine vlla dubitatione ſentirent. Homines vel de ſe ipſo priuatim, vel de Societate communiter bene meritos diligentiſſime coluit, nullumq. in eos neq. viuos neque mortuos grati ac memoris animi officium prætermiſit. quippe non modo pro ipſorum ſalute Dominum per ſe ſuosq. precabatur aſsiduè; ſed etiam, dum viuerent, ſæpè domum veniebat ſalutandi cauſa, eoſdemq. adeuntes ad ſe quamquam alieno tempore, accipiebat in primis hilariter; deq. Societatis progreſſu, ac rebus præſertim Indicis, quarum ipſa longinquitas habet delectationem, pergebat amiciſsime facere certiores: atq. etiam, cum opus eſſet, quibus rebus poterat, benigne adiuuabat. Hieronymo quidem Arzio, Hiſpano doctori (qui cum erat ei magna neceſsitudo) non modo grauiter ægrotanti frequens adfuit ipſemet, ſed etiam fidelibus famulis deſtituto,

tuto, probos & induſtrios è Societate viros miniſtrandi gratia ſubmiſit. Andreas Lipomanus patricius Venetus, quem Trinitatis Priorem appellabant, vir non pietate minus, quàm genere nobilis, Collegio noſtrorum hominum conſtituendo Patauij, opimum ſacerdotiũ eiuſdem vrbis addixerat, dimidia tantum parte vectigalium, ſibi quoad viueret reſeruata. At vero Ignatius, ne ſe vinci pateretur officio; patentibus litteris eum vltro perpetuum ſacerdotij adminiſtratorem declarauit; neq. è vectigalibus attigit quidquam, niſi quod ab ipſo Priore quotannis ad paucos è noſtris alendos per eleemoſynam præberetur. quinetiam eius fratris filio pẽſionem decreuit annuam aureorum ad quadringentos: quam tamen bonus ille Prior nequaquam admiſit. ac ceteros item, quorum beneficijs prouocatus eſſet, eximio quodam ſtudio & obſeruantia proſequutus eſt.

Manſuetudo eiuſdem, & comitas. Cap. V.

AB omni faſtu & moribus imperioſis vehementer abhorruit. veſtigium in eo contumaciæ cerneres nullum. &, quod difficillimum eſt, lenitatẽ ita cum grauitate miſcebat, vt neq. facilitas de auctoritate, neq. ſeueritas quidquã de ſuauitate detraheret. Pariſijs per iocum inuitatus à nobili quodam, vellet ne trudiculis ludere (quibus in oblonga menſa per anguſtum fornicem, eburnea pila traijcitur) Ego vero ludã, inquit Ignatius. At enim qua ſponſione, ſubijcit ille, qui pecunia careas? Tum Ignatius: Hac ſponſione, reſpondit, vt certo vtique dierum numero tibi deſeruiam: verumtamen, arbitratu tuo, ſi viceris tu; meo, ſi ſuperior ipſe diſceſſero. Cum ea conditio placuiſſet: Age ſane. in certamen deſcenditur. cumq.

cumq. nihil minus calleret Ignatius, diuinitus factum eſt, vt in ſingulos omnino traiectus victor euaderet: ſubinde exclamante aduerſario, ſe merito plecti, qui Ignatium prouocaſſet: ſeq. diuinum iudicium prorſus agnoſcere. Peracto deinde certamine, victum victor ab inanibus curis & occupationibus, in aliquot dies abductum, è ſponſione, ſpiritualibus exercitationibus diligenter excoluit: torpentemq. ſitu ac delicijs animum ipſius, ad ſalutarem Dei metum, æternæq. vitæ cogitationem excitauit. Venetijs Patauium pedibus cum iter haberet, domeſtica, eaq. admodũ attrita lacerna ob inopiam indutus, Iacobo Laine comite; pecuarius quidam puer, qui à via non longe armenta paſcebat, conſpectis eminus peregrinis, ad eos repente propius aduolat; habitusq. fortaſſe nouitate permotus, defixis procaciter in Ignatium oculis, cachinnos tollere, eidemq. licentius cœpit illudere. cumq. Ignatius vultu placido ſubſtitiſſet; cõuerſus ad eum comes: Quin, ait, acceleras gradum pater, teque iſtius pueri petulantiæ ſubtrahis? Immo vero, inquit ille, cur puerum oblata ſibi præter ſpem hac tanta oblectatione fraudemus? Itaq. conſulto etiam diutius hæſit in ijſdem veſtigijs; ac ſe curioſius intuendum ridendumq. affatim proteruo adoleſcentulo præbuit: plus nimirum ex hoc qualicumq. ſui contemptu ac ludibrio hauriens voluptatis, quàm alij ex vulgi plauſu fauſtaq. acclamatione percipiunt. Atq. hunc manſuetudinis tenorem diligenter in omni vita ſeruauit: ac ſatis cõſtat, annis ipſis triginta, quibus Chriſtum ſequutus eſt, neminẽ prorſus ab eo fuiſſe non modo contumelioſe tractatum, ſed ne appellatum quidem acerbius. Si quid præciperet; roganti erat propior quàm iubenti. Alloquendi vero eius cauſa, nihil erat neceſſe tempus opportunum, aut molles captare aditus: qualibet adijſſes hora, ſiue corpore melius haberet, ſiue deterius, proſperis æque atq. aduerſis

in re-

in rebus,& accipiebat benigne, & patienter ad finem vſque ſine interpellatione audiebat. ac nullũ quamuis infimæ ſortis hominem ſtare coram ſe, nedum aperto capite patiebatur eſſe.nec modo ex deſtinato congreſſu, verum etiam ex occurſu fortuito, fratres ita lętis intuebatur oculis, vt vel ex hoc, inſitã animo in omnes beneuolentiam ſatis oſtenderet. Amicos præterea,tum domeſticos,tum externos interdum ad prãdium aut cœnam,ſiue vt appellabat ipſe, ad pænitentiam inuitabat; nec repudiabat ſi quis vltro ſe offerret:quinetiam interuenientes cœnæ,vel in ipſo iam exitu, nihilominus iubebat accumbere;& fruſtula panis ipſe carpendo, & ſimulanda appetentia, conuiuium conſulto extrahebat, quoad nouiſſimus quiſque ſine rubore aut ſolicitudine, per otium abſolueret. Si quis ab eo quidpiam, ſibi alijsve peteret; vel dabat hilare, verbis etiam, quod aiunt, munus exornans;vel ſi abnueret,cauſas afferebat eiuſmodi;vt ille ſeſe contemptum nullo modo exiſtimare poſſet. ac tãta ipſius erat in eo genere vel efficacitas vel ſuauitas, vt qui ad eum legati à quopiã venerant,cum id quod volebant, minime impetraſſent, Ignatij rationibus interdum ita victi pacatiq. diſcederẽt,vt vltro ipſi mutata ratione,apud eos à quibus miſſi fuerant, ipſius cauſam pertinaciſsime tuerentur.

Grauitas eiuſdem, & in cuſtodia diſciplinæ ſeueritas. Cap. VI.

AB hac porro comitate,quemadmodum auſteritas, ſic etiam leuitas omnis aberat & ineptiæ.Ita enim compoſitus fuit moribus,vt nec manum,vel oculũ,membrũve aliquod ſine cauſa & ratione moueret; & in ſtatu, inceſſu,accubatione, ſeſsione, decorum teneret. Iam in loquen-

loquendo fuit adeo conſideratus & parcus, vt nullũ plane verbum niſi conſulto ac meditato proferret.neq. figuris vel amplificationibus vtebatur,ſed rei geſtæ ſeriem,& rationum momenta ſine fuco exponebat.qua ſimplicitate plus valebat in perſuadendo, quàm alij calamiſtris & lenocinijs.De ſe ipſo,deq. ſuis rebus,niſi neceſsitas cogeret,vel Dei gloria poſtularet, nihil dicebat vmquam. ab aliorum vero factis dictisve exquirẽdis, niſi ad ſuam curam ſpectarent, omnino abſtinebat. Conſueuerat etiam eos reprehendere qui de ſoluta Eccleſiæ diſciplina, deq. emendandis Principum moribus temere diſputarent: quam tentationem ſe fugaſſe dicebat conſideratione extremi iudicij, & eorũ quæ tali tempore à ſemetipſo proprie exigẽda forent.quæ ſi pro ſe quisq. reputaret, haud ita facile homines in aliorum vitam inquiſituros. Denique tãta inerat in eius ſermone prouiſio, tarditasq. longo vſu parta, vt cum biliosus ac præferuidus eſſet natura,pituitoſus ob id ipſum ac lentus haberetur à medicis. Atq. hi mores, cum admirabili vitæ ſanctitate coniuncti,incredibile eſt, quantum illi conciliarent venerationis. nam vt quisq. intimus erat Ignatio, ita ſuſpiciebat eum maxime. Ludouicum quidem Conſaluum Luſitanum,qui domus Romanæ miniſter aliquandiu vixit,magno rerum vſu, magna prudentia virum, dicere ſolitum accepimus: antequam cum Ignatio coram egiſſet, præclare ſeſe vtiq. de illo exiſtimare ſolitum,qui tali Societati præeſſet.at vero,poſtquam ipſo familiariter vſus eſt; Societatem magnifacere cœpiſſe, quam Deus tali præſide ac moderatore donaſſet. Iacobus vero Laines, qui proximus ab illo Societatis gubernacula tenuit, ceterique Patres, quamuis humaniſsime cũ illis Ignatius ageret,tamen eximiam viri virtutem ita reuerebãtur, vt bene moratos vel parenti liberos, vel magiſtro diſcipulos, adſtare diceres.Quod ſi quando(quod tamen perraro fiebat)

bat)rei neceſſitate coactus,vultum indueret ſeueriorem, & aliquem increparet aſperius; tanta erat vis, pondusq. verborũ, vt cõtra ne hiſcere quidem auderet quiſquam. idq. præſertim in cauſa viri cuiuſdam inſignis apparuit; qui cum turbulentior eſſet, quàm vt eum diutius ferri oporteret;cumq. eius animum Ignatius blandis monitis præceptiſq. nequidquam ſanare tentaſſet; ad extremum oratione conuerſa, diuinam teſtatus iuſtitiam, ac cæleſtis iræ minas intentans, tantum ardorem ſpiritus præ ſe tulit, ipſi vt parietes tectaq. non dubio motu nutare & & concuti viderentur. quo terrore perculſi qui aderant, illico procumbentes,Dei pacem precibus ac votis expoſcere.ipſe vero qui accuſabatur,exanimis ad pedes Ignatij ſeſe confeſtim abiecit,ac ſupplex confuſa voce, culpæ veniam petijt, ſeq. poſthac in officio fore pollicitus eſt. Cõtinebat autem in diſciplina,cum ceteros omnes, tum eos maxime qui vel inſigni eruditione, vel generis nobilitate præſtarent:quippe quorum dicta factave ad exemplum in omnes partes valeant plurimum.Otium vero,vt omnium vitiorum fomitem ac ſeminariũ, in primis oderat:itaq. duos treſve rei familiaris adiutores,cum ad ianuam alieno tempore confabulãtes è ſuperiore loco aſpexiſſet,illico iuſſit aceruum lapidum in proximo ſitum, in ſummam ædium contignationem ſine cunctatione transferre.eoſdem tertio poſt menſe cum ibidem iterum otiantes animaduertiſſet,illam ipſam lapidũ congeriem, vt in eumdem locum referrent,vnde aſportauerant, imperauit.amice inſuper admonens, nihil in Dei famulatu periculoſius eſſe deſidia. Cum quemdam in tradito ſibi munere valde remiſſum atq. oſcitantem inueniſſet; quæſiuit ex eo, cui nam in tali miniſterio daret operam, Deo ne,an hominibus?cum ille ſe Deo vtiq. deſeruire dixiſſet: Plectêris igitur,inquit Ignatius; nam in rebus humanis minus accurate verſanti, iure forſan ignouerit

quiſpiam; at immortali Deo miniſtrari negligenter, id vero nullo pacto ferendum eſt. Spectaculis publicis, quamuis alioqui licitis, vel etiam ſacris, adeſſe noſtros non ita facile permittebat. quòd ſi qui, facta poteſtate, ſe ad ea conferrent; eos etiam atq. etiam iubebat, ſine vllo arrogãtiæ ſeu leuitatis indicio modeſtiam ac ſubmiſsionem tenere; cedere omnibus; & infimum ſemper locum (niſi aliter à circumſtantibus cogerẽtur) eligere. Cum è Romano ab ſe nuper inſtituto Collegio, adoleſcentes quoſdam ſolutius in publico ambulantes vidiſſet; caſtigandos curauit palam, hortandosq. graui oratione, vt quem haberent inſitum animis pudorẽ ac verecundiam, cum externo item corporis habitu præ ſe ferrẽt: & quoniam Apoſtolo teſte ſpectaculum facti eſſent omnibus, cauerent etiam atq. etiam, ñe ſuperuacanea locutione, curioſo oculorum obtutu, aliove incondito geſtu, motuve corporis quemquam offenderent; præſertim cum eo de genere toto, multa cum precatione, lacrymisq. conſcripta pulcherrima ipſe præcepta paulo ante edidiſſet. Nihil noui moris in Societatẽ induci ſe inſcio eſt paſſus; principijsq. vigilanter & àcriter obſtitit: quippe qui exempli vim noſſet, & rerum incrementa fallẽtia. Quoſdam, qui ad vineam iniuſſu luderant pila, laicum etiam ſapone manus lauãtem, haud impune abire permiſit. ſeditioſos vero, & alienę laudis obtrectatores, & rerum nouarum cupidos, non diu tulit: ſed omnia expertus, quę ad reuocandam dubiam indolem, & peiore loco poſitam facere viderentur; ſi parum proficeret, ad extremum è Societate pellebat. nec vmquam carcerem compedesve in Societatis mores induci permiſit, negans, qui vinclis cõſtringendi forent, eoſdem eſſe ad noſtrum inſtitutum idoneos. itaq. cuſtodiæ loco ianuam oſtentare conſueuerat. acciditq. aliquando, vt iuſta de cauſa cómplures adoleſcentes exauctoratos vna dimiſerit. atq. huiuſmodi fere

(quod

(quod ſilentio prætereundum non eſt) è Societate pulſi homines, exitialem exitum ſortiti ſunt, ſatisq. conſtat, alios inter ſymphoniam laſciue ſaltantes repente occidiſſe, alios contracta rixa interfectos, alios deniq. alio miſerabilis leti genere perijſſe. In puniendo autem id ſequebatur in primis, vt noxæ reſponderet animaduerſio,& in ſuo quiſq. vitio plecteretur: ſuperuacanea verba ſilentio; ignauiam labore;honoris cupiditatem ignominia lueret. ac ferme animaduerſionum Ignatij genus erat illud: circulum humi deſcribere, ex quo noxij ne iniuſſu excederent: colloquijs certorum hominum nominatim interdicere; verberationes ad præfinitum temporis ſpatium iniungere,& alia eiuſmodi. Noxas autem leuiores & quotidianas intelligo;cuiuſmodi in homines etiam ſtudioſos perfectionis cadunt:nam grauiores Ignatius minime toleraſſet.Solebat etiam ſontibus,ad humilem menſam in triclinio accumbentibus, obiurgatorem inducere,infimę plerumq. conditionis hominem,ſed ingenioſum & acrem;qui cunctis audientibus, vitia reorũ increparet, exprobraretq. religionis annos,& negligentiam: idemq. ceteros carptim nec opinãtes repente perſtringeret;nimirum edomandæ ſuperbiæ cauſa,mentisq. è pigritiæ veterno excitandę.Sed qui deliquerant,priuſquam ex conſuetudine punirentur, quàm leniſſime operam dabat,vt ſuam ipſi culpam agnoſcerẽt; atq. vltro ſibimet mulctam irrogarent:quæ tamen ſi grauior videretur,confeſſione contentus, ita moderabatur, vt multum ſæpe de acerbitate minueret.

Eiuſdem animi ſubmiſsio, & quid de virtute Obedientiæ ſenſerit.

Cap. VII.

NEgabat,ſuo quidem iudicio,quemquam probe in-

telligere quàm vehementer in ſe quiſq. diuinæ bonitatis operationem impediat: quantave illius beneficia & dona per ſocordiam ignauiamq. corrumpat. quo crimine ſeſe accuſabat in primis. atq. ita de ſuis rebus demiſſe & humiliter ſentiebat, vt ſe mortalium omnium infimũ, & opis diuinæ maxime egentem putaret: ſibiq. ceteros omnes ad virtutẽ pietatemq. & exẽplo & incitamẽto ſa teretur eſſe. Priuatę vero vitæ quãto deſiderio teneretur, & initio declarauit in recuſando magiſtratu; & deinde, cũ vt redigeretur in ordinem, aliusq. ſibi ſuccederet, omni ope cõtendit. quod tametſi conſequutus nõ eſt; tamen obedientiæ ſtudium quibuſcumq. rebus potuit, ſemper oſtendit. Romano quidem Pontifici, cuius in verba præcipuo ſacramento iurauerat, ita erat præſto, vt ad ipſius nutum ſeſe paratum exhiberet, confecta iam ætate, vnius baculi adminiculo, pedibus quocumq. opus eſſet, peregre proficiſci, vel etiam nauigium aſcendere plane exarmatum, ſeq. eodem Pontifice iubente, mari ventisq. ſine vlla dubitatione committere. Quem ipſius animum vir quidam primarius cum haud ſatis probaret, & in eiuſmodi re conſilium prudentiamq. requireret; prudẽtiam quidem, non obedientis, verum imperantis eſſe reſpondit Ignatius. Et ſane, cum in Societate noſtra virtutem hanc ceteris omnibus anteferret; tũ nihil huic laudi tam contrarium dicebat eſſe, quàm in ſuperiorum iuſſis & conſilio examinando moram, vel potius arrogantiam. negabatq. obedientis nomine dignum haberi oportere, qui legitimo ſuperiori non cum voluntate iudiciũ quoque ſubmitteret. Id enim demum eſſe Deo gratiſsimum holocauſtũ, cum omnes animi vires, ac præſertim intelligentia & mens, quæ ſummum in homine obtinẽt locũ, in obſequium Chriſti cogũtur. qui vero inuiti ac diſſentientes, actu exteriore dumtaxat, iuſſa præpoſitorum exſequerentur; hos inter viliſſima mancipia, vel pecudes

potius

potius numerandos aiebat. Exſtat eius epiſtola ad ſocios Luſitanos in hanc ſentẽtiam ſcripta, (qua nihil ego quidem in eo genere vidi ſubtilius) quam qui accurate perlegerit, facile intelliget, quàm iure Ignatius tãtum huic vni mentis & rationis obſequio tribuendum putarit. Quinetiam in ſermone quotidiano ſæpiſſime vſurpare conſueuerat; qui ad ſuperioris nutum, voluntatis propẽſionem ſolummodo, non etiam iudicij conſenſionem accommodarent; eos altero tantum pede intra religionis ſepta verſari. Neq. vero eiuſmodi præcepta verbis tantũ explicabat ille, ſed, quantum ei res & perſona concederet, etiam factis. Medico quidem, quoties ægrotaret, ita ſe dicto audientem præbebat, vt eius monita pro oraculis duceret, ac quodammodo prudentiam penitus exuiſſe, & omnem ſuæ ſalutis curam & ſolicitudinem in eumdem proiecisse videretur. Cum ſtomacho grauiſſime laboraret aliquãdo, ex nimio videlicet hepatis calore, vt ſupra diximus; adhibitus medicus, quo domus eo tempore vtebatur adoleſcente nec peritiſsimo; frigidæ corporis cõſtitutioni cauſam illico tribuit. nec mora. quidquid excogitare potuit ad corpus & præcordia calefacienda, præſcripſit. ac primũ feneſtras, foreſq. cubiculi, ne quid afflaret auræ, obſerari diligenter iuſſit; deinde languentem multa ſub veſte continere ſeſe; poſtremo quàm calidiſsimo cibatu, & exiguo mero, ſed quàm auſteriſsimo refici. quæ omnia Ignatius licet ſibi, non leuibus argumentis, minime accommodata ſentiret, ac medicum ipſum nec litteratiſsimũ, neq. exercitatiſſimum ſciret eſſe; tamen, ne cum extremo quidẽ vitæ periculo, contra eius edicta nihil vmquam effatus eſt. Aeſtas erat ſumma: calores, vt in Vrbe, maximi: ingenti ſtromatum pondere premebatur Ignatius: manabat è membris omnibus tanta ſudoris copia, vt culcitræ ac veſtes maderent; ac nihilominus ex præcepto ſe intra calida fomenta cohibebat

ægrotus

ægrotus. ardebat ſiti; nihil omnino poſcebat: diſcruciabatur doloribus acerbiſsimis, nullam edebat vocem; linquebatur animo interdum, neq. tamen ſignificabat; deniq. peruerſa curatione eo adductus eſt, vt cum vltimum ſibi diſcrimen adeſſe intelligeret, Societatis adminiſtratione Patribus delegata, aditu cubiculi domeſticos prohiberet omnes, vno excepto valetudinarij curatore: atq. id demum exſtitit ſignum, deſperata iam valetudine, ſe ad vitæ exitum comparantis. Itaq. Patres in re tam ſubita conſilio habito, cum non deeſſent qui medici præſertim iunioris placita reprehenderent; Alexandrum Petronium, ætate prouecta virum, & medicæ artis laude præſtantem, extemplo acciri iubent. Is vt inſpexit Ignatium, genusq. & ordinem adhibitæ medicinæ cognouit; per ſummam indignationem vociferatur, hominem calore necatum eſſe: pandi confeſtim feneſtras & oſtia; leuari ſtragulis lectum; frigidæ hauſtus affatim dari æſtuanti imperat: quæ res prioris medici inſcitiā plane coarguit; ſiquidem refrigerato hepate, ventriculi tormina quieuere; & obedientiæ meritis Pater auctus, priſtinam inſuper valetudinem breui recepit. Rurſus, cum ieiunia cineralia, ſeu Quadrageſimam quamuis affecto corpuſculo perſeueranter nihilominus obſeruaſſet; ipſa deniq. feria quarta ſanctioris hebdomadæ, febri correptus eſt; nec dubitauit idem Alexander, quin totum id ex imbecillitate nimia proueniret; quo circa pulli gallinacei eſum ad veſperam illi præſcripſit, abijtq. admodum incertus animi, vtrum Ignatius tali tempore iuſſa facturus eſſet. redit deinde poſtridie, quæritq. ſolicitus, num ſe refecerit pullo. cum annuiſſet Ignatius: Fatebor, inquit Alexāder, ingenue id quod res eſt. Complures non cuſtodita ſolemni abſtinentia, nihilominus hoc triduo in morbum incidere. quibus ego cum accerſitus, carnium cibatum indixerim, vix ægreq. ab ijs impetraui, vt obtemperarent. propterea

pterea quòd per hos dies carnibus veſci, nimis graue pia culum ducerent. tu contra, peracto iam pæne curriculo, ad ipſas metas meo monitu non recuſaſti deſiſtere. hoc ego, Pater, ſatis mirari non poſſum. Ad ea Ignatius ſerena fronte, quæ animi tranquillitatem indicaret: Atqui obediendum eſt, inquit. nec plura in eam ſententiam effatus eſt. quo reſponſo mirifice delectatus Alexander, & ſanctitatem viri magis magisq. ſuſpiciens, totam rei geſtæ ſeriem ipſemet mihi deinde narrauit. Atq. ad ſapientem hanc ſanctamq. ſtultitiam cæcæ, vt ipſe appellabat, obedientiæ; ſuos, vt eſſent ad ſubita ac ſeria promptiores, interdum fictis etiam in rebus erudiebat. Sacerdos quidam, edito iam ſigno, paratus ad ſacrificium, & calicem tenens, cum è veſtiario pedem efferret; per nuntium ab Ignatio qui totam rem è propinquo obſeruabat, repente iubetur, ſacro depoſito ornatu, pallium ſumere prodeundi cauſa. Paruit ille ſine tergiuerſatione, ac palliatus Patri confeſtim apparuit. Tum Ignatius quærit ex homine; ſit ne ægre paſſus, in procinctu iam ad immolandum, ſubito ſe iuberi ſacra deponere veſtimenta, remque diuinam omittere? Cum ille, ſe, ne tantulum quidem eſſe commotum affirmaret: Atqui me, ſcito (inquit Ignatius) non quo te in præſentia opus habeam, ſed periclitandi tui obſequij gratia id feciſſe de induſtria. & ſic habeto; plus te ſacrificio deſerendo eſſe meritum, quàm ſi id ipſum, vt deſtinaueras, illico peregiſſes: nam & ſi altaris myſterium tanti apud Deum eſt, quanti profecto eſt; tamen, vt ſcriptum legimus, melior eſt obedientia quàm victimę. Quemdam etiam, cum maxime confeſſionem nobilis cuiuſdam exciperet, conſulto vocari ad ſe iuſſit. cum ille ſe peracto myſterio mox affuturum dixiſſet; acceſſit eum denuo: at ipſe nihilominus confitentis rogatu hæſit paululum. ac venienti demum Ignatius: Ita ne vero? iterum, inquit, euocandus es? Et grauioribus verbis ac

cepit

cepit hominem; non quo illius tum quidē opera egeret; ſed obſeruantiam & agilitatem experiri voluerat. Sic enim aiebat;cupere ſe,quemadmodum ceterę Deo dicatæ familiæ,ex inſtituto aliæ paupertatem, aliæ ſilētium, aliæ pſalmodiam,aliæ deniq. aliud præcipuo ſtudio colerent;ſic in Societate nihil haberi prius aut potius alacritate amoreq. parendi; & maxime proprium inſigne noſtrorum hominum eſſe Obedientiam;quippe quæ, diuo Gregorio teſte,virtus vna,ceteras omnes animo virtutes inſerat,inſertasq. cuſtodiat.Hiſce ergo artibus,& huiuſmodi, ſubinde alumnos exercere conſueuit; vt ad quamlibet præfecti vocem,aut ſignificationē parati,vel inchoatum apicem in ſcribendo relinquerent; ſeq. expeditos vbi vbi opus eſſet,illico ſiſterent.

Paupertas eius, & caſtimonia.
Cap. VIII.

VOluntariam paupertatē (quam ille religionis murum appellabat) ad extremum vſq. conſtantiſsime coluit;nec modo ipſe proprium habuit nihil,ſed ne alios quidem,quamuis genere nobiles, ac delicijs olim aſſuetos,quidquam habere permiſit.quinetiam quemquam è profeſſa domo apud Germanicum, Romanumve Collegium, niſi admodum raro & iuſta de cauſa prohibuit veſci: quo nimirum,ſi opus eſſet,iurare verius poſſet, nihil omnino ad ipſam domū ex Collegiorum fructibus perueniſſe. Pauperem autem ſpiritu eum ſibi deniq. aiebat videri,qui erga ea quibus vteretur, ſic eſſet affectus animo, vt inſtar ſtatuæ cuiuſdam videretur eſſe, quæ nullo pacto reſiſtit recuſatve,quominus omni quamuis pretioſo amictu & ornatu confeſtim exuatur. Caſtitatis vero laudem Dei beneficio tantam adeptus eſt, vt ex quo

dic

die ſeſe in beatæ Virginis fidem ac patrocinium contulit voto; nullam, vt initio dictum eſt, deinde quamuis præferuidus natura, carnis tyrannidem ſenſerit. Porro in Societate nobiliſſimã hanc virtutem tanto ſtudio cuſtodiri volebat, vt nihil omnino neq. in dictis neq. in factis laſciuum aut petulans appareret: ac quoad fieri poſſet, noſtri cæleſtem vitam in terris agerent, ab omni corporis contagione ſeiuncti. Quinetiam in ſcholis Terentiũ explicari (ni perpurgatus eſſet) quamquam optimum Latinitatis auctorem, & Romanæ comœdiæ principem, vetuit nominatim; quòd eum videlicet parum verecũdum ac parum pudicum arbitraretur. Noluit igitur ea lectione puerorum animos imbui; ne plus moribus noceret, quàm prodeſſet ingenijs. ex quo facile exiſtimari poteſt, in ceteris rebus quàm acer & vigilans cuſtos pudicitiæ fuerit.

Aequitas animi, & conſtantia eiuſdem. Cap. IX.

ADuerſus ea quæ videntur acerba, & contra omnes varietates quæ in vita verſantur, animo fuit ſemper ita præſenti, vt numquam vel à ſtatu naturæ, vel à religioſi dignitate diſcederet. Romæ cum apud nobiles quoſdam, vt ſolebat, de rebus diuinis familiariter ageret, inſtituto iam ſermone, trepidus ab domo nuntius ei repente in aurem inſuſurrat, lictores in domeſticam ſupellectilem à creditoribus immiſſos, cuncta miſcere & euertere: vix ab eis impetratum ſuſtinerent tantiſper dum ipſe tota de re certior fieret. His auditis Ignatius: Bene habet, inquit: & inchoatam diſputationem admirabili tranquillitate animi abſoluit. Quærentibus dein amicis quid ſubitæ rei accidiſſet: Noſter, inquit, œconomus ad neceſ-

ſariam ædificationem ære alieno contracto,in præſentia ſoluendo non eſt. impatientes moræ creditores ad auferenda pignora miniſterium forenſe miſerunt. ij perturbare dicuntur omnia:ſed me res non mouet.nam ſtrata ſi abſtulerint,humi pro noſtra paupertate cubabimus. vnũ vereor,ne inter tumultum,commẽtarij de religione pereant,magna cura & labore confecti.hos ego ſane velim ſaluos:cetera negligo. Tum ij qui aderant,Patris patiẽtiam admirati,facinus indignum exclamãt; domum noſtram aduolant;prædesq. pro Ignatio facti,ſatellitũ proteruitatem magno conuicio cohibẽt. neq. ea res cuiquã amicorum fraudi fuit: ſi quidem aureis ducentis ab Hiſpano doctore,cuius modo meminimus,Hieronymo Arzio, & quidẽ quid accidiſſet ignaro,poſtera die ſubmiſſis,nullo ipſorum incommodo æs alienum eſt perſolutũ. Suſcepta negotia in finem vſq. perſeueranter vrgebat; neq. vero,quos ſibi ſocios expeditionũ aſſumpſerat, torpere patiebatur.Vbi neceſſarium iter;vel quid aliud grauioris momenti deſtinaſſet in diem certam, præſertim ſi poſtularet occaſio, nulla vi tempeſtatis, aut alia quauis difficultate deterrebatur,quominus ad conſtitutum tempus cogitata perficeret. In adeundis principibus viris, quod ille neceſſario & ſæpe faciebat; cunctas aulæ moleſtias, & indignitatem, & aulicorum contumaciam deliciasq. vorabat alacritate mirabili. acciditq. aliquãdo, vt aditu excluſus, commodam admiſsionem horas ipſas quattuordecim ieiunus obſederit. Si quid,re bene perſpecta, conſiliarijs etiam adhibitis,decreuiſſet; haud ita facile ſe ab eo deduci patiebatur. Ad Eccleſiaſticã diſciplinam pro ſua parte adiuuandam,ſtatuerat ne quis ex alijs Ordinibus transfuga, quamuis eruditione, aut eloquentia,aut alia qualibet laude clarus, in Societatẽ admitteretur.Obtulere ſe multi;nec prece, nec gratia vmquam adductus eſt, vt quemquam reciperet. quinetiam
ſi quis

ſi quis per noſtrorum imprudentiam irrepſerat, qui vel diem vnum in alienis caſtris fuiſſet, contra nitentibus interdum aduenæ propinquis, amicisq. gratioſis, remittebat ad priſtina ſigna, vel ſi minus pareret, certe è Societate pellebat: ne ceteri nimirum Ordines de nobis conqueri poſſent; aut Societas quaſi quoddam perfugium deſertoribus eſſe putaretur. Neq. minorem animi fortitudinem prǽſtitit in ijs tuendis, quos, probato ipſorum ſpiritu & vocatione, in Societatem adſcripſiſſet. quorũ conſtantia cum à parentibus (vt fit) per ampliſſimos etiam viros acerrime interdum oppugnaretur; Ignatius, vbi opus fuit, coram ſummo ipſo Pōtifice, ſuorum cauſam contra opes & gratiam, diuino fretus auxilio, ſine vlla dubitatione metuve, non ſolũ defendit, ſed etiam obtinuit. Itaque principes etiam viros Iulius III. Pontifex maximus ſeſtiue admonebat, ne cum Ignatio contenderent; vtique ni vellent è certamine victi diſcedere. Cum lege cauiſſet, ne quis è noſtris vel exſequiarum, vel ſacrificij, vel cuiuſpiam omnino miniſterij nomine pecuniam aut eleemoſynam vllam acciperet, nedum cogeret; eam ipſe legẽ diligenter ſanctéq. in omni vita ſeruauit; neq. commiſit vnquam, vt fidem ſuam, in rebus præſertim ſacris, temere obligaret; vel (quod vitandum eſt maxime) ſpecie pietatis quæſtum facere videretur. quo in genere illud inſigne memorant. Grauiter ægrotabat ætate iam deuexa, idem Hieronymus Arzius. ad hunc, viſendi cauſa (fuit enim in colendis amicitijs diligentiſſimus) cum veniſſet Ignatius, hominemq. benigno & ſpirituali alloquio recreare conatus eſſet; ille de futura vita ſolicitus, aureos ducentos ad piacularia ſacra pro ſe facienda ſudario inuolutos inſtitit Ignatio obtrudere. quos cum obfirmato animo reieciſſet Pater, quòd diceret ſe alieno periculo doctum, ab huiuſmodi conuentis iampridem abſtinere, neq. plus oneris velle ſuſcipere, quàm quantum præſta-

 re cum

re cum fide poſſet; admiratus ille ſanctimoniam & integritatem viri, eam ipſam ſummam paulo poſt ad eumdẽ ſine vlla conditione tranſmiſit. Tum Ignatius ſponte cõplures hoſtias ad expianda amici peccata decreuit; neq. in officij & caritatis certamine vinci ſe ab laico paſſus eſt. Pacem & concordiam (quoad officium & Dei gloria pateretur) non modo cum ſuis, verumetiam cum alienis omni cura ſtudioq. retinuit ſemper; & cauit, ne, aut per ſe, aut per ſuos facto dictove quemquam offenderet. Cum Martinus Olauius, qui Collegio Romano annos aliquot magna cum laude præfuit, excellenti vir ingenio doctrinaque, theſes aliquot de more propoſuiſſet, in quibus erat caput de Immaculato, vt appellant, Conceptu beatæ Virginis; licet ea de re Ignatius pro ſua egregia in Deum & Virginem pietate minime dubitaret; tamen ne Fratres Dominicani qui ad diſputationem inuitabantur, id ægre ferrent, ſeq. nominatim prouocari putarent, (contrariam enim ſententiam auctore D. Thoma tuentur eorum pleriq.) eam theſem, quamquam ingemiſcente Olauio, induci tolliq. omnino imperauit. Anno Chriſti nati M.D.LIII. cum Societas in Hiſpania, Deo adiuuante, maiorem in modum creſceret; grauia in noſtros crimina repente conficta ab iniquis, & Exercitiorũ ſpiritualium præcipue liber in ſuſpicionem apud ſacros Inquiſitores magno apparatu artificioq. vocatus eſt. quo nuntio Romam allato, multi auctores Ignatio fuere, vt ſe ſuosq. omni ope tueretur; accuſatorum calumnias & improbitatem in tanto præſertim ſuæ exiſtimationis ac famæ periculo redargueret. At ille conſcientiæ teſtimonio ac Dei bonitate ſubnixus, nihil extimuit, remq. totam ſine vllo tumultu magiſtratibus cognoſcendam reliquit. quorum opera, & veritas breui patuit omnibus, & ex eo tempore Societas in ijſdem prouincijs feliciores in dies habuit progreſſus. Nec minor anno inſequente in no-

ſtros

ſtros qui in Gallia verſabantur, procella deſæuijt. Siquidem graui ab aliquot illuſtribus Theologiæ doctoribus, decreto propoſito, vſq. adeo lacerata ac tantam in inuidiam adducta Societas eſt, vt eam non modo profanum vulgus, verumetiam concionatores ipſi quotidianis probris & conuicijs è ſuperiore loco proſcinderent. Ei decreto criminibusq. ſcripto refutandis cum ſe aliquot è noſtris Ignatio paratos offerrent; ac res indigna, minimeq. toleranda cunctis videretur eſſe; verbis ex Euangelio deſumptis Ignatius: Pacem, inquit, do vobis, pacem meam relinquo vobis: neq. certamen cum aduerſarijs vllo pacto ſuſcipi eſt paſſus; quòd diceret, proculdubio fore, vt ipſa dies & noſtrorum innocētiam ſatis probaret, & inimicorum cogitationes & cōſilia frangeret. Id quod non ita multo poſt, Dei beneficio eſt factū: nam & accuſatio tota breui cōſenuit, & ipſis criminationibus illuſtrata Societas radices in ijs regionibus egit altiores. Admirabilem vero facilitatem, vel potius animi altitudinem Romæ oſtendit Pater in acerbiſſimis vicini cuiuſdam iniurijs perferēdis. namq. is, vt noſtros in proximam ſibi domum, quæ Petri Codatij fuerat, immigraſſe cognouit; cū Ignatiū ſociosque, vt alij multi, ſine cauſa peſſime odiſſet; vna re valde lætatus eſt, quòd vendendi ſuas ædes, quippe noſtris valde opportunas, & conficiendæ pecuniæ præclaram ſibi occaſionem oblatam putaret. Ergo, vt peregrinum ad conditiones quamlibet iniquas cogeret, varijs artibus patientiam hominis exercere conſtituit. ac primum in atrij cuiuſdam interiacentis, quod finibus noſtris contineri conſtabat, poſſeſſionem impudenter inuaſit: neq. tamen Ignatius eam rem iudicio perſecutus eſt. In id atrium deinde pauones, & alia demiſit altilia; quæ obuerſis in eam partem cubiculis noſtris moleſtiſſimo clangore diu noctuq. obſtreperent: nequaquam expoſtulauit Ignatius. eidem triclinij parietes in eam partem lu

minis

minis cauſa perforare volenti, per ſummã contumeliam reſtitit ille: nihilominus quieuit Pater, atq. ob id ipſum cæco aliquot annos triclinio eſt vſus. Cum hæc maxime ageret vicinus, vltro Ignatium ac ſocios tota Vrbe inſtitit criminari, bipedumq. nequiſſimos & cupidiſſimos dicere, qui in alieno ſolo, non contenti male parta ingenti pecunia, domibusq. per falſam religionẽ occupatis, poſſeſſiones in dies continuare, ſeq. ipſum patrijs ędibus pęne per vim exturbare contenderent. Quæ res cum delatę ad Ignatium eſſent, non modo ſedatò animo tulit, vt cetera, ſed etiam ex eo die Dominum deprecari pro aduerſario cœpit ardentius. Deniq. cum ille diuturna importunitate noſtros ad quamlibet iniquum pretium perduxiſſet, & piorum ſubſidijs domus tandem eſſet coëmpta; ita ex ea migrauit, vt, quaſi mox æquanda ſolo eſſet, ſic omnia inde ferramenta, fores, feneſtrarum obices, atque adeo elaborati lapidis quidquid potuit ſecum aſportauerit. neq. tamen grauius ea de re queſtus Ignatius eſt. neq. tali homini, aut vlli omnino mortaliũ vllo vmquam nomine litem intendit. Neq. vero ab hominibus tantum, ſed etiam ab ipſis pæne temporibus, inuictum animum præſtitit. ſiquidem nulla vmquam vel domeſtica inopia, vel publica annonæ caritate adduci potuit, vt cõtra Chriſti conſilium de craſtino ſolicitus eſſet; aut, qui nomen Societati profiterentur, modo ad inſtitutum idonei forent, eos, quamquam ingenti preſſus familia, repudiaret. Atq. id, eo magis homines mirabantur, quòd eo ipſo tempore viri locupletes ac principes, inopiæ metu, multos è domeſticis conuictoribus non ſine rubore dimitterent. Itaq. cum ex Ignatio quidam è familiaribus pro amicitia ſciſcitaretur, quid ita alij diuites & pecunioſi, in tantis annonę difficultatibus familiam ſumptuſque minuerẽt; contra ipſe nullis vectigalibus, nullo certo reditu fultus, eamdem augeret? Non ſatis attendis, in-

quit

quit ille, quæ ſit vis ac natura virtutis illius, quam in Theologicis virtutibus ſecundam Apoſtolus numerat; cui, certis & exploratis in rebus locus eſſe qui poteſt? Spes enim, vt idē ait, quæ videtur, non eſt ſpes. nam quod quis videt, quid ſperat? Neq. vero timendum eſſe, ne qui aues cæli paſcit, & agri lilia ſplendidiſſimo veſtit ornatu, quæ neq. ſerunt, neq. nent, neq. in horrea congregant; idem ſuis operarijs in Eccleſiæ vinea nullo ſtipendio laborantibus, neceſſaria ad exigendam vitam alimenta deeſſe patiatur. Quod ille videlicet cum iam inde ab ipſa conuerſione multis documentis præclare didiciſſet; tum vero poſt ſuſcepta Societatis gubernacula, magis magiſque experiebatur in dies. quo in genere, ne ſim longior, nonnulla ſubnectam. Cum in ſumptus quotidianos aliquādo eſſet opus pręſenti pecunia; atq. ad neſcio quid coëmendum Ioannes Cruceius rei domeſticæ curator exiſſet, incerta etiam tum luce quidam ei repente ſacculum auro plenum obtulit, ac nihil effatus illico ſeſe è cōſpectu proripuit. Ioannes vero, qua erat ſimplicitate, vt auri ſpeciem vidit, illuſionem ac præſtigias diaboli ſuſpicatus, in proximam ædem beatæ Mariæ ſupra Mineruam ſeſe recipiens, diuinam opem ſuppliciter implorauit. domum deinde regreſſus, pecuniam inſpectam, & forma & materia probam reperit: Deiq. clementiam ac benignitatem admirans, in ea quæ deſtinauerat, ſine cuiuſquam damno vel moleſtia inſumpſit. Idem, cum in magnis rei familiaris anguſtijs Deo ſuperiſq. in Laterano ſupplicaſſet; in reditu ad Coloſſeū theatrum illi ſubito vir quidam ignotus aureos centum in manum dedit, ac ſtatim apparere deſijt. Qua re Ioannes nō tam lætitia, quàm horrore perfuſus, pecuniam domum attulit. Ignatius vero gratias quidem egit Domino, ſed talibus iampridem aſſuetus, nihil rei nouitate commotus eſt. Rurſus noſtris pecuniæ inopia laborantibus, quidam è Patribus dū

neſcio

neſcio quid exquirit in arcula tomento ſcrutisq. viliſſimis plena; nihil minus opinanti venit in manus chartaceum inuolucrum aureis refertum ita nitidis atq. micãtibus,ac ſi tum primum ex officina prodirẽt: quo tam inſperato ſubſidio præſenti egeſtati peropportune ſubuentum eſt. Quodam die ſub veſperam, cum domi panes, vinum, ligna penitus defeciſſent;poſtridie mane, præter omnium exſpectationem, à nobili matrona vehes lignis onuſta ſubmittitur. ea ligna dum in cella vinaria,vt fit, condit ianitor; ianuam domus in Capitolium eo tempore obuerſam, patentem reliquit imprudens: recordatus deinde, cum ad occludendum accurriſſet, repente modios aliquot frumenti, & vini cados in ipſo veſtibulo reperit:neq. adhibita quantauis diligentia vmquam reſcire potuit,quis ea dona miſiſſet. Hęc igitur & alia eiuſmodi ſubinde accidebant, quæ politico ſupercilio rem ęſtimanti friuola cuipiam fortaſſe videantur,ſed certe & paternam in famulos, Dei prouidentiam ſatis declarãt; & Ignatij ſecuritatem atq. fiduciam ab omni ſtultitiæ vel temeritatis infamia vindicant.

Eiuſdem ratio gubernandi. Cap. X.

IN conſilio capiendo,& rebus gerendis,cum Deũ ſemper,vt dictum eſt, accurata ſupplicatione conſuleret, tum vero (quod mirum fortaſſe cuipiam videatur) non pietatis guſtum, ſed rationis ductum præcipue ſequebatur:vt non rationem ſpiritus dulcedo præiret, ſed dulcedinem ratio.Hoc enim aiebat vno maxime belluis homines antecellere,quòd hi ratione vtãtur,illę nequaquam. Idem ad exſequenda conſilia,quoad fas eſſet, omnes artes & humana præſidia ſic adhibebat, quaſi omnẽ ſpem in

in ijs repoſitam haberet;rurſus ita Deum orabat,& ex eo pendebat vno,ac ſi nihil omnino in rebus humanis opis aut perfugij collocaret.atq. hoc pacto (quod longe optimum ac perfectiſſimũ eſt) prudentiam cum pietate iungebat, ipſaq. negotia tamquam onera paribus examinata põderibus, quamuis difficili ac lubrico itinere ad optatos plerumq. exitus perducebat. Ad conſultandum autem,illud obſeruabat in primis, vt in quaq. re ſemper eius rei peritiſſimos adhiberet. qua communicatione ac lenitate nimirũ aſſequebatur, vt & rationes iniret optimas, neq. in arte ſua ſe quiſquam ab eo vel præteritum, vel contemptũ,iure conqueri poſſet. Ac ceteris etiam in rebus videbat etiam atq. etiam, vt vniuſcuiusq. dignitatis,ætatis,ac meriti ratio haberetur.Petronius erat Piſaurẽſis,qui ante aliquot annos mortuus eſt,egregia pietate & virtute presbyter. is, cum tres minores natu germanos fratres ad Societatem ſuis adhortationibus perduxiſſet; eum ſemper Ignatius adoleſcentulis loco parẽtis ac præſidis voluit eſſe:neq. de ijs grauius quidquam, niſi ex illius auctoritate ac ſententia ſtatui paſſus eſt. Ad officia vel negotia, quæ per ſe obire non poſſet, cum viris principibus tranſigenda, viros eligebat, rerum vſu ac dicendi copia præditos,atq. ijs ita vel ſcripto, vel verbis mandata dabat, vt liberum ijs omnino relinqueret, cum in rem præſentem veniſſent,ſine vllo ipſius reſpectu omnia ex re,& ex tempore moderari. Idemq. ſub veſperam ad ſe redeunti cuipiam ex ijs, cum rei geſtæ rationẽ ab eo repoſceret,primum omnium:Satin'(aiebat) ex animi tui ſententia? quæ liberalitas hominis, & ipſi cauſæ multum proderat; & ſuorum illi mire deuinciebat animos;& eoſdem ad exſequenda negotia perquàm alacres promptosq. reddebat. Anno poſt Chriſtum natum M.D.LIII. cum ad res in Luſitania cõponendas Michaelem Turrianum legaret, haud ita pridem in Societatem

admiſſum; licet ei varias præceptiones ac monita edide-rit conſignata litteris; tamen cum probe noſſet fidem ac prudentiam viri, non modo permiſit, vt cum in prouinciam perueniſſet, ſuo arbitratu cõſilia rebus aptaret; ſed etiam permulta ei dedit folia pura, ſuo munita chirographo, quibus ille, prout opus eſſet, quidquid videretur, inſcriberet, ac deinde obſignatas epiſtolas cuicumq. expediret, ipſius nomine redderet. atq. hanc conſuetudinem laxe cum procuratoribus ac nuntijs agendi, ſemper magno cum emolumento retinuit. Quin etiam præfectis inferioribus minime maligne ſuum cuiq. ius ac poteſtatem impertire conſueuerat: cauebatq. diligenter, ne quę per eos agenda forẽt, vſurparet ipſe; vel ea re quidquam omnino apud ſubiectos de illorum auctoritate vel exiſtimatione minueret. Verumtamẽ ijs ita laxabat habenas, vt eaſdem adduceret, quoties vellet; nec nõ in eorum inſtituta, moresq. & adminiſtrandi genus diſſimulanter inquireret. Exſtat epiſtola ipſius ad Præpoſitum prouinciæ Luſitanię, in hanc ſententiam ſcripta; cuius mihi partem
» hoc loco inſerere viſum eſt: Neq. vero Prouincialis aut
» Generalis Præpoſiti officium eſt, inquit, minuta quęque,
» ac temporaria præſertim, in adminiſtrãdo ſectari: ſed cũ
» ad perſonæ dignitatem honeſtius, tum ad tranquillitatẽ
» animi tutius eſt, ea præfectis inferioribus delegare, & rei
» confectæ rationem ab eis deinde repetere. Equidem in
» meo fungendo munere id ipſum ſequor: atq. huiuſce cõ-
» ſilij maiorem in dies fructum capio, quippe cum & labo-
» re & ſolicitudine leuari me magnopere ſentiam. ac tibi
» quoq. valde ſum auctor, vt curas & cogitationes tuas de-
» figas in commodis & ſalute potiſſimum vniuerſę prouin-
» ciæ: & in rebus quidem ſingulis ordinandis ac diſponen-
» dis, cum opus eſt, & ipſe verſere, & hominum tuo iudicio
» peritorum ſententiam exquiras; ceterũ ab ijſdem rebus
» per te curandis trãſigendisq. vt plurimum abſtineas, ſed

inſtar

„ inſtar excelſi cuiuſdam motoris, orbes tibi ſubiunctos
„ æquabiliter & cũ grauitate ciere pergas: à quibus dein-
„ de, vt à proximis cauſis, propria cuiusq. effecta proue-
„ niant: quod ſi feceris, & plura, & magis tuo muneri con-
„ uenientia, ſine tumultu ac trepidatione confeceris. Præ-
„ terea illud eſt in hac ratione commodi, quòd ſi quid in
„ agendo peccetur, eius peccati præſtat in tuis adminiſtris,
„ quàm in te reſidere culpam: ac multo magis decet, quid-
„ quid ipſi deliquerint, corrigi abs te, quàm ſi tu erraueris
„ (quod perfacile eſt ſingula curioſius perſequenti) te ab
„ inferioribus emendari. Quod reliquum eſt, nobis Domi-
„ nus IESVS Chriſtus, ad ipſius voluntatem & clare intel-
„ ligendam, & rite exſequendam pro ſua benignitate lu-
„ mẽ ac vires impertiat. Romæ XI. Kal. Ianuarias M.D.LII.

Hanc igitur Societatis gubernandæ regulam inſtinctu plane diuino tenebat Ignatius, eamq. in omnes partes plurimum aiebat valere. Primum, quòd inferiores præfecti, quo plus credi ſibi, & quo liberalius tractari ſe vident, eo libentius, ne videlicet humanitate vincantur, vltro ipſi cum ſuperiore communicent. deinde, quòd multo acrius ac ſtudioſius verſentur in opere: nam vt quisq. maxime ſuum habet negotium, ita ſummam in eius procuratione vigilantiam præſtat. accedit, vt maior ſit in diſpiciendo ac ſtatuendo claritas, maius auxiliũ Dei; quippe ſicut in rebus communibus, cum vniuerſali Præpoſito numen cæleſte præcipuo fauore conſpirat; ſic idem proprijs cuiusq. præfecti muneribus, ſuo quodã ac peculiari munere aſſiſtit. quorum ſi facultas & auctoritas à ſuperioribus nimis arcte circumſcribatur, & quæ per hoſce tractanda ſunt, illi ſuſcipiant; primum ipſa diffidentia odioſa eſt, &, vt in alienis quodammodo rebus, continuo langueſcit induſtria. deinde per eam cupiditatem & ambitionẽ, peculiaris ille, de quo dictum eſt, diuinæ gratiæ quaſi concurſus amittitur. præterea, cum ad rem bene

gerendam, & facultas & ſcientia neceſſario requirãtur; ſcientia plerũq. ineſt ei,qui rem ipſam ex officio tractat, habetq. ſubiectam oculis. huic ſi minuatur ius, & ſuperior ipſe, cauſa non æque bene cognita, rei tranſigendæ ſe immiſceat; ingenti prorſus malo poteſtas à cognitione ſeiũgitur: atq. hinc nimirum in omni cœtu ſuſpiciones,diſcordiæ, rixæ,cum rectores & curatores non contenti ſuo munere,alter in alterius partes inuadunt: perque ſummam confuſionem tollitur diſcrimen officiorũ, & ordo ille, quo nihil eſt in hac rerum vniuerſitate præſtantius. Ad hæc,vbi is qui deſtinatus eſt quopiam,certis alligatur præceptis, rarum eſt vt quidquam è ſententia poſſit efficere.magna enim cõſilij pars eſt in tempore, & nouis quotidie caſibus interdum ipſa negotiorum ſpecies immutatur: quibus in rebus dum religione occupatus animus hæret,dum fluctuat apud ſe, dum cogitur ad abſentes referre;interim, irreparabili ſæpe damno videlicet,occaſionis præteruolat opportunitas. Quæ cũ præclare Ignatius noſſet, cum ſuis adiutoribus procuratoribusve,niſi ſi res aliter poſtularet, ea quam dixi facilitate vtebatur. Itaq. & in magnis & arduis plerumq. actionibus voto reſpondebat euentus;& tanta erat ipſo regente concordia,is ordinum cõſenſus, vt Societas tota vno eodemq. ſpiritu ductuq. agi videretur. Beneuolentiam & caritatem ſuorum erga ſe,non ſolum affabilitate, mãſuetudine, ceteriſq. virtutibus, verum etiam induſtria quadam alebat: cauebatq. diligentiſſime,ne quid admitteret,cur eorum quiſpiam ab illo ſe minus vel diligi, vel probari putaret. Quod & in creando primum Generali Præpoſito ſeruauit, vt dictum eſt; ac deinde retinuit in ſufficiendo ſibi,cum ægrotaret,Vicario Generali: nec nõ in eligendis, qui Marcello Pontifici maximo, vt idem ſupra dictum eſt,Pontificis ipſius iuſſu,in Palatio adſiſterent.quam nominationem ad ipſorumPatrum conſilium

reie-

reiecit; ne certos ipſe appellando, ceteros ad eiuſmodi munera minus idoneos iudicaſſe videretur. Præterea, ſi quid pro imperio aſperius exſequendum eſſet; eius inuidiã ad inferiores adminiſtros reijcere ſolitus eſt, ipſis videlicet non inuitis; communemq. parentem pie ac religioſe tuentibus. Qui hominibus cum poteſtate præſunt, hos cum aliæ fraudes & mala circumſtãt, tum illud in primis, de quo ſanctus Bernardus ad Eugenium: Eſt
„ item vitium, inquit, cuius ſi te immunẽ ſentis, inter om-
„ nes qui cathedras aſcenderunt, ſedebis me iudice ſolita-
„ rius, quia veraciter ſingulariterq. leuaſti te ſupra te, iux-
„ ta Prophetam. Facilitas credulitatis hæc eſt: cuius calli-
„ diſſimæ vulpeculæ, magnorum neminem comperi ſatis
„ cauiſſe verſutias. Ab hoc igitur ſcopulo, ſicut à ceteris, magnopere Ignatius declinabat; quippe ſatis ad omnem animaduerſionem ipſa varietate ſuorum temporum eruditus. ac delatoribus ita vnam aurem præbere conſueuerat, vt ſemper alteram reo reſeruaret abſenti. Quinetiam accuſatoris ipſius, inter dicendum, geſtus, oculos, vultuſque omnes attente obſeruabat; crebriſq. ac minutis interrogationibus, veritatis eliciendæ gratia fatigabat hominem: totam deinde rem, ſi opus eſſet, per ſe & per idoneos viros omnibus veſtigijs indagabat leniter ac ſine tumultu: cauebatq. nõ modo ne quemquam damnaret indicta cauſa, verumetiam vt ne quid omnino præiudicati ad cauſæ cognitionem afferret. Illud etiam, in rebus præſertim grauioribus, obſeruabat interdum; vt accuſatorem iuberet ſua manu ſcribere quæ deferret: primum, quòd hominum naturam pronam eſſe ad maledicendum intelligeret, & ſtylum quàm linguam longe facilius contineri: tum etiam, vt ſi quod mendacium, vt fit, tempore procedente exſtitiſſet, id, ipſo delatoris chirographo teneri & coargui poſſet. atq. hoc temperamento fiebat, vt neque, ſi quid grauius accidiſſet, ignoraret Ignatius; ne-

que

que innocentes per calumniam aut per factionem circumueniri vel opprimi ſineret. Idem omnes reipublicæ partes vigilanter curabat; neq. committebat (in quo grauiter à magiſtratibus fere peccatur) vt dum vnam am plecteretur, deſereret alteram. Verumtamen præcipua quadam fuit obſeruatione in hominibus ad Societatem adſcribendis. quam ille rem tanti momenti ducebat eſſe, vt cum alioquin è cuſtodia corporis euolare quàm primum optaret, hanc vnã ob cauſam in aliquot annos propagari ſibi vitæ ſpatia cuperet; quoad nimirum tyrocinij formula ac diſciplina, ad Societatis vſum & inſtitutum probe conſtituta foret. Tyrones autem ille non à naturali quadam bonitate, vel potius tarditate; ſed à vigore magis ingenij, & rerum gerendarum adiumentis, legebat; negabatque, qui ad populi negotia factus nõ eſſet, eundẽ eſſe ad miniſteria Societatis idoneũ. Quòd ſi quis bardũ quempiam eo homine obtruderet, quòd ipſum vtiq. è ſęculi naufragio diceret euaſurum; nihilominus recuſabat Ignatius, neminem affirmãs è Societate IESV dicendum eſſe, qui ad ſuam vnius, non etiam ad aliorum ſalutem, & acriter & ſciẽter poſſet incumbere. Quos autem ad probationẽ admiſerat, eorum ſpiritũ dabat operam vt quàm plurimis experimẽtis cognoſceret penitus: neq. illos tãtum ad ſuauem quemdam ſenſum pietatis (quo imperiti omnia metiũtur) ſed ad veras ac ſolidas virtutes erudiebat: ac præſertim (quod ſæpe iam diximus) vt ad nullius rei quamuis ceteroqui laudabilis amorem tamquam ad ſcopulum adhęreſcerent, ſed ab omni alia cupiditate, vel etiam propenſione ſoluti ac liberi, ex vno tantum ſuperiorum nutu ac voluntate penderent: neq. aſſueſcerent abditos eorum ſenſus exquirere, vel imperia ſciſcitari; vel quem, quibusve de cauſis, ijdem aut ſupra ceteros tollerent, aut etiam infra, ſuo arbitratu deprimerent: ſed illis omne iudicium & conſilium à ſuperis datum; ſibi ſimplici-

plicitatis & obſequij gloriam eſſe relictam putarent; eſſentq. proinde ad omnia quãuis ardua & abſurda & ſubita paratiſſimi. Omnes omnium querimonias perbenigne audiebat: ac ſolabatur verbis humaniſſimis.atque etiam diligenter curabat, vt ſalua religionis diſciplina, & Præfectorum dignitate, vnicuiq. ſatisfieret.Neq. vero minori vigilantia & ſeueritate Præfectos ipſos quàm reliquos omnes in officio continebat; quinetiam tãto plura maioraq. ab illis,quàm ab his exigere ſolitus eſt,quanto ſuperiores inferioribus,gradus & virtutum inſignibus antecellunt. Idem,in reſpondendo agendoque,ſimplicitatem ita cum cautione coniunxit, vt ſatis appareret, alteram alteri non modo impedimento non eſſe, verum etiam ornamento atq. præſidio.Suſpenſa, vel ambigua, vel obſcura verba,perplexũ de induſtria incertumq. ſermonem;vti barbaras artes, & ſubdola mendacij tegumẽta, fideiq. ac ſocietatis humanæ perniciem, ſemper eſt deteſtatus: ac ſuo monſtrauit exemplo veritatis cultor eximius, quantum inter prudentiam & calliditatem interſit.

Eiuſdem ratio proximos adiuuandi. Cap. XI.

MIræ fuit ſolertiæ in ſolicitandis mortalibus, & à diaboli ſeruitute ad Chriſti Domini obſequium traducẽdis. ac,quibus artibus dæmon ad animarum perniciem vtitur,eaſdem ipſe (quoad liceret,ac fas eſſet)ad hominum ſalutem ac beneficium transferebat.Voluntates ac naturas eorum quibus cum ageret,feſtine odorari; ambitioſis ſplendida, auaris vtilia, voluptuoſis iucunda proponere;& ſuo,quod aiunt, hamo vel eſca quemq. piſcari. Iam in congreſſu, maxime Principum, id obſeruabat

uabat in primis,vt ſermonis initia illis daret,extrema re-ſeruaret ſibi:cauebatq. ne de rebus etiam diuinis inepte vel ad ſatietatem ac faſtidium ageret. Triſtem vero & horridam ſapientiam (vtiq. poſtquam in lucem hominū prodijt) ſemper vitauit: cumq. philoſophiæ nomen ipſum,intelligeret,etiam ſi modeſte tractetur, tamen ſatis odioſum eſſe per ſe;nihil in habitu ſuo, vel in genere vitæ,rarum aut notabile conſpici voluit: ac ſemper ſeſe, quibus rebus honeſte ac religioſe potuit,ad communem conſuetudinem accommodauit:neq. commiſit, vt quod ipſe non faceret,id in alijs reprehēdere putaretur: prorſus,vt eius mores prima fronte,vel eminus intuenti,vnus aliquis è populo videretur eſſe: verſi quo propius illum inſpiceres, quo diutius ac familiarius vterere: eo magis præſtantiam virtutesq. viri, tamquam odorem ex affrictu, ſentires: atq. id ipſum eſt cauſæ, cur noſtris nullam in veſtitu ornatuve,religionis iniunxerit notam:ſed quo facilius in hominū cœtus & conſuetudinem irreperent, ac tempeſtiuis colloquijs vnumquemq. adiuuarent; vbicumq. gentium verſarentur,quàm modeſtiſſimo eius gētis habitu iuſſit incedere: neq. vllum dare ſignum animi à ſenſu communi vel ab humanitate abhorrētis. Idem valde vituperabat moderatores animarum eos, qui vel vna eademq. via,ac ferme quàm ipſi tenuiſſent, ceteros etiam ad ſtudium virtutis conarentur adducere;vel, dūtaxat ſi quis ad pietatem eſſet ſua ſponte propenſus, formandum regendumq. ſuſciperent: ſed ipſe nimirum vel feros & barbaros homines non dubitabat aggredi, ſic, vt à ſingulis quod dabatur acciperet: & quos ad conſilia Chriſti prouehere non poſſet, certe ad præcepta ſenſim allicere nitebatur. atq. vt bonus agricola nō tantum rectas & fructuoſas arbores,ſed etiam deprauatas, neq. ita fertiles colit;eaſq. vel adminiculis erigit,vel circūcidendo caſtigat, vel ſub aliena latentibus vmbra cælum aperit,

rit, vel telluris vitio laborantibus mutat locum; ſic ille, rerum difficultate nequaquam exterritus, diſpiciebat in primis quod ingenium qua ratione tractandum eſſet: ijſdemq. ſæpe morbis, pro varietate naturæ, non diuerſas modo, ſed etiam contrarias inter ſe medicinas adhibere conſueuerat. Quòd ſi quem, omnia expertus, tamen è cœno peccatorum extrahere nequiuiſſet; non ideo contrahebat animũ, vel ſe angori dabat, quaſi oleum & operam perdidiſſet; ſed conſcientiæ & officij fructu contentus, acquieſcebat in alto Prouidentiæ diuinæ conſilio. De ſpirituum diſcretione (quam ille ſcientiam habuit maximam) deq. moderandis affectibus, multa præcepit egregie: quæ quoniam exſtant ſcripta (quemadmodum initio diximus) nihil eſt quod à nobis hoc loco ingerantur.

Vita eius quotidiana, & domeſtica. *Cap. XII.*

SOcietati Præpoſitus, deuexa iam ætate, viuendi priuatim hanc ferme normam tenebat. Mane, vt primũ euigilaſſet, certum tempus dabat precationi, & contemplationi bonorum cæleſtium; deinde, ſi ſacrificandum illi eſſet (quod munus propter ſummam animi attentionem, & corporis imbecillitatẽ, ſæpe intermittere cogebatur) ſacro, ſub veſperam pridie, ad Vrbis conſuetudinem ordinato, & accurate præcognito, rem diuinam faciebat: quæ recitanda forent, vel in priuato ſacello, nemine prẹter adminiſtrum adſtante, contra morem Hiſpanienſem elata pronuntians voce. vſq. adeo Eccleſiæ Romanæ ritus omnes & cẹremonias adamauerat. A pſallendo, quãquam inuitus abſtinebat, quòd ei propter vim lacrymarum, & frequentem ecſtaſim qua corpus mire affligebatur,

tur,eiuſmodi officio ſummus Pontifex nominatim interdixerat. A ſacro, ſi cuius negotij cauſa prodeundũ eſſet, comite vno prodibat:ſi minus, admittendis audiendisq. vel domeſticis vel externis operam dabat, ſerena pariq. ſemper ,vt diximus, fronte: minime ſuſpicioſus ille quidem, aut timidus; attamen apprime circumſpectus ac prouidus; vt illi non facile quiſquam poſſet imponere. Actiones autem omnes, è D. Baſilij præcepto condiebat tacitæ precationis ſale:ſeq. ipſum,vt dictum eſt,excutiebat ſubinde, ne quid labis ex quotidiano mortalium rerum vſu contraheret. A prandio, poſt gratiarum actionem,remiſſionis cauſa, de rebus haud ita ſerijs moleſtiſve ſermones habebat iucundos;qui tamen,vt plurimum, ad agendi & gubernandi ſcientiã facerent.Inde vel actibus publicis,vel ſubſcriptioni lectioniq. epiſtolarũ, tempus dabat.ac multa etiam, prout res exigeret, ſua manu exarabat ipſe.tum,ſi hora ſuppeteret, ſuorum acta recognoſcebat. à cœna vero, inſequentis diei negotia diſponebat; accerſitisq. adminiſtris, vel procuratoribus, ſua cuiq. ſeparatim dabat mãdata: deinde cum eo quem ſibi à ſecretis elegerat,per otium agebat:eo dimiſſo,ad multam noctẽ ſolus inambulabat innixus baculo, maiorem in modum attentus meditansq. apud ſe:proſtremo quod ſupererat tẽporis, neceſſariȩ tribuebat quieti;id erat ſpatium horarum circiter quattuor. Cubiculo vſus eſt perangusto ac tenebricoſo; cuius formã ne ſucceſſores quidem adhuc,religionis,vt puto, cauſa mutarunt. cibi potusq. fuit adeo parcus, vt guſtatum funditus perdidiſſe videretur; niſi ſi quando pauculis veſceretur caſtaneis, quibus patrio more puer olim aſſueuerat.nulli vmquam ferculo quamuis famelicus ac ieiunus,arriſit;nullũ edulij vel condimẽti genus cuiquam indixit; nihil vmquam inter edendum eſt queſtus;licet per adiutorum inſcitiam incuriamve cibaria male cocta conditaque;vinum etiam

fugiens

fugiens aut acidum præberetur.nihil deniq. ſibi propriè apponi vnquam eſt paſſus: & grauiter adminiſtrum aliquando punijt,quòd vuæ racemū vni ſibi præter ceteros attuliſſet.quæ ſane peritus rerum æſtimator haud ita leuia duxerit,ſi hominis vel ætatem ipſam, cui multa dantur,vel infirmitatem valetudinis plura imperantem, vel deniq. ſummam inter ſuos poteſtatem & licentiam, vt ita dicam,ſuo arbitratu viuendi,conſideret.Munditias in victu cultuq. dilexit;ſed faciles, & nequaquam exquiſitas;cuiuſmodi & viatorem, & Chriſti famulum decent: placuitq. ei ſemper, ad alliciendos præſertim homines, vt dictum eſt, non incompta frugalitas. Ac de Ignatio quidem (quod me nō fugit) alia id genus multa narrantur;verum ſingula perſequi neceſſe non eſt. tātum ad viri mores virtutemq. intelligēdam,hæc pauca libauimus.

Pietatis opera publice per eum inſtituta. *Cap. XIII.*

INter ipſam Societatis adminiſtrationem,cui potiſſimū inſeruiebat,non exiguam partem curarum alijs quoq. rebus impertijt;atq. ijs maxime,quæ ad ſalutem & commodum populi, atq. ad ſplendorem ac dignitatem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ pertinerent. De curandis ægrotis,& pœnitentiæ ſacramento, Innocentij tertij Papæ lex eſt: Aegrotos niſi peccata rite confeſſos, à prima inſpectione medici neve adeunto,neve curāto.Ea lex cum ipſa deſuetudine propemodum antiquata eſſet, perfecit Ignatius vt ſalutaris illa cōſuetudo, longò interuallo reuocaretur; viſendi tamen ſpatio in alteram vſq. vicem extracto: qua moderatione videlicet, ſimul & publicæ exiſtimationi, & ſingulorum animis corporibusq. conſultum eſt. Mulierculas à maritis cum pudicitiæ capi-

tisve periculo diſſidentes, matronis ditioribus in officio continendas ac ſuſtentandas diuidere conſueuerat: ſed cum creſceret numerus; ne cui grauior eſſet impenſa, locum iiſdem recipiendis alendisq. publice parare conſtituit; ſuumq. conſilium impertijt primoribus ciuitatis. quibus rem ita probantibus, vt nemo tamen ſe profiteri vellet tam glorioſi operis principē, hanc rationem Ignatius inijt rei ad exitum perducendæ. Ex area templi noſtri Petrus Codatius procurator lapides ingentes effoderat, cuiuſmodi multi ruinis veteribus continentur. hos igitur lapides, in magna rei familiaris inopia vendi, & ſummam ex ijs cōfici aureorum centum Ignatius imperauit: eam pecuniam cum ad opus inchoandum primus in medio poſuiſſet, tantum reliquis ardorem iniecit (inſita mortalibus natura propere ſequendi quę inchoare piguit) vt ex voluntaria collatione inſtitutum ſit cœnobium, quo eius generis feminæ ſeſe reciperēt; ibiq. ſecuræ tamdiu deliteſcerent, quoad compoſitis controuerſijs in gratiam cum maritis redirent: atq. idcirco cœnobium (vt ſupra diximus) Male nuptarū vulgo appellatum eſt. Ad eius autem loci cuſtodiā atq. adminiſtrationem Ignatius piorum hominum ſodalitatē adhibuit, prudenti ſane conſilio. Etenim in communem vtilitatem intentus, ne vno dumtaxat munere implicitus teneretur, vt quodq. opus abſoluerat, confeſtim eius operis procuratione certis atq. idoneis hominibus demādata, ipſe animum & cogitationem ad alia deinceps atq. alia transferebat. Parthenonem etiam ſanctæ Catharinæ, cui à Funarijs vel à Roſā cognomen eſt, Ignatius idem inſtituit. quo in Parthenone puellæ forma eleganti, quarum pudicitia periclitaretur ob anguſtias rei familiaris, magna præfectorum diligentia conquiſitæ, interdum etiam pro poteſtate, ſi res exigat, è complexu parentum abreptæ, hodie ad cētum & quinquaginta ſub clauſtris, & ſanctimo-

ſtimonialium feminarum diſciplina, magno labore & impenſa educantur. eædemque, ſimul atq. maturum eſt, vel perpetuæ religioni & caſtitati ſponte ſe conſecrant; vel idoneis viris dātur nuptui, dote à loci pręſidibus perſoluta. Non minus laudabile quod ſequitur. Cum plurimi bonæ interdum indolis pueri & puellæ, vt in Vrbe plena peregrinis & aduenis, destituti vel orbi parētibus, miſerandum in modum per plateas & compita ſeminudi & egentes errarent; vtriusq. ſexus & commodis & ſaluti, eodem Ignatio ſuadente, prouiſum eſt. Itaque ex eo tēpore duabus in ædibus, hoc eſt ſanctæ Mariæ in Aquiro, & ſanctorū quattuor Coronatorum, maſculi ſeorſum ac feminę, & gratis aluntur, & rudimentis Chriſtianæ fidei, ac partim litteris, partim etiam neceſſarijs ad vſum reipublicę artibus atq. opificijs imbuuntur. Vtriuſq. autem ſexus eſt hac tempeſtate numerus capitum amplius ducentorum; quorum illi præter domeſticas exercitationes, ad funera quoq. proſequenda pſallentes & candidati procedunt: hæ, vbi adoleuerint, vel maritantur, vel in ſacratarum virginum collegia ſeſe conferunt. Quinetiam, quod olim in patria ſua perfecerat, idipſum Romę quoq. molitus eſt: vt vlceroſi ac mendici per compita miſere quiritantes, vnum in locum coacti, publica impenſa ex cenſu & collationibus alerentur. eamq. rem ingenti ciuitatis approbatione ad exitum perduxiſſet, ni pauci potentes, neſcio quo ſpiritu impulſi, huic tam præclaræ actioni obſtitiſſent. Ad hæc, è quiſquilijs Hebræorum ſi cuipiam Euangelij lumen affulſerat, hunc hoſpitio cōfeſtim acceptum Ignatius pro ſua tenuitate liberaliter ac benigne tractabat, quoad Chriſtianis præceptionibus eruditus baptiſmatis fonte renaſceretur. neq. à procurādis neophytorum commodis ante deſtitit, quam ex auctoritate ſummi Pontificis ædes paratæ ſunt, quas Catechumenorum appellant: quibus in ædibus hodie maſculos

los ſeorſum ac feminas, cum aliorum, tum præcipue Gregorij XIII. Pontificis maximi munificentia large ſuſtentat. atq. etiam (quod expreſſius caritatis argumentũ eſt) baptizati ex eo loco non ante mittuntur, quàm aut litterarum præſidio quas interim edocentur, aut artis cuiuſpiam, neceſſaria ſibi in reliquam vitam adiumenta parauerint. quo pietatis officio multi ex eadẽ ſecta permoti, magno bonorum gaudio, ſeſe quotannis ad Chriſtum adiungunt. Illud vero optimum, quod ad catholicæ fidei reliquias in Septemtrionali plaga fouendas, augendaſque, auctore atque adiutore in primis Ioanne Morono Cardinali ampliſſimo, Seminarium clericorum in Vrbe condidit, dato negotio noſtris hominibus, qui conquiſitos bonæ indolis adoleſcentes Romam ex ijſdem regionibus mitterẽt. atq. id Seminarium, ſiue collegium Germanicum, vt appellant, acerbiſsimis deinde tempeſtatibus, ingenti labore ac perſeuerantia tutatus Ignatius eſt; præſtãtiſſimis è tota Societate doctoribus ad eam iuuentutem & litteris & moribus inſtruendam adhibitis. quod opus & Eccleſiæ Romanæ ornamento, & Germaniæ magno adiumento & fuiſſe, & eſſe hodie vel maxime conſtat, cum in eius pæne collapſi inſtaurationem & amplificationẽ, idem Gregorius XIII. pro ſua præcipua in eas nationes clementia & voluntate vehementer incubuit. Nec Germanicæ modo, ſed ceterarum quoq. gentium pueros & adoleſcentes Ignatius, pijs ac liberalibus diſciplinis imbuendos (quam vnam expeditiſsimã emendandi generis humani rationem ducebat eſſe) per ſe ſuoſque admonitu plane diuino ſuſcepit. atq. ob id ipſum, gymnaſia, quibus æque infimi ac ſummi gratis erudirentur, non Romæ ſolum, ſed etiam toto pæne terrarũ orbe conſtituit, ſumma adhibita cura, vt ne quid profeſſores noſtri, quamuis acutum & plauſibile afferrent peregrini vel noui dogmatis, nedum ab orthodoxa fide abhorrentis;

tis; verum in ſingulis quæſtionibus celeberrima quęq. & probatiſsima doctorum placita ſequerentur.

Quædam de Ignatio mira.
Cap. XIV.

PRæter ea quæ ſuperioribus libris Ignatio diuinitus accidiſſe retulimus, non pauca de eodem admirabilia prædicantur: quorum aliqua nobis hoc loco exponere viſum eſt. Recenti conuerſione, Hieroſolymam petens, dum Barcinone tranſmiſsionem exſpectat, interea diuinam rem, ſacras conciones, & alia religionis officia quàm accuratiſsime obire nō deſtitit. Accidit autem aliquando, vt cum in templo verbum Dei audiret; conſpicata hominem femina princeps, peregrini habitu fæci plebis immiſtum; videre ſibi viſa ſit eius caput ac faciē eximio quodam fulgore ſplendentem, idq. tāta ſua cum animi voluptate, vt quamquam inuita ac repugnans modeſtiæ cauſa, tamen ab eo aſpectu oculos nulla ratione poſſet auertere. Igitur concione dimiſſa, nihil ei fuit antiquius, quàm vt mariti permiſſu, peregrinum per idoneos homines oppido conquiſitum hoſpitio acciperet. qui domum ingreſſus, percunctantibus illis, quis aut cuias eſſet; peregrinari ſe Hieroſolymā dixit, neq. de ſe ipſo verbum vltra addidit: verum enim vero ſermonem de rebus diuinis inſtituens; omnes qui aderant, cæleſti quodam ſolatio lætitiaq. perfudit. Qua re vehemētius etiam permoti, operam dedere, vt nobilis quidam vir, ipſorum propinquus, in Italiā traiecturus, vna cum Ignatio conſcenderet, rati, nauigium vtiq. tali vectore perire non poſſe; neq. eos fefellit opinio: ſiquidem alia nauis, cum eodem fere tempore vela feciſſet, non longe à portu vi tempeſtatis abſorpta eſt: at vero qua Ignatius vehebatur,

tur, celerrimo curſu Caietam incolumis tenuit. Poſt reuerſionem vero, dum Barcinone, vt initio dictum eſt, Grammaticæ rudimentis operam dat, res accidit ad viri ſanctitatem illuſtrandam haud leuis momenti. In parœcia beatæ Mariæ, cui à Mari cognomẽ eſt, ad plateam Lullianam, Lyſſani duo fratres de patrimonio diutius litigauerant. Ac deniq. à iudicibus lāta ſententia, is qui cauſa ceciderat, præ nimio dolore ad vltimam deſperationem redactus, impulſu dæmonis è cubiculi trabe laqueo ſe ſuſpendit: ea re cognita vicini ad tætrum illud ſpectaculum confluunt, mirantes hominis facinus, miſerantes inſaniam. Id ſimul atq. Ignatius audiuit, cōfeſtim aduolat, pendentem ex infelici tigillo reſtem præcidit, hominem vel cadauer potius collocari iubet in lectulo. deinde ſeorſum nixus genibus pro ſalute ipſius Deum orare non ſine lacrymis inſtitit. Res mira. deprecante Ignatio, cunctis qui aderant in lectulum obuerſis, & exſpectatione ſuſpenſis; miſer ille repente ſuſtulit oculos, vocisq. vſum eatenus dumtaxat recepit, quoad vocato celeriter in id ſacerdoti peccata rite confeſſus eſt, ac demum expiatus, animam è Tartari faucibus ereptam Domino reddidit. cuius rei fama totam vrbem, finesq. illos magna cum omnium admiratione peruaſit; & ſuperſunt hodie, qui meminerint: à quibus ego id ipſum Barcinone diligenter quæſiui. Ac multo poſt, Romæ, conſtituta iam Societate aliud non minus mirum Ignatio contigit. Cum Alexandro Petronio, cuius ante meminimus, & medico & philoſopho inſigni, magnum vſum amicitiāq. contraxerat. Ad eum ægrotum aliquando viciſſim ipſe, viſendi cauſa cum adijſſet, quamquam alieno tum tempore, tamen pro familiaritate à domeſticis introductus, occluſis feneſtris in lectulo quieſcentem inuenit. & ex tenebris ratus hominem ſopori ſeſe dediſſe, ſuſpenſo veſtigio tacitus adrepens, puluino ſenſim aſſedit. ac nihilominus

minus Alexander è ſomno excitatus,& repente Felicitatem vxorem inclamans: Quis nouus hic ſplendor, quæ tanta, inquit, lux cubiculũ complet?At illa ſimpliciter, id quod erat, vnum Ignatium introiſſe reſpondit. Tum Alexander,homo grauis & prudens, nõ dubio argumento viri ſanctitatem interpretatus, ex eo die Ignatiũ tamquam humano faſtigio celſiorem, magis magisq. ſuſpexit: totamq. deinde rem ipſe mihi alijsq. ſerio expoſuit. Pariſijs,Michael quidam Hiſpanus, quem Romæ deinde falſæ criminationis miniſtrum in Patres fuiſſe diximus, impatienter ferens patronum ſuum Franciſcum Xauerium è medio honorum curſu ad ſtudium humilitatis Chriſtianæ traductum fuiſſe, ira percitus, Ignatium, vt potę eius rei auctorem, interficere omnino conſtituit: cumq. in hoſpitium ipſius vltro inuaſiſſet, ſtrictoq. iam gladio ſcalas furibundus aſcenderet, diuina repente voce perterritus:Quo tendis infelix?retulit gradũ,totamq. rem conſcientia victus poſtmodum ipſe confeſſus eſt. Anno à Virginis partu M.DLIV. Rodulphi Pij Cardinalis opera,Societatis collegium ad Lauretanam ædem inſtitutum eſt: acciditque, vt domus noſtris ad habitãdum attributa,lemurum terroribus,& faunorum ludibrijs admodum eſſet infeſta. cumque, noctu pręſertim,modo hi, modo illi detractis è cubiculi ſtragulis, vel inſolito quodam cachinno excitati per cæcas tenebras trepidarent; ad eam peſtem auertendam multa nequidquam experti, deniq. per epiſtolam ad ſacrificia & preces Ignatij,tamquam ad ſacram anchoram communi conſenſu confugiunt.Ille re cognita, Deum attente precatus, reſcripſit ſocijs,bono eſſent ánimo, ac diuino præſidio freti (quod in tali re fecerat ipſe non ſemel) dæmonum terriculamenta nihili ducerent.Mirum dictu.recitatis litteris omnes confeſtim ea moleſtia ſpectrisq. nõ modo in pręſens, verumetiã in poſterum liberati ſunt. Cum Ignatij de-

functi corpus exſequiarum cauſa iaceret in feretro, Bernardina quædam Romana, filiam diuturno morbo laborantē, quam arte nulla medici ſanare valuerant, ad oſculandas mortui manus admouere vehementer optabat: certam ex eo contactu, filiæ valetudinem ſibi pollicita: ſed cum præ turba, impetu ſæpe capto puella numquam ad feretrum accedere potuiſſet, denique mater, quippe quam filiæ caritas valentiorem audacioremq. reddebat, non ante deſtitit, quàm ex Ignatij veſtimentis fruſtulum abſcidit. id fruſtulum virginis collo ſimul atq. alligatum eſt, tamquam præſenti numinis ope morbus euanuit: cuius miraculi rumor cunctis, vt par eſt, admirantibus longe lateq. manauit. Ac ne prophetiæ quidē inſigni dono caruiſſe putandus Ignatius eſt, ſi quidem aliqua partim abdita aperuit, partim longe à conſpectu remota monſtrauit; partim etiam multo poſt futura, ſine vllo errore prædixit. In ijs qui Barcinone Ignatium maxime coluere, ac præcipuum ex eius conſuetudine & monitis fructum vtilitatemq. cepere, vidua quædam fuit nomine Agnes, è Paſchala familia. hęc cū cetera caritate Ignatium adiuuit, eiusq. ſuſtentauit inopiam, tum Pariſios proficiſcentem, ad vſq. templum ſancti Andreæ tria millia ab vrbe paſſuum, officij cauſa perſecuta eſt vna cum Ioanne filio, optima ſpe ſummæ virtutis ac pietatis adoleſcentulo. Hunc in digreſſu cum oſcularetur Ignatius, eiq. præcepta in reliquam vitam paterna daret: Cur, inquit ille, cum alij abs te exculti, tuisq. monitis incitati, vel Chriſti conſilia ſint ſequuti, vel certe in virtute magnos progreſſus effecerint, me vnum, parens optime, rudem informemq. deſtituis? Quid miſero mihi te abſente futurum eſt? Atqui bono animo eſto fili, reſpondit Ignatius, nequaquam tibi deerit exercendæ patientiæ, deque Deo bene merendi materies. namq. vbi adoleueris, vxorem duces, multisq. incommodis afflictaberis, quę te ſolui de-

ui delicijs, & in auxilio diuino implorando torpere minime patientur. Neq. abſuit dicto fides. ſi quidem poſt aliquot annos ille contracto matrimonio multos ſuſcepit liberos; cumq. haud ita diues eſſet, debitorum fraude, quibus non exiguam pecuniæ ſummam crediderat, rei familiaris naufragium fecit, hodieq. confecta iam ætate ſenex, ſeq. familiamq. ſuam quotidianis laboribus ægre ſuſtentat. Eius deinde Agnetis mortem Barcinone ſanctiſsime obitam, Romæ Dei monitu præſenſit Ignatius, vt litteræ Antonij Araozij qui morienti viduæ affuerat, nihil ei ſuper illa re noui poſtmodum attulerint. Petro Fabro defuncto, quem ſibi propter egregias viri virtutes ſucceſſorem, animo & ſpe deſtinauerat, aperte vaticinatus eſt, ſe decem ipſos annos ei ſuperſtitem fore; neq. fefellit euentus: quippe Faber ſæculi huius anno ſexto & quadrageſimo, Kalendis Sextilibus; Ignatius (vt dictum eſt) ipſo quinquageſimo ſexto, pridie Kalen. deceſſit. Quidam haud ita pridem in Societate verſatus, cum ex impoſito ſibi munere tanta moleſtia afficeretur, vt ſomnum capere vix poſſet, ac de repetēdo ſæculo cogitaret; Ignatius rem diuinitus odoratus, adoleſcētem nocte intempeſta è lectulo vocari ad ſe iuſſit, alioqui fratrum neceſſitatibus mirum in modum parcere ſolitus. Is cum animo valde perturbato veniſſet; ficta perſona quæſiuit ex eodem Ignatius, ſi quis hac vel illa tentatione ſolicitaretur, quidnam ei conſilij daturus eſſet? ac per eam sermocinationem omnes illi obſtupeſcenti ſenſim eius animi receſſus ac latebras patefecit ſimul, & perturbationes admirabili dexteritate ſedauit. eodemq. caritatis officio erga alios quoq. multos pari perſpicacitate perfunctus eſt, qui cum ſuos morbos propter inſcitiam aperire non poſſent, vltro ijs ipſemet ante medicinam, & genus ęgritudinis, & cauſas detegebat. Vicetiæ, Fabro & Laine comitibus; dum ex voto finem anni vertentis exſpectat;

ceteris item Patribus ob id ipſumVeneta ditione diſper-
ſis,repente affertur,Simonem Rodericum, Baſſani, gra-
uiſſima febri correptum, in extremo verſari vitæ diſcri-
mine.quo nuntio perculſus Ignatius, licet ipſe quoq. fe-
bricula teneretur, tamen illico ſurgit, ac Iacobi Lainis
qui grauius laborabat, cura pijs hominibus demandata,
ſequēte Fabro ſe pedes in viam dat,eodemq. die paſſuū
octodecim fere millia confecit ea quidem celeritate, vt
præcedentem vix Faber conſequi poſſet. Cumq. ex iti-
nere, de Simone ſolicitus, orandi cauſa paululum è ſe-
mita diuertiſſet,ſupplicatione peracta,ſenſit auditas pre
ces:atq. ad Fabrum rediens,pro certo affirmauit, Simo-
nem è morbo euaſurum.ad quem vt venit,arcte comple-
xus hominem, læta omnia ſperare, & certam ſanitatem
exſpectare iuſſit.Nec ſane fruſtra:quandoquidem Simon
paulo poſt, contra omnium opinionem priſtinæ valetu-
dini redditus eſt; atq. id beneficium hodieq. ſecundum
Deum Ignatio ſeſe acceptum referre teſtatur. Haud
longe à Baſſani mœnibus loco edito templum cernitur
beati martyris Viti, ex quo in ſubiectam conuallem de-
ſpectus eſt cum cetero cultu viſendā, tum crebris aqua-
rum è Medoaco amne deriuationibus.Id templū eo tem-
pore tuebatur ſolitarius quidam; Antonius nomine, vir
doctrinarum expers, & idiota quidem ille, verumtamen
ſeuerus,& grauis, & ipſo totius corporis atq. oris habitu
venerabilis;ac proinde apud illas gentes magna virtutis
& ſanctitati opinione. Is Ignatium nihil inſigne præſe-
ferentem,elato ſupercilio (vt ipſe poſtea fatebatur) con-
temnere apud ſe cœpit,ac parui facere; quoad intentius
aliquando ſupplicanti demonſtrare dignatus eſt Domi-
nus,qui vir & quantus eſſet Ignatius,quàmq. multorum
adiumento & ſaluti diuina prouidentia deſtinatus. ex
quo ſuam ille temeritatem dolenter accuſans, Ignatium
ſtudioſe dein colere atq. obſeruare inſtituit.Per eoſdem

ſorte

forte dies quidam ex Ignatij ſocijs, partim anachoretæ conſuetudine, partim etiam ipſius loci amœnitate captus, ita cogitare cœpit apud ſe: Hem, Ignatij comites, vexatis tanto labore, tanta rerum omnium difficultate corporibus, de animorum inſuper ſalute periclitamur. raro, quam extulimus domo, mentem ſpiritumq. referimus: nimium pulueris ſordiumq. campeſtri hoc opere & exercitatione colligimus. ac ceteris quidem maior forſan gratiæ diuinæ fiducia, plus virium fuerit ad obuia quæq. ſuperanda: mihi vero meę infirmitatis præclare conſcio, nonne conducat, procul negotijs tumultibusq. cæleſtem in terris vitam vna cum hoc ſancto eremi cultore tranſigere? & abiectis multiplicibus curis vni Deo vacare? Hęc apud ſe identidem reputanti, occurſabant ex altera parte, Ignatij caritas, dulcedo ſociorum, cœpta communia, datæ dexteræ, & deſerendi nefas. Eiuſmodi cogitationũ æſtibus cũ aliquandiu fluctuaſſet; deniq. conſultãdi cauſa ad anachoretam ipſum adire cõſtituit. ſed nequaquam ceſſit illi res è ſententia. quippe vixdum extra oppidum extulerat pedem, cum ei vni ſpectrum eſt obiectum, armatus vir, trucibus oculis, ſtricto gladio minitans. Exterruit primo ea ſpecies hominem: dein impetu capto cum nihilominus pergeret; iratus ille ac furens in obuium irruere viſus. Tum vero peregrinus haud dubie terga dat, ac ſine reſpectu in oppidum auolat, mirantibus incolis quòd tam effuſe fugientẽ aſpicerent, nemine perſequente. At ille à præcipiti curſu non ante deſtitit, quàm in ipſius Ignatij diuerſoriũ ſeſe cum inſana trepidatione coniecit. Cui renidens Pater (totã quippe rem Deo reuelãte cognorat) Siccine titubas? inquit. Modicæ fidei, quare dubitaſti? Qua ille interrogatione, & in præſentia valde compũctus, & in poſterum ne ab inſtituto deficeret, magnopere confirmatus eſt. Cum Ioannes Codurius, è primis Patribus vnus, è graui morbo in vltimũ vitę periculum

culum eſſet adductus: ad rem diuinam pro ſocij ſalute fa ciendam Ignatius ædem ſancti Petri in Monte aureo petijt: cuius & loci, & Apoſtoli, vt ſupra diximus, præcipua quadam religione tenebatur. cum ad mediũ fere perueniſſet pontẽ Ianiculenſem, qui Sixti pons hodie dicitur; ſublatis intentisq. repẽte in cælum oculis, retulit pedem attonito ſimilis: ac deinde conuerſus ad comitem (is erat Baptiſta Viola Parmenſis, ex quo hæc ipſa cognoui) Domum redeamus, inquit: Codurius noſter migrauit e corpore. Creditus eſt Ignatius ex illo ſtupore, & ſiderum intuitu, & repentina reuerſione, vt olim Hozij, ſic tum Codurij animam vidiſſe cælum intrãtem: licet iuſtis fortaſſe de cauſis de hoc celauerit, quod iuſtas item ob cauſas de illo non reticuerat. nam & idipſum alius aſpexiſſe ferebatur, & ex horarum ratione compertum eſt, eo ipſo temporis momẽto Codurium exſpiraſſe: & alioqui non fuit, cur amiciſſimi viri cognito exceſſu, domum extemplo reuerteretur, vel ad piaculare ſacrũ eius cauſa de more faciendũ, recta pergere omitteret. Id autem accidit anno poſt Virginis partũ M.D XLI. quarto Kal. Septembris. Eodem fere loco deinde quiddam aliud accidit non abſimile. Cum Stephanus Baroëlius Nouocomẽſis, qui viuit adhuc, periculoſo morbo implicitus teneretur, & cunctis de illius vita ſolicitis, Ignatius pro viri valetudine in eadem illa quam diximus æde ſancti Petri in Monte aureo perlitaſſet; in reditu comitem læto vultu compellans (is fuit Petrus Ribadeneria Toletanus, qui hæc ipſa mãdauit litteris) non moriturum ex eo quidem morbo Stephanũ conſtanter aſſeuerauit. nec vana fuit prædictio: ſi quidem haud ita multo poſt, ægrotus nõ ſine magna omniũ admiratione conualuit. Cum Patauij, noſtris ad gymnaſium & reliqua Societatis munera, ſanctæ Marię Magdalenę templũ, & eius templi vectigalia tribuiſſet Andreas Lipomanus egregia pietate vir, cuius mentionem antea

fecimus;

ſecimus; de adeūda loci poſſeſſione graue certamen à nobiliſſimis viris iniectum eſt. Venetijs tum Laines & Salmeron Societatis cauſam agebant. ij ad rem perficiendā omni conatu nequidquam adhibito, cum aduerſariorum potentia valde premerentur, ac pęne ab incœpto deſiſtere decreuiſſent; poſtremo (quod vnum reliquum videbatur eſſe perfugium) per litteras totam rem Ignatio commendant. Ille, cum quinta circiter feria litteras accepiſſet, poſtridie (qui dies erat natalis Deiparæ Virginis) re diuina peracta, reſpondit, Chriſti cauſam ne desererent; eodem adiuuāte, voti compotes fore. nec vana fuere promiſſa: quippe, re in Senatu diu multumq. agitata, deniq. poſſeſſio noſtris adiudicata eſt cunctis ferme ſuffragijs: atq. à peritis rerum æſtimatoribus non leue miraculum eſt habitum, in eiuſmodi ciuitate, à duobus ignotis & peregrinis hominibus, clariſſimorum ciuium opes & gratiam ſuperatā fuiſſe. Paulo IV. Pontifice maximo, cum inter bellicos tumultus vir quidam princeps, qui nuper eſt mortuus, Collegij Germanici tutelā ac patrocinium, oneris & impendij grauitatē defatigatus, abijcere cogitaret; idemq. auctor eſſet Ignatio, vt, ne, in re iam deſperata ac pæne collapſa, diutius operam & oleum perderet; ſane fortiter Ignatius illi reſpondit, Faceret ipſe quod vellet; ſe quidem, quoad viueret, eam procurationem numquam eſſe depoſiturum. neq. vero dubitare ſe, quin tam præclare inchoatum opus diuina prouidentia conſeruatura eſſet; ac datura aliquando Paſtorem, qui non modo neceſſarijs, verumetiā copioſis ad victum cultumq. vectigalibus id Collegium inſtrueret. Per eadem fere tempora vir quidam pecunioſus, templi noſtri miſeratus anguſtias, ædem nobis ædificare voluit laxiorem. ſed cum is deſcriptionem quamdam ſuam ſequeretur, cum dignitate quidem illam & elegantia, verumtamen ad religionis noſtræ vſus parum idoneam; Ignatius piam

viri

viri voluntatem vtiq. accepit, egitque, vt debuit gratias; rem vero ipſam animo fidenti reiecit; quòd ſibi compertum eſſe diceret, non defuturum olim, qui templum noſtris muneribus accommodatū exſtrueret. Quarum duarum præſenſionum alteram Gregorij XIII. Pōtificis maximi ſumma, vt dictū eſt, pietas atq. benignitas; alteram Alexādri Farneſij Cardinalis ampliſſimi eximia religio, & regia plane magnificentia comprobauit. Alia item de Ignatio miranda narrantur: quę quia mihi haud ſatis explorata ſunt, neceſſe non habui adſcribere. præſertim quòd clarorum hominum ſanctitas, non tam ſignis atq. miraculis, quam caritate in Deum, & vitæ innocentia continetur.

Eiuſdem forma, & ſtatura corporis. Cap. XV.

STatura fuit modica, grato & pleno dignitatis aſpectu; colore inter album & aquilum; exporrecta latáque fronte; viuacibus oculis; oblongo & incuruo naſo, quam vel in primis certam prudentię notam metopoſcopi exiſtimant. claudicauit nonnihil è vulnere olim in propugnatione Pompelonenſis arcis accepto, ſed citra vllam deformitatem; vt nemo fere niſi curioſus animaduerteret. Effigies circumfertur illius, nō admodum ad viuum, vt familiares affirmant; ſiquidem ex mortui demum facie, gypſo imaginem expreſſere plaſtæ, quoniā ipſe, dum viueret, quamquam multorū precibus fatigatus, neq. pingi neq. fingi ſe paſſus eſt, omnibus in rebus humanæ gloriæ contemptor egregius; ac dignus profecto, cuius vitæ ſanctimoniam præſtantiſſimasq. virtutes, pia poſteritas, tanti parētis memor, in omne tēpus imitetur & celebret.

FINIS.

INDEX CAPITVM OPERIS.

Libri primi.

ORtus Ignatij, & educatio. Cap.I. pag. 1.
Conuerſio eius ad Chriſtum. Cap. II. 3.
Ad Montem ſerratum religionis cauſa proficiſcitur. Cap.III. 10
Acta eius in Monte ſerrato. Cap.IV. 14
Ardores eiuſdem in ſtudio pœnitentiæ. Cap.V. 16
Moleſtiæ ſcrupulorum, & tentationum eiuſdem. Cap.VI. 18
Ignatij profectus in ſpiritu. Cap.VII. 23
De ſtudio collato ad proximos adiuuandos. Cap.VIII. 26
E graui morbo periclitatur. Cap.IX. 28
De inanis gloriæ vitio ſuperato. Cap.X. 29
De profectione Hieroſolymitana. Cap.XI. 30
Nauigat in Italiam. Cap.XII. 31
Nauigat in Palæſtinam. Cap.XIII. 35
Palæſtinæ loca ſancta perluſtrat. Cap.XIV. 37
In Hiſpaniam redit. Cap.XV. 41
Barcinone ad ſtudia litterarum aggreditur. Cap.XVI. 45
Eiuſdem commoratio Complutenſis. Cap.XVII. 49
Lutetiam proficiſcitur. Cap.XVIII. 60
Extremæ inopiæ incommoda ſuperat. Cap.XIX. 62
Variè propter Chriſtum exercetur. Cap.XX. 64
De ſocijs ad Ignatium adiunctis. Cap.XXI. 68

Libri ſecundi.

AEger Hiſpaniam repetit. Cap.I. 74
Venetias ingenti labore contendit. Cap. II. 78
Venetias ad Ignatium ſocij veniunt. Cap.III. 81
Sacris initiatur Ignatius: & de rebus ab eodem, & ſocijs in Veneta ditione geſtis. Cap.IV. 86
Ignatio Romam appropinquanti Chriſtus apparet: & vnde Societati IESV nomen inditum fuerit. Cap.V. 89
Ignatius Romæ Chriſtianæ rei dat operam: in Caſinati monte animam Hozij cælum intrantem videt. Cap.VI. 92
Romam Patres vniuerſi conueniunt: veterem plebis erudiendæ morem, & frequentem vſum Confeſſionis, & Euchariſtiæ reſtituunt. Cap.VII. 95

Cc Falſis

Falſis criminibus circumuenitur Ignatius, & abſoluitur. Cap.VIII. 96
Ignatius & ceteri Patres de conſtituenda Societate deliberant. Cap.IX. 105
Patres in varia loca Pontificis iuſſu diſcedunt. Cap.X. 107
Ignatius plebi fame periclitanti ſuccurrit. Cap.XI. 111
Confirmatur à Pontifice maximo Societas. Cap.XII. 113
Præpoſitus Generalis creatur Ignatius. Cap.XIII. 115
Generalis Ignatius denuo Catechiſtæ munere fungitur. Cap.XIV. 121
Societas augetur, diſtribuuntur prouinciæ. Cap.XV. 122
Variæ in Ignatium tempeſtates excitantur. Cap.XVI. 124
Regimen feminarum à Societate depellit Ignatius. Cap.XVII. 126
Honoribus in Societatē noſtrā Ignatius aditū obſtruit. Cap.XVIII. 127
Confirmatur à Iulio III. Societas. Cap.XIX. 135
Magiſtratu ſeſe abdicare conatur Ignatius. Cap.XX. 136
Societati in Hiſpania valde laboranti ſuccurrit. Cap.XXI. 138
De Iulij III. obitu, & de Marcelli II. in Ignatium noſtroſque beneuolentia. Cap.XXII. 141
Ignatij obitus. Cap.XXIII. 142

Libri tertij.

De orandi aſſiduitate, & ſtudio pietatis. Cap.I. 145
Quod eius fuerit de perfectione iudicium. Cap.II. 149
De caritate ipſius in Deum. Cap.III. 151
De caritate in proximos. Cap.IV. 152
Manſuetudo eiuſdem & comitas. Cap.V. 157
Grauitas eiuſdem, & in cuſtodia diſciplinæ ſeueritas. Cap.VI. 159
Eiuſdem animi ſubmiſſio, & quid de virtute Obedientiæ ſenſerit. Cap.VII. 163
Paupertas eius, & caſtimonia. Cap.VIII. 168
Aequitas animi, & conſtantia eiuſdem. Cap.IX. 169
Eiuſdem ratio gubernandi. Cap.X. 176
Eiuſdem ratio proximos adiuuandi Cap.XI. 183
Vita eius quotidiana, & domeſtica. Cap.XII. 185
Pietatis opera publice per eum inſtituta. Cap.XIII. 187
Quædam de Ignatio mira. Cap.XIV. 191
Eiuſdem forma, & ſtatura corporis. Cap.XV. 200

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

A

Abdicare ſeſe magiſtratu conatur Ignatius. pag.136

Abſtinētia & ſobrietas eiuſdē.17.22.171

Accuſatoribus qua obſeruatione aures præbere conſueuerit Ignatius. 181

Adrianus VI.Pont.Max. 32

Aegrotorum curandorum lex.187

Aenobarbus archipirata. 78

Agni cæleſtis cærea effigies. 148

Alexandri Card.Farneſij pietas,& magnificentia. 121.200

Alexander Petronius medicæ artis laude præſtantiſsimus. 166. 192.

Alfonſus Fonſeca, Toletanus Archiepiſcopus. 54

Alfonſus Salmerō Toletanus, Ignatij ſocius. 71
ad montem Celſum ſecedit. 87

Ambitio & auaritia, duæ pernicioſiſsimæ mortalium peſtes. 138

Andreas Foxius,cognomēto Aſparotus. 4

Andreas Gritus,Venetorū Dux.36

Andreas Lipomanus,vir pietate & genere nobilis. 157.198

Andreas Ouiedus, Aethiopiæ Patriarcha. 135

Animorum curatio difficilis. 26

Antonius Araozius Hiſpaniæ præponitur. 123

religionis templa noſtri Romæ obeunt. 85

Arbenſis Epiſcopus Ignatium ad ſacerdotium euehit. 86

Ardebalus Ignatij præceptor. 46

Artiaga ſe ad Ignatij inſtitutum aggregat. 49
eius mors. 78

Auguſtinus quidam Auguſtinianus hæreticus noſtros Romæ inſectatur. 96

B

Baiona,olim Aquæ Auguſtæ. 75

Baptiſta Viola Parmenſis. 198

Barcinone ad ſtudia litterarū Ignatius aggreditur. 45.152.192

Barptolemæus Guidicionius Cardinalis. 114

Barreria Hiſpanus Romæ cum alijs in noſtros conſpirat. 100
hæreticus comprehenditur. 104

Baſſanum,oppidū agri Patauini.87

Bellum inter Gallos & Hiſpanos.4
inter Venetos & Turcas. 86
inter Paulum IV.& Regem Philippum. 142

Benedictus Conuerſinus, vrbis Romæ gubernator. 100

Beneuolentiam ſuorū erga ſe quomodo aleret Ignatius. 180

Bernardina quædā Romana, filiam admotam Ignatij defuncti feretro ſanat. 194

Bernardinus Maffeius Card. 130

Bonæ ſpei promontorium. 108
Bononiam Ignatius peruenit. 79
Bononiam veniunt Xauerius, & Bobadilla 90
Braſilica ora 108
Brixiā mittitur Claudius Iaius. 108

C

Calliſtus ſe ad Ignatij ductum aggregat. 49
Carcerem in Societatem induci numquam permiſit Ignatius. 162
Caritas Ignatij in Deum. 151
in proximos. 152
Caſtitatis laude inſignis Ignatius. pag. 168
Caſtitatis virtutem in Societate magno ſtudio cuſtodiri voluit Ignatius. 169
Catecheſi Chriſtianæ operam dat Ignatius. 112
Catechumenorum ædes, curante Ignatio, paratæ. 189
Cazeres Segouienſis Ignatij ſocius. 49
in patriam reuertitur. 77
Chriſtus tentationum iuſtiſsimus arbiter. 19
Chriſti patientiæ ſtudioſus Ignatius. 43
Circus Flaminius Romæ. 112
Claudius Iaius Gebennenſis Ignatij ſocius. 71
Baſſanum ſecedit. 87
Brixiam abit. 108
Tergeſtinorum Epiſcopatum reijcit. 128
Collegiū Montis acuti Pariſijs. 61
Collegium S. Barbaræ Pariſijs. 63
Collegium Hiſpanicæ nationis Bononiæ. 79
Collegium Germanicum Romæ. pag. 190. 199
Collegium Lauretanum. 193
Complutī artium curriculum init Ignatius. 49
Concionantur Patauij Codurius, Hoziusque: Ferrariæ Rodericus & Iaius: Bononiæ Xauerius, & Bobadilla: Senis Paſchaſius, & Salmeron. 90
Vicentiæ Ignatius, Faber, & Laines. 88
Concordia nihil valentius ad res arduas moliendas. 106
Confeſsio totius anteactæ vitæ Ignatij. 14
iterum, iterumq. ab eodem repetitur. 15
quotidiana cuiuſlibet omiſsionis. 147
Confeſsio generalis P. Fabri. 70
& aliorum ſociorum Ignatij. 70
Confeſsionis frequēs vſus ab Ignatio & ſocijs Romæ reſtitutus. 96
commendatur ab Ignatio Barcinone. 153
Crucem pauci ex animo amplexantur. 76

D

Dæmon Ignatium ab incepto reuocare conatur. 18
Ignatio difficultates repræſentat. 19
Ignatium a litterarum ſtudio remouere nititur. 47
Detractiones & ſuſurri animos diſiungunt. 119
Didacus Guias Cantaber. 80.
Didacus Laſſus Ferdinandi Regis orator. 130
Dignitatis gradus perfectos viros requirunt. 131
a Societatis inſtituto valde alieni. 131
D. Dionyſij Areopagitæ tutela. 72
Diſcretio ſpirituum, conſumatæ ſapientiæ virtus. 9
Doctrinæ Chriſtianæ præceptis plebem imbuit Ignatius. 49. 50. 76. 80. 96. 112. 122.
Doctrinam Chriſtianam profeſsi tradere debent. 107

Domini-

Dominicani fratres Salmanticæ Ignatij doctrinam expẽdunt. 55
Domus profeſſæ egeſtati Romæ mirabiliter ſubuenitur. 170.175.176

E

Eccleſia primitiua Ignatij quæ. 91
Eccleſia Rom. princeps, magiſtraq. orbis terrarum. 96
Eleemoſyna Ignatij in pauperes. 42
Eleemoſynis vndique conquiſitis alios ſubleuat Ignatius. 50
Eliſabetha Roſella Ignatium victu benigne alit. 47
pecunia eumdem iuuat. 79
Romam venit. 126
Emendicat victum Ignatius Compluti. 50
Guipuzcoæ. 76
& ſocij Romæ. 86.95
Eraſmi libros abijcit Ignatius, & in Societate legi vetat. 48
Euchariſtiam octauo quoque die ſumit Ignatius. 61
idem quotidie. 90
Euchariſtiæ frequẽs vſus Romæ ab Ignatio, & ſocijs reſtitutus. 96
commendatur ab Ignatio Barcinone. 153
Examen conſcientiæ bis quotidie habetur ab Ignatio. 61
item in ſingulas horas. 146.186
Examen conſcientiæ P. Fabri. 70
Exemplo vitæ ac morũ nihil efficacius ad animos permouẽdos. 132
Exercitiorum ſpiritualium liber ab Ignatio conſcriptus. 9
a Rom. Pontifice cõprobatus. 27
Salmanticæ examinatur. 58

Romæ. 93
Nouitij probandi. 107

F

Feminarum regimen a Societate depellitur. 126
Feminarum conſuetudo periculoſa. 127
Ferdinandus Rex Rom. 128
Ferrariam venit Ignatius. 41
Rodericus & Iaius. 90
Fiduciæ diuinæ innixus Ignatius. pag. 31.33.37.79
ad Foſſam Clodiam Ignatius peruenit. 34
Franciſcanæ familiæ fratres Hieroſolymis. 38
Franciſcus Borgiã Gandienſiũ dux, Societati ſe addicit. 135
Franciſcus Mendoza. 57
Franciſcus Michaelius, Vrbis præfectus. 125
Franciſcus Strata Ignatio ſe adiungit. 95.148
Franciſcus Xauerius Cãtaber Ignatij ſocius. 70
primus in Iaponiorum terras Euangelium intulit. 71
Bononiam proficiſcitur. 90
ad montem Celſum ſecedit. 87
in Luſitaniam tendit. 115
in Indiam mittitur. 110
Indiæ Prouincialis. 123
in Sinarum aditu obijt. 71
Franciſci Xauerij per ſomnum viſio. 111
Frias, Vicarius Salmanticenſis Epiſcopi. 57

G

Giennium, vrbs Bæticæ. 52
Grammaticæ rudiméta diſcit Ignatius. 47
eadem Pariſijs repetit. 61
Grana piacularia. 148
Gregorius XIII. Pót. Max. 190. 206
Guipuzcoa prouincia. 1. 76

H

Hæreticorum faſtus. 97
Hæretici ab Ignatio cum Ro. Ec. in gratiam reſtituti. 69
Hercules II. Dux Ferrar. Ignatij & ſociorum innocentiæ teſtimónium tribuit. 103
Hieronymo Arzio ægrotanti frequens adeſt Ignatius. 156
Hieronymi Arzij liberalitas. 170. 171.
Hieronymus Verallus Legatus Apoſtolicus Venetijs. 81. 96
Hieroſolymitana profectio ab Ignatio decernitur. 30
a Paulo III. impetratur. 85
Hieroſolymam venit Ignatius. 38
Honoribus in Societatem aditus obſtruitur. 127
Hortatur homines Ignatius ad odium peccatorum, amoremque probitatis. 56. 64. 76
Hoſpitium S. Iacobi Pariſijs. 62. 63
ad Hoſpitalem domum diuertit Ignatius. 49. 76
Hozius Hiſpanus Venetijs Ignatio iungitur. 80
Taruiſium ſecedit. 87
Patauium proficiſcitur. 90
eius mortui animam cælos penetrantem videt Ignatius. 94
Humilitas Chriſtiana ceterarum parens, cuſtoſq. virtutum. 16
Humilitatis ſpiritum profitetur Societas. 129

I

Iacobus Gouea Luſitanus. 66. 108
Iacobus Laines Seguntinus Ignatij ſocius. 71
Romæ ſacras litteras profitetur. 92
cum Petro Fabro Parmam contendit. 108
Italiæ prouincialis. 123
Ieiunium P. Fabri. 71
P. Xauerij. 71
& aliorum Ignatij ſociorum 72
Iesv nomen vnde Societati inditum. 91
Ignatius etiam ante conuerſionem ab omni impietate atque auaritia alienus. 2
in Pompelonenſi obſidione vulneratus. 4
grauiter ægrotat. 6. 28. 36
vrbanæ munditiæ apprime deditus. 7
lectione librorum ſpiritualium conuerſus. 7
ad Montem ſerratum proficiſcitur. 10
ſingulis noctibus ſe acerrime verberat. 12
ſingulis diebus ter ſeſe flagellis cædit. 17
Mariae virgini ſe voto caſtitatis obſtringit. 12
in Maurum quendam irritatus. pag. 13
de peregrinatione Hieroſolymitana ſolicitus. 14. 30
quo anno militiæ Chriſtianæ nomen dederit. 15
exceſſu quodam raptus. 25
magnam rerum ſpiritualium peritiam nactus. 25
cur interdum ab alijs ad prandium inuitatus, accederet. 27
inanem gloriam ſuperat. 29
a diuina prouidentia totus pendens. 31
in Italiam nauigat. 31
Romam ingreditur. 32
Adriani VI. pedes exoſculatur. 32

Ve-

Venetias ire parat. 32
a comitibus deſtitutus. 34
Venetias perductus. 34
nauigat in Palæſtinam. 35
Palæſtinæ loca ſancta perluſtrat. pag. 37
in Hiſpaniam redit. 41
ab Hiſpanis militibus contumelia affectus. 43.45
artium curriculum init Compluti. 49
in carcerem conijcitur. 53.57
Salmanticæ examinatur. 58
extremam inopiam ſuperat. 62
Philoſophiæ ſtudia aggreditur Pariſijs. 63.64
ſacram Theologiam amplectitur. 64
varie propter Chriſtum exercetur. 64
ad ſacrum Inquiſitorem Pariſijs defertur. 65
ab eodem Inquiſitore abſoluitur. 65
virgarum periculo liberatus. 65
multos à turpi vita cõuertit. 69
æger Hiſpaniam repetit. 74
Venetias contendit. 78
ſacris initiatur. 86
plebi Romæ periclitanti ſuccurrit. 111
in culinę miniſterijs verſatur. 118
Generalatu ſe abdicare conatur. pag. 136
prophetiæ dono præditus. 194
Ignatij ortus & educatio. 1
acta in Monte ſerrato. 14
Minoreſſæ. 17
caritas in Deum. 151
in proximos. 152
caſtimonia. 168
cautio in negotijs gerendis. 3
conſtantia. 169
conuerſio ad Chriſtum. 3
Confeſſarius Dominicanus Salmanticæ. 55
alter ex ordine Minorum Romæ. 117
clementia & lenitas. 120
fiducia in Deo. 79
forma & ſtatura. 200
grauitas & in cuſtodia diſciplinæ ſeueritas. 159
gubernandi ratio. 176
manſuetudo & comitas. 157
maturitas ac dexteritas in tractandis hominum ingenijs. 3
obitus. 142
Opera. liber Exercitiorum. 9
libellus de rebus Chriſti & ſanctorum præclare geſtis. 10
liber de Trinitate. 24
epiſtola ad ſocios Luſitanos de Obedientia. 165
epiſtola ad Præpoſitum prouinciæ Luſitaniæ. 178
commentarij de religione. 170
carmina Hiſpanica de B. Petri laudibus. 6
ſcripta de ſpirituũ diſcretione, & de moderandis affectibus. 185
paupertas. 168
perſecutio Lutetiæ. 65
Romæ. 96
pietatis ſtudium. 145
profectus in ſpiritu. 23

Ignatio noctе vigilāti Maria virgo vna cum paruulo Iesv ſeſe palam oſtendit. 10
eidem Romam appropinquanti Chriſtus apparet. 91
Ignatium ſocij omnes, vt parentem diligunt ac reuerentur. 73
Inanis gloriæ vitium ſuperat Ignatius. 29
Indica expeditio noſtrorum ſtudijs apta. 108
Innocentij III. Papæ lex de curandis ægrotis. 187
Ioannes Borgia Philippi Regis legatus. 147
Ioānes Codurius Ignatij ſocius. 71
Patauium proficiſcitur. 90
Taruiſium ſecedit. 87
graui morbo laborat. 197
Ioannes Cruceius, rei domeſticæ curator. 175
Ioannes Figheroa Vicarius Archiepiſcopi Tolet. 51. 123
Ioannes Gallus Ignatij ſocius. 49
monaſticæ ſe vitæ addicit. 77
Ioannes Moronus Card. 190
Ioannes Luſitaniæ Rex. 71
Ioannis tertij Luſitaniæ Regis curæ. 108
Ioannes Penna Ignatij in philoſophia præceptor. 64
Ioannes Siliceus Toletanus Archiepiſcopus, noſtrorū inſectator. 139
Ioannes Vega Hiſpanus. 123
Iudæi multi verſantur in Hiſpania. 53
Iulius III. Pont. Max. Societatem confirmat. 136
eius mors. 141

L

Loiolarum familia. 1. 76
Ludit trudiculis Ignatius. 157
Ludouicus Conſaluus domus Romanæ miniſter. 160
Luſitani Braſilicam & Indicā oram aperiunt. 108
Luteciam proficiſcitur Ignatius. 60
Luteciæ Pariſiorum deſcriptio. 62

M

Magnates in Hiſpania qui vocentur. 2
Male nuptarū cœnobium ab Ignatio inſtitutum. 188
Marcelli II. Pont. electio, atq. obitus. 141. 142
Margarita Auſtriaca, Octauij Farneſij vxor. 113. 133
Maria virgo Ignatio noctu apparet. 10
Mariæ virginis patrociniū. 72. 90
Mariæ virginis ad Niues, ædes Romæ. 89
S. Mariæ à Strata templum. 121
in Mariæ virginis honorem ſabbata obſeruat Ignatius. 53
Martinus Garzia Ignatij frater. 11
Martinus Luther hæreſiarcha. 15
Martinus Olauius excellēti vir ingenio. 141. 172
Matthæus Ori, Dominicanus pag. 65. 103
Medicis valde dicto obediens Ignatius. 165
Mendicitas maximum affert detrimentum ſtudijs. 62
Meretriculas ab impuritate auocat Ignatius. 152
Michael quidam Hiſpanus. 193
Michael Hiſpanus Romæ noſtros accuſat. 99
idem exſilio multatur. 100. 104
Michael Turrianus in Luſitaniam deſtinatur. 177
Minoreſſa oppidum, hodie Manreſa. 16
Mira de Ignatio. 191
Miſſæ ſacrificium Ignatij ſocij Vicetiæ primum faciunt. 89
Ignatius autē poſtea Romæ. 185
Miſsionis Pontificiæ exordium noſtris. 111
Modeſtiam ſcholaſticis noſtris cōmen-

mendat Ignatius. 162
Mons ſerratus. 12
Mons aureus Romæ. 198
Mons Caſinas. 93
Mons Celſus, vicus agri Patauini. pag. 87
Mons Martyrũ extra Lutetiam. 72
Montis acuti Collegiũ Pariſijs. 61
Mores nouos in Societatem induci non eſt paſſus Ignatius. 162
Mortificationis ſpiritus ſpeculationis ſpiritui antefertur. 150
Moyſes Puialtus ſacerdos. 153
Mudarra Hiſpanus noſtros Romæ criminatur. 100
hæreticus deprehenſus ſibi fuga conſulit. 104
Muliebris ſexus ad pietatem propenſus. 52

N

Negligentem in quodam miniſterio quendam arguit Ignatius. 161
Neophytorum ædes Romæ. 189
Nicolaus Bobadilla Palentinus, Ignatij ſocius. 71
Veronam proficiſcitur. 87
Aenariam inſulam petit. 108
in Brutios diſcedit. 116
in Indiam deſtinatus impeditur iſchiade. 110
Nouitij Societatis quibus exercitationibus probandi. 107
Nouitios quoſnam legere ſoleret Ignatius. 182

O

Obediens apprime magiſtratibus Ignatius. 51
ſummo Pontifici. 164
Obedientiæ ſacrificio nullũ Deo ...
Orationi multum temporis tribuit Ignatius. 47
Orandi aſsiduitas in Ignatio. 145
Otium, vt omnium vitiorum fomitem, deteſtatur Ignatius. 161

P

Palæſtinæ loca ſancta perluſtrat. pag. 37
Pariſij in D. Dionyſij Areopagitæ tutela ſunt. 72
Parthenonem S. Catharinæ a Funarijs inſtituit Ignatius. 188
Paſchaſius Broëtus, Ignatij ſocius. pag. 71
Veronam tendit. 87
Senas. 108
Galliæ Prouincialis. 123
Patauium ingreditur Ignatius. 34
Pauli III. Pontificis maximi laudes. 85
Paulus IV. Pont. Max. 142. 199
in D. Pauli æde, extra Vrbem, noſtri ſolemni profeſsione ſuæ religionis vota ſuſcipiunt. 118
Paupertas voluntaria religionis murus eſt. 168
Paupertatis ſpiritũ profitetur Societas. 129
Paupertatis amor ſummus in Ignatio. 118
Peregrinatione probandi nouitij. 107
Peregrinationis initium Societati 108
Perfectionis ſtudium. 150
Peruigilium armorum, quid. 15
Petronius Piſaurenſis tres germanos fratres ad Societatem perducit ...

mæ. 188
eius domus. 173
Petrus Contarenus nobilis Venetus. 83
Petrus Faber Allobrox Ignatium primus ſequitur. 69
alijs ſocijs præponitur ab Ignatio. 75
Scholaſticam Theologiam Romæ profitetur. 91
in Germaniam ducitur. 115
Petrus Faber & Laines rerum ſpiritualium adminiſtri Rainutio Card. Farneſio dati. 108
Petrus Maſcarenias, Regis Luſitaniæ orator. 109
Petrus Ortizius, Cæſaris Legatus, Ignatium & ſocios ad Pontificē maximum introducit. 85
Petrum Fabrum in Germaniam ducit. 116
exercitijs ſpiritualibus ab Ignatio eruditur. 93
Petrus Ribadeneria Toletanus. 198
Philippus Archintus, Salaſsiorum Epiſcopus. 121.125
Pietatis opera publice per Ignatium inſtituta. 187
Pontifici Romano ſuam operam defert Ignatius. 92
Præpoſitus Generalis creatur. 115
Principum Hiſpanorum filij quinam in patrimonio ſuccedant. 1

Q

Quæſitorum ſacra tribunalia. 69
Querimonias ſuorum perbenigne audit Ignatius. 183
Quirinus Garzonius Romæ Ignatium & ſocios tecto recipit. 95

R

Rainutius Cardinalis Farneſius Legatus Parmenſis. 108
Rauennæ quid acciderit cuidam ex Ignatij ſocijs. 85
Realdus Columbus egregius Anatomiæ magiſter. 144
Regulas perſcribit Ignatius. 107
Rodulphus Pius Carpenſis Card. Societatis protector. 136.193
Roma vrbs, totius æquitatis parens. 102
Romam ingreditur Ignatius. 32
iterum. 92
Romam Patres vniuerſi conueniunt. 95
Romæ Faber & Laines ſacras litteras profitentur. 91
Romæ Confeſsionis & Euchariſtiæ frequens vſus reſtitutus. 96

S

Salmanticam ad ſua proſequenda ſtudia migrat Ignatius. 54
Salmanticæ in carcerem conijcitur. 57
Scrupulorū moleſtijs agitatur. 20
Seminarium Clericorum in Vrbe conditum. 190
Senas proficiſcuntur Paſchaſius & Salmeron. 90
Septem Vrbis templa Ignatius & ſocij obeunt. 118.148
Sequana fluuius. 62
Simon Rodericus Luſitanus Ignatij ſocius. 71
Baſſanum ſecedit. 87
in Indiam deſtinatus. 110
in Luſitaniam proficiſcitur. 115
item Ferrariam. 90
Luſitaniæ prouincialis. 123
Baſſani grauiſsima febri correptus. 196
Sinæ vltimi. 108
Sobrietas moderata animum vegetat. 28
Socij priores Ignatij. 49
inconſtantes. 77
Socij poſteriores Pariſijs ad Ignatium adiuncti. 68
Romæ fictis criminibus circumueniuntur, & abſoluūtur. 96.124
Socij & Ignatius de conſtituenda Societate deliberant. 105

Socij in varia loca Pontificis miſſu diſcedunt. 107
Societas Iesv vnde dicta. 92
minima ab Ignatio vocatur. 92
confirmatur a Paulo III. Pont. max. 113
item a Iulio III. 135
augetur, & diſtribuuntur prouinciæ. 122
humilitatis & paupertatis ſpiritum profitetur. 129
quibus artibus conſeruanda. 131
varijs locis exercetur. 138
Societatis dignitati in poſterum prouidet Ignatius. 101
Spectaculis publicis adeſſe noſtros nō facile permittit. 162
Stephanus Baroëlius Nouocomēſis. 198
Stephanus Guia Cantaber. 80
Submiſsio plurimum valet ad conciliandos homines. 117
Sudarium ſacrum, in oppido Gien nio celebratum. 52

T

Taruiſium ſecedunt Codurius & Hozius. 87
Tentatur à dæmone varijs artibus Ignatius. 18.19.20.21.29
Tentatione patriæ ac domeſticorū nulla fere periculoſior. 75
Terentium in ſcholis noſtris explicari vetat Ignatius. 162
Theodoſius frater ex ordine Minorū, a confeſsionibus Ignatij Romæ. 117
Theologiam ſacram Ignatius Pariſijs aggreditur. 64
nitus innoteſcit. 24

V

Valetudinarij publici miniſterijs probandi nouitij. 107
Venetias Ignatius perducitur. 34
redit. 42
Venetiarum vrbis deſcriptio. 34
Verba ſuſpenſa & ambigua, vti ſubdola mendacij tegumenta, ſemper eſt deteſtatus Ignatius. pag. 183
Veronam contendunt Paſchaſius & Bobadilla. 87
Vicetiam Ignatij ſocij conueniunt. pag. 89
Vicetiam petunt Ignatius, Faber, & Laines. 87
Vicetinorum liberalitas erga Ignatium & ſocios. 89
Vigilia immoderata vires frangit. pag. 28
Virtutis pulchritudo, & vitij fœditas explicatur ab Ignatio. 56
Viſionibus diuinis illuſtratur Ignatius. 10.23.24.25
Voto ſe obſtringunt Pariſiis Ignatius & ſocij. 72.90
Votum idem renouant. 73
Votum Ignatij perpetuæ caſtitatis & paupertatis nuncupatum Venetijs. 86
Votis tribus ſolemnibus quartum addunt noſtri 107
Vota ſuæ religionis noſtri in Petri & Pauli ſolemni profeſsione ſuſcipiunt. 118
Vulgus plūma & folio leuius. 124

X

Errata ſic corrige.

Pag.	*Verſ.*		*Lege*
1	4	Loiolea	Loiolarum
19	34	uon	non.
48	27	ad vitioſa quoq. deſcenderet	ad vitioſa deſcenderet
62	4	ſædulo	ſæculo
73	9	decimoſeptimo	decimooctauo
97	15	ipſemet	ipſimet
116	5	redierat	diſceſſerat
193	25	cubiculi	cubili

REGESTVM.

(†) A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
Aa Bb Cc.

Omnia integra folia, præter (†) & Dd. ſemifolia.

R O M AE.

Excudebat Franciſcus Zannettus,
Anno M. D. LXXXV.